

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО
ОСИГУРЯВАНЕ ПРЕЗ 2024 г.

София, 2025 г.

Класификация на информацията
ниво 0, TLP-WHITE

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪКРАЩЕНИЯ И АКРОНИМИ.....	3
ВЪВЕДЕНИЕ.....	4
ОСНОВНИ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ	5
МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ ПРЕЗ 2024 г.....	9
ДЕЙСТВАЩИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ В ОБЛАСТТА НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ ПРЕЗ 2024 г.	10
ПРЕГЛЕД НА ПО-ВАЖНИТЕ ПРОМЕНИ В НОРМАТИВНИТЕ АКТОВЕ В ОБЛАСТТА НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ ПРЕЗ 2024 г.	14
ИЗМЕНЕНИЯ В КОДЕКСА ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ	14
ПОДЗАКОНОВИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ.....	18
СОЦИАЛНООСИГУРИТЕЛНИ ПРОГРАМИ НА ДОО.....	23
ПЕНСИИ.....	24
КРАТКОСРОЧНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ПОМОЩИ ОТ ДОО	44
ОБЕЗЩЕТЕНИЯ ЗА БЕЗРАБОТИЦА.....	51
ПРОГРАМА ЗА ПРОФИЛАКТИКА И РЕХАБИЛИТАЦИЯ	58
ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ	60
КОНСОЛИДИРАН БЮДЖЕТ НА ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ ЗА 2024 г.....	69
ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРИХОДНАТА ЧАСТ НА КОНСОЛИДИРАНИЯ БЮДЖЕТ НА ДОО ЗА 2024 г.	70
ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РАЗХОДНАТА ЧАСТ НА КОНСОЛИДИРАНИЯ БЮДЖЕТ НА ДОО ЗА 2024 г.	82
ДЕФИЦИТ / ИЗЛИШЪК	94
БЮДЖЕТ НА ФОНДОВЕТЕ НА ДОО	96
ФОНД „ПЕНСИИ“.....	96
ФОНД „ПЕНСИИ ЗА ЛИЦАТА ПО ЧЛ. 69“.....	99
ФОНД „ПЕНСИИ, НЕСВЪРЗАНИ С ТРУДОВА ДЕЙНОСТ“.....	101
ФОНД „ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ“.....	103
ФОНД „ОБЩО ЗАБОЛЯВАНЕ И МАЙЧИНСТВО“	106
ФОНД „БЕЗРАБОТИЦА“.....	109
БЮДЖЕТ НА НАЦИОНАЛНИЯ ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ	110
УЧИТЕЛСКИ ПЕНСИОНЕН ФОНД.....	113
ГАРАНТИРАНИ ВЗЕМАНИЯ НА РАБОТНИЦИТЕ И СЛУЖИТЕЛИТЕ	119
ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ.....	123
ПРИЛОЖЕНИЕ.....	124

СЪКРАЩЕНИЯ И АКРОНИМИ

АД	Акционерно дружество	КСО	Кодекс за социално осигуряване
АЗ	Агенция по заетостта	КТ	Кодекс на труда
БВП	Брутен вътрешен продукт	ЛКК	Лекарска консултативна комисия
БНБ	Българска народна банка	МВР	Министерство на вътрешните работи
ВСС	Висш съдебен съвет	МОТ	Международна организация на труда
ВМА	Военномедицинска академия	МС	Министерски съвет
ГВРС	Гарантирани вземания на работниците и служителите	МТСП	Министерство на труда и социалната политика
ГД ПБЗН	Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“	МФ	Министерство на финансите
ДБ	Държавен бюджет	НАП	Национална агенция за приходите
ДВ	Държавен вестник	НЗОК	Национална здравноосигурителна каса
ДДС	Данък върху добавената стойност	НЕЛК	Национална експертна лекарска комисия
ДЗПО	Допълнително задължително пенсионно осигуряване	НОИ	Национален осигурителен институт
ДОО	Държавно обществено осигуряване	НПОС	Наредба за пенсиите и осигурителния стаж
ДЦК	Държавни ценни книжа	НСИ	Национален статистически институт
ЕАД	Еднолично акционерно дружество	НСО	Национална служба за охрана
ЕИБ	Европейска инвестиционна банка	ООД	Дружество с ограничена отговорност
ЕИП	Европейско икономическо пространство	ОСВ	Осигурителен стаж и възраст
ЕО	Европейска общност	ПЗР	Преходни и заключителни разпоредби
ЕРМД	Европейски регламенти и международни договори	ПМС	Постановление на Министерския съвет
ЕС	Европейски съюз	ПОБ	Парични обезщетения за безработица
ЕЦБ	Европейска централна банка	ПИК	Персонален идентификационен код
ЗБДОО	Закон за бюджета на държавното обществено осигуряване	РБ	Република България
ЗГВРСНР	Закон за гарантирани вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя	СБР	Специализирана болница за рехабилитация
ЗДАНС	Закон за Държавна агенция „Национална сигурност“	СВОК на ТПК	Съвет за взаимно осигуряване на кооператорите на трудово-производствените кооперации
ЗДАР	Закон за Държавна агенция „Разузнаване“	СОД	Средномесечен осигурителен доход
ЗИД	Закон за изменение и допълнение	ТЕЛК	Териториална експертна лекарска комисия
ЗОВСРБ	Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България	ТЗПБ	Трудова злополука и професионална болест
ЗПГРРЛ	Закон за политическа и гражданска рехабилитация на репресираните лица	ТНР	Трайно намалена работоспособност
ЗПФ	Закон за публичните финанси	ТП	Териториално поделение
ЗРВСРБ	Закон за резерва на въоръжените сили на Република България	УПФ	Универсален пенсионен фонд
ИК	Индивидуален коефициент	УчПФ	Учителски пенсионен фонд
ИОЗ	Инвалидност поради общо заболяване	ЦБ	Централен бюджет
КЕП	Квалифициран електронен подпис		

ВЪВЕДЕНИЕ

Годишното аналитично издание „Държавното обществено осигуряване“ е основната публикация на Националния осигурителен институт (НОИ), която от 1999 г. насам ежегодно проследява развитието и прави обзор на състоянието на държавното обществено осигуряване на базата на статистически и финансови показатели.

Анализът на държавното обществено осигуряване за 2024 г. е разработен в изпълнение на задължението на НОИ, като институция от публичния сектор, на която е поверено управлението на публични средства, надхвърлящи 24 млрд. лв., да предоставя пълна и обективна информация за тяхното управление и разходване.

Увеличението на пенсиите от 1 юли 2024 г. засегна над два милиона пенсионери след прилагането на съвкупността от предвидени мерки – осъвременяване на трудовите пенсии с 11 на сто, повишаване на процента на добавката от пенсията на починал съпруг/а, повишаване на минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст, определяне на нов по-висок размер на социалната пенсия за старост, повишаване на обвързаните с тях минимални размери на другите видове пенсии и добавки. С допълнителна сума към пенсиите бе осигурена подкрепа за Коледа на българските пенсионери. Сумата от 100 лв. достигна до над 330 хиляди пенсионери, които получават пенсия, без добавките и компенсациите към нея, в размер до линията на бедност от 526 лв. включително. За тази подкрепа Министерският съвет прие решение, с което одобри допълнителен трансфер в размер на 33,1 милиона лева към бюджета на държавното обществено осигуряване.

Представената в годишника информация отразява обективно и детайлно изпълнението на държавното обществено осигуряване и може да бъде от полза за органите на законодателната и изпълнителната власт, работодателски и синдикални организации, неправителствени организации с отношение към общественото осигуряване, изследователи от научните среди, анализиращи социалноосигурителната система, преподаватели, изучаващи социалното осигуряване и за всички, които се интересуват от състоянието и перспективите за развитие на социалноосигурителната система.

Годишникът е съставен в две части. В първата е включена информация за основни демографски, макроикономически и социалноосигурителни показатели, оказващи влияние и характеризирани държавното обществено осигуряване, синтезирано описание на по-важните нормативни промени, извършени през годината, условията за ползване на осигурителни права по осигурени социални рискове и данни за основните показатели, характеризирани изпълнението на социалноосигурителните програми. Втората част представлява анализ на състоянието и резултатите от изпълнението на бюджета на социалноосигурителните фондове, администрирани от НОИ, в т.ч. на консолидирания бюджет по приходите и разходите на отделните фондове на ДОО и на НОИ, на Учителския пенсионен фонд и на фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“.

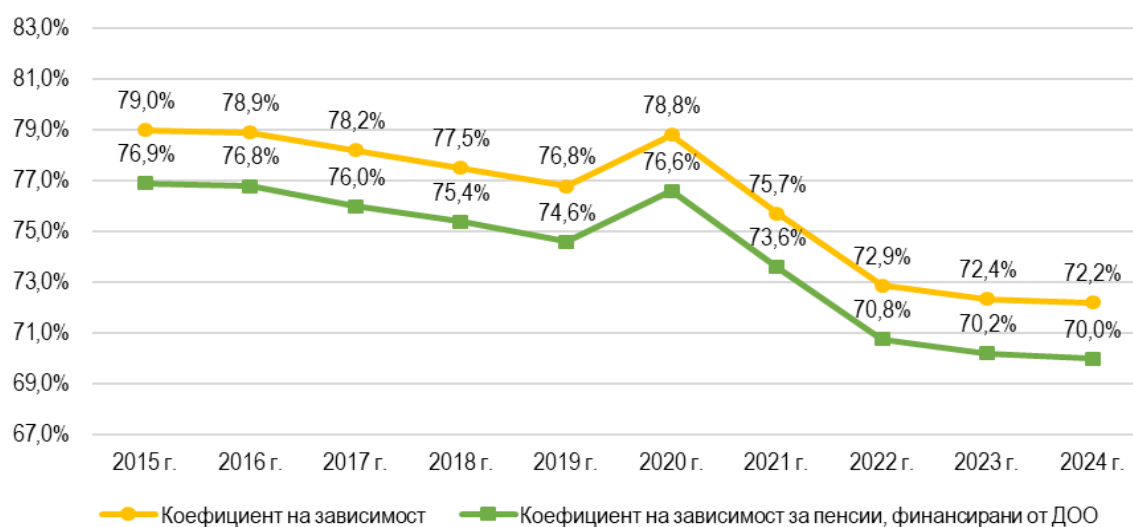
Настоящата публикация е подготвена от отдел „Анализ и управление на риска“ към дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“ със съдействието на всички функционални дирекции в Централно управление на Националния осигурителен институт.

ОСНОВНИ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ

Показателите, които в синтезиран вид дават аналитична информация за държавното обществено осигуряване и позволяват измерване и сравнение, са следните:

♦ *Системният коефициент на зависимост (т. нар. пенсионерско число)* е съотношението между получаващите пенсии и осигурените лица в държавната пенсионна система.

За 2024 г. коефициентът на зависимост е 72,2% и спрямо предходната година намалява с 0,2 процентни пункта. За пенсиите, финансирани от ДОО, коефициентът на зависимост е 70,0% (при 70,2% за 2023 г.), т.е. на 100 осигурени лица се падат около 70 пенсионери.

Фигура № 1 : Динамика на коефициента на зависимост през периода 2015 – 2024 г.

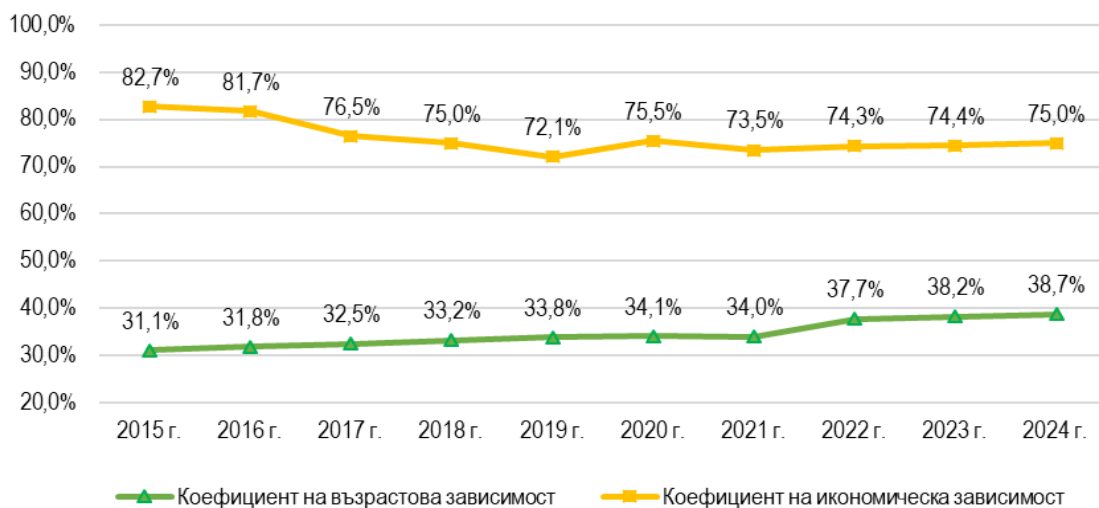
♦ *Коефициентът на възрастова (демографска) зависимост* е процентно съотношение на населението на възраст 65 и повече години към населението на възраст 15-64 години.

За 2024 г. коефициентът на възрастова зависимост е 38,7%. По данни на НСИ темпът на растеж на показателя, особено в последните години (фигура № 2), показва че *възрастовата структура на населението се влошава* и продължава тенденцията на застаряване на българското население.

♦ *Коефициентът на икономическа зависимост* е процентно съотношение на сбора от безработните и пенсионерите към работещите (заетите) лица.

За 2024 г. коефициентът на икономическа зависимост¹ е 75,0%. През последната година показателят нарасна с почти 0,6 процентни пункта спрямо 2023 г.

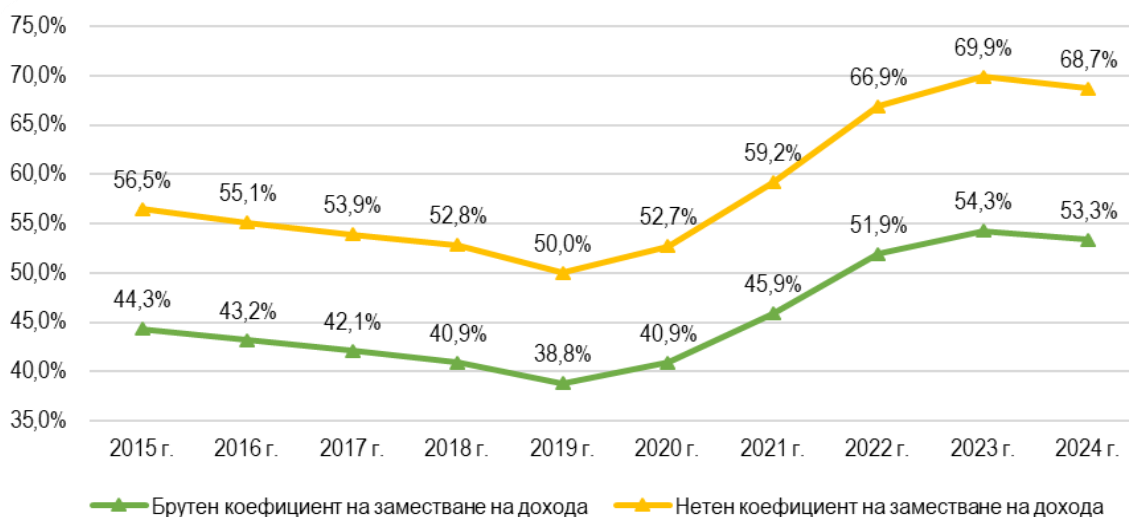
¹ Изчислението на коефициента на икономическа зависимост се базира на данни от НОИ и НСИ.

Фигура № 2 : Динамика на коефициентите на възрастова и икономическа зависимост през периода 2015 – 2024 г.

♦ *Коефициентът на заместване на дохода е съотношението на средната пенсия на пенсионер към средния осигурителен доход.*

За 2024 г. *брутният коефициент на заместване на дохода е 53,3%* (при 54,3% за 2023 г.). *Нетният коефициент на заместване на дохода*, изчислен чрез съотношението на средномесечния размер на пенсията на пенсионер и средния нетен осигурителен доход (без задължителните удържки върху заплатите) е 68,7%. За сравнение, стойността на коефициента през 2023 г. е 69,9%. Допълнителното съпоставяне се прави предвид обстоятелството, че пенсиите са необлагаеми и би следвало да се съотнасят също към нетен трудов доход.

Фигура № 3 : Динамика на брутния и нетния коефициент на заместване на дохода през периода 2015 – 2024 г.

♦ *Средномесечният брой пенсионери през 2024 г. е 2 044 757 души и е увеличен с 13 566 души (с 0,7%) спрямо предходната година.*

♦ Средномесечният брой на изплатените пенсии през 2024 г. е 2 056 007 (при 2 043 117 бр. през 2023 г.), като 1 991 952 бр. (при 1 981 396 бр. през 2023 г.) от тях са пенсии, изплащани от ДОО, а останалите се изплащат със средства от държавния бюджет.

♦ Средният брой пенсии, изплащани на един пенсионер, през 2024 г. е 1,006 и остава непроменен спрямо предходната година.

♦ Средната възраст на пенсионерите, получаващи лични пенсии за осигурителен стаж и възраст, е 74,1 години. От тях пенсионерите по чл. 68, 68а, 69а и 69б от КСО са на средна възраст 74,4 години, а по чл. 69 от КСО – 67,9 години.

Таблица № 1 : Основни показатели за пенсиите и пенсионерите през периода 2015 – 2024 г.

ПОКАЗАТЕЛИ \ ГОДИНА	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.
Средномесечен брой пенсионери	2 177 716	2 180 890	2 172 753	2 162 890	2 145 271	2 123 017	2 080 454	2 036 543	2 031 191	2 044 757
Средномесечен брой на изплатените пенсии - общо, в т.ч.:	2 658 461	2 625 152	2 577 223	2 532 369	2 162 013	2 138 389	2 094 528	2 049 318	2 043 117	2 056 007
- пенсии за сметка на ДОО	2 140 003	2 140 003	2 129 621	2 117 930	2 099 544	2 076 762	2 033 318	1 988 238	1 981 396	1 991 952
Среден брой пенсии, изплащани на един пенсионер	1,221	1,204	1,186	1,171	1,008	1,007	1,007	1,006	1,006	1,006
Брой пенсионери с пенсия в размер, определен на минималния за съответния вид пенсия	443 747	446 345	797 678	779 182	752 960	804 628	932 005	931 782	930 536	936 150
Брой пенсионери с пенсия в размер, ограничен на максималния	36 509	45 514	53 756	65 876	28 209	43 260	26 832	990	2 080	4 598
Средна възраст на пенсионерите, получаващи лични пенсии за ОСВ (години)	72,4	72,6	72,7	72,9	73,2	73,4	73,5	73,6	73,9	74,1
Средна продължителност за получаване на лична пенсия (години)	21,5	21,5	21,7	21,7	21,8	21,7	21,4	21,9	21,7	21,6
Среден осигурителен стаж, превърнат към III-та кат. труд към 31.12 на съответната година:	37,7	37,8	38,0	38,1	38,3	38,5	38,6	38,7	38,8	38,9
- при личните първи пенсии за ОСВ (години)										
- при новоотпуснатите лични първи пенсии за ОСВ (години)	37,5	37,6	36,7	36,2	36,2	36,4	35,9	35,7	34,9	35,1
Средна пенсия на пенсионер (лева)	321,78	332,68	345,46	364,32	383,03	437,17	536,71	674,54	784,48	883,02

♦ Средната продължителност на получаване на лична пенсия през 2024 г. е 21,6 години, при 21,7 г. през 2023 г. За личните пенсии за осигурителен стаж и възраст тя е 23,2 години. Работещите при условията на първа категория труд получават пенсия средно 32,8 години, при втора категория – 30,6 години, при трета – 25,8 години. Личните пенсии за инвалидност поради общо заболяване се получават средно 13,1 години, а тези за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест – 35,0 години.

♦ Средният осигурителен стаж, превърнат към трета категория труд, към 31 декември 2024 г. при личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст е 38,9 години, а при новоотпуснатите – 35,1 години. Действителният стаж при личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст е 35,6 години, а при новоотпуснатите пенсии от този вид – 32,9 години.

♦ Средна пенсия на пенсионер е разходът за пенсии, изплащани от фондовете на ДОО, разделен на съответния среден брой пенсионери през годината.

Средната пенсия на пенсионер за 2024 г. с включени допълнителни суми и други видове добавки към пенсиите е 883,02 лв. (при 784,48 лв. за 2023 г.). Номиналното нарастване на средния месечен размер на пенсиите е 12,6 на сто, а реалното нарастване 9,7 на сто, при средногодишен хармонизиран индекс на потребителските цени за 2024 г. от 2,6 на сто.

С определен на минималния размер за съответния вид пенсия са 936 150 пенсионери или 45,6% от общия брой пенсионери (2 052 553 бр.) към 31 декември 2024 г. За сравнение делът им през 2023 г. е бил 45,7%.

◆ Пенсия в размер, ограничен на максималния, към 31 декември 2024 г. получават 4 598 пенсионери с първи пенсии (при 2 080 бр. за 2023 г.).

◆ Разход за пенсии към брутен вътрешен продукт е общият разход за пенсии, отнесен към brutния вътрешен продукт по текущи цени.

За 2024 г. делът на разхода за пенсии (вкл. допълнителните суми) е 10,7% от БВП, при 10,3% за 2023 г.

◆ Броят на лицата с изплатено поне едно парично обезщетение за временна неработоспособност или временно намалена работоспособност поради общо заболяване за 2024 г. е 1 217 463 души (при 1 068 052 души 2023 г.). Броят на болничните листове, по които са изплатени обезщетенията на горепосочените лица, е 2 694 954 (2 247 845 за 2023 г.) за 20 166 627 платени работни дни (17 478 514 дни за 2023 г.) със среднодневен размер на обезщетението от 56,92 лв. (49,76 лв. за 2023 г.).

◆ Броят на лицата с изплатено поне едно парично обезщетение за временна неработоспособност поради трудова злополука и професионална болест за 2024 г. е 4 740 души (4 477 души за 2023 г.). Броят на болничните листове е 12 607 (12 040 за 2023 г.) за 195 175 платени работни дни (186 612 дни за 2023 г.) със среднодневен размер на обезщетението от 70,92 лв. (62,96 лв. за 2023 г.).

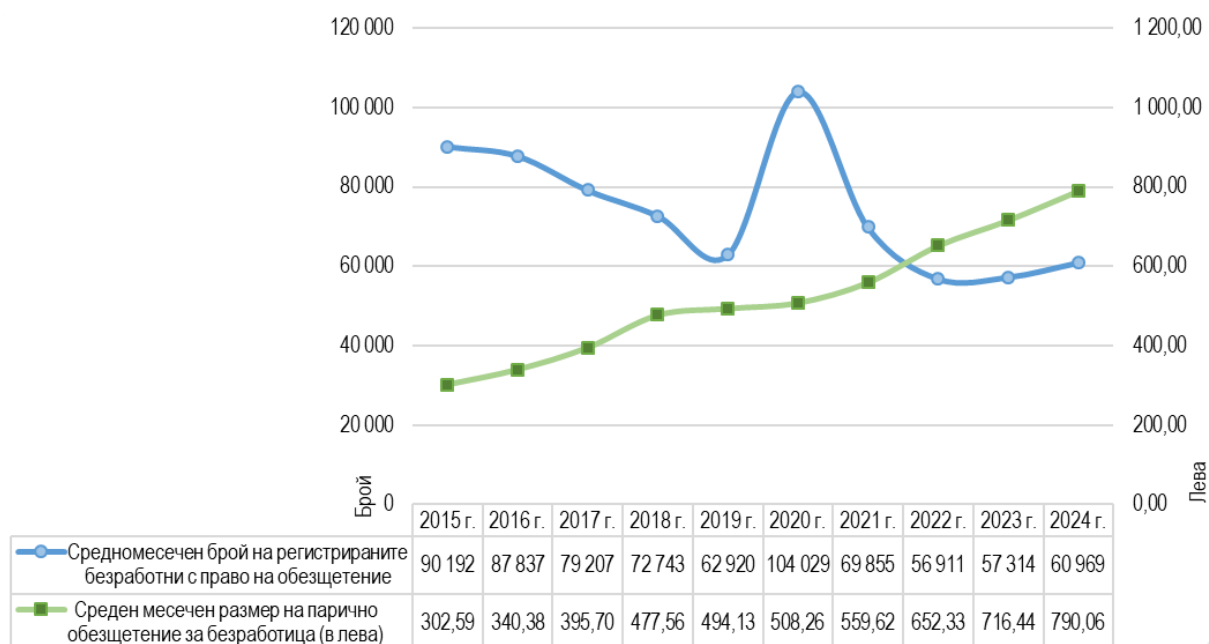
◆ Броят на лицата с изплатено поне едно парично обезщетение за бременност и раждане през 2024 г. е 97 057 (99 810 души за 2023 г.). За 2024 г. са изплатени парични обезщетения за бременност и раждане за 14 583 471 работни дни (14 754 663 дни за 2023 г.) със среднодневен размер на обезщетението от 45,56 лв. (40,09 лв. за 2023 г.).

◆ Броят на лицата с изплатено поне едно парично обезщетение за отглеждане на дете до 2-годишна възраст за 2024 г. е 82 160 (при 84 049 за 2023 г.). Броят на изплатените работни дни е 9 016 239 (9 185 609 дни за 2023 г.) със среднодневен размер на обезщетението от 34,87 лв. (35,42 лв. за 2023 г.).

◆ Броят на лицата с изплатено поне едно парично обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст по чл. 53в от КСО през 2024 г. е 527 души (492 души за 2023 г.). Броят на изплатените дни е 62 789 със среднодневен размер на обезщетението от 61,12 лв. (при 62 821 дни със среднодневен размер 55,16 лв. за 2023 г.).

◆ Броят на лицата с изплатено поне едно парично обезщетение за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата/осиновителя по чл. 53ж от КСО през 2024 г. е 2 843 души (при 3 501 души през 2023 г.) Броят на изплатените дни е 76 697 (111 373 за 2023 г.) със среднодневен размер на обезщетението от 39,73 лв. (37,37 лв. за 2023 г.).

◆ Средномесечният брой на регистрираните безработни лица с право на парично обезщетение за безработица по КСО е 60 969 души през 2024 г. и е нараснал с 6,4% спрямо предходната година. Средният месечен размер на паричното обезщетение за безработица по КСО общо за страната през 2024 г. е 790,06 лв. и е с 10,3% по-висок спрямо предходната година (716,44 лв.).

Фигура № 4 : Динамика на показателите, свързани с паричните обезщетения за безработица през периода 2015 – 2024 г.

♦ *Разход за парични обезщетения и помощи по КСО към брутен вътрешен продукт е общият разход за парични обезщетения и помощи, изплащани от ДОО, отнесен към brutния вътрешен продукт по текущи цени. За 2024 г. делът на разхода за обезщетения и помощи е 1,4% от БВП, при 1,3% през 2023 г.*

МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ ПРЕЗ 2024 г.

Развитието на социалното осигуряване е в тясна връзка с протичащите глобални и национални икономически, политически и социални процеси. Прегледът на макроикономическата среда дава възможност за идентифициране на факторите и причините за финансовото състояние на осигурителните фондове. Темповете на икономически растеж, демографската структура на населението, състоянието на пазара на труда – заетост и безработица, инфлацията и нивото на доходите оказват съществено влияние върху социалноосигурителната система. Макроикономическата среда през 2024 г. в страната доведе до умерен икономически растеж, съпроводен с колебливи, положителни тенденции на трудовия пазар, въпреки предизвикателствата, свързани с демографските промени и секторните различия.

- Брутният вътрешен продукт на България през 2024 г.², получен като сума от тримесечните данни, се увеличава в реално изражение с 2,8% спрямо 2023 г. и достига номинален стойностен обем от 202,86 млрд. лв.

- Годишната инфлация, измерена чрез хармонизирания индекс на потребителските цени, в края на 2024 г. е 2,1%. Средногодишната инфлация за периода януари – декември 2024 г. е 2,6%.

- Средната брутна месечна работна заплата за 2024 г.³ общо за страната е 2 323,42 лв., като номиналното нарастване спрямо 2023 г. е с 13,9%. Средната работна заплата в общественния сектор е 2 400,42 лв. и превишава тази в частния сектор – 2 297,42 лв.

² Предварителни данни на НСИ.

³ Предварителни данни на НСИ.

- Икономически активните лица на възраст 15 – 64 навършени години през 2024 г.⁴ са 2 945,6 хил., или 74,0% от населението на същата възраст. В сравнение с 2023 г. коефициентът на икономическа активност се увеличава с 0,1 процентни пункта.
- Общият брой на заетите лица е 2 932,9 хил., а коефициентът на заетост за населението на възраст 15 и повече навършени години е 53,2%. Заетите лица на възраст 15 – 64 навършени години са 2 820,8 хил. Коефициентът на заетост за населението в същата възрастова група е 70,9%, съответно 74,1% за мъжете и 67,6% за жените.
- Средномесечният брой на регистрираните безработни в дирекциите „Бюро по труда“ през 2024 г.⁵ е 154 604 лица, като в сравнение с предходната година се наблюдава увеличение (с 2,1%) на безработните лица в страната.
- Средномесечното равнище на безработица за периода януари – декември 2024 г. е 5,5% (при 5,3% за същия период на 2023 г.).
- Населението на страната в края на 2024 г. по данни от текущата демографска статистика е 6 437 360 души, като в сравнение с предходната година намалява с 8 121 души, или с 0,13%. Мъжете са 3 095 140 (48,1%), а жените – 3 342 220 (51,9%), или на 1 000 мъже се падат 1 080 жени.
- През 2024 г. в страната са регистрирани 53 727 родени деца, като 99,4% (53 428) от тях са живородени. В сравнение с предходната година броят на живородените намалява с 3 769 деца, или с 6,6%.
- Коефициентът на обща раждаемост през 2024 г. е 8,3‰, а на общата смъртност – 15,6‰. Прямо предходната година броят на умрелите намалява с 270, или с 0,3%. Нивото на общата смъртност продължава да е високо.
- Коефициентът на естествен прираст на населението общо за страната е минус 7,3‰, като в градовете е минус 5,5‰, а в селата – минус 12,5‰.

ДЕЙСТВАЩИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ В ОБЛАСТТА НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ ПРЕЗ 2024 Г.

Основният нормативен акт, регламентиращ законодателната уредба в областта на социалното осигуряване в Република България и дейността на Националния осигурителен институт, е **Кодексът за социално осигуряване (КСО)**, (ДВ, бр. 110 от 1999 г., в сила от 01.01.2000 г.). Кодексът урежда обществените отношения, свързани с държавното обществено осигуряване при общо заболяване, трудова злополука, професионална болест, майчинство, безработица, старост и смърт, и допълнителното социално осигуряване, което включва:

- 1) допълнителното задължително пенсионно осигуряване при старост и смърт;
- 2) допълнителното доброволно пенсионно осигуряване във фондове за допълнително доброволно пенсионно осигуряване при старост, инвалидност и смърт или във фондове за допълнително доброволно пенсионно осигуряване по професионални схеми при старост;
- 3) допълнителното доброволно пенсионно осигуряване по паневропейски персонален пенсионен продукт (ПЕПП) съгласно Регламент (ЕС) 2019/1238 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 г. относно паневропейски персонален пенсионен продукт (ПЕПП) (ОВ, L 198/1 от 25 юли 2019 г.);
- 4) допълнителното доброволно осигуряване за безработица и/или професионална квалификация.

Законът за бюджета на държавното обществено осигуряване (ЗБДОО) е основният финансов план, с който се изпълнява определената за годината осигурителна политика. Структурата на бюджета следва модела на фондовата организация на държавното обществено

⁴ По данни на Наблюдението на работната сила на НСИ.

⁵ По данни на Агенция по заетостта.

осигуряване съобразно спецификата на осигурителните рискове, съвкупността на осигурените лица и изискванията на единната бюджетна класификация.

Законът за бюджета на ДОО за 2024 г. (ДВ, бр. 106 от 22.12.2023 г., в сила от 01.01.2024 г.) съдържа консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване, който включва бюджетите на отделните фондове: „Пенсии“, „Пенсии за лицата по чл. 69“, „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, „Трудова злополука и професионална болест“, „Общо заболяване и майчинство“, „Безработица“ и бюджета на Националния осигурителен институт. Със ЗБДОО за 2024 г. са определени нивата на минималните осигурителни доходи по основни икономически дейности и квалификационни групи професии, минималният месечен размер на осигурителния доход за самоосигуряващите се лица, както и максималният месечен размер на осигурителния доход за всички осигурени лица. Определен е минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 от КСО, дневният минимален и максимален размер на обезщетението за безработица, размерът на паричното обезщетение за отглеждане на дете до 2-годишна възраст по чл. 53 от КСО и за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя) по чл. 53ж от КСО, и размерът на еднократната помощ при смърт на осигурено лице по чл. 13г от КСО. Със закона се регламентира и размерът на осигурителната вноска за фонд „Трудова злополука и професионална болест“ по групи основни икономически дейности. Приети са бюджетите на Учителския пенсионен фонд (УчПФ) за 2024 г. и на фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ (ГВРС), и е определен максималният размер на гарантираните вземания по чл. 22, ал. 2 от Закона за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя (ЗГВРСНР) за 2024 г.

Кодексът на труда (КТ), (ДВ, бр. 26 от 1986 г.) урежда трудовите отношения между работника или служителя и работодателя, както и осъществяването на коректен социален диалог между работниците, работодателите и държавата. В него са уредени отделните видове трудови договори, тяхното сключване, форма и съдържание, начините за прекратяване на трудовите правоотношения, дисциплинарна и имуществена отговорност, видовете обезщетения и други.

Законът за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя (ДВ, бр. 37 от 2004 г.) урежда условията, при които се поражда правото на работниците и служителите на гарантирани вземания, произтичащи от трудовите правоотношения при несъстоятелност на работодателя, както и редът за отпускането и изплащането им. С него се регламентира създаването, функциите и дейността на фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“.

Законът за Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система (ДВ, бр. 98 от 2008 г.) регламентира статута и дейността на Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система. Фондът има за цел постигане и гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система чрез акумулиране, инвестиране и трансфериране на допълнителни средства към бюджета на държавното обществено осигуряване за фонд „Пенсии“. Средствата на фонда са самостоятелно обособена част от централния бюджет и се управляват и структурират в инвестиционни портфейли по реда на същия закон. Във фонда се съхраняват и преведените средства по чл. 129, ал. 12 от Кодекса за социално осигуряване.

Законът за установяване на трудов и осигурителен стаж по съдебен ред (ДВ, бр. 26 от 2011 г.) урежда установяването на трудов стаж, придобит след 31 декември 1999 г.; осигурителен стаж по Кодекса за социално осигуряване и времето, което се зачита за трудов стаж и за трудов стаж при пенсиониране, положен до 31.12.1999 г. съгласно действащите дотогава разпоредби. В закона е регламентиран редът за установяване на стажа и възможните писмени доказателства, в зависимост от характера на упражняваната трудова дейност.

Основните **подзаконови нормативни актове**, които детайлизират правната регламентация, в областта на социалното осигуряване, са следните:

- ✓ Наредба за пенсиите и осигурителния стаж;
- ✓ Наредба за категоризиране на труда при пенсиониране;
- ✓ Наредба за реда за избор на осигуряване, внасяне и разпределяне на задължителните осигурителни вноски, вноските за фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ и за обмен на информация;
- ✓ Наредба за обществено осигуряване на самоосигуряващите се лица и българските граждани на работа в чужбина и морските лица;
- ✓ Наредба за елементите на възнаграждението и за доходите, върху които се правят осигурителни вноски;
- ✓ Наредба за паричните обезщетения и помощи от държавното обществено осигуряване;
- ✓ Наредба за отпускане и изплащане на паричните обезщетения за безработица;
- ✓ Наредба за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злоупотреби;
- ✓ Наредба за реда за съобщаване, регистриране, потвърждаване, обжалване и отчитане на професионалните болести;
- ✓ Наредба за реда и начина за информиране на работниците и служителите и за отпускане и изплащане на гарантираните вземания при несъстоятелност на работодателя;
- ✓ Наредба за медицинската експертиза;
- ✓ Наредба за осигурителните каси;
- ✓ Наредба № Н-13 от 17.12.2019 г. за съдържанието, сроковете, начина и реда за подаване и съхранение на данни от работодателите, осигурителите за осигурените при тях лица, както и от самоосигуряващите се лица;
- ✓ Наредба за реда за представяне в Националния осигурителен институт на данните от издадените болнични листове и решенията по обжалването им;
- ✓ Наредба за прехвърляне на пенсионни права от и към пенсионните схеми на Европейския съюз, на Европейската централна банка и на Европейската инвестиционна банка;
- ✓ Наредба № 1 от 13.02.2007 г. за ползване и изплащане на паричните помощи за профилактика и рехабилитация;
- ✓ Наредба за трудоустрояване;
- ✓ Наредба № 5 от 29.12.2002 г. за съдържанието и реда за изпращане на уведомлението по чл. 62, ал. 5 от КСО;
- ✓ Наредба № 33 от 19.09.2006 г. за индивидуалните заявления за участие във фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване и за възобновяване на осигуряването в универсален пенсионен фонд;
- ✓ Правилник за устройството и организацията на работа на органите на медицинската експертиза и на регионалните картотеки на медицинските експертизи;
- ✓ Инstrukция № 1022-40-2 от 2 март 2022 г. за съдържанието и реда за предоставяне в Националния осигурителен институт на документи за осигурителен стаж, осигурителен доход и категория труд;
- ✓ Инstrukция № 13/2000 г. за прилагане на Наредбата за категоризиране на труда при пенсиониране;
- ✓ Инstrukция № 5 от 30.06.2005 г. за приемане и съхраняване на разплащателни ведомости и трудовоправни документи на прекратени осигурители без правопреемник;
- ✓ Инstrukция № 1 от 3 април 2015 г. за реда и начина за осъществяване на контролно-ревизионна дейност от контролните органи на Националния осигурителен институт.

В групата от документи, които оформят полето на действие на НОИ са и регламентите, действащи в рамките на Европейския съюз. Част от тях имат пряко приложение в сферата на социалното осигуряване в рамките на Съюза, като заедно със синхронизираното национално законодателство на Република България пораждат права и задължения за всички субекти.

Националният осигурителен институт е компетентната българска институция и служба за връзка по прилагане разпоредбите на следните **Европейски регламенти за координация на системите за социална сигурност**:

- ✓ **Регламент (ЕО) № 883/2004** на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 г. за координация на системите за социална сигурност;
- ✓ **Регламент (ЕО) № 987/2009** на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 г. за установяване процедурата за прилагане на Регламент (ЕО) № 883/2004 за координация на системите за социална сигурност;
- ✓ **Регламент (ЕС) № 1231/2010** на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 г. за разширяване обхвата на Регламент (ЕО) № 883/2004 и на Регламент (ЕО) № 987/2009 по отношение на гражданите на трети държави, които все още не са обхванати от тези регламенти единствено на основание тяхното гражданство.

Освен за държавите-членки на Европейския съюз Регламент (ЕО) № 883/2004 и прилагания Регламент (ЕО) № 987/2009 се прилагат и по отношение на страните от Европейското икономическо пространство (Норвегия, Исландия и Лихтенщайн) и Швейцария.

Във връзка с обработването на данни и осигуряване свободно движение на лични данни между държавите членки, институтът прилага и разпоредбите на Регламент (ЕС) 2016/697 на Европейския парламент и на съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на директива 95/46/ЕО (общ регламент относно защитата на данните).

Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия не е член на Европейския съюз, считано от 01.02.2020 г. Определеният преходен период в Споразумението за оттегляне на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия от Европейския съюз, през който европейското законодателство продължи да действа на територията на Обединеното кралство, изтече на 31 декември 2020 г. От 1 януари 2021 г. започна временното прилагане на одобреното от Европейския съюз Споразумение за търговия и сътрудничество между ЕС и Европейската общност за атомна енергия, от една страна, и Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия, от друга.

В областта на международните осигурителни отношения, освен посочените регламенти през 2024 г., действат и 14 двустранни международни договора за социално осигуряване и едно споразумение за изплащане на пенсиите, отпуснати в България на лица, живеещи на територията на Република Турция.

Таблица № 2 : Действащи двустранни международни договори в областта на социалното осигуряване, по които Република България е страна (към 31.12.2024 г.)

Държавата, с която Република България е обвързана с международен договор	Дата на подписване	Дата на влизане в сила	Наименование на договора
Народна република Албания	30.03.2023 г.	01.06.2024 г.	<u>Спогодба за социална сигурност между Република България и Република Албания</u>
Квебек	19.09.2019 г.	01.09.2020 г.	<u>Споразумение в сферата на социалната сигурност между Република България и Квебек</u>
Република Азербайджан	06.11.2019 г.	04.05.2020 г.	<u>Спогодба за пенсионно осигуряване между правителството на Република България и правителството на Република Азербайджан</u>
Тунизийска република	01.10.2015 г.	01.05.2017 г.	<u>Спогодба за социална сигурност между Република България и Тунизийската република</u>
Черна гора	01.02.2016 г.	01.10.2016 г.	<u>Спогодба между Република България и Черна гора за социална сигурност</u>
Канада	05.10.2012 г.	01.03.2014 г.	<u>Спогодба за социална сигурност между Република България и Канада</u>
Република Сърбия	19.09.2011 г.	01.02.2013 г.	<u>Спогодба между Република България и Република Сърбия за социална сигурност</u>
Руска федерация	27.02.2009 г.	20.06.2010 г.	<u>Договор между Република България и Руската федерация за социална сигурност</u>
Република Корея	30.10.2008 г.	01.03.2010 г.	<u>Спогодба за социална сигурност между Република България и Република Корея</u>
Молдова	05.12.2008 г.	01.09.2009 г.	<u>Договор между Република България и Молдова за социално осигуряване</u>
Израел	25.03.2008 г.	01.09.2009 г.	<u>Спогодба между Република България и Държавата Израел за социална сигурност</u>
Република Северна Македония	06.02.2003 г.	01.08.2003 г.	<u>Договор между Република България и Република Северна Македония за социално осигуряване</u>
Украйна	04.09.2001 г.	01.04.2003 г.	<u>Договор между Република България и Украйна за социално осигуряване</u>
Федеративна народна република Югославия (към момента се прилага в отношенията ни с Босна и Херцеговина)	18.12.1957 г.	01.09.1958 г.	<u>Конвенция по социалното осигуряване между Народна република България и Федеративна народна република Югославия</u>
Република Турция*	04.11.1998 г.	01.03.1999 г.	<u>Споразумение между Правителството на Република България и Правителството на Република Турция за изплащането на български пенсии в Република Турция</u>

*Забележка: *Споразумението между правителството на Република България и правителството на Република Турция е за изплащане на български пенсии в Република Турция. НОИ преценява права и изплаща отпуснати по българското законодателство пенсии на лицата, които са се преселили в Турция след 01.05.1989 г.*

ПРЕГЛЕД НА ПО-ВАЖНИТЕ ПРОМЕНИ В НОРМАТИВНИТЕ АКТОВЕ В ОБЛАСТТА НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ ПРЕЗ 2024 г.

ИЗМЕНЕНИЯ В КОДЕКСА ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ

1. С § 20 от заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за данъците върху доходите на физическите лица (ДВ, бр. 106 от 22.12.2023 г., в сила от 01.01.2024 г.) се направиха следните промени в Кодекса за социално осигуряване:

- Създаде се нов чл. 4а¹, с който се регламентира осигуряването на нова категория лица, а именно – лица, които извършват дейност по събиране на диворастящи гъби и плодове;
- В допълнителните разпоредби на КСО се създаде нова т. 5б в § 1, с която се даде дефиниция на новия кръг осигурени лица, както следва: „Лицата, които извършват дейност по събиране на диворастящи гъби и плодове“ са физически лица, които не са

търговци по смисъла на Търговския закон и се облагат с алтернативен данък по Закона за данъците върху доходите на физическите лица;

- С разпоредбите на чл. 4а¹, ал. 1-4 от КСО се регламентира, че лицата, които извършват дейност по събиране на диворастящи гъби и плодове, задължително се осигуряват изцяло за своя сметка за инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт върху месечен осигурителен доход в размер на половината от минималната работна заплата за страната. Те внасят авансово и еднократно осигурителни вноски за съответния месец в размерите, определени за фонд „Пенсии“ на ДОО (19,8 на сто за лицата, родени преди 1 януари 1960 г., и 14,8 на сто за лицата, родени след 31 декември 1959 г.), като не определят окончателен размер на осигурителния доход от реализираните доходи от своята дейност;
- За лицата по чл. 4а¹, ал. 1 от КСО, направили избор по чл. 4б, ал. 1 от КСО, увеличената осигурителна вноска във фонд „Пенсии“ на ДОО е с размера на вноската по чл. 157, ал. 1, т. 1 от КСО;
- С ал. 5 – 7 на чл. 4а¹ от КСО са дадени допълнителни разяснения относно реда за внасяне на осигурителните вноски при осигуряване и на други основания по чл. 4 и чл. 4а от КСО, сроковете на внасяне на осигурителните вноски и др.;
- С направено изменение в чл. 9, ал. 1, т. 4 от КСО се определи, че времето, за което са внесени дължимите осигурителни вноски от лицата по чл. 4а¹, ал. 1 от КСО, се зачита за осигурителен стаж;
- Направени са допълнения и в чл. 70а, ал. 1 от КСО, с които се регламентира, че средномесечният осигурителен доход, съответно осигурителният доход за месеца за лицата по чл. 4а¹, ал. 1 от КСО се определя от дохода, върху който са внесени осигурителни вноски.

2. Със Закона за бюджета на ДОО за 2024 г. (ДВ, бр. 106 от 22.12.2023 г., в сила от 01.01.2024 г.) се направиха следните промени в КСО:

- В сила от началото на 2024 г. осигурителите започнаха да изплащат само първите два работни дни от временната неработоспособност на осигуреното лице, вместо първите три работни дни;
- Увеличи се размерът на добавката от пенсията на починал съпруг/а и от 01.07.2024 г. тя се изплаща в размер 30 на сто от пенсията или сбора от пенсиите, които е получавал починалият съпруг/съпруга, вместо 26,5 на сто;
- Приетите промени в чл. 108 и 110 от КСО са свързани с необходимостта от уеднаквяване на правното положение на лицата, чиито парични обезщетения, помощи и пенсии от държавното обществено осигуряване се превеждат по сметки в банки, и на лицата, които получават обезщетения, помощи и пенсии, превеждани по платежни сметки в доставчици на платежни услуги, които не са банки. Измененията имат за цел също така запазване на обществения ресурс и гарантиране ефективността на процедурите по събиране;
- С промените в чл. 115 от КСО се регламентира изрично, че подлежащите на възстановяване суми се изплащат по посочена от лицето лична платежна сметка;
- С направени изменения в чл. 117 от КСО се предвиди, че пред ръководителя на съответното териториално поделение на НОИ може да се подава жалба и срещу разпореждане за възстановяване на дължими от ДОО суми. Тази възможност до момента не беше изрично предвидена в чл. 117 от КСО, който регламентира процедурата по обжалване на актовете, издадени от длъжностите лица в НОИ, независимо че е предвидена в чл. 115, ал. 2 от КСО. Така се създава яснота по отношение на сроковете за обжалване и органа, пред който може да се обжалват тези актове;

- В чл. 117, ал. 1 се създава нова т. 6, с която на лицата се предоставя възможност да обжалват пред ръководителя на съответното ТП на НОИ и отказите за извършване на административна услуга или за издаване на индивидуален административен акт, а в ал. 2, т. 2 се регламентира срока за обжалване – 14-дневен от получаването на отказа.

3. Със Закона за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване (ДВ, бр. 16 от 23.02.2024 г.) се направиха изменения и допълнения в чл. 9а, като се даде право на лицата по чл. 1, т. 1, 2 и 3 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица да внесат за своя сметка до 3 години осигурителен стаж, ако не им достига за да придобият право на пенсия по чл. 68, ал. 3 (пенсия при 15 години действителен осигурителен стаж). Внасянето на осигурителните вноски се извършва по банков път, изцяло за сметка на лицата, като се изчисляват към датата на внасянето им в размера, определен за фонд „Пенсии“ за лицата, родени преди 1 януари 1960 г., върху минималния месечен размер на осигурителния доход за самоосигуряващите се лица, определен със закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година.

4. С допълнение на Кодекса на труда (ДВ, бр. 66 от 06.08.2024 г.) са направени допълнения към разпоредбите, като се въвежда ново обстоятелство, с което се разширяват правата на отпуск на лицата по чл. 167, ал. 1 от КТ, а именно: ако майка на дете до 2-годишна възраст или осиновителката на дете до 5-годишна възраст е лишена от родителски права или упражняването на родителските права върху детето е предоставено на бащата (осиновителя) по установения ред, съответната част от отпуските за раждане, при осиновяване и за отглеждане на дете се ползват от бащата (осиновителя).

В съответствие с изменението в КТ се допълни чл. 51 от КСО, като към обстоятелствата, при които паричните обезщетения за раждане, при осиновяване и за отглеждане на дете до 2-годишна възраст се изплащат на лице, ползващо отпуск по чл. 167 от КТ, се добавя и лишаването на майката (осиновителката) от родителски права върху детето или предоставянето им на бащата (осиновителя) по установения ред.

5. Със Закона за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване (ДВ, бр. 67 от 09.08.2024 г.) се направиха следните изменения:

- Към правомощията на НОИ се добави и поддържането на информационна система за получените парични обезщетения за безработица на база придобит осигурителен стаж по законодателството на държава, с която се прилагат европейските регламенти за координация на системите за социална сигурност;
- Увеличи се от 90 на 120 календарни дни периодът на изплащане на парично обезщетение за временна неработоспособност поради трудова злополука и професионална болест на лицата, наети на трудов договор за краткотрайна сезонна селскостопанска работа по чл. 114а, ал. 1 от Кодекса на труда;
- С новата алинея 8 на чл. 54б се регламентира определянето размера на паричното обезщетение за безработица, когато в периода от който се определя среднодневното възнаграждение/среднодневния осигурителен доход или в месеца, в който е прекратено осигуряването се включва осигурителен стаж, придобит по законодателството на държава, с която се прилагат европейските регламенти за координация на системите за социална сигурност. За всички лица, които в 24-месечния референтен период, имат придобит осигурителен стаж по законодателството на друга държава-членка на ЕС, ЕИП или Швейцария се вземат:
 1. доходите, получавани от лицето по време на последната му работа;
 2. всички доходи в Република България, включително съответните доходи за периодите по чл. 54б, ал. 7, както и доходите в други държави, за които се прилагат

европейските регламенти за координация на системите за социална сигурност за последните 24 календарни месеца, предхождащи месеца на прекратяване на осигуряването.

- Със заключителните разпоредби на закона е направена промяна в Кодекса на труда, като в чл. 114а, ал. 2 се увеличи от 90 на 120 дни периодът на сключените трудови договори с един работник за краткотрайна сезонна селскостопанска работа в рамките на една календарна година.

6. Със Закона за въвеждане на еврото в Република България (ДВ, бр. 70 от 20.08.2024 г., в сила от датата, определена в Решение на Съвета на Европейския съюз за приемането на еврото от Република България, прието в съответствие с чл. 140, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз и Регламент на Съвета на Европейския съюз, приет в съответствие с чл. 140, параграф 3 от Договора за функционирането на Европейския съюз) са направени промени в **Кодекса за социално осигуряване**, които са в част втора „Допълнително социално осигуряване“ и са свързани с дейността на пенсионно-осигурителните дружества и осигурителните дружества за безработица и/или професионална квалификация. Промените в текстовете са свързани с превалутирането на такси и други плащания от лева в евро.

7. Със Закона за изменение и допълнение на Закона за независимия финансов одит (ДВ, бр. 79 от 17.09.2024 г.) са направени следните промени в **КСО**:

- Първата промяна е свързана с допълненията в закона, свързани с изразяването на сигурност върху отчети за корпоративното устойчиво развитие, извършвани от регистрираните одитори и новото име на Закона за независимия финансов одит и изразяването на сигурност по устойчивостта;
- Другата промяна е свързана с отпадането на задължението за предварително съгласуване от пенсионноосигурителните дружества с Комисията за финансов надзор избора им на независим одитор.

8. Със Закона за изменение и допълнение на Търговския закон (ДВ, бр. 82 от 27.09.2024 г.) са направени допълнения в **Кодекса за социално осигуряване**, свързани с новоприетите текстове за бързо производство по ликвидация при условия и ред разписани в новия чл. 274а от Търговския закон. Бързото производство по ликвидация на дружество се провежда, когато дружеството е прекратено по решение на общото събрание и/или съгласие на съдружниците. В чл. 5 на КСО се създаде нова ал. 15, съгласно която при подаване на заявление за прекратяване на дейността и ликвидация при условията и по реда на чл. 274а от Търговския закон, осигурителят подава чрез Агенцията по вписванията заявлението за предаване на ведомостите за заплати и други трудовоправни документи, когато няма правопреемник. Териториалното поделение на Националния осигурителен институт издава удостоверение за предаване на ведомостите в срок 30 дни от вписване на прекратяване на търговската дейност, при условие че осигурителят няма неизпълнени задължения. Удостоверението се изпраща по електронен път до осигурителя и до Агенцията по вписванията.

ПОДЗАКОНОВИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ

1. Промени в Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж (НПОС):

1.1. С постановление № 89 от 3 април 2024 г. за изменение и допълнение на **Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж** (ДВ, бр. 30 от 05.04.2024 г., в сила от 01.01.2024 г.) са направени следните промени в нея:

- Промени в НПОС (в сила от 31.03.2024 г.), произтичащи от новосъздадената ал. 6 на чл. 4 от Закона за електронното управление:
 - С променената разпоредба на чл. 4, т. 1 отпадна изискването за представяне на удостоверение за наследници към заявлението за отпускане на наследствена пенсия или добавка по чл. 84 от КСО. Запазва се изискването за представяне на друг актуален официален оригинален документ, издаден от компетентен орган на чужда държава, удостоверяващ семейната или родствена връзка с наследодателя, в случай че не е възможно издаването на удостоверение за наследници;
 - След промяната в чл. 4, т. 6, при подаване на заявление след 31.03.2024 г. за отпускане на наследствена пенсия на родител, заявителят не трябва да представя документи, удостоверяващи, че е родител, каквито са удостоверението за раждане, съдебното решение или удостоверението от общината. Удостоверение за раждане или съдебно решение ще се представят от родителя само при необходимост, ако се установи, че в съответния регистър липсва необходимата информация, както и че посочените документи не могат да бъдат получени по служебен ред;
 - В чл. 8а се указа, че документите, издавани от общините (кметствата), необходими за преценка на пенсионни права, се изискват винаги служебно;
 - В резултат от извършената промяна в чл. 91, ал. 1, отпадна изискването за прилагане на удостоверение за наследници към заявлението за изплащане на неполучена пенсия/и от починал пенсионер. Удостоверението ще се изиска по служебен път, без да е необходимо лицата да го прилагат към заявлението си.
- Измененията и допълненията в НПОС, свързани с осигуряването на лицата по чл. 4а¹ от КСО, извършващи дейности по събирането на диворастващи гъби и плодове (в сила от 01.01.2024 г.) се отнасят до зачитането на осигурителния стаж на тези лица и осигурителния доход за периода. За осигурителен стаж на лицата, извършващи дейност по събиране на диворастващи гъби и плодове, се зачита времето, за което са внесени дължимите осигурителни вноски, а средномесечният осигурителен доход, съответно осигурителният доход за месеца, се определя от дохода, върху който са внесени осигурителни вноски;
- Промени в НПОС (в сила от 27.02.2024 г.), вследствие новата ал. 3 на чл. 9а от КСО, съгласно която за осигурителен стаж при пенсиониране на лицата по чл. 1, т. 1, 2 и 3 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресираните лица се зачита и времето, което не им достига като осигурителен стаж за придобиване право на пенсия по чл. 68, ал. 3 от КСО, но не повече от три години, ако за това време са внесени осигурителни вноски съгласно чл. 9а, ал. 4 от КСО:
 - Чл. 45а се допълни с нова ал. 2, с която се уточни, че времето, за което са внесени осигурителни вноски на основание чл. 9а, ал. 3 от КСО, се зачита за осигурителен стаж от трета категория труд само във връзка с придобиване право на лична пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 3 от КСО;
 - В ал. 5 се указа, че при постъпило заявление за отпускане на лична пенсия с искане за преценка на недостигащ осигурителен стаж по реда на чл. 9а, ал. 3 от КСО в срок до 5 работни дни от подаване на заявлението на лицето се изпраща уведомително

писмо за продължителността на недостигащия осигурителен стаж за придобиване на право на пенсия по чл. 68, ал. 3 от КСО;

- В ал. 7 се добави, че ако в 14-дневен срок от връчването на уведомителното писмо лицето не е внесло осигурителните вноски по чл. 9а, ал. 3 от КСО, се постановява разпореждане за отказ за отпускане на пенсия.

1.2. С ПМС № 199 от 6 юни 2024 г. за изменение и допълнение на **Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж** (ДВ, бр. 49 от 11.06.2024 г.) са направени следните промени в нея:

- С промяната в чл. 92б се удължи с още 5 години срока за възлагане на задължението на „Български пощи“ ЕАД да извършва обществената услуга на територията на цялата страна по изплащането на пенсии чрез пощенски станции;
- Другите промени в наредбата са свързани с компенсирането на разходите на „Български пощи“ ЕАД, като изрично се посочва, че средствата за компенсиране на несправедливата финансова тежест от извършването на услугата се предоставят при спазване на приложимите правила за държавните помощи. По този начин се покриват всички разходи, а не само до определен таван, съгласно прилагания до този момент чл. 106, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз за държавната помощ под формата на компенсация за обществена услуга, предоставена на определени предприятия, натоварени с извършването на услуги от общ икономически интерес (ОВ, L 7/3 от 11 януари 2012 г.);

2. С ПМС № 9 от 25 януари 2024 г. за изменение и допълнение на **Наредбата за елементите на възнаграждението и за доходите, върху които се правят осигурителни вноски** (ДВ, бр. 9 от 30.01.2024 г., в сила от 01.01.2024 г.) са направени следните промени в нея:

- Към сумите, върху които не се изчисляват и внасят осигурителни вноски от 01.01.2024 г. са добавени и средствата, предоставени под формата на ваучери за храна на електронен носител на работници и служители, включително на лицата, работещи по договори за управление, при условията на чл. 209а, ал. 1 от Закона за корпоративното подоходно облагане. Върху средствата, предоставени под формата на ваучери за храна на хартиен носител не се внасят осигурителни вноски само до 30.06.2024 г.;
- С новосъздадения чл. 3б са доразписани разпоредбите от КСО в наредбата, уреждащи осигуряването на лицата, които извършват дейност по събиране на диворастващи гъби и плодове. Осигурителните вноски за тези лица се внасят върху месечен осигурителен доход в размер на половината от минималната работна заплата за страната, върху реализираните доходи от дейността си по събиране на диворастващи гъби и плодове и не определят окончателен размер на месечния осигурителен доход.

3. С ПМС № 90 от 3 април 2024 г. за изменение и допълнение на **Наредбата за обществено осигуряване на самоосигуряващите се лица, българските граждани на работа в чужбина и морските лица** (ДВ, бр. 30 от 05.04.2024 г., в сила от 01.01.2024 г.) са направени следните промени:

- Във връзка с промените в КСО в наредбата се създаде нов „Раздел IV Обществено осигуряване на лицата, извършващи дейност по събиране на диворастващи гъби и плодове“, като в него се разписаха текстовете за осигуряването на тази категория лица. Регламентира се, че осигурителните вноски, които са изцяло за тяхна сметка се внасят до 25-о число на месеца, за който се отнасят от съответното държавно предприятие по чл. 163, ал. 1 от Закона за горите, издало позволителното по чл. 120, ал. 1, т. 3 от Закона за горите.

4. С ПМС № 92 от 4 април 2024 г. за изменение на **Наредбата за паричните обезщетения и помощи от държавното обществено осигуряване** (ДВ, бр. 30 от 05.04.2024 г., в сила от 31.03.2024 г.) се направи промяна в чл. 27, ал. 3, според която документите, издавани от общините (кметствата), необходими за изплащането суми от неполучени парични обезщетения и помощи на наследниците на починало лице, ще се изискват винаги по служебен път и наследниците не е необходимо да ги представят.

5. С ПМС № 88 от 3 април 2024 г. за изменение и допълнение на **Наредбата за реда и начина за информиране на работниците и служителите и за отпускане и изплащане на гарантираните вземания при несъстоятелност на работодателя** (ДВ, бр. 30 от 05.04.2024 г., в сила от 31.03.2024 г.) са направени следните изменения в наредбата:

- Част от промените са продиктувани от промените в Закона за електронното управление и са свързани със служебното набавяне на документи от ТП на НОИ, необходими за отпускането на гарантирани вземания при несъстоятелност на работодателя;
- С допълнението в ал. 2 на чл. 8 заявлението за гарантирано вземане вече може да се подава и по електронен път с квалифициран електронен подпис (КЕП) или с персонален идентификационен код (ПИК), издадени от НОИ или НАП;
- С промените в чл. 16 се уеднаквява редът за подаване на заявление от наследниците на починало правоимащо лице за неполучени суми – и това заявление вече може да се подава по електронен път, а документите издавани от общините (кметствата) ще се изискват служебно от ТП на НОИ.

6. С ПМС № 159 от 2 май 2024 г. за изменение и допълнение на **Наредбата за отпускане и изплащане на паричните обезщетения за безработица** (ДВ, бр. 40 от 07.05.2024 г.) са направени следните промени в наредбата:

- Заявлението за изплащане на парично обезщетение за безработица по електронен път вече може да се подава освен с КЕП и ПИК на НОИ и с други средства за електронна идентификация, определени в чл. 5, ал. 2 от Закона за електронното управление;
- Документите, издавани от общините (кметствата), необходими за преценка на права за изплащане на наследниците на починало правоимащо лице във всички случаи се изискват служебно.

7. С Наредба за изменение и допълнение на **Наредба № 1 от 13.02.2007 г. за ползване и изплащане на паричните помощи за профилактика и рехабилитация** (ДВ, бр. 19 от 05.03.2024 г., в сила от 31.03.2024 г.) са направени следните промени:

- От документите, които трябва да представят в ТП на НОИ при издаване на удостоверение за ползване на парична помощ за профилактика и рехабилитация отпада задължението на лицата с определени 50 и над 50 на сто трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане и/или с призната професионална болест, да представят експертно решение на ТЕЛК/НЕЛК;
- Въвежда се задължение на правоимащите лица да представят ЕР на ТЕЛК/НЕЛК при постъпването им в изпълнителите на дейността по профилактика и рехабилитация.

8. С Инструкция за изменение на **Инструкция № 5 от 30.06.2005 г. за приемане и съхраняване на ведомости за заплати и трудовоправни документи на прекратени осигурители без правоприемник** (ДВ, бр. 36 от 23.04.2024 г., в сила от 31.03.2024 г.) се правят следните промени:

- Отпадна задължението при предаване на трудовоправни документи на прекратени осигурители, без правоприемник да се прилагат към заявлението удостоверения и

решения за прекратяване на дейността. ТП на НОИ ще набавя необходимите му документи по служебен път. Подобна е редакцията и по отношение на удостоверенията за наследници, които не е необходимо да се представят, а ще се изискват служебно от съответната община (кметство).

9. С Наредба за изменение и допълнение на Наредба № Н-13 от 2019 г. за съдържанието, сроковете, начина и реда за подаване и съхранение на данни от работодателите, осигурителите за осигурените при тях лица, както и от самоосигуряващите се лица (обн., ДВ, бр. 15 от 20.02.2024 г., в сила от 01.01.2024 г.) са направени съответни изменения и допълнения във връзка с осигуряването на лицата, които извършват дейност по събиране на диворастящи гъби и плодове.

- С извършените промени държавните предприятия по чл. 163, ал. 1 от Закона за горите са предвидени наравно с работодателите и осигурителите, като задължени лица по наредбата относно подаването и коригирането на осигурителни данни за лицата по чл. 4а¹ от КСО (лицата, извършващи дейност по събиране на диворастящи гъби и плодове) със съответни декларации в компетентната териториална дирекция на НАП. С изменението на Приложение № 1 към наредбата – Декларация № 1 „Данни за осигуреното лице“ е създаден нов код за вид осигурен „41 – за лицата по чл. 4а¹ от КСО“.

10. С ПМС № 47 от 13 март 2024 г. за изменение и допълнение на Правилника за устройството и организацията на работа на органите на медицинската експертиза и на регионалните картотеки на медицинските експертизи (ДВ, бр. 23 от 19.03.2024 г.) бяха направени важни промени в правилника. По-важните от тях, които имат връзка с дейността на НОИ са:

- За случаите на прилагане на международен договор за социална сигурност или европейски регламенти за координация на системите за социална сигурност, лекуващият лекар (лекар по дентална медицина) ще подготвя медицинска документация, включително съответния формуляр, когато е предвиден такъв, по искане на НОИ или на лицето;
- При насочване към ЛКК и към териториална експертна лекарска комисия (ТЕЛК), лекуващият лекар (лекар по дентална медицина) ще предоставя само тази медицинска документация, която не е част от електронните здравни записи на лицата в Националната здравноинформационна система (НЗИС), тоест отпада изискването да прилага заверени копия на консултации и изследвания, налични в електронните здравни записи на лицето в НЗИС. Аналогично изменение е направено и за изискванията към медицинската документация, която ще се подготвя от ЛКК за извършване на експертиза на трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане;
- В чл. 10 са направени изменения и допълнения по отношение на лечебните заведения, в които следва да бъдат създадени ТЕЛК, а в чл. 11 – на изискванията към състава на ТЕЛК;
- Променен е срокът, в който ТЕЛК ще освидетелстват и преосвидетелстват лицата. Тримесечният срок ще започва да тече от подаване на заявлението-декларация по чл. 56, ал. 1 в Регионалната картотека на медицинската експертиза (РКМЕ), а в случаите на прилагане на международен договор за социална сигурност или европейски регламенти за координация на системите за социална сигурност – от датата на получаване в ТЕЛК на медицинска документация, изготвена в друга държава;
- Отпадна изискването в случаите, когато лицата поради медицински показания не са в състояние да се снабдят с необходимата медицинска документация, експертизата на

вид и степен на увреждане на децата до 16-годишна възраст, на вид и степен на увреждане на лица, придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68 от Кодекса за социално осигуряване (КСО), степента на трайно намалена работоспособност на лица в трудоспособна възраст, както и за потвърждаване на професионална болест, да се извършва от ТЕЛК и НЕЛК само по предварително уточнени заболявания и стадии на тяхното развитие;

- При определяне на трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане ТЕЛК ще се произнася въз основа на наличната медицинска и друга документация, включително информацията в електронните здравни записи на лицата в Националната здравноинформационна система, без да се извършва клиничен преглед;
- Разширени са правомощията на ТЕЛК, като им е дадена възможност да изискват информация за осигурителя/осигурителите на лицето, подлежащо на освидетелстване, от Националната агенция по приходите като вътрешна електронна административна услуга;
- Лекарите в ТЕЛК ще постановяват своите решения на основание представената медицинска документация и на електронните здравни записи на лицата в НЗИС и при необходимост ще извършват клиничен преглед (по повод на временна неработоспособност и в случаите на чл. 40, ал. 2) и/или ще назначават изследвания и консултации със специалисти извън ТЕЛК в случаите по чл. 39, ал. 2, т. 1.
- С изменението на чл. 32, ал. 5 е въведен срок, в който ТЕЛК следва да изпрати на РКМЕ медицинското експертно досие, след постановяване на решение. Това е следващият работен ден след връчване на решението;
- Експертното решение ще се съставя като електронен документ по реда на Закона за електронния документ и електронните удостоверителни услуги и ще се подписва от всички лекари от състава на ТЕЛК, участвали в заседанието;
- Отпадна задължението на РКМЕ да поставя гриф „влязло в сила“ на необжалваните експертни решения;
- Най-съществените промени са по отношение на начина на разпределяне на заявленията-декларации по чл. 56, ал. 1, подадени по повод на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане. Разпределението на заявленията-декларации за разглеждане от съответната ТЕЛК, ще се извършва на случаен принцип чрез равномерно електронно разпределение съобразно поредността на постъпването им в Информационната база данни. Те ще се разпределят централизирано на случаен принцип между всички ТЕЛК в страната електронно чрез функционалност, създадена в Информационната база данни. При постъпване на допълнителна документация към подадено заявление-декларация същата се разпределя на вече определената на случаен принцип ТЕЛК.

11. С ПМС № 47 от 13 март 2024 г. за изменение и допълнение на Правилника за устройството и организацията на работа на органите на медицинската експертиза и на регионалните картотеки на медицинските експертизи (ДВ, бр. 23 от 19.03.2024 г.) беше направена следната промяна в **Наредбата за медицинската експертиза**:

- Лекарите в ТЕЛК ще постановяват своите решения на основание представената медицинска документация. Прегледи ще се извършват само при изчерпателно изброените случаи по чл. 40, ал. 2 от правилника по чл. 109 от Закона за здравето – въз основа на подробна клиничко-експертна анамнеза, задълбочен клиничен преглед и насочени лабораторни и функционални изследвания.

12. Постановления на Министерски съвет за определяне размерите на пенсиите, за определяне на нови размери на минималната работна заплата за страната и предоставяне на трансфери по бюджета на ДОО.

- С ПМС № 212 от 2 ноември 2023 г. (ДВ, бр. 93 от 07.11.2023 г.) се определи от 1 януари 2024 г. размер на линията на бедност за страната 526 лв.;
- С ПМС № 193 от 12 октомври 2023 г. (ДВ, бр. 87 от 17.10.2023 г.) се определи от 1 януари 2024 г. размер на минималната месечна работна заплата за страната 933 лв. и минимална часова работна заплата 5,58 лв. при нормална продължителност на работното време 8 часа и при 5-дневна работна седмица;
- С ПМС № 222 от 19 юни 2024 г. (ДВ, бр. 53 от 21.6.2024 г.) се определя от 1 юли 2024 г. размер на социалната пенсия за старост 307,07 лв. месечно;
- С ПМС № 48 от 13.03.2024 г. (ДВ, бр. 22 от 15.03.2024 г., в сила от същата дата) се одобри на допълнителен трансфер в размер 7 535 лв. по бюджета на ДОО за 2024 г. за разплащане на извършените разходи по предоставените дейности и услуги на правоимащите лица по чл. 16 от Закона за военноинвалидите и военнопострадалите;
- С ПМС № 145 от 29.04.2024 г. (ДВ, бр. 39 от 01.05.2024 г., в сила от същата дата) се одобри допълнителен трансфер в размер 11 174 285 лв. по бюджета на ДОО за преодоляване на диспропорции във възнагражденията на персонала в Националния осигурителен институт, включително за увеличаване на възнагражденията на персонала, считано от 1 януари 2024 г.
- С ПМС № 179 от 23.05.2024 г. (ДВ, бр. 46 от 31.05.2024 г., в сила от същата дата) се одобри допълнителен трансфер в размер 10 836 лв. по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2024 г. за разплащане на извършените разходи по предоставените дейности и услуги на правоимащите лица по чл. 16 от Закона за военноинвалидите и военнопострадалите;
- С ПМС № 294 от 15.08.2024 г. (ДВ, бр. 70 от 20.08.2024 г., в сила от същата дата) се одобри допълнителен трансфер в размер на 9 123 лв. по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2024 г. за разплащане на извършените разходи по предоставените дейности и услуги на правоимащите лица по чл. 16 от Закона за военноинвалидите и военнопострадалите;
- С ПМС № 435 от 11.12.2024 г. (ДВ, бр. 105 от 13.12.2024 г., в сила от 01.12.2024 г.) се одобри допълнителен трансфер в размер 33 100 000 лв. по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2024 г. за еднократно изплащане на допълнителна сума към пенсиите за декември 2024 г. Допълнителната сума е в размер 100 лв. и се изплаща на пенсионерите, на които пенсията или сборът от пенсиите заедно с добавките и компенсациите към тях за м. декември 2024 г. е в размер до 526,00 лв. включително;
- С ПМС № 459 от 18.12.2024 г. (ДВ, бр. 107 от 20.12.2024 г., в сила от същата дата) се одобри допълнителен трансфер в размер на 21 719 лв. по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2024 г. за разплащане на извършените разходи по предоставените дейности и услуги на правоимащите лица по чл. 16 от Закона за военноинвалидите и военнопострадалите.

СОЦИАЛНООСИГУРИТЕЛНИ ПРОГРАМИ НА ДОО

Държавното обществено осигуряване предоставя финансова защита на лицата, засегнати от социалните рискове болест, инвалидност, старост, майчинство, безработица и др. Социалноосигурителните обезщетения са предназначени да компенсират загубата на доход от труд поради настъпването на даден риск. Осигурителните права на лицата финансово се обезпечават чрез средства от законоустановените осигурителни вноски във фондовете на ДОО. Държавното обществено осигуряване предоставя, при съблюдаване на определени изисквания

за осигурително участие и други критерии, обезщетения и помощи на загубилите доходи при временна или трайна, пълна или частична загуба на работоспособност.

От деветте, включени в Конвенция № 102 на МОТ осигурителни риска (1/ болест; 2/ инвалидност; 3/ майчинство; 4/ отглеждане на дете; 5/ трудова злополука и професионално заболяване; 6/ старост; 7/ смърт на наследодател или загуба на издържащ член на семейството; 8/ безработица; 9/ медицински услуги и здравеопазване), чрез държавното обществено осигуряване под управлението на Националния осигурителен институт се администратират осем осигурени социални риска. Обслужването на деветия осигурителен риск, свързан със здравеопазването и медицинските услуги, се извършва от НЗОК.

От фондовете на държавното обществено осигуряване се изплащат:

- Пенсии за трудова дейност – пенсии за осигурителен стаж и възраст; за инвалидност поради общо заболяване; за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест;
- Пенсии, несвързани с трудова дейност – пенсии за военна и гражданска инвалидност; социални пенсии за старост и инвалидност и персонални пенсии;
- Пенсии по отменени закони;
- Наследствени пенсии;
- Добавки към пенсиите;
- Парични обезщетения за временна неработоспособност;
- Парични обезщетения за временно намалена работоспособност;
- Парични обезщетения за майчинство;
- Парични обезщетения за отглеждане/ осиновяване на дете;
- Парични обезщетения за безработица по КСО и по ЗОВС на Република България;
- Парични помощи.

За европейските граждани, които пребивават или се придвижват и работят в границите на ЕС, се прилагат разпоредбите на Европейския съюз относно координацията на социалната сигурност, чиито правила се адаптират към промените в социалната и правната сфера. С регламенти (ЕО) № 883/2004 и № 987/2009, освен улесняването на мобилността на работниците, засилването ролята на административното сътрудничество и поэтапно преминаване към електронен обмен на данни между институциите, се подобрява и защитата на лицата, които се движат в рамките на Европа.

Националният осигурителен институт осъществява кореспонденцията с чуждестранните осигурителни служби при прилагане разпоредбите на регламентите и международните договори в областта на социалното осигуряване и социалната сигурност по отношение на:

- Паричните обезщетения за болест, майчинство и помощите при смърт;
- Паричните обезщетения за безработица;
- Пенсиите за старост, инвалидност и наследствените пенсии.

ПЕНСИИ

1. Пенсии за трудова дейност

1.1. Пенсии за осигурителен стаж и възраст

Основният вид пенсия, който се отпуска по нашето законодателство и заема най-висок дял в разходите на ДОО за пенсии, е за осигурителен стаж и възраст (ОСВ).

А. Пенсии за осигурителен стаж и възраст – стандартна пенсионна възраст

Изискванията за придобиване право на лична пенсия за осигурителен стаж и възраст са две:

- 1) навършена пенсионна възраст;
- 2) придобит осигурителен стаж.

Условията за придобиване право на пенсия за ОСВ след 31 декември 2023 г. са показани в таблиците от приложението към годишника.

През 2024 г. мъжете придобиват право на пенсия при навършена възраст 64 години и 7 месеца и наличие на 39 години и 6 месеца осигурителен стаж, а жените – при 62 години и 2 месеца навършена възраст и 36 години и 6 месеца осигурителен стаж (чл. 68, ал. 1 и 2 от КСО).

В случай че лицата не отговарят на горепосочените условия, те придобиват право на пенсия при наличие на не по-малко от 15 години действителен осигурителен стаж и навършена възраст 67 години (чл. 68, ал. 3 от КСО).

На основание чл. 68а от КСО, лицата, които имат изискуемия осигурителен стаж по чл. 68, ал. 2 от КСО, могат по тяхно желание да се пенсионира до една година по-рано от възрастта им по чл. 68, ал. 1. Пенсията се отпуска от датата на заявлението и се изплаща пожизнено, като размерът ѝ се намалява с 0,4 на сто за всеки недостигащ месец до навършване от лицето на възрастта му по чл. 68, ал. 1. Лицата, на които е отпусната пенсия за ОСВ в намален размер, нямат право на пенсия по чл. 68, ал. 1-3 от КСО.

Минималният месечен размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-2 от КСО се определя всяка година със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване. Размерът на пенсията за осигурителен стаж и възраст при непълнен осигурителен стаж (чл. 68, ал. 3 от КСО) не може да бъде по-нисък от 85 на сто от минималната пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-2 от КСО.

Таблица № 3 : Минимални размери на пенсиите за ОСВ и максимален размер на получаваните една или повече пенсии в периода 01.01.2024 – 31.12.2024 г. (лв.)

Период	Минимален месечен размер на пенсията за ОСВ по чл. 68, ал. 1-2 от КСО	Минимален месечен размер на пенсията за ОСВ по чл. 68, ал. 3 от КСО	Максимален месечен размер на получаваните една или повече пенсии
01.01.2024 – 30.06.2024 г.	523,04 лв.	444,58 лв.	3 400,00 лв.
01.07.2024 – 31.12.2024 г.	580,57 лв.	493,48 лв.	3 400,00 лв.

Б. Пенсии за осигурителен стаж и възраст – ранно пенсиониране

Военнослужещи, полицаи и други служители в секторите „Отбрана“ и „Сигурност“

Военнослужещите придобиват право на пенсия през 2024 г. при навършване на възраст 54 години и 2 месеца и при 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети или 18 години действително изслужени като военносслужещи по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, като резервисти на активна служба и/или като резервисти на срочна служба в доброволния резерв по Закона за резерва на въоръжените сили на Република България (чл. 69, ал. 1 от КСО).

Държавните служители по Закона за Министерството на вътрешните работи, Закона за специалните разузнавателни средства и по Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража, държавните служители по чл. 11 от Закона за пощенските услуги, държавните служители по чл. 15, ал. 3, т. 1 от Закона за противодействие на корупцията, държавните служители, осъществяващи дейността по охрана на съдебната власт по чл. 391 от Закона за съдебната власт придобиват право на пенсия при навършване на възраст 54 години и 2 месеца и при 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети или 18 години

действително изслужени като държавни служители по посочените закони, по Закона за Държавна агенция „Национална сигурност“ и като военнослужещи по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България (чл. 69, ал. 2 от КСО).

Държавните служители по Закона за Държавна агенция „Национална сигурност“ придобиват право на пенсия при навършване на възраст 54 години и 2 месеца и при 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети или 18 години действително изслужени по ЗДАНС, на военна служба или по законите по чл. 69, ал. 2 от КСО (чл. 69, ал. 3 от КСО).

Лицата, прослужили 15 години на длъжности от летателния състав, на длъжност „парашутист“, в екипажите на подводните съдове и във водолазния състав, в някои от ведомствата по горепосочените в ал. 1, 2 и 3 закони, придобиват право на пенсия при навършване на възраст 44 години и 2 месеца (чл. 69, ал. 4 от КСО).

Държавните служители от Държавна агенция „Разузнаване“ придобиват право на пенсия при навършване на възраст 54 години и 2 месеца и при 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети или 18 години действително изслужени по ЗДАР, на военна служба или по законите по чл. 69, ал. 1, 2 и 3 (чл. 69, ал. 5 от КСО).

Офицерите и сержантите от Националната служба за охрана придобиват право на пенсия при навършване на възраст 54 години и 2 месеца и при 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети или 18 години действително изслужени по Закона за НСО, на военна служба или по законите по чл. 69, ал. 1, 2 и 3 (чл. 69, ал. 5а от КСО).

Служителите в Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ на Министерството на вътрешните работи, изпълняващи някои от дейностите, свързани с неотложни аварийно-възстановителни работи, оперативна защита при наводнения и операции по издирване и спасяване, и химическа, биологическа и радиационна защита по Закона за Министерството на вътрешните работи, придобиват право на пенсия при навършване на възраст 54 години и 2 месеца и при 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети или 18 години действително изслужени в системата на гражданска защита (чл. 69, ал. 6 от КСО).

Служителите на длъжност „водолаз“ в Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ на Министерството на вътрешните работи, ако са прослужили на тази длъжност 15 години, придобиват право на пенсия при навършване на възраст 44 години и 2 месеца (чл. 69, ал. 7 от КСО).

Балерини, балетисти и танцьори

Лицата, които имат осигурителен стаж 25 години на длъжност *балерина, балетист или танцьор в културни организации*, придобиват право на пенсия през 2024 г. при навършване на възраст 44 години и 2 месеца (чл. 69а от КСО).

Работещи при условията на I-ва и II-ра категория труд

През 2024 г. право на ранно пенсиониране от фонд „Пенсии“ на ДОО *при положен труд от първа и втора категория* придобиват лицата, които не са придобили право на пенсия за ранно пенсиониране от професионален пенсионен фонд или са променили осигуряването си от професионален пенсионен фонд във фонд „Пенсии“, при изпълнени условия, както е показано в таблици № 5 и 6 от приложението към годишника.

Лицата, които до 31 декември 2015 г. имат 10 години осигурителен стаж като *работници, инженерно-технически специалисти и ръководни служители до ръководител на участък включително, заети на работа под земята в подземните рудници, в подземните геологопроучвателни и хидротехнически обекти, в тунелното и подземното минно строителство*, могат да се пенсионират преди навършване на възрастта по чл. 68, ал. 1 от КСО, при условие, че имат сбор от възраст и осигурителен стаж 90 и възраст за 2024 г. – 53 години и 6 месеца за мъжете и 48 години и 6 месеца за жените (чл. 69б, ал. 3 от КСО).

Ако трудовият договор на горепосочените лица е прекратен на основание чл. 328, ал. 1, т. 1 и 2 от Кодекса на труда, те могат да се пенсионират през 2024 г. при навършване на 46 години и 6 месеца възраст и ако имат сбор от осигурителен стаж и възраст 90 и 10 години осигурителен стаж, положен при горепосочените условия (чл. 69б, ал. 4 от КСО).

Учители

Учителите през 2024 г. придобиват право на *срочна пенсия за ранно пенсиониране в намален размер*, изплащана от Учителския пенсионен фонд, при навършване на възраст 59 години и 2 месеца от жените и 61 години и 7 месеца от мъжете и учителски осигурителен стаж – 25 години и 8 месеца за жените и 30 години и 8 месеца за мъжете (чл. 69в, ал. 1 от КСО). Срочната пенсия за ранно пенсиониране се изплаща на лицата до навършване на възрастта им по чл. 68, ал. 1 от КСО, след което се изплаща пенсия в пълен размер от фонд „Пенсии“ на ДОО.

Учителите, които са придобили право на учителска пенсия за ранно пенсиониране, но не са се възползвали от него и се пенсионират при условията на чл. 68, ал. 1-2, получават *пенсия в пълен размер* от фонд „Пенсии“ и добавка от Учителския пенсионен фонд.

Учителите, които имат изискуемия осигурителен стаж за придобиване право на учителска пенсия за ранно пенсиониране, но се пенсионират след навършване на възрастта по чл. 68, ал. 1 от КСО, получават *срочна пенсия в пълен размер* от Учителския пенсионен фонд до навършване на възрастта по чл. 68, ал. 3 от КСО, след което пенсията им се изплаща от фонд „Пенсии“.

1.2. Пенсии за инвалидност

Осигурените лица имат право на пенсия за инвалидност поради общо заболяване или трудова злополука и професионална болест при доказана пълна или частична загуба на работоспособност завинаги или за продължително време и при наличие на придобит осигурителен стаж.

Пенсия за *инвалидност поради общо заболяване* се отпуска при 50 и над 50 на сто трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане. Задължително условие е и наличието на осигурителен стаж, придобит до датата на инвалидизирането, а за слепите по рождение и за ослепелите преди постъпване на работа – до датата на заявлението за пенсия, според навършената възраст, както следва:

- до 20-годишна възраст и за слепите по рождение и за ослепелите преди постъпването им на работа – независимо от продължителността на осигурителния стаж;
- до 25-годишна възраст – една година, от която 1/3-та или четири месеца действителен осигурителен стаж;
- до 30-годишна възраст – три години, от които 1/3-та или една година действителен осигурителен стаж;
- над 30-годишна възраст – пет години, от които 1/3-та или една година и осем месеца действителен осигурителен стаж;
- Лицата с вродени и лицата с придобити трайни увреждания до постъпване на работа – една година действителен осигурителен стаж.

Пенсиите за инвалидност поради общо заболяване се отпускат за срока на инвалидността, определен в експертното решение на ТЕЛК/НЕЛК, с изключение на пенсиите на лицата, навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 от КСО, които се отпускат пожизнено.

Минималният размер на пенсията за инвалидност поради общо заболяване се определя в процент от минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-2 от КСО и в зависимост от намалената работоспособност/вид и степен на увреждане на лицата, както е посочено в следващата таблица:

Таблица № 4 : Минимални размери на пенсията за инвалидност поради общо заболяване през 2024 г.

Трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане	Размер	
от 01.01.2024 до 30.06.2024 г.:		
– над 90 на сто ТНР	(115% от ОСВ)	601,50 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(105% от ОСВ)	549,19 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(85% от ОСВ)	444,58 лв.
от 01.07.2024 г. до 31.12.2024 г.:		
– над 90 на сто ТНР	(115% от ОСВ)	667,66 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(105% от ОСВ)	609,60 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(85% от ОСВ)	493,48 лв.

Този вид пенсия не се отпуска, възобновява или възстановява на получаващите пенсия за осигурителен стаж и възраст.

Осигурените, загубили 50 и над 50 на сто от работоспособността си поради трудова злополука или професионална болест, имат право на пенсия за инвалидност *поради трудова злополука или професионална болест* независимо от продължителността на осигурителния стаж. Минималният размер на пенсията за трудова злополука и професионална болест се определя в процент от минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-2 от КСО и в зависимост от трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане на лицата, както е посочено в таблицата:

Таблица № 5 : Минимални размери на пенсията за трудова злополука и професионална болест през 2024 г.

Трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане	Размер	
от 01.01.2024 до 30.06.2024 г.:		
– над 90 на сто ТНР	(125% от ОСВ)	653,80 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(115% от ОСВ)	601,50 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(минимален размер на пенсия за ОСВ)	523,04 лв.
от 01.07.2024 г. до 31.12.2024 г.:		
– над 90 на сто ТНР	(125% от ОСВ)	725,71 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(115% от ОСВ)	667,66 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(минимален размер на пенсия за ОСВ)	580,57 лв.

Пенсиите за трудова злополука и професионална болест също се отпускат за срока на инвалидността, определен в експертното решение на ТЕЛК/НЕЛК, с изключение на пенсиите на лицата, навършили възрастта по чл. 68 от КСО, които се отпускат пожизнено.

2. Пенсии, несвързани с трудова дейност

По силата на Кодекса за социално осигуряване се отпускат и пенсиите, които не са свързани с трудова дейност и осигурително участие. Те имат подчертано социален характер и не са осигурително плащане. Въпреки това, поради периодичността на получаването им и добре развитата и работеща административна система на НОИ на територията на страната тези пенсии успешно се обслужват от института и така се спестяват обществени разходи.

Пенсиите, несвързани с трудова дейност, не могат да преминават в наследствени (с изключение на пенсиите за военна инвалидност). Със смъртта на носителя на правото на пенсия те се прекратяват. Финансирането на нетрудовите пенсии е за сметка на държавния

бюджет. Условието за отпускане на различните видове пенсии, несвързани с трудова дейност, са следните:

- *Пенсия за военна инвалидност* се отпуска на лица, които са загубили работоспособността си поради това, че са заболели или пострадали през време или по повод на наборната военна служба, службата в запаса или в резерва. Право на такава пенсия имат и загиналите при изпълнение на военна служба в операции или мисии извън територията на страната и лицата, пострадали при оказване съдействие на въоръжените сили;

- Лицата, загубили работоспособността си поради това, че са заболели или пострадали при изпълнение на граждански дълг или случайно от органите на властта при изпълнение на служебните задачи на тези органи, имат право на *пенсия за гражданска инвалидност*;

- *Социална пенсия за старост* могат да получат лицата, навършили 70-годишна възраст, на които не е отпусната друга пенсия, включително от друга държава, когато годишният доход на член от семейството към датата на навършване на възрастта е по-малък от 30 на сто от сбора на линията на бедност, определена за страната през последните 12 месеца. Ако искането е направено след навършване на 70-годишна възраст и след изтичане на 2-месечния срок от придобиване на правото (по чл. 94 от КСО), доходът на член от семейството се преценява към датата на заявлението;

- Право на *социална пенсия за инвалидност* имат лица, навършили 16-годишна възраст, с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане повече от 71 на сто, на които не е отпусната друга пенсия, включително от друга държава;

- Министерският съвет, по определени от него условия и ред, в изключителни случаи може да отпуска *персонални пенсии* на лица, по отношение на които не са налице някои от изискванията за придобиване право на пенсия по КСО. Пенсиите се отпускат с решение на Министерския съвет по предложение на министъра на труда и социалната политика, съгласувано с министъра на финансите. Лицата, на които могат да бъдат отпуснати персонални пенсии, са:

- жени, навършили възрастта по чл. 68, ал. 3 от КСО, които са родили и отгледали пет и повече деца до навършване на 18-годишната им възраст (при наличие на три години действителен осигурителен стаж);
- лица, навършили възрастта по чл. 68, ал. 3 от КСО, които са полагали грижи в продължение на повече от 10 години за лица с трайни увреждания – членове на техните семейства, постоянно нуждаещи се от чужда помощ (при наличие на три години действителен осигурителен стаж).

За отпускането на персонална пенсия е въведено едно допълнително изискване – годишният доход на член от семейството на лицата да е по-малък от 30 на сто от сбора на линията на бедност, определена за страната през последните 12 месеца преди искането на пенсия.

Размерът на социалната пенсия за старост, като измерител за другите пенсии, несвързани с трудова дейност, се определя от Министерския съвет по предложение на МТСП и НОИ. Пенсиите за военна и гражданска инвалидност и социалната пенсия за инвалидност се определят в процент от социалната пенсия за старост в зависимост от намалената работоспособност на лицата.

Размерите на пенсиите, несвързани с трудова дейност, през 2024 г. са както следва:

- Социална пенсия за старост (СПС) – за периода 01.01.2024 г. – 30.06.2024 г. е 276,64 лв., а след 01.07.2024 г. – 307,07 лв.

- Пенсия за военна инвалидност в процент от социалната пенсия за старост и в зависимост от трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане на лицата, както е посочено в таблицата:

Таблица № 6 : Размери на пенсията за военна инвалидност през 2024 г.

Трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане	Редници и сержанти		Офицери	
от 01.01.2024 г. до 30.06.2024 г.:				
– над 90 на сто ТНР	(150% от СПС)	414,96 лв.	(160% от СПС)	442,62 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(140% от СПС)	387,30 лв.	(150% от СПС)	414,96 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(115% от СПС)	318,14 лв.	(120% от СПС)	331,97 лв.
от 01.07.2024 г. до 31.12.2024 г.:				
– над 90 на сто ТНР	(150% от СПС)	460,61 лв.	(160% от СПС)	491,31 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(140% от СПС)	429,90 лв.	(150% от СПС)	460,61 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(115% от СПС)	353,13 лв.	(120% от СПС)	368,48 лв.

- Пенсия за гражданска инвалидност в процент от социалната пенсия за старост и в зависимост от трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане на лицата, както е посочено в таблицата:

Таблица № 7 : Размери на пенсията за гражданска инвалидност през 2024 г.

Трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане	Размер	
от 01.01.2024 г. до 30.06.2024 г.:		
– над 90 на сто ТНР	(150% от СПС)	414,96 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(140% от СПС)	387,30 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(115% от СПС)	318,14 лв.
от 01.07.2024 г. до 31.12.2024 г.:		
– над 90 на сто ТНР	(150% от СПС)	460,61 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(140% от СПС)	429,90 лв.
– от 50 до 70.99 на сто ТНР	(115% от СПС)	353.13 лв.

- Размерите на социалната пенсия за инвалидност също са в зависимост от трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане на лицата, както е посочено в таблицата:

Таблица № 8 : Размери на социалната пенсия за инвалидност през 2024 г.

Трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане	Размер	
от 01.01.2024 г. до 30.06.2024 г.:		
– 100 на сто ТНР с определена чужда помощ	(160% от СПС)	442,62 лв.
– над 90 на сто ТНР	(140% от СПС)	387,30 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(130% от СПС)	359,63 лв.
от 01.07.2024 г. до 31.12.2024 г.:		
– 100 на сто ТНР с определена чужда помощ	(160% от СПС)	491,31 лв.
– над 90 на сто ТНР	(140% от СПС)	429,90 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(130% от СПС)	399,19 лв.

- Персонална пенсия (90% от СПС) – за периода от 01.01.2024 г. до 30.06.2024 г. размерът ѝ е 248,98 лв., а след 01.07.2024 г. е 276,36 лв.

3. Наследствени пенсии

Наследниците на осигурено лице или пенсионер имат право на наследствена пенсия при определени условия. На наследниците се отпуска наследствена пенсия спрямо вида на получаваната от наследодателя лична пенсия или от тази, на която би имал право. Условията за отпускане и получаване на наследствена пенсия са следните:

- *Децата* имат право на наследствена пенсия до 18-годишна възраст, а след навършването ѝ, ако учат – за срока на обучението, но не по-късно от навършването на 26-годишна възраст, както и над тази възраст, ако учат и ако са се инвалидизирали до 18-, съответно до 26-годишна възраст. Децата, които полагат стаж след дипломиране, не се смятат за учащи;
- При смърт на двамата родители (осиновители) *децата* имат право на наследствена пенсия, която се определя от сбора на пенсиите на починалите;
- *Преживелият съпруг/съпруга* има право на наследствена пенсия пет години по-рано от възрастта му по чл. 68, ал. 1 от КСО или преди тази възраст, ако е неработоспособен;
- *Родителите* имат право на наследствена пенсия от децата си, ако са навършили общата възраст за придобиване право на пенсия и не получават лична пенсия;
- *Родителите* на лицата, починали по време на наборна военна служба, и на военнослужещите, загинали при изпълнение на военна служба в операции или мисии извън територията на страната, имат право на наследствена пенсия за военна инвалидност, независимо от възрастта им.

Наследствената пенсия се определя в процент от полагащата се лична пенсия на наследодателя според броя на наследниците: при един – 50%; при двама – 75%; при трима и повече наследници – 100%. Отпуска се общо на всички правоимащи и се разпределя поравно между тях.

Минималният размер на наследствената пенсия не може да бъде по-малък от 75% от минималния размер на пенсията за ОСВ по чл. 68, ал. 1-2 от КСО. За периода 01.01.2024 г. – 30.06.2024 г. нейният размер е 392,28 лв., а след 01.07.2024 г. – 435,43 лв.

4. Добавки към пенсиите

Към пенсиите се изплащат различни добавки, които не са свързани пряко с трудовата дейност или осигурителното участие на лицата. Имат социалнозащитен или компенсаторен характер. Получават се на основание изрични разпоредби в КСО, други закони или правното основание се намира в нормативен акт на Министерския съвет. Съгласно действащото законодателство през 2024 г. към пенсиите се отпускаат и изплащат следните видове добавки:

- *Добавка за чужда помощ* по чл. 103 от КСО – пенсионерите с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто, които постоянно се нуждаят от чужда помощ, получават към определената им пенсия добавка в размер 75% от социалната пенсия за старост. За периода от 01.01.2024 г. до 30.06.2024 г. размерът ѝ е 207,48 лв., а след 01.07.2024 г. е 230,30 лв.;
- *Добавка от пенсията на починал съпруг/съпруга* по чл. 84 от КСО – добавка в размер 30,0% (26,5% до 30.06.2024 г.) от пенсията или сбора от пенсиите, които е получавал починалият съпруг/съпруга. Когато починалият не е получавал пенсия, добавката се определя от пенсията или от сбора от пенсиите, на които той е имал право;
- *Добавка по Указ 1611 от 1985 г.* Получава се от лицата, пострадали в Отечествената война, с над 50 на сто трайно намалена работоспособност, които имат отпуснатата пенсия за военна инвалидност или пенсия за трудова злополука. Право на тази добавка имат и получаващите наследствена пенсия за загинали в Отечествената война. Размерът на добавката е 50% от социалната пенсия за старост (от 01.01.2024 г. до 30.06.2024 г. е 138,32 лв., а след 01.07.2024 г. – 153,54 лв.);

- *Добавка на ветераните от войните* (чл. 5 от Закона за ветераните от войните). Ветераните от войните получават към пенсията си добавка в размер на социалната пенсия за старост. За периода от 01.01.2024 г. до 30.06.2024 г. нейният размер е 276,64 лв., а след 01.07.2024 г. – 307,07 лв. В същия размер е и *добавката по чл. 4 от Закона за уреждане на някои трудови и осигурителни права на българските граждани*, която се изплаща към пенсиите за трудова дейност на тези лица;

- *Добавка на репресирани лица*, които са били в затвори, трудововъзпитателни общежития, лагери и места за задържане заради техния произход, политически убеждения или религиозни вярвания (чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресираните лица). Месечната добавка към пенсиите по чл. 9 от ЗПГРРЛ е в размер от 30 до 50% от средната пенсия за ОСВ за предходната година, в зависимост от вида на репресията и продължителността ѝ.

Има и добавки, които вече не се отпускат, но продължават да се изплащат. По силата на изричен текст от ПЗР на КСО добавките към пенсиите, получавани към момента на влизане в сила на кодекса, отпуснати по отменени закони, продължават да се изплащат на правоимащите лица. Това са *добавките за миньори* и *добавките за навършилите съответно 75- и 80-годишна възраст лица*.

5. Статистически показатели за пенсиите и добавките към тях за 2024 г.

Представените в раздела статистически показатели включват данни за пенсиите, които се отпускат и изплащат по българското законодателство (без пенсиите на учителите, отпуснати на основание чл. 69в от КСО, изплащани от Учителския пенсионен фонд), по европейски регламенти, международни договори и спогодби, както и по споразумението на нашата страна с Република Турция.

5.1. Брой на пенсиите

Броят на пенсиите, изплащани към 31 декември 2024 г., е 2 063 480, като спрямо предходната година е отчетен ръст от 0,7% или с 14 504 бр. (2 048 976 бр. в края на 2023 г.). Освен всички първи пенсии, които са 2 052 553 бр., тук се включват и пенсиите, получавани като втора (10 875 бр.), трета или четвърта (52 общ брой). Делът на личните пенсии от общия брой на пенсиите през 2024 г. е 94,6%, а на наследствените пенсии – 5,4%. Разпределението по пол показва, че 40,5% от пенсиите се изплащат на мъже и 59,5% на жени.

Към 31 декември 2024 г. са изплащани общо 1 951 564 *лични пенсии*, като от тях личните пенсии за осигурителен стаж и възраст (вкл. лични пенсии за ОСВ по отменени закони и по чл. 69 от КСО) са 1 491 159. В сравнение с предходната година те са с 6 068 бр. по-малко (1 497 227 бр. за 2023 г.). В края на 2024 г. са изплащани 453 334 бр. лични пенсии за инвалидност, като броят им се е увеличил с 22 874 пенсии или с 5,3% в сравнение с 2023 г. (430 460 бр.). Личните пенсии за инвалидност поради общо заболяване (вкл. лични пенсии за ИОЗ по отменени закони и за лицата по чл. 69 от КСО) заемат 86,1% дял от личните пенсии за инвалидност и са 390 477 бр., като спрямо 31 декември 2023 г. този брой се е увеличил с 20 588 пенсии или с 5,7 на сто (369 589 пенсии). Броят на личните пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест (6 595 бр. към 31 декември 2024 г.) е намалял с 5,8% спрямо 2023 г. Към края на 2024 г. се изплащат 63 333 (60 543 в края на 2023 г.) лични пенсии, несвързани с трудова дейност, от които 54 317 социални пенсии за инвалидност, 6 117 социални пенсии за старост, 923 персонални пенсии, 145 за гражданска инвалидност, 1 800 за военна инвалидност и др.

Личните пенсии за осигурителен стаж и възраст (1 491 119 бр., вкл. лични пенсии за ОСВ – СВОК на ТПК и по чл. 69 от КСО) към 31 декември 2024 г. представляват 76,4% от всички лични пенсии. От общия брой на личните пенсии за осигурителен стаж и възраст в края на 2024 г., 1 043 762 бр. или 70,0% са отпуснати при условията на чл. 68, ал. 1-2 от КСО,

171 474 бр. (11,5%) са отпуснатите при условията на чл. 68, ал. 3 от КСО, 50 482 бр. (3,4%) – при условията на чл. 68а, 231 бр. – по чл. 69а, 144 893 бр. (9,7%) – по чл. 69б и 1 971 бр. са лични пенсии за ОСВ – СВОК на ТПК. Пенсиите по чл. 69 от КСО (на военнослужещи, полицаи и др. по специален режим на пенсиониране) са 78 306 бр. и заемат дял от 5,3% от личните пенсии за ОСВ.

Личните пенсии за инвалидност към 31 декември 2024 г. са 453 334 бр., и заемат дял от 23,2% от всички лични пенсии. Тук се включват пенсиите за инвалидност поради общо заболяване (вкл. пенсии за ИОЗ по отменени закони и за лицата по чл. 69 от КСО), за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест (вкл. пенсии за ТЗПБ по отменени закони и за лицата по чл. 69 от КСО), социалните пенсии за инвалидност, както и пенсиите за военна и гражданска инвалидност. От тях с най-голям дял от 40,5% (183 754 бр.) са пенсиите за инвалидност на лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто. Пенсиите на лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 71 до 90 на сто са 37,1%. Останалите 22,1% са пенсии на лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто. С неуточнена група инвалидност са 0,2%. Общо личните пенсии за инвалидност се увеличават с 22 874 (с 5,3%) спрямо броя им към 31 декември 2023 г. (430 460 бр.).

5.2. Новоотпуснати пенсии

Броят на новоотпуснатите лични и наследствени пенсии през 2024 г. е 109 832 (97 181 бр. лични и 12 651 бр. наследствени) и спрямо 2023 г. (100 451 бр.) се е увеличил с 9 381 пенсии.

Новоотпуснатите първи пенсии за инвалидност поради общо заболяване (лични и наследствени) от фонд „Пенсии“ през 2024 г. са 49 798 бр. и заемат дял от 45,4% от всички новоотпуснати първи пенсии. Те са с 21,7% или с 8 876 бр. повече спрямо 2023 г. Прирастът се дължи на новоотпуснатите лични първи пенсии за инвалидност поради общо заболяване, които нарастват от 30 520 бр. за 2023 г. на 39 704 бр. за 2024 г. (с 9 184 бр. или с 30,1%). Новоотпуснатите наследствени първи пенсии за ИОЗ са 10 094 бр. (10 402 бр. за 2023 г.).

Новоотпуснатите първи пенсии (лични и наследствени) за осигурителен стаж и възраст от фонд „Пенсии“ (чл. 68, чл. 68а, чл. 69а и чл. 69б от КСО) са 51 605 бр. и спрямо предходната година намаляват с 1,5% или с 809 бр., което се дължи на спада с 2 618 пенсии или с 45,8% при личните пенсии, отпуснати при условията на чл. 69б от КСО. При останалите видове пенсии от коментираната съвкупност се наблюдава незначителен ръст, както следва:

- новоотпуснатите лични пенсии по чл. 68, ал. 1-2 са 25 328 бр. (24 610 бр. за 2023 г.);
- новоотпуснатите лични пенсии по чл. 68, ал. 3 – 13 304 бр. (13 247 бр. за 2023 г.);
- новоотпуснатите лични пенсии по чл. 68а – 7 877 бр. (6 837 бр. за 2023 г.);
- новоотпуснатите лични пенсии по чл. 69а – 14 бр. (13 бр. за 2023 г.);
- новоотпуснатите лични пенсии по чл. 69б – 3 096 бр. (5 714 бр. за 2023 г.);
- новоотпуснатите наследствени пенсии за ОСВ – 1 986 бр. (1 993 бр. за 2023 г.).

Увеличение се наблюдава при отпуснатите първи пенсии за осигурителен стаж и възраст по чл. 69 от КСО (лични и наследствени) – 1 952 бр. (1 551 бр. за 2023 г.). Това е вследствие на ръста на новоотпуснатите лични първи пенсии за ОСВ по чл. 69 от КСО – 1 624 бр., които са с 446 бр. повече в сравнение с броя на отпуснатите през 2023 г. пенсии от същия вид. Новоотпуснатите наследствени първи пенсии за ОСВ по чл. 69 от КСО са 328 бр. (373 бр. за 2023 г.).

Броят на новоотпуснатите лични първи пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест за 2024 г. е 53 (при 67 бр. за 2023 г.), а на новоотпуснатите наследствени първи пенсии от същия вид е 51 бр. (60 бр. за 2023 г.).

От фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ са отпуснати 6 153 първи пенсии (5 196 бр. за 2023 г.), от които 4 959 бр. (4 072 бр. за 2023 г.) са новоотпуснатите социални

пенсии за инвалидност, 1 163 бр. (1 102 бр. за 2023 г.) социални пенсии за старост, 26 пенсии за военна инвалидност и 5 персонални пенсии.

5.3. Брой на пенсионерите

Общият брой на пенсионерите за 2024 г. е 2 052 553, като показателят бележи ръст от 15 217 души (с 0,8%) в сравнение с 2023 г. (2 037 336 души). В края на 2024 г. *лични първи пенсии* са получавали 1 947 236 пенсионери (94,9% от пенсионерската съвкупност), а *наследствени* – 105 317 (5,1%). В сравнение с предходната година при пенсионерите с лични пенсии е отчетено увеличение със 17 346 лица (1 929 890 в края на 2023 г.), дължащо се основно на ръста (с 20 883 лица) при пенсионерите с лични пенсии за ИОЗ от фонд „Пенсии“ (в т. ч. и пенсионери с лични пенсии за ИОЗ по отменени закони) и в по-малка степен на ръста при пенсионерите със социална пенсия за инвалидност (с 2 471 лица повече). При пенсионерите с лични пенсии за ОСВ от фонд „Пенсии“ (вкл. и пенсионери с лични пенсии за ОСВ по отменени закони) се отчита спад – от 1 416 824 лица през 2023 г. на 1 411 591 лица през 2024 г. (с 5 233 лица). Спад от 913 лица се наблюдава и при пенсионерите с лични пенсии за ОСВ от фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“. При пенсионерите с наследствени пенсии в края на 2024 г. има леко понижение от 2,0% (с 2 129 лица) спрямо 2023 г.

През годината пенсии за сметка на държавното обществено осигуряване са получавали 1 989 044 пенсионери, а чрез трансфер от държавния бюджет – останалите 63 509 пенсионери.

Общият брой на пенсионерите с *новоотпуснати пенсии*⁶ през 2024 г. е 142 489 (134 142 бр. за 2023 г.). От тях с лични пенсии са 88,6% (126 216 души), а с наследствени – 11,4% (16 273 лица). В разпределението на новоотпуснатите пенсии по пол делът на мъжете и жените е съответно 45,6% и 54,4%.

През 2024 г. общият брой на *пенсиониралите се лица* с пенсии от държавното обществено осигуряване е 109 613 (без пенсиите, прехвърлени за изплащане от едно ТП на НОИ в друго и пенсиите с променен вид), което е с 9 400 или с 9,4% повече спрямо 2023 г. Лични пенсии са отпуснати на 97 131 лица (87 369 през 2023 г.), а наследствени – на 12 482 лица (12 844 през 2023 г.). В разпределението по пол делът на мъжете е 48,0%, а на жените – 52,0%.

5.4. Разпределение на пенсионерите по вид на получаваната пенсия, пол и възрастови групи

Според *разпределението по пол* в общата съвкупност от 2 052 553 пенсионери се отчита превес на жените. Съотношението между двата пола е 59,5% жени и 40,5% мъже, а абсолютният им брой е съответно 1 220 492 и 832 061. С лични пенсии са 1 137 928 жени (58,4%) и 809 308 мъже (41,6%). От получаващите наследствени пенсии делът на жените (78,4%) е значително по-голям от този на мъжете (21,6%), което се дължи на по-ниската изискуема пенсионна възраст за жените и на тяхната по-висока продължителност на живот.

В съвкупността на *пенсионерите, получаващи пенсии от фонд „Пенсии“*, които наброяват 1 902 034 души, жените са 1 186 070 (62,4%), а мъжете – 715 964 (37,6%).

Към 31 декември 2024 г. пенсионерите, получаващи *лични пенсии за осигурителен стаж и възраст от фонд „Пенсии“* са 1 411 591 лица (вкл. лични пенсии за ОСВ по отменени закони), от които 519 283 мъже (36,8%) и 892 308 жени (63,2%). В сравнение с броя им в края на 2023 г. (1 416 824) е отчетен спад с 0,4%. С *лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване от фонд „Пенсии“* (в т.ч. лични пенсии за ИОЗ по отменени закони) към 31 декември 2024 г. са 390 399 пенсионери (369 516 души към края на 2023 г.). Делът на жените при този вид пенсии е 55,3% и е по-голям от този на мъжете (44,7%).

⁶ Включително пенсии, прехвърлени за изплащане от едно ТП на НОИ в друго и пенсии с променен вид.

Към 31 декември 2024 г. пенсионерите, получаващи *лични пенсии за ОСВ по чл. 69 от КСО* са 78 302 бр. и се наблюдава спад от 913 бр. или с 1,2% спрямо предходната година (79 215 бр.). Разпределението по пол показва, че *мъжете са 75 324 (96,2%), а жените – 2 978 (3,8%). Работилите в специализираните ведомства (военнослужещи, полицаи и др.) с лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване са 35 души (32 мъже и 3 жени).*

Относително малка е разликата в броя на пенсионерите по пол при лицата, които получават *пенсия за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест*. От 5 303 пенсионери *мъжете са 2 978 (56,2%), а жените – 2 325 (43,8%).* При пенсионерите с лични пенсии за ТЗПБ обаче дялът на мъжете е 70,9%, а този на жените – 29,1%. Дължи се на факта, че в секторите, където са регистрирани повечето трудови злополуки и професионални заболявания, работят предимно мъже. Обратно е съотношението при наследствените пенсии за ТЗПБ, като то е в полза на жените с дял от 87,9%.

Към 31 декември 2024 г. 63 509 пенсионери са получавали пенсия от *фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“*, като дялът на *жените е 40,8%, а на мъжете – 59,2%.* В съвкупността на получаващите пенсия от фонда, мъжете са повече от жените (с 11 631 пенсионери) поради преобладаващия им брой (с 9 645 пенсионери) при получателите на социална пенсия за инвалидност, както и поради спецификата на много от нетрудовите пенсии (военна инвалидност, гражданска инвалидност), при които правоимащите са предимно мъже.

В *разпределението на пенсионерите по възрастови групи* през 2024 г. най-голям дял от всички пенсионери заемат тези на *възраст между 70 и 74 години* с дял от 20,6% и общ брой – 421 834. Най-много мъже-пенсионери има във възрастовата група на 65-69 годишните – 174 267 лица (20,9%), а най-много жени-пенсионери – във възрастовата група *между 70 и 74 години* – 248 596 лица или 20,4%.

От получателите на *лична пенсия* най-голяма е групата на пенсионерите на *възраст между 70 и 74 години* – 413 720 лица (21,2%). Разпределението по пол показва, че от тях 41,7% са мъже и 58,3% са жени. В тази група попадат най-много от мъжете (172 346 лица или 21,3%) и най-много от жените (241 374 лица или 21,2%) с този вид пенсия.

При получаващите *наследствена пенсия* най-многобройна е групата на лицата *от 60 до 64-годишна възраст* – 29 114 души (27,6%), като от тях жените са 24 932 (85,6%), а мъжете – 4 182 (14,4%). При *жените с наследствени пенсии* най-висок е дялът на *60-64 годишните* – 30,2% (24 932 лица). *Мъжете, получаващи наследствени пенсии са най-многобройни в групата на лицата на възраст до 44 години* – 13 978 души с относителен дял от 61,4%.

Броят на *пенсионерите с новоотпуснати първи пенсии* през 2024 г. е 109 613, от които 97 131 лични и 12 482 наследствени. В общия брой на пенсионерите с новоотпуснати пенсии през 2024 г. *най-много са пенсионерите на възраст 60-64 години* – 39 850 лица (36,4%).

Същата възрастова група е най-многобройна (36 523 лица или 37,6%) и при пенсионерите с *новоотпуснати лични пенсии*, като разпределението по пол показва, че в нея попадат най-много от мъжете (30,0%) и най-много от жените (45,4%) с този вид пенсия.

В структурата на пенсионерите с *новоотпуснати наследствени пенсии* най-голям дял заемат лицата на *възраст от 55 до 59 години* (34,7%). В тази възрастова група са най-много от жените с този вид пенсия (47,5%), а при мъжете най-голяма е група на лицата *до 44-годишна възраст* (52,6%).

5.5. Средна възраст на пенсионерите

Върху средната възраст на пенсионерите влияние оказват редица фактори като: средна продължителност на живота в България на населението в над пенсионна възраст, нормативно определената възраст за придобиване право на пенсия, средната възраст на пенсионерите с новоотпуснати пенсии, референтния период на осигурително участие преди пенсиониране в масовия случай и при облекчени изисквания.

Средната възраст на пенсионерите с лични пенсии към 31 декември 2024 г. е 70,6 години. В края на 2023 г. тя е била 70,5 години. На мъжете пенсионери средната възраст е 69,1 години, а на жените – 71,7 години. Разликата от 2,6 години в полза на жените се дължи основно на по-голямата средна продължителност на техния живот. При получаващите лични пенсии за осигурителен стаж и възраст (вкл. по чл. 69 от КСО) средната възраст на пенсионерите е 74,1 години, като при мъжете е 73,2, а при жените – 74,7 години. От тях получаващите лична пенсия за ОСВ от фонд „Пенсии“ са на средна възраст 74,4 години (мъже – 73,9 и жени – 74,7 години). При пенсионерите по чл. 69 от КСО средната възраст от 67,9 години е значително по-ниска (68,0 години за мъжете и 67,8 години за жените).

Средната възраст на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии (ефективна възраст на пенсиониране) през 2024 г. е 58,6 години (59,2 години за 2023 г.). Тук са включени пенсионерите, получаващи всички видове лични пенсии, в т.ч. и за инвалидност и за осигурителен стаж и възраст по чл. 68а, чл. 69, чл. 69а и чл. 69б от КСО, които се отпускат порано от стандартната законоустановена пенсионна възраст, посочена в чл. 68, ал. 1 от КСО.

Средната възраст на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии за осигурителен стаж и възраст за 2024 г. е 63,9 години (63,9 години за 2023 г.). Възрастта, на която са се пенсионирали лицата с пенсия за осигурителен стаж и възраст от фонд „Пенсии“ през 2024 г. е средно 64,2 години (мъже – 64,9, жени – 63,6 години). За сравнение, за 2023 г. стойността е 64,1 години (мъже – 64,8 години, жени – 63,4 години). Основната причина за повишаването на средната ефективна възраст на пенсиониране спрямо предходната година е нарастването на изискуемата възраст за отпускането на пенсия по чл. 68, ал. 1-2, чл. 69а и чл. 69б от КСО. Средната възраст на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии за осигурителен стаж и възраст по реда на чл. 69 от КСО за 2024 г. е 54,8 години (54,6 години за 2023 г.).

При новоотпуснатите наследствени пенсии за ОСВ средната възраст на пенсионерите е 58,7 години (за жените – 60,3 г. и за мъжете – 47,0 г.).

Средната възраст на получаващите лична пенсия за инвалидност поради общо заболяване (вкл. за лицата по чл. 69 от КСО) към 31 декември 2024 г. е 61,1 години (61,1 години в края на 2023 г.). Разпределението по пол показва, че за жените тя е 61,9 години или с 1,9 години повече спрямо тази на мъжете (60,0 години).

При новоотпуснатите лични пенсии за ИОЗ средната възраст е 54,1 години, а при наследствените – 45,8 години. По групи трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, средната възраст на лицата с новоотпуснати лични пенсии за ИОЗ е следната:

- с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто – 55,2 години;
- с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 71 до 90 на сто – 54,4 години;
- с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто – 53,6 години.

Сравнително по-ниска е средната възраст на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии за инвалидност поради ТЗПБ – 51,1 години към 31 декември 2024 г. Мъжете средно са получили пенсия на 50,6 години, а жените – на 52,1 години. Възрастта на пенсионерите, получили наследствена пенсия от този вид, средно е 56,6 години (за жените е 57,4 години, а за мъжете – 43,7 години).

5.6. Среден индивидуален коефициент (СИК)

Индивидуалният коефициент (ИК) е показател, който има основно участие в пенсионната формула и е пряко свързан с дохода, върху който са внесени осигурителните вноски за определен период. Колкото по-висок е този доход спрямо средния за страната, толкова по-голям е индивидуалният коефициент, а съответно и размерът на пенсията.

Средният индивидуален коефициент на пенсионер за личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст (вкл. по чл. 69 от КСО) към 31 декември 2024 г. е 1,272. За мъжете е 1,485, а за жените – 1,124. При новоотпуснатите пенсии СИК е 1,028, като за жените е 0,928, а за мъжете – 1,086.

- С индивидуален коефициент до 1 са 39,3% (585 125) от общия брой лични първи пенсии за осигурителен стаж и възраст (1 489 853). От тях 29,2% (171 107) се получават от мъже и съответно преобладаващата част от 70,8% (414 018) – от жени;
- С коефициент от 1 до 2 са 44,4% или 661 533 пенсионери. От тях мъжете са 44,0% (290 940), а жените – 56,0% (370 593);
- Пенсиите с индивидуален коефициент от 2 до 3 заемат дял 8,9% (133 193) от личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст. Разпределението по пол е в полза на мъжете – 67,4% (89 809), а дялът на жените е 32,6% (43 384);
- С коефициент от 3 до 4 са 2,1% (30 975) от пенсиите. От тях 71,2% (22 046) се получават от мъже и 28,8% (8 929) от жени;
- Със стойност на индивидуалния коефициент над 4 са 0,2% (3 676) от получаващите лични пенсии за ОСВ. От тях 72,8% (2 676) са на мъже и 27,2% (1 000) са на жени;
- Без индивидуален коефициент (отпуснати в минимален размер) са 5,1% (75 351) от личните пенсии за ОСВ. Съотношението по пол показва, че 23,9% (18 025) от тях се получават от мъже и 76,1% (57 326) от жени.

Данните показват, че с високи индивидуални коефициенти над 2, 3 и 4, зад които стоят високи работни заплати и респективно висок осигурителен доход, категорично с дял от около 70% са мъжете. Същевременно над 70% от жените имат индивидуални коефициенти със стойност до 1.

По категория труд средният индивидуален коефициент на личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст (вкл. по чл. 69 от КСО) към 31 декември 2024 г. е както следва:

- За работилите при условията на първа категория труд ИК е 1,782. При мъжете е 1,901, а при жените – 1,613;
- За втора категория труд средният ИК е 1,395 (мъже – 1,600, жени – 1,286);
- За работилите при най-масовата трета категория труд средният ИК е 1,188 (1,427 – мъже и 1,134 – жени).

Средният индивидуален коефициент на личните първи пенсии за инвалидност поради общо заболяване (вкл. за лицата по чл. 69 от КСО) е 0,851 (мъже – 0,937 и жени – 0,783). С индивидуален коефициент 0,877 са пенсионерите с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто, с коефициент 0,867 са пенсионерите със загубена работоспособност от 71 до 90 на сто и с 0,825 са тези с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто.

При новоотпуснатите лични първи пенсии за инвалидност поради общо заболяване (вкл. за лицата по чл. 69 от КСО) средният ИК е 0,790 (мъже – 0,854 и жени – 0,716). За пенсионерите с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто средният ИК е 0,799. С коефициент 0,771 са пенсионерите със загубена работоспособност от 71 до 90 на сто и с коефициент 0,798 са тези с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто.

На пенсионерите с лични първи пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест средният ИК е 1,085 (мъже – 1,157 и жени – 0,913). Средният индивидуален коефициент на пенсионерите с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто е 1,139, от 71 до 90 на сто е 1,105 и с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто коефициентът е 1,072.

Новоотпуснатите лични първи пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест са със среден ИК – 1,116, като за мъжете е 1,057, а за жените – 1,328. Според степента на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане,

разпределението е следното: с коефициент 0,985 са пенсионерите със загубена работоспособност от 71 до 90 на сто и 1,162 е стойността на ИК при лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто.

Запазва се тенденцията *индивидуалните коефициенти на мъжете да са по-високи от тези на жените*. Заплащането на положения труд, съответно и размерът на осигурителния доход зависят от множество фактори, сред които професиите и видът на изпълняваните дейности, в които са били заети жените и мъжете преди пенсиониране, времето прекарано в безработица, времето отдадено на зависими от грижи членове на семейството и други фактори.

5.7. Среден осигурителен стаж

Средният осигурителен стаж, превърнат към трета категория труд, към 31 декември 2024 г. при личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст (вкл. по чл. 69 от КСО) е 38,9 години, а при новоотпуснатите – 35,1 години. За мъжете е 43,3, като при новоотпуснатите е с по-ниски от средните стойности – 36,2 години, а при жените е 36,0, като при новоотпуснатите е 34,0 години. *Действителният стаж* при личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст е 35,6 години (мъже – 36,9; жени – 34,7), а за *новоотпуснатите* пенсии – 32,9 години (мъже – 32,7; жени – 33,2).

Средният действителен осигурителен стаж на пенсионерите с лични първи пенсии за ОСВ от фонд „Пенсии“ е 35,6 години, а превърнатият – 38,2 години. Стойностите по пол показват, че за мъжете действителният стаж в края на 2024 г. е 37,1 години, а превърнатият – 42,1 години. При жените средният осигурителен стаж е по-нисък и разликата между действителния и превърнатия стаж е значително по-малка, като стойностите са съответно 34,7 и 35,9 години. При *новоотпуснатите* пенсии действителният стаж е 32,9 години (мъже – 32,7; жени – 33,2), а превърнатият – 34,5 години (мъже – 35,2; жени – 34,0).

Средният осигурителен стаж на пенсионерите с лични първи пенсии за ОСВ по чл. 69 от КСО е 35,5 години действителен, а превърнатият – 51,5 години. Значително по-голяма е разликата между действителния и превърнатия стаж на тази категория пенсионери отколкото на лицата, пенсионирали се с пенсия за ОСВ от фонд „Пенсии“. Сравнително малка е разликата между действителния осигурителен стаж на мъжете и жените, съответно 35,6 и 33,8 години. За мъжете превърнатият стаж е 51,7 години, а за жените – 47,9 години. *Разликата* между действителния стаж (33,0 г.) и превърнатия (51,7 г.) при *новоотпуснатите* пенсии е 18,7 години.

При пенсиите за *инвалидност поради общо заболяване* (вкл. за лицата по чл. 69 от КСО) към 31 декември 2024 г. действително положеният осигурителен стаж средно е 21,0 години, а признатият по чл. 75, ал. 2 от КСО – 12,5 години. За мъжете действителният стаж е 20,6 години, а за жените – 21,3 години, признатият – съответно 13,7 и 11,5 години. При *новоотпуснатите* пенсии тези показатели са по-ниски. Действителният среден трудов стаж е 16,1 години, като при мъжете е 15,8 години, а при жените – 16,4 години. Признатият стаж е 11,4 години, като при мъжете е 11,1 години, а при жените – 11,7 години.

5.8. Средномесечни размери на изплащаните лични пенсии за трудова дейност по видове и пол

Средният основен месечен размер на пенсията е 789,02 лв. за 2024 г., като за мъжете е 938,22 лв., а за жените – 687,38 лв. В него не са включени различните добавки и еднократни допълнителни суми, които се изплащат към пенсиите.

Средният месечен размер на пенсията на пенсионер за 2024 г. е 883,02 лв. (784,48 лв. за 2023 г.). Той е изчислен от разхода за пенсии (вкл. за пенсиите по европейски регламенти и международни договори), като е включен разходът за т. нар. „вдовишки добавки“ по чл. 84 от КСО, добавките за чужда помощ, „миньорските“ добавки, добавките към пенсиите на

участниците и пострадалите от войните, добавките по чл. 9 от ЗПГРРЛ и „великденската“ и „коледната“ добавка от 100 лв.

Средномесечният размер на пенсията за *осигурителен стаж и възраст* (вкл. по чл. 69 от КСО) за 2024 г. е 972,19 лв. (861,23 лв. за 2023 г.).

При пенсионерите с *лични пенсии за осигурителен стаж и възраст от фонд „Пенсии“* (без пенсиите за ОСВ по отменени закони), средният месечен размер на изплащаната пенсия за 2024 г. е 939,87 лв. (832,21 лв. за 2023 г.). Разпределението по пол показва, че при мъжете е 1 055,69 лв. и е значително по-голям от този при жените – 872,15 лв. Средният основен месечен размер през 2024 г. за този вид пенсия е 829,70 лв. (1 003,38 лв. за мъжете и 728,14 лв. за жените), при 738,92 лв. за 2023 г.

Средният месечен размер на изплащаните *лични пенсии за ОСВ по чл. 69 от КСО* за 2024 г. е 1 611,38 лв. (1 427,40 лв. за 2023 г.). Пенсиите на мъжете средномесечно са 1 611,52 лв., а на жените – 1 607,87 лв. Разликата в размерите при двата пола за този вид пенсия не е толкова осезаема както при останалите видове пенсии. Средният основен месечен размер на личните пенсии за ОСВ по чл. 69 от КСО (без получаваните добавки, изчислен средногодишно за 2024 г.) е 1 567,89 лв. (1 570,77 лв. за мъжете и 1 494,34 лв. за жените).

Средният месечен размер на изплащаните *лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване от фонд „Пенсии“* (без пенсиите за ИОЗ по отменени закони) е 680,72 лв. (603,78 лв. за 2023 г.). При този вид пенсии разликата в размерите между двата пола е в полза на мъжете, които получават 687,52 лв. или с 12,28 лв. повече от жените (675,24 лв.). Средният основен месечен размер е 616,48 лв. (644,46 лв. за мъжете и 593,92 лв. за жените).

При *личните пенсии за инвалидност поради общо заболяване за лицата по чл. 69 от КСО* (военнослужещи, полицаи и приравнените на тях) средният месечен размер пенсия за 2024 г. е 826,67 лв. (723,15 лв. за 2023 г.). За мъжете е 829,78 лв., а за жените – 792,56 лв. Средният основен месечен размер за този вид пенсия е 727,91 лв. (736,33 лв. за мъжете и 635,29 лв. за жените).

Средният изплащан месечен размер на *личните пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест* (без пенсиите за ТЗПБ по отменени закони и за лицата по чл. 69 от КСО) е 821,11 лв. (729,53 лв. за 2023 г.). Разликата между двата пола е в полза на жените, които са получавали средномесечно 858,82 лв., при 805,72 лв. за мъжете. Тенденцията е обратна при средните основни месечни размери, като средният основен месечен размер за този вид пенсия е 669,88 лв. (693,53 лв. за мъжете и 611,94 лв. за жените).

5.9. Средни основни месечни размери на личните пенсии за трудова дейност по видове и пол към 31 декември 2024 г.

При пенсионерите с *лични първи пенсии за осигурителен стаж и възраст* (вкл. по чл. 69 от КСО) към 31 декември 2024 г. *средният основен размер* на пенсията е 927,88 лв. Той е нараснал с 99,01 лв. спрямо 2023 г. (828,87 лв.). В разпределението по пол се запазва тенденцията средният основен месечен размер на пенсията при мъжете (1 147,41 лв.) да е значително по-голям от този на жените (776,82 лв.), тъй като в размера на пенсиите се отразяват по-ниските трудови и осигурителни доходи на жените, съответно по-ниските им индивидуални коефициенти, както и по-ниският среден осигурителен стаж в сравнение със същите показатели за мъжете.

Средният основен месечен размер на пенсиите на лицата, получаващи *пенсия за ОСВ от фонд „Пенсии“*, е 885,95 лв. Спрямо предходната година, когато е бил 791,82 лв., има ръст от 11,9 на сто. Средният размер на пенсиите на мъжете е 1 071,17 лв., а на жените – 774,36 лв. (с 296,81 лв. по-малко).

За пенсионерите по чл. 69 от КСО *средният основен месечен размер* на пенсиите е 1 658,72 лв. и надвишава значително средния размер на пенсиите на лицата с пенсия за ОСВ от фонд „Пенсии“ (885,95 лв.), като разликата е средно 772,77 лв. в полза на пенсионерите от

специализираните ведомства. Спрямо предходната година средният основен месечен размер на пенсиите по чл. 69 от КСО се е увеличил с 12,2 на сто (1 477,75 лв. през 2023 г.).

Разликата по пол при средните размери на пенсиите на лицата, пенсионирани по чл. 69 от КСО и през 2024 г. е сравнително малка – 80,79 лв. (мъжете получават лични първи пенсии в среден размер от 1 661,76 лв., а жените – 1 580,97 лв.), което се дължи на факта, че нормативните изисквания за придобиване право на този вид пенсия са еднакви за двата пола и съответно във формулата за изчисляване размера на пенсията участва почти еднакъв осигурителен стаж, с леко предимство за мъжете при превръщането му в трета категория труд. Допълнително влияние за минималната разлика между размерите на двата пола за този вид пенсия оказват и близките стойности при средните индивидуални коефициенти (2,040 за мъжете и 1,985 за жените).

Пенсионерите с лични първи пенсии за *инвалидност поради общо заболяване (вкл. за лицата по чл. 69 от КСО)* имат среден основен месечен размер на пенсията 654,94 лв. (589,30 лв. за 2023 г.). И при този вид пенсии разликата в размерите по пол е в полза на мъжете. Те получават 688,14 лв. или с 59,11 лв. повече от жените (629,03 лв.).

При средните основни месечни размери на *пенсиите за инвалидност на военнорслужещите, полицаите и приравнените* на тях (769,26 лв.) и на останалите трудови пенсии за *инвалидност поради общо заболяване* (654,97 лв.) се наблюдава значителна разлика. Пенсиониралите се с лична пенсия за ИОЗ лица по чл. 69 от КСО получават средно със 114,29 лв. по-висока пенсия за инвалидност.

Средният основен размер на пенсията за *инвалидност поради трудова злополука и професионална болест* е 710,84 лв. (634,79 лв. за 2023 г.). Разпределението по пол на пенсионерите с лични първи пенсии за ТЗПБ към 31 декември 2024 г. показва, че мъжете получават средно 736,84 лв., а жените – 645,30 лв.

5.10. Средни основни месечни размери на личните пенсии за трудова дейност по видове, възрастови групи и пол към 31 декември 2024 г.

Осигурителен стаж и възраст

През 2024 г. с най-високи средни размери на пенсиите за осигурителен стаж и възраст са *пенсионерите между 45 и 49 години и между 40 и 44 години*, съответно с 1 981,93 лв. и с 1 881,69 лв. В тези възрастови групи попадат 466 пенсионери. Следват групите на пенсионерите на *възраст между 50 и 54 години* (1 673,80 лв.) и *между 55 и 59 години* (1 662,88 лв.), като получаващите пенсия за ОСВ в тези две възрастови групи са 26 717 пенсионери или 1,9% от общата съвкупност на пенсионерите с лични пенсии за ОСВ (1 414 502 души). Това са предимно хора, работили в условията на първа и/или втора категория труд, придобили право на пенсия на по-ниска възраст. Тук са включени и пенсионери, които са военнорслужещи, полицаи и други, ползващи специален режим на ранно пенсиониране. Най-многобройната група, а именно групата на *70-74-годишните* (25,4% от общата съвкупност) е със среден основен месечен размер 884,02 лв.

С най-ниски средни основни размери на пенсиите са *лицата на възраст над 95 години* (733,98 лв.) и във възрастовите групи на *90-94-годишните* (762,49 лв.) и *85-89-годишните* (801,69 лв.). Трите групи заемат дял от 9,9% от общия брой на пенсионерите с лични пенсии за ОСВ. Най-възрастните пенсионери получават сравнително по-ниски пенсии, което е показателно за изоставането на размерите на пенсиите с отдалечаване във времето от момента на отпускането им.

Според *разпределението по пол и възраст мъжете*, попадащи във възрастовата група *между 45 и 49 години и между 40 и 44 години*, са с най-висок среден основен месечен размер на пенсията, съответно 2 025,12 лв. и 1 881,69 лв. При *жените* със значително по-висок от средния размер пенсия за всички жени са групите на *50-54-годишните* (1 611,91 лв.) и *55-59-*

годишните (1 393,19 лв.). Най-нисък размер на пенсията за мъжете и жените се наблюдава при най-възрастните или над 95-годишните – 1 037,08 лв. за мъжете и 610,72 лв. за жените.

Инвалидност поради общо заболяване

Разпределението по възрастови групи *при пенсиите за инвалидност поради общо заболяване* показва, че най-висок е средният размер (713,69 лв.) на хората на възраст над 95 години, следвани от 60-64-годишните със средна пенсия от 681,58 лв. След тях е възрастовата група на 55-59-годишните, които получават средна месечна пенсия от 681,12 лв. Тези три групи представляват 31,0% от общата съвкупност (273 915) на пенсионерите с лични първи пенсии за ИОЗ. С най-ниски средни основни размери на пенсиите е групата на лицата *от 25 до 29 години* (591,10 лв.), следвана от тази на лицата *между 30 и 34 години* (619,64 лв.), като те заемат дял от 1,5% от общия брой пенсионери. По-краткият осигурителен стаж и по-ниските възнаграждения, съответно по-ниският осигурителен доход на по-младите хора са причина за ниските размери на пенсиите им.

В *разпределението по пол и възраст* с най-висок среден размер на пенсията за ИОЗ са мъжете и жените от възрастовата група на *лицата над 95 години* – съответно с 944,31 лв. и с 662,12 лв. С най-нисък размер на пенсията и при двата пола е групата на *лицата между 25 и 29 години* със средна пенсия от 603,94 лв. за мъжете и 574,60 лв. за жените.

Трудова злополука и професионална болест

Най-висок среден размер на *пенсиите за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест* (738,46 лв.) получават пенсионерите на възраст 65-69 години, следвани от групата на *лицата на възраст 25-29 години* със среден размер 736,78 лв. Те съставляват 14,6% от получаващите (3 811 души) този вид пенсия. С най-ниски средни размери на пенсиите са групите на *лицата на възраст над 95 години* (592,18 лв.) и на 35-39-годишните (659,46 лв.).

Според *разпределението по пол и възраст* с най-висока пенсия за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест при мъжете е групата на *лицата от 85 до 89 години* със *среден размер от 786,62 лв.*, а при жените – групата на *35-39-годишните* с размер от 658,02 лв. С най-нисък размер на пенсията сред жените е групата на *25-29-годишните* (580,57 лв.), а при мъжете – тези на *възраст над 95 години* (580,57 лв.).

5.11. Средна продължителност на получаване на пенсиите по видове и пол

Средната продължителност на получаване на една лична пенсия се определя от данните за броя на прекратените лични пенсии поради смърт за отчетната година и от информацията за годината, през която са били отпуснати тези пенсии, т.е. продължителността за получаване на даден вид пенсия.

През 2024 г. *средната продължителност на получаване на една пенсия е 21,6 години*. Запазва се тенденцията продължителността на получаване на пенсия при жените (24,9 години) да е по-висока от тази при мъжете (18,2 години) или те получават пенсия с 6,7 години по-дълго.

Средната продължителност на получаване на личните пенсии за *осигурителен стаж и възраст* е 23,2 години (за жените е 26,5 години, а за мъжете – 19,7 години). От тях работещите при условията на първа категория труд получават пенсия средно 32,8 години (жени – 32,4 години, мъже – 32,9 години), втора категория – 30,6 години (жени – 31,2 години, мъже – 30,2 години) и трета категория – 25,8 години (жени – 27,5 години, мъже – 20,4 години).

При пенсиите за *инвалидност поради трудова злополука и професионална болест* стойността на показателя е 35,0 години. Мъжете получават пенсия средно 33,4 г., а жените – 38,5 г.

Средната продължителност за получаване на една лична пенсия за *инвалидност поради общо заболяване* за 2024 г. е 13,1 години, като при мъжете този показател е 11,5 години, а при жените – 14,8 години.

Сравнителният анализ по видове пенсии показва, че средната продължителност за получаване на една лична пенсия е най-дълга за пенсионерите с пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест, следвани от пенсиите за осигурителен стаж и възраст. Най-кратко получават лична пенсия лицата с пенсии за инвалидност поради общо заболяване (с изключение на пенсиите на лицата, навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 от КСО), тъй като това са срочни пенсии.

5.12. Брой на изменените пенсии

Общият брой на *изменените пенсии* (лични и наследствени) за 2024 г. е 544 218 (501 689 бр. за 2023 г.). Най-голям дял в изменените пенсии през годината заемат личните пенсии за осигурителен стаж и възраст от фонд „Пенсии“ (без пенсиите по отменени закони) – 57,9% или 314 876 бр. На второ място с дял от 33,6% или 182 838 бр., са изменените лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване от фонд „Пенсии“ (без пенсиите по отменени закони). Следват личните пенсии за осигурителен стаж и възраст по чл. 69 от КСО (35 124 бр. или 6,5% от всички изменени пенсии).

5.13. Прекратени пенсии по причина за прекратяване и по видове

През 2024 г. общият брой на *прекратените и спрени пенсии* е 127 272 (127 124 бр. за 2023 г.). От тях 108 743 са лични и 18 529 наследствени пенсии. Пенсията се прекратява при отпадане на основанието за получаването ѝ.

В зависимост от причините за прекратяване най-много са прекратените пенсии поради смърт на пенсионера – 90 228 бр. или 70,9%. Поради промяна на вида на пенсията са прекратени 17 818 пенсии (14,0%), а поради рехабилитиране на инвалиди – 5 729 (4,5%).

Броят на *прекратените поради смърт лични пенсии за осигурителен стаж и възраст* е 70 131, от които 33 513 (47,8%) на мъже и 36 618 (52,2%) на жени.

През 2024 г. са *прекратени след рехабилитиране на инвалиди и поради смърт*, общо 19 979 лични пенсии за инвалидност. От тях 10 709 (53,6%) са на мъже и 9 270 (46,4%) на жени. От прекратените поради рехабилитиране лични пенсии за инвалидност (4 348 бр.) 48,3% са на жени и 51,7% на мъже. Средната продължителност на получаването им за периода от инвалидизирането до възстановяването на работоспособността е 7,8 години, като средната стойност за жените е 7,9 години, а за мъжете – 7,7 години.

Прекратените (по причина смърт или след рехабилитиране) лични пенсии за *инвалидност поради общо заболяване* през 2024 г. са 19 725 бр. От тях на мъже са 10 537 бр. (53,4%), а на жени – 9 188 бр. (46,6%).

Най-малък брой пенсии, *прекратени след рехабилитиране на инвалиди и поради смърт*, са тези за *инвалидност трудова злополука и професионална болест* – 254 пенсии, като 67,7% от тях са на мъже (172 бр.) и 32,3% на жени (82 бр.).

5.14. Статистически показатели за добавките към пенсиите по видове и пол

Изплащаните *добавки към пенсиите* към 31 декември 2024 г. наброяват 770 844 или със 144 бр. повече в сравнение с края на 2023 г. (770 700 бр.). Те се получават от 636 313 пенсионери (630 617 в края на 2023 г.).

От общия брой на добавките с най-голям относителен дял са т. нар. „*вдовишки добавки*“ по чл. 84 от КСО. Отпускат се на преживелия съпруг/съпруга в размер 30,0 на сто (26,5% до 30.06.2024 г.) от пенсията/пенсиите на починалия съпруг/съпруга. Към 31 декември 2024 г. *броят на тези добавки* е 670 176 (в т.ч. 182 вдовишки добавки към учителски пенсии), получавани от 564 553 души. Броят на добавките, които се получават от жени (560 005 бр.), е пет пъти повече от добавките, които се получават от мъже (110 171 бр.). *Средният размер* на добавката по чл. 84 от КСО към 31 декември 2024 г. е 221,90 лв. (174,20 лв. в края на 2023 г.). Данните показват, че мъжете получават по-високи пенсии от

жените и съответно вдовишките добавки, изчислени от техните пенсии, също са по-високи. В края на 2024 г. вдовишката добавка при жените средно е 230,76 лв. (181,47 лв. в края на 2023 г.), а при мъжете – 176,82 лв. (137,75 лв. в края на 2023 г.).

Към края на 2024 г. към различни видове пенсии са изплатени 80 748 добавки за чужда помощ (70 541 бр. за 2023 г.). За сметка на ДОО са изплатени 59 086 добавки (73,2% от всички добавки за чужда помощ), а останалите 21 662 бр. (26,8%) – със средства от държавния бюджет.

Добавките по отменени закони вече не се отпускат, но отпуснатите продължават да се изплащат до отпадане на основанието за получаване. Към 31 декември 2024 г. са изплатени 513 добавки за старост (879 бр. в края на 2023 г.) и 13 609 миньорски добавки (14 860 в края на 2023 г.).

В края на 2024 г. са изплатени 5 925 добавки съгласно чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица (6 255 бр. в края на 2023 г.), а на основание Указ № 1611 от 1985 г. на инвалидите от войните и по чл. 5 от Закона за ветераните от войните са изплатени 55 добавки на ветерани и доброволци от войните (102 бр. в края на 2023 г.).

5.15. Статистически показатели за пенсиите и добавките, изплащани по европейски регламенти и международни договори и спазувания (ЕРМД)

През 2024 г. общият брой на пенсионерите, получаващи пенсии и добавки по европейски регламенти и международни договори (ЕРМД) в България и чужбина е 75 188 (67 373 лица за 2023 г.). От тях пенсионерите, живеещи в България, са 78,5%, а живеещите в чужбина – 21,5%.

Броят на пенсионерите с пенсии по ЕРМД включва както пенсионерите с пенсии, отпуснати при прилагане на европейските регламенти и международни договори, така и пенсионерите с пенсии, отпуснати изцяло по българското законодателство, изплащани в друга държава.

Към 31 декември 2024 г. се изплащат 80 734 пенсии и добавки по европейски регламенти и международни договори (72 228 за 2023 г.). Броят на пенсиите и добавките надвишава този на пенсионерите, тъй като един пенсионер може да получава пенсия и добавка едновременно.

Общият брой на пенсиите (лични и наследствени), отпуснати по европейски регламенти и международни договори към 31 декември 2024 г., е 75 250. Спрямо предходната година е отчетено повишение с 11,6% или със 7 815 повече (67 435 бр. за 2023 г.). Делът на личните пенсии от общия брой на пенсиите по ЕРМД е 94,7% (71 271 бр.), а на наследствените – 5,3% (3 979 бр.).

Към 31 декември 2024 г. личните пенсии за ОСВ са 59 283 и заемат 83,2% от всички лични пенсии на лица със стаж в други държави (71 271). Те са с 5 291 бр. (или с 9,8%) повече спрямо броя им в края на 2023 г. (53 992 бр.).

Общо личните пенсии за ИОЗ към 31 декември 2024 г. са 11 988 бр., което представлява 16,8% от всички лични пенсии на лица със стаж в други държави. Спрямо предходната година, личните пенсии за инвалидност поради общо заболяване са се увеличили с 2 182 бр. или с 22,3%.

Броят на наследствените пенсии, отпуснати въз основа на стаж, положен в други държави към 31 декември 2024 г. е 3 979 бр. От тях наследствените пенсии за ОСВ са 937 бр. или 23,5%, а наследствените пенсии за ИОЗ – 3 042 бр. или 76,5%. Спрямо 2023 г. се наблюдава увеличение и при двата вида наследствени пенсии, съответно с 2,7% при пенсиите за ОСВ и с 11,6% при пенсиите за ИОЗ.

Всички изплащани добавки към пенсиите към 31 декември 2024 г., на лица със стаж в други държави са 5 484 бр. Спрямо 2023 г., когато са били 4 793, броят им се е увеличил с 691 добавки или с 14,4%.

Съгласно Споразумението между правителството на Република България и правителството на Република Турция за изплащане на български пенсии в Турция се урежда само начина на изплащане на пенсии, отпуснати в България на лица, живеещи в Турция. Предвидено е Споразумението да действа до влизане в сила на Спогодба за социално осигуряване между двете страни. Към 31 декември 2024 г. *пенсионерите с пенсии*, отпуснати въз основа на споразумението между България и Турция са *11 437 лица*. В сравнение с предходната година те намаляват с 586 души или с 4,9%.

Броят на пенсиите и добавките, отпуснати въз основа на споразумението към 31 декември 2024 г. е *15 643 бр.* (*11 488 бр. пенсии и 4 155 бр. добавки*), което е намаление с 4,2% спрямо 2023 г. (*16 332 бр.*). *Личните пенсии за осигурителен стаж и възраст* са *10 200 бр.* и заемат дял от 88,8% от всички пенсии, изплащани към 31 декември 2024 г. От всички видове пенсии, отпуснати въз основа на споразумението с Турция, най-малък е броят на *наследствените пенсии за ОСВ – 280*. *Личните пенсии за инвалидност поради общо заболяване* са *432 бр.*, а на *наследствените пенсии за ИОЗ – 576 бр.*

През 2024 г. новоотпуснатите пенсии по споразумението между България и Турция са 178 бр., което е с 13,2% по-малко спрямо отпуснатите през 2023 г. (205 бр.).

КРАТКОСРОЧНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ПОМОЩИ ОТ ДОО

Паричните обезщетения на осигурените лица за временна неработоспособност, бременност, раждане, отглеждане на дете до 2-годишна възраст, осиновяване на дете до 5-годишна възраст и отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя), трудоустрояване, както и помощите от държавното обществено осигуряване, се изчисляват и изплащат от териториалните поделения на НОИ.

1. Парични обезщетения за временна неработоспособност и трудоустрояване

При изпълнени определени нормативни условия, осигурените за общо заболяване и майчинство лица имат право на парични обезщетения за периодите на *временна неработоспособност и временно намалена работоспособност (трудоустрояване)*, ако имат най-малко 6 месеца осигурителен стаж, с изключение на ненавършилите 18-годишна възраст.

Лицата, осигурени за трудова злополука и професионална болест, имат право на *парично обезщетение за трудова злополука или професионална болест*, както и на обезщетение *при трудоустрояване* в тези случаи, независимо от продължителността на осигурителния стаж.

Дневното парично обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване се изчислява в *размер 80 на сто*, а за временна неработоспособност поради трудова злополука или професионална болест в *размер 90 на сто* от среднодневното брутно трудово възнаграждение или среднодневния осигурителния доход, върху които са внесени или дължими осигурителни вноски, а за самоосигуряващите се лица внесени осигурителни вноски за общо заболяване и майчинство за период от 18 календарни месеца, предхождащи месеца на настъпване на неработоспособността. Дневното парично обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване не може да надвишава среднодневното нетно възнаграждение за периода, от който е изчислено обезщетението.

От 1 януари 2024 г. *осигурителят* има задължение да изплаща на осигуреното лице обезщетение за първите два работни дни от временната неработоспособност в размер *70 на сто* от среднодневното брутно възнаграждение за месеца, в който е настъпила временната неработоспособност, но не по-малко от 70 на сто от среднодневното уговорено възнаграждение.

На осигурените лица се изплащат парични обезщетения и в следните случаи:

- За времето, през което осигуреното лице е *под карантина* се изплаща парично обезщетение за временна неработоспособност.
- За времето, през което осигуреното лице е *отстранено от работа по предписание на здравните органи*, когато не може да бъде трудоустроено на друга подходяща работа. Това обезщетение се изплаща за не повече от 90 календарни дни през една календарна година.
- На неработоспособните лица, изпратени от здравните органи на *санаторно-курортно лечение* се изплаща обезщетение за целия им престой в заведенията, включително до 3 календарни дни за пътуване. Обезщетението е в размерите, определени съответно за общо заболяване или за трудова злополука и професионална болест.
- Парично обезщетение за *гледане на болен член от семейството* се изплаща при условията и в размера на паричното обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване. Обезщетението се изплаща в следните случаи:
 - *гледане или належащо придружаване за медицински преглед*, изследване или лечение в страната или в чужбина на болен член на семейството над 18-годишна възраст (на всеки осигурен до 10 дни през една календарна година);
 - *гледане или належащо придружаване за медицински преглед*, изследване или лечение в страната или в чужбина на *болно дете до 18-годишна възраст* (до 60 дни през една календарна година общо за всички осигурени членове на семейството);
 - *гледане на дете под карантина до 18-годишна възраст*, болно от заразна болест (до изтичане срока на карантината);
 - *гледане на болно дете до 3-годишна възраст*, настанено в заведение за болнична помощ заедно с осигурения (за времето, през което осигуреният е бил в заведението);
 - *гледане на здраво дете до 12-годишна възраст*, върнато от детско заведение или училище, поради карантина на заведението или на училището, или на отделна група или клас в него, или поради карантина на детето – до изтичането на срока на карантината.

За членове на семейството на осигуреното лице се смятат неговите възходящи и низходящи по права линия, съпругът и съпругата. Този вид парично обезщетение се изплаща и за гледане на дете, настанено при близки, роднини или приемно семейство по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето.

• На осигурените лица, които вследствие общо заболяване, трудова злополука или професионална болест са *трудоустроени на по-нископлатена работа*. Дневното парично обезщетение е в размер на разликата между полученото среднодневно трудово възнаграждение през 18-те календарни месеца преди трудоустрояването и получаваното среднодневно трудово възнаграждение след трудоустрояването. Това обезщетение се изплаща за времето на трудоустрояване, но за не повече от 6 месеца.

2. Статистически показатели за паричните обезщетения за временна неработоспособност

За 2024 г. по 2 694 954 (2 247 845 за 2023 г.) болнични листове са изплатени *парични обезщетения за временна неработоспособност* за 20 166 627 дни (17 478 514 за 2023 г.) със среднодневен размер 56,92 лв. (49,76 лв. за 2023 г.).

Изплатените болнични листове на мъже са 1 102 872 (40,9%) за 8 971 951 дни, при среднодневен размер на обезщетението 59,30 лв. При жените е съществено по-висок броят на изплатените болнични листове за временна неработоспособност – 1 592 082 (59,1%), а също и броят на изплатените дни – 11 194 676 дни, но те са с по-нисък среднодневен размер на обезщетението (55,02 лв.) от този на мъжете.

Средният размер на един изплатен болничен лист за 2024 г. е 425,96 лв. и се увеличава с 10,1% спрямо предходната година (386,91 лв. за 2023 г.). Разликата в средните размери на

обезщетенията по пол е в полза на мъжете, като при тях средният размер на един изплатен болничен лист е 482,43 лв. и е с 95,58 лв. по-висок от средния изплатен размер на жените – 386,85 лв.

Броят на лицата с изплатено поне едно парично обезщетение за *временна неработоспособност* или *временно намалена работоспособност* поради общо заболяване за 2024 г. е 1 217 463 души (таблица № 9). Жените са 703 061 и заемат дял от 57,7%, а мъжете – 514 402 души или 42,3%. Спрямо 2023 г. броят на лицата с поне едно обезщетение е нараснал със 149 411 души или с 14,0%.

Преобладаващият брой жени с обезщетения за временна неработоспособност се дължи на по-високия им брой при обезщетенията за временна неработоспособност поради общо заболяване и поради гледане на болен член от семейството и карантина. Жените с обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване са 538 524, което е с 36,7% повече от броя на мъжете с този вид обезщетение – 431 277 души за 2024 г.

От общия брой жени получили обезщетение за временна неработоспособност, 122 368 или 17,4% са с обезщетение за гледане на болен член от семейството и карантина, докато при мъжете този показател е със значително по-ниска стойност – 24 848 мъже или 4,8% от всички мъже с обезщетение за временна неработоспособност през 2024 г.

Таблица № 9 : Брой лица с обезщетение за временна неработоспособност или временно намалена работоспособност поради общо заболяване през 2023 г. и 2024 г.

Вид на обезщетението	Общо		Мъже		Жени	
	2023 г.	2024 г.	2023 г.	2024 г.	2023 г.	2024 г.
Парични обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване	840 267	969 801	370 880	431 277	469 387	538 524
Парични обезщетения за временна неработоспособност поради нетрудови злополуки	94 230	99 999	54 667	58 085	39 563	41 914
Парични обезщетения за временна неработоспособност поради гледане на болен член от семейството и карантина	133 080	147 216	23 329	24 848	109 751	122 368
Парични обезщетения за санаторно-курортно лечение поради общо заболяване	448	428	180	180	268	248
Парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност	27	19	21	12	6	7
Общ брой лица	1 068 052	1 217 463	449 077	514 402	618 975	703 061

През 2024 г. по 12 607 (при 12 040 за 2023 г.) болнични листове са изплатени парични обезщетения за *временна неработоспособност* поради *трудова злополука* и *професионална болест* за 195 175 дни (186 612 дни през 2023 г.) със среднодневен размер 70,92 лв. (62,96 лв. през 2023 г.).

Средната сума на един изплатен болничен лист за трудова злополука и професионална болест през 2024 г. е 1 097,87 лв., при 975,88 лв. за 2023 г. Общият брой на лицата с поне едно обезщетение за временна неработоспособност или временно намалена работоспособност поради трудова злополука и професионална болест през 2024 г. е 4 740. Преобладават мъжете, които са 2 877 с дял 60,7%. При тях по 7 967 болнични листове (при 7 578 за 2023 г.) са изплатени обезщетения за 125 943 дни със среден размер на един изплатен болничен лист от 1 126,94 лв. (988,67 лв. за 2023 г.). Броят на жените с обезщетение за трудова злополука и

професионална болест е 1 863 (дял 39,3%), като по 4 640 болнични листове (при 4 461 за 2023 г.) са изплатени обезщетения за 69 232 дни (67 442 дни за 2023 г.) със среден размер 1 047,96 лв. (954,16 лв. за 2023 г.).

3. Обезщетения за бременност, раждане, отглеждане и осиновяване на дете

Осигурените за общо заболяване и майчинство лица имат право на следните видове обезщетения, свързани с осигурения социален риск „майчинство“, при изпълнени определени нормативни условия:

- Парично обезщетение на *трудоустроена* на друга работа осигурена жена *поради бременност или кърмене на дете или напреднал етап на лечение инвитро* се изплаща, ако на новата работа се намали трудовото ѝ възнаграждение. Дневното парично обезщетение е в размер на разликата между полученото среднодневно трудово възнаграждение през 24-те календарни месеца преди трудоустрояването и получаваното среднодневно трудово възнаграждение след трудоустрояването. Паричното обезщетение при трудоустрояване на друга работа поради бременност или кърмене на дете се изплаща от деня на трудоустрояването до започване на отпуска поради бременност и раждане, а в случаите на кърмене – за целия период на трудоустрояването, докато майката кърми. Паричното обезщетение при трудоустрояване на друга работа поради напреднал етап на лечение инвитро се изплаща за не повече от 20 календарни дни;

- Осигурената за общо заболяване и майчинство майка има право на парично обезщетение за *бременност и раждане*, ако има 12 месеца осигурителен стаж като осигурена за този риск. Обезщетението се изплаща за срок 410 дни, от които 45 дни преди раждането. Ако осигуряването за общо заболяване и майчинство е прекратено през време на получаване на обезщетението за бременност и раждане, последното се изплаща до изтичането на срока;

- Осигуреното за общо заболяване и майчинство лице, *при което е настанено дете по реда на чл. 26, от Закона за закрила на детето*, има право на парично обезщетение в размер на разликата от възрастта на детето в деня на настаняването му до изтичане на срока на полагащото се обезщетение за раждане, т. е. до 365 календарни дни, считано от датата на раждане на детето;

- Осигуреният за общо заболяване и майчинство баща има право на парично обезщетение *при раждане на дете за срок до 15 дни* през време на отпуска по чл. 163, ал. 8 от Кодекса на труда. Отпускът започва да тече от датата на изписване на детето от лечебното заведение, а за изплащане на обезщетение, бащата трябва да има 6 месеца осигурителен стаж и да е осигурен за общо заболяване и майчинство в деня, предхождащ датата, от която започва ползването на отпуска;

- Осигуреното за общо заболяване и майчинство лице има право на *парично обезщетение при раждане на дете* след навършване на 6-месечна възраст на детето *за остатъка до 410 календарни дни* през време на отпуска по чл. 163, ал. 10 и 12 от Кодекса на труда.

Размерът на дневното парично обезщетение при бременност и раждане е равен на 90 на сто от среднодневното брутно трудово възнаграждение или среднодневния осигурителния доход, върху които са внесени или дължими осигурителни вноски, а за самоосигуряващите се лица – внесени осигурителни вноски за общо заболяване и майчинство за периода от 24 календарни месеца, предхождащи месеца на настъпване на временната неработоспособност. То не може да бъде по-голямо от среднодневното нетно възнаграждение за периода, от който е изчислено обезщетението и по-малко от минималната дневна работна заплата, установена за страната.

В случаите, когато през времето на изплащане на парично обезщетение при бременност и раждане или за отглеждане на дете до 2-годишна възраст, осигурената придобие отново право

на парично обезщетение при бременност и раждане, обезщетението е в размера, определен за предходното дете, ако това е по-благоприятно за лицето.

- *Обезщетение при неизползване на отпуска за бременност и раждане* се изплаща на майката, която е осигурена за общо заболяване и майчинство и е имала право на обезщетение за бременност и раждане, получава парично обезщетение в размер 50 на сто от него, когато:

- след изтичането на периодите след раждането, които се разрешават с актове на здравните органи, не ползва отпуск за бременност и раждане или лицето, което ползва такъв отпуск, прекъсне неговото ползване;
- след изтичането на периодите след раждането, които се разрешават с актове на здравните органи, самоосигуряващото се лице започне да упражнява трудова дейност, за която се осигурява за общо заболяване и майчинство.

- След изтичането на срока на обезщетението за бременност и раждане през време на *допълнителния платен отпуск за отглеждане на дете до навършването на 2-годишната му възраст* на майката/осиновителката или на лицето, което е поело отглеждането на детето, се изплаща месечно *парично обезщетение* в размер, определян ежегодно със Закона за бюджета на ДОО. Това обезщетение се изплаща и на лицата, при които е настанено дете по реда на чл. 26, ал. 1 от Закона за закрила на детето до навършването на 2-годишната му възраст. Размерът на обезщетението за отглеждане на дете до 2-годишна възраст през 2024 г. е 780 лв. Обезщетението могат да получат осигурените и самоосигуряващите се лица за общо заболяване и майчинство, ако имат 12 месеца осигурителен стаж като осигурени за този риск. Обезщетението не се изплаща при смърт на детето, даване за осиновяване или при настаняване на детето по реда на чл. 26, ал. 1 от Закона за закрила на детето или в детско заведение, включително и детски ясли, както и при отглеждането му от лице, включено в програми за подкрепа на майчинството;

- *Обезщетение при неизползване на допълнителен платен отпуск за отглеждане на дете до 2-годишна възраст* се изплаща на:

- майката/осиновителката, ако не ползва този отпуск или лицето, което ползва такъв отпуск го прекъсне;
- самоосигуряващо се лице с право на обезщетение за отглеждане на дете до 2-годишна възраст, което започне да упражнява трудова дейност, за която се осигурява за общо заболяване и майчинство.

Паричното обезщетение е в размер 50 на сто от обезщетението за отглеждане на дете до 2-годишна възраст и се изплаща на осигурените лица, ако имат 12 месеца осигурителен стаж като осигурени за общо заболяване и майчинство.

- Осигурените за общо заболяване и майчинство лица имат право на *обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст*, ако имат 12 месеца осигурителен стаж като осигурени за този риск и ползват отпуск по чл. 164б от КТ. Обезщетението се изплаща за срок до 365 дни от деня на предаване на детето за осиновяване, но не по-късно от навършване на 5-годишната му възраст. Размерът на обезщетението се определя като за обезщетение за бременност и раждане. Ако осигуряването за общо заболяване и майчинство е прекратено по време на получаване на обезщетението, последното се изплаща до изтичането на срока;

- Когато осиновителката и осиновителят се намират в брак, осиновителят има право на 15-дневен отпуск при осиновяване на дете до 5-годишна възраст от деня на предаване на детето за осиновяване, но не по-късно от навършване на 5-годишната му възраст. По време на този отпуск, на осигурения за общо заболяване и майчинство *осиновител се изплаща обезщетение за срок до 15 дни*;

- След изтичане на 6 месеца от деня на предаване на детето за осиновяване на осигуреното за общо заболяване и майчинство лице се изплаща обезщетение в размер, определен като обезщетение за бременност и раждане, за остатъка до 365 дни през време на отпуска по чл. 164б, ал. 2, 3 или 5 от КТ;

• *Обезщетение при неизползване на отпуска при осиновяване на дете до 5-годишна възраст* се изплаща на осиновителката или осиновителят, който сам е осиновил дете до 5-годишна възраст, в размер 50 на сто от обезщетението за осиновяване на дете до 5-годишна възраст, когато след изтичането на 90 дни от деня на предаване на детето за осиновяване:

- не ползва отпуск за осиновяване, или лицето, което ползва такъв отпуск, прекъсне неговото ползване;
- самоосигуряващото се лице започне да упражнява трудова дейност, за която се осигурява за общо заболяване и майчинство.

• Осигуреният за общо заболяване и майчинство баща (осиновител) има право на *парично обезщетение за отглеждане на дете до 8-годишна възраст*, когато има 12 месеца осигурителен стаж като осигурен за този риск и не му е изплащано обезщетение при раждане на дете след навършване на 6-месечна възраст на детето, обезщетение при смърт или при заболяване на майката или на осиновителката на дете до 5-годишна възраст, обезщетение при отглеждане на дете до 2-годишна възраст или обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст. Когато на бащата (осиновителя) е изплащано такова обезщетение за период, по-кратък от два месеца, той има право на това обезщетение в размер на разликата между два месеца и периода на изплащане на съответните обезщетения. На осигурения за общо заболяване и майчинство баща (осиновител) през време на отпуска за отглеждане на дете до 8-годишна възраст се изплаща парично обезщетение в размер на обезщетението за отглеждане на дете до 2-годишна възраст, което през 2024 г. е 780 лв.

4. Статистически показатели за паричните обезщетения за бременност, раждане, отглеждане и осиновяване на дете

През 2024 г. са изплатени 14 583 471 работни дни за *парични обезщетения за бременност и раждане* със среднодневен размер 45,56 лв., като спрямо 2023 г. (14 754 663 изплатени дни) се отчита намаление със 171 192 дни и увеличение на среднодневния размер (40,09 лв.) с 13,6%.

Броят на лицата с изплатено поне едно парично обезщетение за бременност и раждане през 2024 г. е 97 057, което е намаление с 2 753 лица спрямо броя им през 2023 г. – 99 810 бр. От тях жените са 75 148, с дял 77,4%, а мъжете – 21 909, или 22,6%. Общият брой обхваща следните видове обезщетения: при бременност и раждане на майките; при отглеждане на дете, настанено по реда на чл. 26, ал. 1 от Закона за закрила на детето (ЗЗДет.), при отглеждане на дете от бащата или друго осигурено лице, след навършване на 6-месечна възраст на детето; по време на 15-дневния отпуск на бащите при раждане на дете и при неизползване на отпуска за бременност и раждане.

Таблица № 10 : Брой лица с обезщетение за бременност и раждане през 2023 г. и 2024 г.

Вид на обезщетението	Общо		Мъже		Жени	
	2023 г.	2024 г.	2023 г.	2024 г.	2023 г.	2024 г.
Парични обезщетения за бременност и раждане – чл. 50, ал. 1 и 5 и чл. 51 от КСО	76 412	74 225	36	42	76 376	74 183
Парични обезщетения на бащите при раждане на дете за срок от 15 дни – чл. 50, ал. 6 и чл. 53в, ал. 2 от КСО	22 151	21 606	22 151	21 606	-	-
Парични обезщетения на лицата, поели отглеждането на детето след навършването на 6-месечната му възраст – чл. 50, ал. 7 от КСО	408	423	294	257	114	166
Парични обезщетения при неизползване на отпуска за бременност и раждане – чл. 50а от КСО	839	803	4	4	835	799

Общ брой лица	99 810	97 057	22 485	21 909	77 325	75 148
---------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

- Най-висок е броят на лицата с обезщетение за бременност и раждане по чл. 50, ал. 1 и 5 и чл. 51 от КСО – това са обезщетенията, които се изплащат на майките при раждане на дете, на лицата при които е настанено дете по реда на чл. 26, ал. 1 от ЗЗДет. и в случаите при смърт или тежко заболяване на майката. През 2024 г. са изплатени обезщетения на 74 225 лица, от които 74 183 жени и 42 мъже. Среднодневният размер на обезщетението е 45,08 лв. (при 40,17 лв. за 2023 г.).
- На 21 606 бащи са изплатени обезщетения за срок до 15 дни при раждане на дете със среднодневен размер на обезщетението 77,49 лв.
- Лицата, които през 2024 г. са се върнали на работа и са получили 50 на сто от полагащото им се обезщетение при бременност и раждане са 803 със среднодневен размер на полученото обезщетение 26,18 лв. Този вид обезщетение се изплаща на 799 жени и 4 мъже.
- На 423 лица, от които на 257 мъже и на 166 жени са изплатени обезщетения за бременност и раждане след навършване на 6-месечна възраст на детето. Среднодневният размер на това обезщетение е 72,74 лв.

Общият брой на лицата с изплатено поне едно парично обезщетение за *отглеждане на дете до 2-годишна възраст* за 2024 г. е 82 160, от които 81 313 жени и 847 мъже. При тези лица броят на изплатените дни е 9 016 239 със среднодневен размер 34,87 лв. Лицата с изплатено поне едно обезщетение по време на допълнителния платен отпуск за отглеждане на дете до навършването на 2-годишна възраст са 66 786 (при 68 786 души за 2023 г.), а тези с поне едно обезщетение при неизползване на отпуска за отглеждане на дете до 2-годишна възраст са 15 374 (15 263 души за 2023 г.).

Общо лицата с обезщетения при *осиновяване на дете до 5-годишна възраст* по чл. 53в от КСО през 2024 г. са 527 (492 души за 2023 г.), от които 448 са с обезщетения за времето на отпуск при осиновяване на дете до 5-годишна възраст, а 79 с обезщетение при неизползване на отпуск за осиновяване на дете до 5-годишна възраст. Броят на изплатените дни е 62 789 със среднодневен размер на обезщетението 61,12 лв. (при 55,16 лв. за 2023 г.).

Лицата с изплатено обезщетение за *отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя)* по чл. 53ж от КСО през 2024 г. са 2 843 (при 3 501 лица за 2023 г.). Броят на изплатените дни е 76 697 със среднодневен размер на обезщетението 39,73 лв. (37,37 лв. за 2023 г.).

5. Парични помощи

Държавното обществено осигуряване предоставя на осигурените лица възможността да получават следните видове помощи:

- Еднократна помощ *при смърт на осигуреното лице* се изплаща на съпруга/съпругата, децата и родителите, като се разпределя поравно между тях. Размерът ѝ се определя ежегодно със Закона за бюджета на ДОО – за 2024 г. е 540 лв.;

- Парична помощ *за инвалидност поради общо заболяване* (когато осигуреното лице има определена загубена работоспособност 50 и над 50 на сто), но няма необходимия осигурителен стаж за отпускане на пенсия за инвалидност поради общо заболяване. Помощта е в размер на 60-дневното парично обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване (чл. 11, ал. 3 от КСО);

- Осигурените лица имат право на парични помощи *за профилактика и рехабилитация* и за *помощно-технически средства*, свързани с увреждането. Всяко правоимащо лице може да получи еднократно в рамките на една календарна година парична помощ за профилактика и рехабилитация с продължителност от 10 дни.

6. Статистически показатели за паричните помощи

През годината на 10 976 лица са изплатени *еднократни помощи при смърт*. Средният размер на този вид помощ е 219,84 лв. през 2024 г., при 215,76 лв. за 2023 г.

Таблица № 11 : Показатели, свързани с еднократните помощи при смърт за периода 2021 – 2024 г.

Показатели	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.
Брой лица с изплатена помощ при смърт на осигуреното лице	19 735	14 379	10 835	10 976
Среден размер на еднократната помощ при смърт на осигуреното лице (лева)	206,42	210,99	215,76	219,84

Парична *помощ за инвалидност поради общо заболяване* по чл. 11, ал. 3 от КСО, когато няма основание за отпускане на пенсия за инвалидност поради недостатъчен стаж, през 2024 г. е отпусната на две лица.

През 2024 г. парични *помощи за профилактика и рехабилитация* са изплатени на 41 552 лица, като през 2023 г. те са били 42 880. Средният разход за едно лице през 2024 г. е в размер на 582,48 лв., като през 2023 г. е бил 505,17 лв.

ОБЕЗЩЕТИЕНИЯ ЗА БЕЗРАБОТИЦА

1. Право и размер на обезщетенията за безработица

Право на парично обезщетение за безработица по Кодекса за социално осигуряване имат лицата, за които са внесени или дължими осигурителни вноски във фонд „Безработица“ най-малко 12 месеца от последните 18 месеца преди прекратяване на осигуряването и които:

- имат регистрация като безработни в Агенцията по заетостта;
- не са придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст в Република България или пенсия за старост в друга държава или не получават пенсия за осигурителен стаж и възраст в намален размер по чл. 68а или професионална пенсия по чл. 168 от КСО;
- не упражняват трудова дейност, за която подлежат на задължително осигуряване по КСО или по законодателството на друга държава, с изключение на лицата, сключили трудов договор за краткотрайна сезонна селскостопанска работа по чл. 114а, ал. 1 от Кодекса на труда.

При определяне на правото на парично обезщетение за безработица се зачита и времето: на платен и неплатен отпуск за отглеждане на дете; на платен и неплатен отпуск за временна неработоспособност и за бременност и раждане, отпуска при осиновяване на дете до 5-годишна възраст; на неплатен отпуск до 30 работни дни през една календарна година, както и времето, зачетено за осигурителен стаж по законодателството на друга държава на основание на международен договор, по който Република България е страна или на европейските регламенти за координация на системите за социална сигурност.

Паричните обезщетения се изплащат ежемесечно през месеца, следващ този, за който се дължат, за срок, определен според продължителността на осигурителния стаж, по време на който лицата са били осигурени за безработица за времето след 31 декември 2001 г.

Изискванията за наличие на осигурителен стаж за придобиване на правото и сроковете на изплащане на обезщетението през 2024 г. са, както следва:

Таблица № 12 : Срокове на изплащане на паричните обезщетения за безработица

Осигурителен стаж с осигуряване за безработица за времето след 31.12.2001 г. (години)	Срок на изплащане на обезщетението (месеци)
до 3 години	4
от 3 години и 1 ден до 7 години	6
от 7 години и 1 ден до 11 години	8
от 11 години и 1 ден до 15 години	10
над 15 години	12

Паричното обезщетение за безработица се изплаща от датата на последното прекратяване на осигуряването, при условие че: (1) заявлението за отпускането му е подадено в тримесечен срок от тази дата и (2) лицето се е регистрирало като безработно в Агенцията по заетостта в срок 7 работни дни от тази дата.

Паричното обезщетение за безработица се отпуска въз основа на заявление до териториалното поделение на Националния осигурителен институт, подадено по електронен път с квалифициран електронен подпис или с персонален идентификационен код в Националния осигурителен институт, или на хартиен носител в съответната дирекция „Бюро по труда“. При прието заявление с нередовни или липсващи документи териториалното поделение на НОИ уведомява лицето в 7-дневен срок от приемането на документите, като му дава необходимите писмени указания за отстраняване на нередностите. Уведомяването се извършва по изборния от лицето начин на комуникация: 1) чрез лицензиран пощенски оператор с обратна разписка на посочения адрес за кореспонденция или 2) по електронен път по реда на Закона за електронното управление. Когато в 15-дневен срок от датата на уведомяването нередностите не бъдат отстранени и/или липсващите документи не бъдат представени, преценката на правото и определянето на размера на паричното обезщетение за безработица се прави въз основа на наличните редовни документи и на данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 от КСО.

В случаите, в които заявлението е подадено след изтичане на тримесечния срок по неуважителни причини, паричното обезщетение се изплаща от датата на заявлението за определения период, намален със закъснението. Ако заявлението е подадено в този срок, но регистрацията на лицето като безработно в Агенцията по заетостта е направена след изтичане на срока от 7 работни дни от прекратяване на осигуряването по неуважителни причини, паричното обезщетение се изплаща от датата на регистрацията за определения период, намален със закъснението.

По отношение на начина, по който се изчислява паричното обезщетение за безработица, няма изменения в нормативната уредба през 2024 г. Дневното парично обезщетение за безработица е в размер на 60 на сто от среднодневното възнаграждение или среднодневния осигурителен доход, върху който са внесени или дължими вноски за фонд „Безработица“ за последните 24 календарни месеца, предхождащи месеца на прекратяване на осигуряването. То не може да бъде по-малко от минималния и по-голямо от максималния дневен размер на обезщетението, определени със Закона за бюджета на ДОО за всяка календарна година. През 2024 г. минималният дневен размер на обезщетението за безработица е 18,00 лв., а максималният дневен размер е 107,14 лв. Месечният размер на паричното обезщетение за безработица се определя, като полученият дневен размер се умножи по броя на работните дни в месеца, за който се отнася.

От 13 август 2024 г. при изчисляване на паричните обезщетения за безработица на лица с придобит осигурителен стаж в друга държава членка на ЕС, Европейското икономическо пространство и Швейцария се вземат предвид доходите, получавани от тях по време на последната им работа и всички доходи за последните 24 календарни месеца, предхождащи месеца на прекратяване на осигуряването им, независимо дали са упражнявали дейност в България или в друга държава членка на ЕС, ЕИП и Швейцария. Преди промяната се вземаха предвид само доходите от последната месторабота, независимо от нейната продължителност.

Съществуват и някои особености при определяне размера на паричното обезщетение за безработица. Така например когато в периода, от който се определя среднодневното възнаграждение или среднодневният осигурителен доход, се включва време, което се зачита за осигурителен стаж без да се дължат осигурителни вноски, или през което лицето не е осигурено за безработица, при определяне на осигурителния доход се вземат съответно:

- за времето на платен и неплатен отпуск за отглеждане на дете, на неплатен отпуск за временна неработоспособност и за бременност и раждане и на неплатен отпуск до 30 работни дни през една календарна година – среднодневната минимална работна заплата, установена за страната за съответния период;
- за времето на платен отпуск за временна неработоспособност и за бременност и раждане, както и отпуска при осиновяване на дете до 5-годишна възраст – доходът, от който е определено паричното обезщетение;
- за времето, зачетено за осигурителен стаж по законодателството на друга държава на основание на международен договор, по който Република България е страна – среднодневната минимална работна заплата, установена за страната за съответния период;
- за времето, през което лицето не е осигурено за безработица – среднодневната минимална работна заплата, установена за страната за съответния период.

Безработните лица, чиито правоотношения са прекратени по тяхно желание или с тяхно съгласие, или поради виновното им поведение, получават минималния дневен размер на обезщетението за безработица съгласно Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за срок 4 месеца (чл. 54б, ал. 3 от КСО). Минималният размер за срок от 4 месеца получават и тези от безработните лица, придобили право на обезщетение преди изтичане на три години от предходно упражняване на правото на обезщетение (чл. 54б, ал. 4 от КСО).

Лицата, наети на работа на непълно работно време в срока за изплащане на паричното обезщетение и получаващи възнаграждение по-малко от минималната работна заплата, установена за страната, получават обезщетение за безработица в размер 50 на сто от полагащото им се парично обезщетение за оставащия период на изплащането.

В случай че по време на получаване на обезщетението лицето е започнало да упражнява дейност – основание за задължително осигуряване или трудова дейност по законодателството на друга държава, която бъде преустановена след по-малко от 12 месеца, изплащането на паричното обезщетение се възстановява за оставащия към датата на прекратяването период, ако регистрацията на лицето в Агенцията по заетостта е направена в срок 7 работни дни от прекратяване на трудовата дейност. Ако регистрацията е направена след този срок по неуважителни причини, изплащането на паричното обезщетение се възстановява от датата на новата регистрация за оставащия към датата на прекратяването период, намален със закъснението.

Изплащането на паричното обезщетение се прекратява, когато лицето започне да упражнява трудова дейност, за която подлежи на задължително осигуряване по КСО, с изключение на лицата по чл. 114а, ал. 1 от Кодекса на труда, или законодателството на друга държава, прекрати регистрацията си в АЗ, придобие право на пенсия за осигурителен стаж и възраст в Република България (вкл. пенсия в намален размер по чл. 68а или професионална

пенсия по чл. 168 от КСО) или пенсия за старост в друга държава, както и в случай че безработният почине.

Правото и редът за отпускане и изплащане на паричните обезщетения за безработица на съпругите/съпрузите на военнослужещите, които са ги последвали при преместването им в друго населено място и поради това са прекратили трудовите/служебните си правоотношения, както и на безработните съпруги/съпрузи на военнослужещите, участващи в международни операции и мисии е регламентирано в чл. 230 и чл. 231 от Закона за отбрана и въоръжените сили на Република България и в Наредбата за отпускане и изплащане на паричните обезщетения за безработица. Размерът на месечното обезщетение за безработица на тази категория лица се определя ежегодно със Закона за държавния бюджет на Република България и за 2024 г. е 340 лв.

Паричните обезщетения за безработица се изплащат от НОИ за сметка на държавния бюджет, от датата на преместването/заминаването на военнослужещия, ако безработната/ият съпруга/съпруг се е регистрирала/л в Агенцията по заетостта в срок до един месец от датата на преместването/заминаването. На безработните съпруги/съпрузи на преместените военнослужещи обезщетението се изплаща за периода, през който не упражняват трудова дейност, за която подлежат на задължително осигуряване, но за не повече от 12 месеца. На безработните съпруги/съпрузи на военнослужещите, участващи в международна операция/мисия обезщетението се изплаща за периода на участие в операцията/мисията.

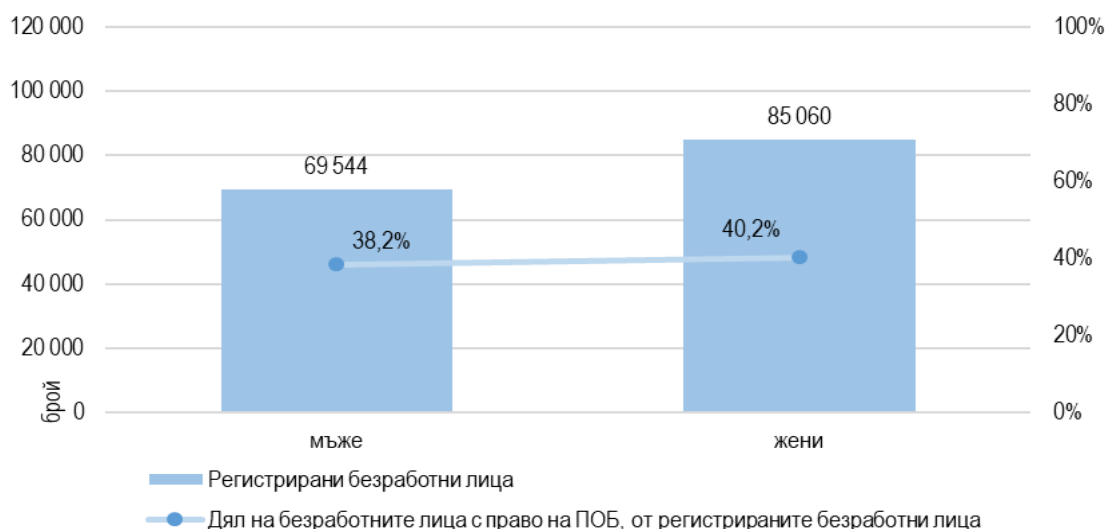
2. Показатели за безработните лица, получаващи парични обезщетения за безработица през 2024 г.

Средномесечният брой на осигурените лица за фонд „Безработица“ през 2024 г. е 2 630 932 лица, като се отчита увеличение с 38 581 лица (с 1,5%) спрямо 2023 г.

Средногодишното равнище на регистрирана безработица се увеличава с 0,2 процентни пункта спрямо 2023 г. и достига до 5,5% през 2024 г.

Средномесечният брой на регистрираните безработни лица в дирекциите „Бюро по труда“ за периода януари – декември 2024 г. е 154 604, като в сравнение със същия период на предходната година, се наблюдава увеличение с 2,1%. Относителният дял на безработните жени през 2024 г. е 55,0%, а на мъжете – 45,0%. Средномесечният брой на регистрираните безработни до 24 г. е 8 463 младежи, а дялът им в общия брой безработни лица е 5,5%. Регистрираните безработни от 25 до 29 г. са 9 378 средно през 2024 г., а дялът им заема 6,1% от всички безработни. Безработните над 50 г. през 2024 г. са 65 319 лица, а дялът им от общия брой на безработните в страната е 42,2%. Разпределението на осигурените лица за фонд „Безработица“ и на безработните лица, общо и с право на ПОБ, по възрастови групи и пол е показано на следващата таблица.

Средномесечният брой на регистрираните безработни лица с право на парично обезщетение за безработица (ПОБ) за годината е 60 969 лица (57 314 лица за 2023 г.). Дялът им от общия брой на регистрираните безработни лица е 39,4%, а разпределението по пол на всички регистрирани безработни е представено на следващата фигура.

Фигура № 5 : Дял на безработните лица с право на ПОБ от регистрираните безработни през 2024 г. (по пол)

Средномесечният брой безработни лица с парични обезщетения за безработица по европейски регламенти през 2024 г. е 4 090, а през 2023 г. е бил 4 664.

Разпределението на осигурените лица за фонд „Безработица“ и на безработните лица, общо и с право на ПОБ, по възрастови групи и пол е показано на следващата таблица.

Таблица № 13 : Осигурени лица за безработица, регистрирани безработни лица и безработни лица с право на парично обезщетение за безработица през 2024 г.

Показатели	Осигурени лица за фонд „Безработица“		Регистрирани безработни лица		Регистрирани безработни лица с право на ПОБ	
	брой	%	брой	%	брой	%
Брой лица	2 630 932	100%	154 604	100%	60 969	100%
По пол						
Мъже	1 293 609	49,2	69 544	45,0	26 567	43,6
Жени	1 298 651	49,4	85 060	55,0	34 232	56,1
Граждани на други държави	38 672	1,5	-	-	170	0,3
По възраст						
до 24 г.	167 567	6,4	8 463	5,5	1 749	2,9
от 25 до 29 г.	170 655	6,5	9 378	6,1	3 594	5,9
от 30 до 34 г.	234 080	8,9	14 407	9,3	5 519	9,1
от 35 до 39 г.	297 455	11,3	17 862	11,6	7 798	12,8
от 40 до 44 г.	318 008	12,1	18 727	12,1	8 174	13,4
от 45 до 49 г.	356 783	13,6	20 448	13,2	8 939	14,7
от 50 до 54 г.	341 546	13,0	21 269	13,8	8 881	14,6
над 54 г.	706 729	26,9	44 050	28,5	16 145	25,5
Граждани на други държави	38 109	1,5	-	-	170	0,3

Анализът на данните по възрастови групи показва спад на безработните лица с право на ПОБ във възрастовата група от 30 до 34 г. в сравнение с 2023 г. В по-високите възрастови групи (над 45 г.) се отчита ръст. И през 2024 г. най-много регистрирани безработни лица с право на обезщетение (16 145 бр. или 26,5%) са във възрастовата група над 54 години. Следващите по големина групи са на лицата на възраст от 45 до 49 г. (8 939 бр. или 14,7%) и от 50 до 54 г. (8 881 бр. или 14,6%).

Средният размер⁷ на паричното обезщетение за безработица общо за страната през 2024 г. е 790,06 лв. и е с 10,3% (или със 73,62 лв.) по-висок спрямо предходната година.

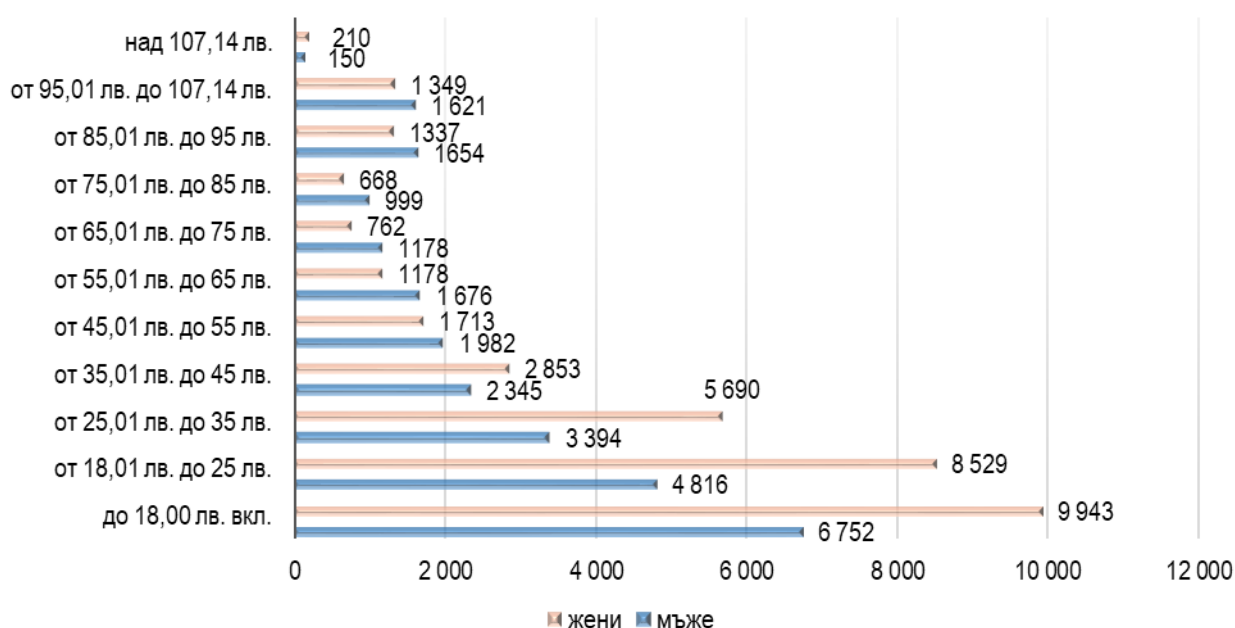
Данните за разпределението по пол показват запазване на тенденцията по отношение на наличие на значителна разлика в средния размер на обезщетението. Мъжете получават средно по 874,94 лв., а жените 723,11 лв., като разликата между тях е 151,83 лв.

Според разпределението по области най-голям размер средномесечно обезщетение са получили безработните лица в област Благоевград – 1 082,40 лв., а най-нисък в област Кюстендил – 637,78 лв. Разпределението на средномесечния размер по области и по пол показва, че на първо място при двата пола е Благоевград (съответно с 1 128,05 лв. за мъжете и с 1 053,66 лв. за жените). Най-ниско обезщетение за мъжете се отчита в област Враца – 696,16 лв., а за жените – в област Хасково (562,04 лв.).

Средните размери на паричните обезщетения за безработица по европейски регламенти за 2024 г. са в размер на 1 723,08 лв. (1 664,85 лв. за 2023 г.), като за мъжете е 1 727,46 лв., а за жените 1 719,50 лв. Най-много безработни с обезщетение по европейски регламенти са регистрирани в област Благоевград – 1 776, като те са и с най-висок среден размер на обезщетението – 1 803,92 лв. Следват област Кърджали – 288 бр. и Търговище – 263 бр.

Разпределението на паричните обезщетения по групи дневни размери през 2024 г. (фигура № 6), в който минималният дневен размер на обезщетението е 18,00 лв., а максималният 107,14 лв., показва, че най-много са регистрираните безработни с размер на паричното обезщетение до 18 лв. включително. Те са 16 755 души, или 27,5% от всички регистрирани лица с право на обезщетение през 2024 г. Другите две по-големи групи безработни лица са с дневен размер на обезщетението от 18,01 до 25 лв. (13 365 души, или 21,9%) и от 25,01 до 35 лв. (9 094 души, или 14,9%). Значително по-малко са безработните в групите с високи дневни размери на паричното обезщетение в границите от 65,01 до 75 лв. – 1 948 души и от 75,01 до 85,70 лв. – 1 678 души.

⁷ Източник на данните за средните размери на ПОБ е Регистър „ПОБ“, НОИ

Фигура № 6 : Разпределение на регистрираните безработни лица с право на ПОБ по дневен размер на обезщетението и по пол през 2024 г.

Разпределението на безработните с право на обезщетение по области през 2024 г. показва, че най-голяма е концентрацията в София-град – 8 716 бр. (14,3%), Пловдив – 6 038 бр. (9,9%), Благоевград – 4 666 бр. (7,6%) и Бургас – 4 300 бр. (7,0%). Най-малък брой регистрирани с право на ПОБ са отчетени в областите Силистра (1 008 лица), Ямбол (864 лица) и Видин (627 лица) През 2024 г. делът на безработните жени с право на ПОБ е по-висок спрямо този на мъжете в 26 области, като в област Габрово и област Силистра делът на мъжете е по-голям.

Броят на регистрираните безработни лица според продължителността на осигурителния стаж се разпределя в пет основни групи. През 2024 г. съгласно това групиране най-многобройна е групата на лицата, на които е отпуснато обезщетение за безработица при наличие на осигурителен стаж над 15 години, като тя наброява 24 805 лица и заема дял от 40,7%. Това са и лицата, които имат право да получават обезщетение за безработица за максималния срок от 12 месеца. Следват безработните лица с осигурителен стаж от 11 до 15 години, които са 19,3%, а с най-нисък дял от 6,2% са лицата с до 3 години осигурителен стаж.

Средномесечно през 2024 г. новорегистрираните безработни с право на обезщетение са 9 871 лица. В сравнение с предходната година, когато са били 9 455 лица, те се увеличават с 416 лица.

Най-голям брой безработни лица с право на обезщетение са регистрирани през м. октомври (12 790 души), м. ноември (11 484 души) и м. януари (10 892 души), а най-малко през м. май (8 498 души).

Средномесечно през 2024 г. са прекратени обезщетенията на 11 822 безработни лица. Най-много прекратени обезщетения са отчетени през м. август (21 187), а най-малко – през м. април (10 154).

ПРОГРАМА ЗА ПРОФИЛАКТИКА И РЕХАБИЛИТАЦИЯ

Право на парични помощи за профилактика и рехабилитация имат осигурените за общо заболяване, майчинство и/или за трудова злополука и професионална болест лица, за които са внесени или са дължими осигурителни вноски, а за самоосигуряващите се лица – внесени дължимите осигурителни вноски за период от шест последователни календарни месеца, предхождащи месеца, през който се провежда профилактиката и рехабилитацията. Изискването за внесени или дължими осигурителни вноски за период от шест календарни месеца не се отнася за лица с увреждания, резултат от претърпяна трудова злополука или професионална болест. Лицата, получаващи лична пенсия за инвалидност, ако не са навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 от КСО и срокът на инвалидността в експертното решение на ТЕЛК/НЕЛК не е изтекъл, също имат право на този вид парична помощ.

Паричната помощ се изплаща еднократно за една календарна година за 10 дни престой, като през 2024 г. помощта за всяко правоимащо лице включва:

- средства за не повече от общо четири основни диагностични и терапевтични процедури дневно (вкл. прегледите и изследванията) по цени, утвърдени от Надзорния съвет на НОИ;

- частична парична помощ за хранене в размер на 9,00 лв. за един храноден;

- лимит за една нощувка с крайна цена в размер на 26,00 лв.

Ежегодно със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване се определят средства, които да се разходват за тази дейност по условия и ред, регламентирани в Наредба № 1 от 13 февруари 2007 г. за ползване и изплащане на паричните помощи за профилактика и рехабилитация. За 2024 г. предвидените средства за профилактика и рехабилитация са в размер на 32 529,3 хил. лв.

През 2024 г. са сключени договори с 21 юридически лица за общо 50 изпълнители на дейността по профилактика и рехабилитация. Изпълнителите, които извършват дейността по профилактика и рехабилитация, са разположени на територията на 15 области – София-град, София-област, Пловдив, Варна, Бургас, Габрово, Монтана, Пазарджик, Стара Загора, Добрич, Благоевград, Кюстендил, Велико Търново, Хасково и Смолян. По брой изпълнители и съответно с най-висок относителен дял са областите Бургас с 9 изпълнители (18,0% от общия брой), Пловдив със 7 изпълнители (14% от общия брой), София-град и Пазарджик с по 5 изпълнители (с по 10,0% от общия брой), София-област, Смолян, Стара Загора, Благоевград и Монтана с по 3 изпълнители (с по 6,0% от общия брой).

По данни от Регистър „Рехабилитация“ през 2024 г. изразходваната сума за дейността по профилактика и рехабилитация е в размер на 26 651,8 хил. лв., като 116,3 хил. лв. от тях са за дейност извършена през 2023 г. Разпределението по фондове на ДОО на 41 867 издадени и 41 337 изплатени удостоверения през 2024 г. е както следва:

Таблица № 14 : Разпределение на броя издадените удостоверения и броя на изплатените удостоверения за профилактика и рехабилитация по фондове на ДОО през 2024 г.

Фонд на ДОО	Брой издадени удостоверения	Брой изплатени удостоверения
фонд „Общо заболяване и майчинство“	40 845	40 359
фонд „Пенсии“	980	938
фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“	1	1
фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“	36	34
фонд „Трудова злополука и професионална болест“	5	5
Общо:	41 867	41 337

С най-голям относителен дял (97,6%) са лицата, ползвали парична помощ за профилактика и рехабилитация от фонд „Общо заболяване и майчинство“, едва 2,3% са тези от фонд „Пенсии“ и под 1,0% – от фондовете „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ и „Трудова злополука и професионална болест“ и „Пенсии за лица по чл. 69“.

От лицата, възползвали се от профилактика и рехабилитация, с най-голям относителен дял са тези със заболявания на опорно-двигателния апарат – 74,3% и на периферната нервна система – 23,0%.

Според възрастовото разпределение, най-голям дял заемат лицата над 51-годишна възраст – 75,2%, което кореспондира с повишаване на заболяемостта след тази възраст. На второ място с 24,3% е делът на лицата от 31 до 50-годишна възраст. Несъществен е делът на преминалите през програмата лица под 30-годишна възраст – 0,5%.

В разпределението на лицата по полов признак се отчита превес на делът на жените (60,0%) ползвали парична помощ.

Таблица № 15 : Разпределение на лицата, преминали през изпълнителите на дейността по профилактика и рехабилитация през 2024 г.

Юридически лица, изпълнители на дейността по профилактика и рехабилитация	Преминали лица	
	Брой	%
„ПРО“ ЕАД	22 016	53,26
„СБР - НК“ ЕАД	4 469	10,81
ВМА	3 717	8,99
„Балнеологичен център “Камена“ ЕАД	2 170	5,25
„СБР - Вита“ ЕООД	2 103	5,09
„СБР Стайков и фамилия“ ЕООД	1 921	4,65
„СБР - Бургаски минерални бани“ ЕАД	808	1,96
„СБР - Варна“ АД	688	1,66
„СБР Мари“ ООД	544	1,32
„СБР Медика - Албена“ ЕООД	543	1,31
„СБР - Орфей“ ЕООД	499	1,21
„СБР - Тузлата“ ЕООД	475	1,15
„СБРФРМ - Димина“ ЕООД	434	1,05
„СБР - Здраве“ ЕАД	235	0,57
„СБР - Сапарева баня“ АД	233	0,56
„СБР „Света Богородица“ ЕООД	178	0,43
„СБР - Банкя“ АД	103	0,25
„СБР - Петрич“ ЕООД	95	0,23
„СБР „Айлин“ ЕООД	75	0,18
„СБР - Несебър“ АД	21	0,05
„СБР - Родопи“ ЕООД	10	0,02
Общо:	41 337	100,00

Видно от данните в таблица № 15, 53,3% от общия брой лица са провели профилактика и рехабилитация в изпълнителите на дейността към „Профилактика, рехабилитация и отдих“ ЕАД. За тях са изплатени 13 959,2 хил. лв. Към „Специализирани болници за рехабилитация – Национален комплекс“ ЕАД са провели профилактика и рехабилитация 10,8% от общия брой лица и са изплатени 2 825,7 хил. лв. На трето място е Военномедицинска академия с относителен дял на преминалите лица от 9,0% и изплатени 2 421,1 хил. лв.

Контролът по изразходваните средства на държавното обществено осигуряване се осъществява от ТП на НОИ, на територията на които се намират изпълнителите на дейността. С инструкцията за осъществяване на контролно-ревизионната дейност от контролните органи на НОИ са уредени условията, редът и сроковете за извършване на контрол от ТП на НОИ. Контролната дейност при изпълнителите на дейността по профилактика и рехабилитация се

извършва от инспекторите по осигуряването, съвместно с лекарите, експерти по експертиза на временната неработоспособност. Извършваната контролна дейност при изпълнителите на дейността по профилактика и рехабилитация се отнася както до услугите, предоставени на лица, пребиваващи в изпълнителя към момента на извършване на контрола, така и за лица, спрямо които дейността вече е извършена.

През 2024 г. са извършени 152 ревизии при изпълнителите на дейността по профилактика и рехабилитация. За периода от 1 септември до 31 декември 2023 г. ревизиите бяха извършени през м. януари 2024 г., като другите два ревизирани периода са от 1 януари до 30 юни 2024 г. и от 1 юли до 31 август 2024 г. За допуснати нарушения са съставени 31 ревизионни акта за начет в размер на 3 443,77 лв.

През годината в НОИ не са постъпили сигнали от лица за съществени нарушения по отношение на условията и провеждането на диагностичните и терапевтичните процедури при изпълнителите на дейността.

ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ

Контролните органи на НОИ осъществяват контрол по спазване на нормативните изисквания за установяване, разследване и регистриране на трудовите злополуки. За всяка злополука в териториалните поделения се съставя досие и се води регистър, включващ и данните от подадената декларацията в информационната система на НОИ.

Съгласно КСО, осигурителят или предприятието ползвател е длъжен в срок от 5 работни дни да декларира пред ТП на НОИ всяка трудова злополука. В случай че не го направи, то пострадалият или неговите наследници имат право в срок до една година от злополуката да я декларират.

Съгласно действащия Регламент (ЕС) № 349/2011⁸ при статистическото отчитане на трудовите злополуки, за референтен (отчетен) период се счита календарната година, в която злополуката е декларирана в териториалното поделение на НОИ, независимо от годината когато е настъпила.

Данните за трудовите злополуки, които България предоставя на Европейската комисия и Евростат, напълно отговарят на европейската методология и са сравними с тези на другите страни от ЕС. Информацията се предоставя годишно и се изпраща не по-късно от 18 месеца след края на референтната година (отчетния период).

1. Състояние на трудовия травматизъм през 2023 г.

По окончателни данни от регистрираните 2 961 злополуки през 2023 г., *за трудови са приети общо 2 731 бр.* Броят на злополуките неприети за трудови е 218, а 12 случая са в процедура на разследване.

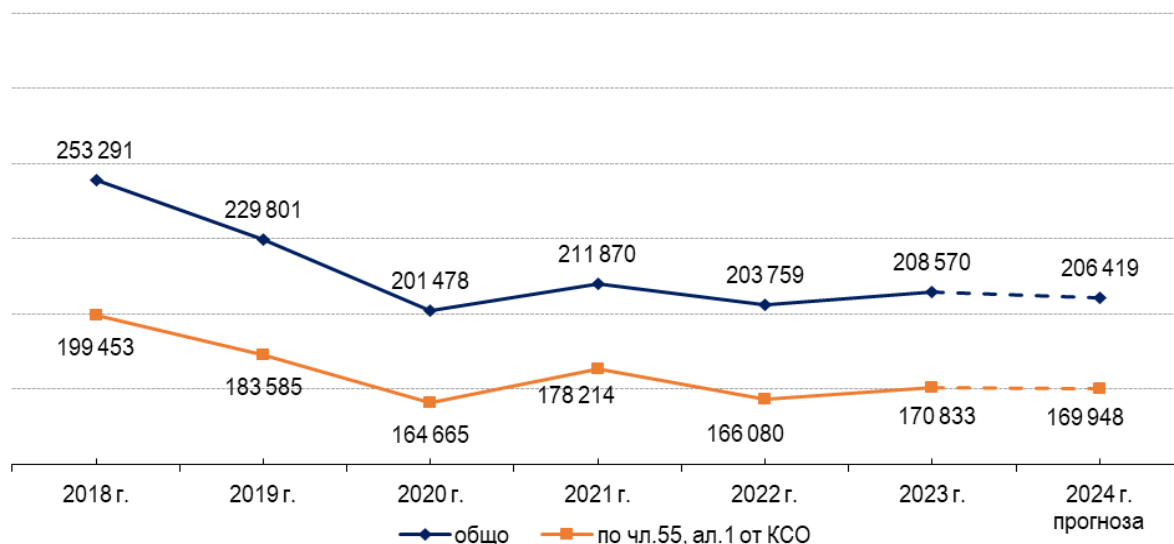
Трудовите злополуки (по чл. 55, ал. 1 от КСО) станали на самото работно място, през време и по повод на извършваната работа и при всяка работа, извършвана в интерес на предприятието, когато са причинили неработоспособност или смърт са 2 310, което представлява 84,6% от общия брой.

Трудовите злополуки (по чл. 55, ал. 1 от КСО), *предизвикали смърт*, са общо 90 бр., а *предизвикалите трайно намалена работоспособност* (инвалидност) – 152 бр.

През 2023 г. средносписъчният брой на осигурените лица за осигурителните рискове трудова злополука и професионална болест е 2 565 980. Отработени са 4 295 177 324 човекочаса. Спрямо предходната 2022 г. осигурените лица и отработените човекочасове са повече съответно със 70 208 души и 105 420 757 човекочаса.

⁸ Регламент (ЕС) № 349/2011 на Комисията от 11 април 2011 г. за прилагане на Регламент (ЕО) № 1338/2008 на Европейския парламент и на Съвета относно статистиката на Общността в областта на общественото здраве и здравословните и безопасни условия на труд по отношение на статистическите данни за трудовите злополуки.

Загубени са общо 208 570 календарни дни от трудови злополуки, като спрямо 2022 г. са се увеличили с 4 811 дни. Поради трудови злополуки по чл. 55, ал. 1 от КСО през 2023 г. са загубени 170 833 календарни дни, което представлява 81,9% от общия брой загубени календарни дни.

Фигура № 7 : Загубени календарни дни от трудови злополуки за периода 2018 – 2024 г.

Стойностите на средните за страната показатели за трудовите злополуки през 2023 г. и на показателите за трудовите злополуки по чл. 55, ал. 1 от КСО⁹ са, както следва:

- Коефициент на честота $K_{\text{ч}} = 1,06$ (0,90)
(брой трудови злополуки на 1 000 осигурени);
- Индекс на честота $I_{\text{ч}} = 0,64$ (0,54)
(брой трудови злополуки на 1 млн. отработени човекочаса);
- Коефициент на тежест $K_{\text{т}} = 0,081$ (0,067)
(загубени календарни дни от трудови злополуки, на един осигурен);
- Индекс на тежест $I_{\text{т}} = 49$ (40)
(загубени календарни дни от ТЗ на 1 млн. отработени човекочасове);

Стойностите на основните показатели на трудовите злополуки общо за страната през 2023 г. спрямо 2022 г. се променят, както следва:

- Коефициентът на честота ($K_{\text{ч}}$) се увеличава с 0,01 пункта;
- Индексът на честота ($I_{\text{ч}}$) е с 0,02 пункта по-висок;
- Коефициентът на тежест ($K_{\text{т}}$) намалява с 0,001 пункта;
- Индексът на тежест ($I_{\text{т}}$) – без изменение.

2. Трудови злополуки през 2023 г. по регионален признак

Разпределението на трудовите злополуки по региони показва броя на регистрираните трудови злополуки в съответното териториално поделение на НОИ.

През 2023 г. най-голям е абсолютният брой на трудовите злополуки по чл. 55, ал. 1 от КСО, регистрирани и признати в София-град – 786. Следват: Пловдив – 249; Варна – 169; София-област – 116; Бургас – 102; Стара Загора – 96; Русе – 83, Велико Търново – 69; Смолян и Шумен – 68, което представлява 78,2% от общия брой на признатите злополуки. Най-малко

⁹ Стойностите са посочени в скоби.

трудови злополуки са регистрирани в ТП на НОИ Силистра – 8, Видин – 12, Кюстендил – 16 и Разград – 17.

Най-много смъртни злополуки, станали през време и във връзка или по повод на извършваната работа са в София-град – 20; Пловдив – 13; Варна и Русе – по 8, Хасково – 5, Благоевград и Габрово – по 4. В Ловеч, Разград, Сливен и Смолян няма регистрирани смъртни злополуки.

Най-много злополуки, причинили трайно намалена работоспособност (инвалидност) са в София-град – 43. Следват: Пловдив – 14, Стара Загора и Варна – 9, Шумен – 8, и Бургас, Пазарджик и Плевен по 6, Благоевград и Велико Търново по 5. Във Видин, Враца и Кърджали не са регистрирани трудови злополуки, довели до инвалидност.

3. Разпределение на трудовите злополуки през 2023 г. по Класификацията на икономическите дейности – 2008

Разпределението на трудовите злополуки за 2023 г. се извършва по четири йерархични равнища (сектор, раздел, група, клас) на Класификацията на икономическите дейности – версия 2008 (КИД-2008). Съпоставяйки показателите на трудовите злополуки по сектори на КИД-2008 спрямо общите за страната, като най-проблемен и през 2023 г. е сектор „Добивна промишленост“ с най-високи показатели за честота и тежест. Показателите за честота и тежест са около 3-4 пъти над средните за страната. В сектора са работили 0,7% от осигурените лица и са допуснати 88 трудови злополуки или 3,8% от всички случаи.

В сектор „Преработваща промишленост“, обхващащ 24 икономически раздела на КИД-2008, през 2023 г. са работили 18,5% от осигурените лица и са регистрирани и признати най-много злополуки, като абсолютен брой 636 или 27,5% от всички злополуки, станали по чл. 55, ал. 1 от КСО. Следват: „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ – 354; „Транспорт, складиране и пощи“ – 313; „Строителство“ – 212; „Държавно управление“ – 113; „Хуманно здравеопазване и социална работа“ – 105; „Образование“ – 91; „Добивна промишленост – 88“; „Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване“ – 77 и „Административни и спомагателни дейности“ – 74. Трудовите злополуки, отчетени в тези сектори са 61,8% от общия брой.

Най-много злополуки, предизвикали смърт са регистрирани в: „Строителство“ – 29; „Транспорт, складиране и пощи“ – 24; „Преработваща промишленост“ – 9; и „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети“ и „Селско, горско и рибно стопанство“ по 8.

Коефициентът на честота на смъртните трудови злополуки (брой смъртни трудови злополуки на 10 000 осигурени) през 2023 г. общо за страната е 0,35. В 6 сектора този коефициент е над общия за страната.

Най-висок е в секторите: „Строителство“ – 1,93; „Транспорт, складиране и пощи“ – 1,46; „Селско, горско и рибно стопанство“ – 1,07; „Добивна промишленост“ – 1,05; „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“ – 0,67; и „Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване“ – 0,52. В осем сектора не са регистрирани смъртни трудови злополуки.

Секторите с най-голям брой злополуки, довели до трайно намалена работоспособност са: „Преработваща промишленост“ – 47; „Строителство“ и „Транспорт, складиране и пощи“ – 19; „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети“ – 17; „Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване“ – 10; „Образование“ – 9 и „Селско, горско и рибно стопанство“ – 8.

При съпоставяне на данните за трудовите злополуки по икономически дейности, най-много злополуки са станали в „Търговия на дребно, без търговията с автомобили и мотоциклети“ – 230; „Сухопътен транспорт“ – 203; „Държавно управление“ – 113; „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ – 105; „Хуманно здравеопазване“ и „Образование“ по 91.

Смъртните злополуки по икономически дейности са най-много в „Сухопътен транспорт“ – 19; „Строителство на сгради“ – 12; „Строителство на съоръжения“ – 9; „Специализирани строителни дейности“ – 8; „Растениевъдство, животновъдство и лов; спомагателни дейности“ – 6.

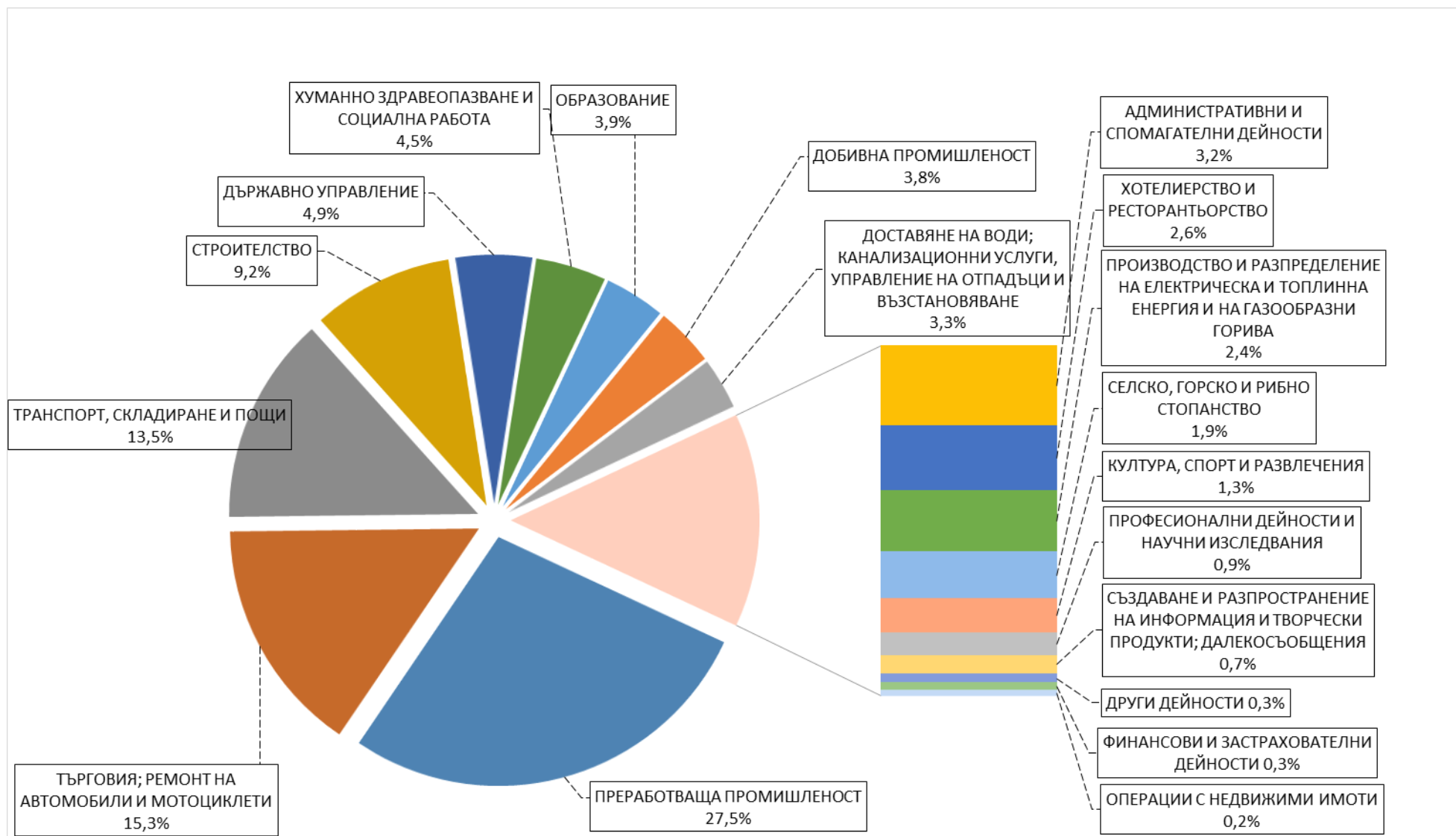
Инвалидните злополуки по икономически дейности са най-много в „Сухопътен транспорт“ – 12; „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ – 10; „Производство на хранителни продукти“, „Производство на метални изделия, без машини и оборудване“ и „Образование“ – 9.

Най-високи общи показатели за честота ($K_{\text{ч}}$; $I_{\text{ч}}$) са в икономическите дейности: „Добив на метални руди“ ($K_{\text{ч}} - 8,66$; $I_{\text{ч}} - 4,79$); „Производство на основни метали“ ($K_{\text{ч}} - 4,49$; $I_{\text{ч}} - 2,45$); „Добив на въглища“ ($K_{\text{ч}} - 3,91$; $I_{\text{ч}} - 2,09$); „Производство на текстил и изделия от текстил, без облекло“ ($K_{\text{ч}} - 3,20$; $I_{\text{ч}} - 1,79$); „Производство на изделия от други неметални минерални суровини“ ($K_{\text{ч}} - 2,73$; $I_{\text{ч}} - 1,52$); „Ремонт и инсталиране на машини и оборудване“ ($K_{\text{ч}} - 2,69$; $I_{\text{ч}} - 1,61$).

Дейности с най-високи общи показатели за тежест ($K_{\text{т}}$; $I_{\text{т}}$) са: „Добив на метални руди“ ($K_{\text{т}} - 0,57$; $I_{\text{т}} - 314$); „Производство на основни метали“ ($K_{\text{т}} - 0,45$; $I_{\text{т}} - 244$); „Добив на въглища“ ($K_{\text{т}} - 0,33$; $I_{\text{т}} - 179$); „Спомагателни дейности в добива“ ($K_{\text{т}} - 0,29$; $I_{\text{т}} - 166$); „Производство на текстил и изделия от текстил, без облекло“ ($K_{\text{т}} - 0,25$; $I_{\text{т}} - 138$) и „Производство на изделия от други неметални минерални суровини“ ($K_{\text{т}} - 0,22$; $I_{\text{т}} - 123$).

Таблица № 16 : Трудови злополуки през 2023 г. по сектори на Класификация на икономическите дейности (КИД-2008)

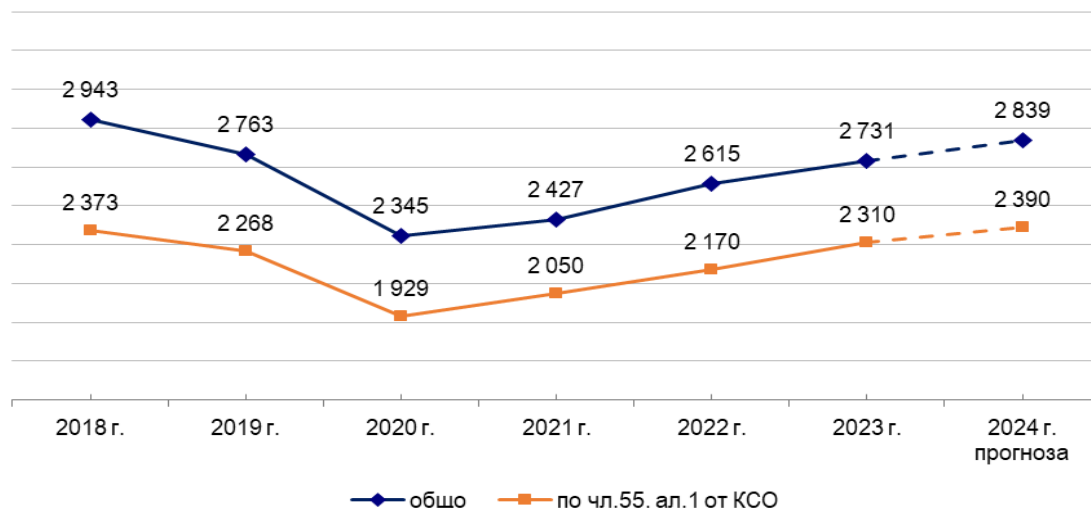
Наименование на позицията	Код по КИД - 2008 г.	Среден списъчен брой на осигурените лица	Отработени човеко-часове	ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ - 2023 година								П О К А З А Т Е Л И							
				Трудови злополуки (бр.)		в т.ч. трудови злополуки предизвикали: (бр.)				Загубени календарни дни от трудови злополуки (бр.)		Коефициент на честота К _ч		Коефициент на тежест К _т		Индекс на честота И _ч		Индекс на тежест И _т	
						смърт		инвалидност											
				общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
ЗА СТРАНАТА		2565980	4295177324	2731	2310	109	90	172	152	208570	170833	1,06	0,90	0,081	0,067	0,64	0,54	49	40
СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	A	74669	122506768	45	43	8	8	8	8	4328	3933	0,60	0,58	0,058	0,053	0,37	0,35	35	32
ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	B	18980	34654276	98	88	2	2	2	2	8118	6584	5,16	4,64	0,428	0,347	2,83	2,54	234	190
ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	C	473588	837238886	747	636	14	9	52	47	58514	47442	1,58	1,34	0,124	0,100	0,89	0,76	70	57
ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	D	29998	54768513	66	56	2	2	1	1	4323	3577	2,20	1,87	0,144	0,119	1,21	1,02	79	65
ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	E	38252	69431548	80	77	2	2	10	10	5308	4870	2,09	2,01	0,139	0,127	1,15	1,11	76	70
СТРОИТЕЛСТВО	F	150497	236570173	218	212	31	29	20	19	17234	17152	1,45	1,41	0,115	0,114	0,92	0,90	73	73
ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛИ	G	412813	697565080	386	354	11	8	18	17	24863	22482	0,94	0,86	0,060	0,054	0,55	0,51	36	32
ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	H	164842	277176252	349	313	24	24	21	19	26277	22759	2,12	1,90	0,159	0,138	1,26	1,13	95	82
ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЪОРСТВО	I	135498	207500331	67	59	1	0	5	5	4615	3882	0,49	0,44	0,034	0,029	0,32	0,28	22	19
СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	J	132936	240744803	22	17	0	0	1	1	2158	1863	0,17	0,13	0,016	0,014	0,09	0,07	9	8
ФИНАНСОВИ И ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	K	67985	116123328	14	7	0	0	0	0	893	473	0,21	0,10	0,013	0,007	0,12	0,06	8	4
ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	L	26529	38890590	5	5	0	0	1	1	239	239	0,19	0,19	0,009	0,009	0,13	0,13	6	6
ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	M	100508	161031735	25	21	1	1	2	2	2030	1649	0,25	0,21	0,020	0,016	0,16	0,13	13	10
АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	N	112686	187435838	93	74	4	2	5	2	8254	7108	0,83	0,66	0,073	0,063	0,50	0,39	44	38
ДЪРЖАВНО УПРАВЛЕНИЕ	O	224196	342195422	191	113	2	1	7	4	14565	8514	0,85	0,50	0,065	0,038	0,56	0,33	43	25
ОБРАЗОВАНИЕ	P	170155	299890155	133	91	2	0	12	9	10794	6108	0,78	0,53	0,063	0,036	0,44	0,30	36	20
ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	Q	144883	237843440	147	105	3	1	6	4	12479	9112	1,01	0,72	0,086	0,063	0,62	0,44	52	38
КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	R	39996	66950872	35	31	2	1	0	0	2810	2483	0,88	0,78	0,070	0,062	0,52	0,46	42	37
ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	S	46241	65238207	9	8	0	0	1	1	724	603	0,19	0,17	0,016	0,013	0,14	0,12	11	9
ДЕЙНОСТИ НА ДОМАКИНСТВА КАТО РАБОТОДАТЕЛИ; НЕДИФЕРЕНЦИРАНИ ДЕЙНОСТИ НА ДОМАКИНСТВА ПО ПРОИЗВОДСТВО НА СТОКИ И УСЛУГИ ЗА СОБСТВЕНО ПОТРЕБЛЕНИЕ	T	9	8098	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,000	0,000	0,00	0,00	0	0
ДЕЙНОСТИ НА ЕКСТЕРИТОРИАЛНИ ОРГАНИЗАЦИИ И СЛУЖБИ	U	719	1413009	1	0	0	0	0	0	44	0	1,39	0,00	0,061	0,000	0,71	0,00	31	0

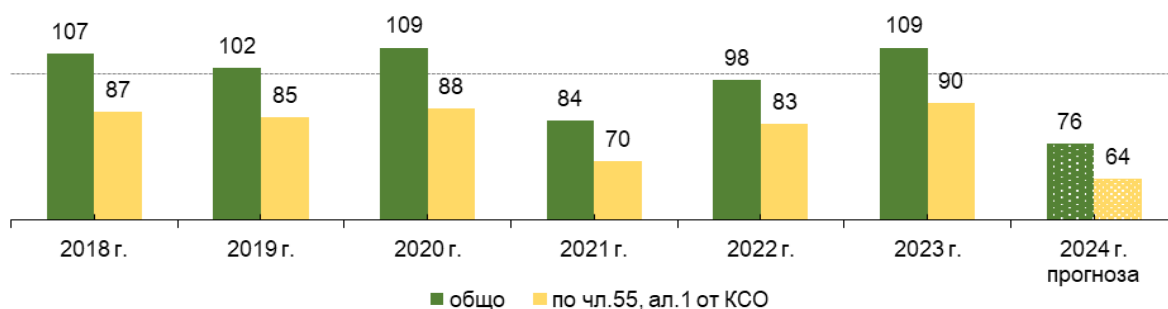
Фигура № 8 : Разпределение на общия брой трудови залоуполуки, регистрирани през 2023 г. по сектори на Класификацията на икономическите дейности – 2008 (КИД-2008)

4. Сравнение на показателите на трудовите злополуки през периода 2018 – 2023 г.

Динамиката на окончателните стойности на показателите на трудовите злополуки за 2018 – 2023 г., както и на предварителните данни за 2024 г. е представена в графичен вид. Стойностите за 2024 г. са прогнозни, изчислени на база разполагаемите оперативни данни в информационната система на НОИ. Както за 2023 г., така и за 2024 г., те са изчислени по брой регистрирани злополуки за календарната година, съгласно действащия Регламент (ЕС) 349/2011. През 2024 г. се очаква увеличаване на общия брой трудови злополуки в това число и на смъртните злополуки.

Фигура № 9 : Брой трудови злополуки за периода 2018 – 2024 г.

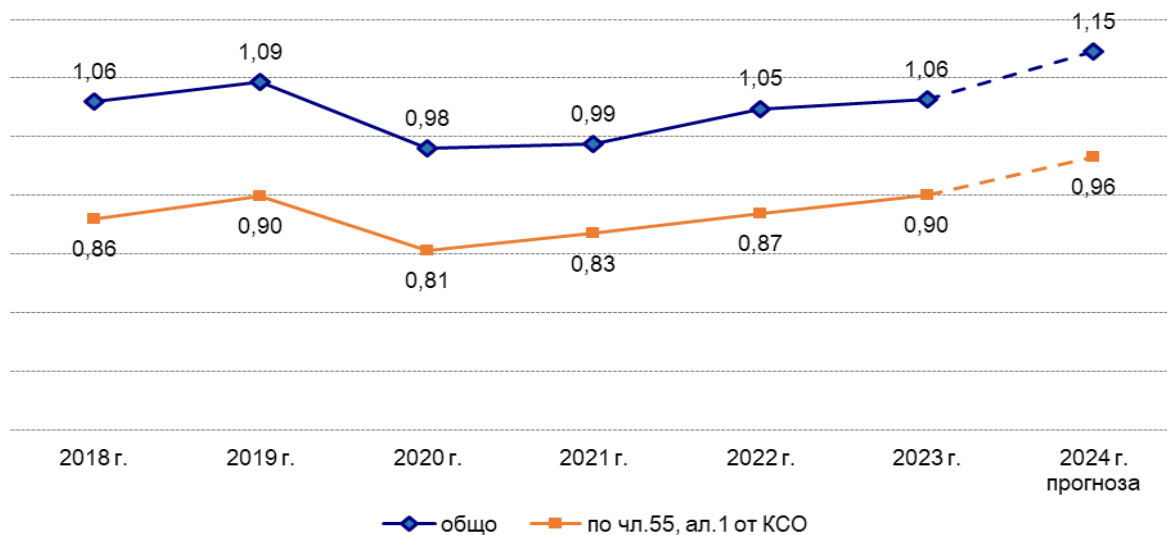

Фигура № 10 : Брой смъртни трудови злополуки за периода 2018 – 2024 г.

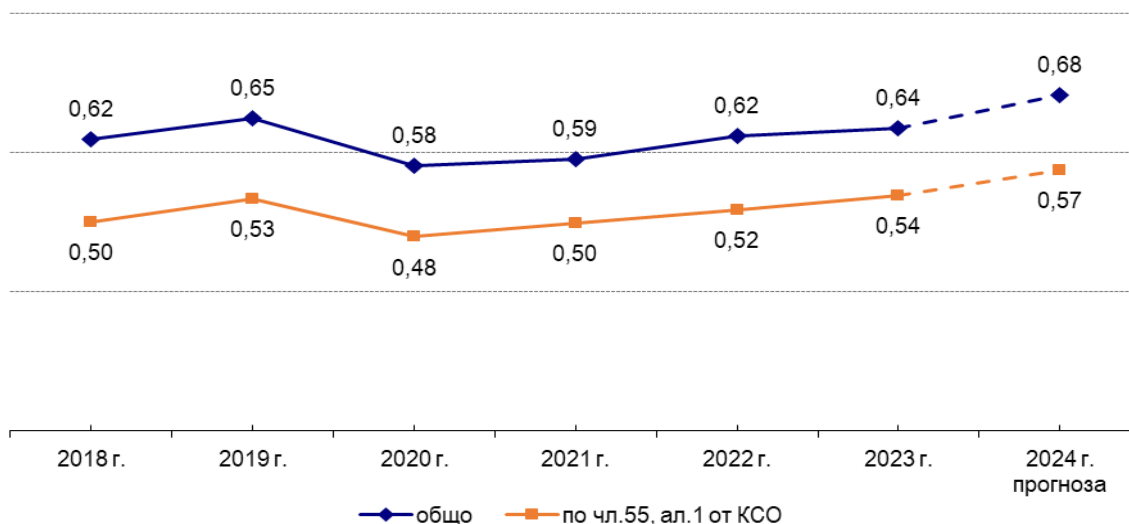
Показателите за честота и тежест на трудовите злополуки са изчислени и представени графично в два разреза. Първият е общо за всички трудови злополуки, а вторият – за злополуките, станали при обстоятелствата, определени в чл. 55, ал. 1 от КСО.

Окончателната информация за трудовите злополуки за периода 2018 – 2023 г. показва, че показателите, характеризиращи трудовия травматизъм за честота и тежест остават относително стабилни.

Коефициентът на честота за изследвания период се задържа на нива между 1,09 и 0,98, като през 2023 г. се отчита увеличение с 0,01 пункта.

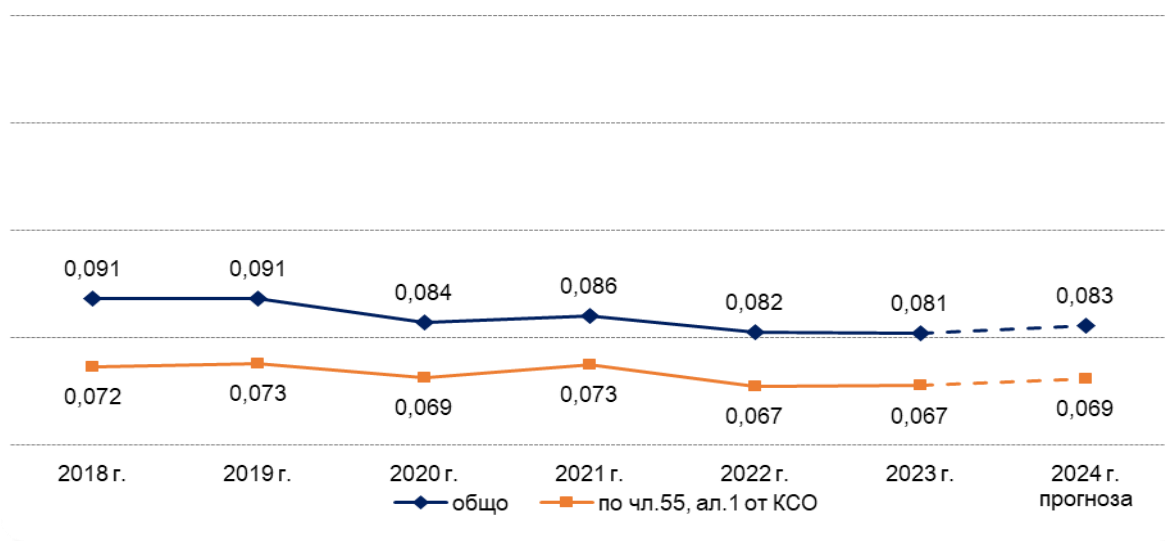

Фигура № 11 : Коефициент на честота Кч (брой трудови злополуки на 1 000 наети /осигурени лица)

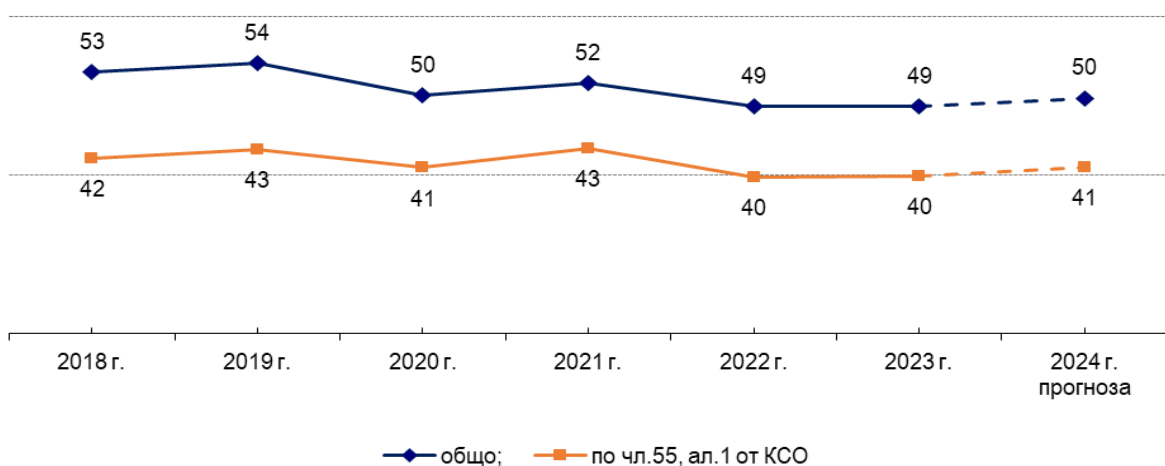

Фигура № 12 : Индекс на честота Ич (брой трудови злополуки на 1 млн. отработени човекочаса)

За периода 2018 – 2023 г. показателите за тежест се стабилизират с тенденция към увеличаване. За този период, стойността на коефициента на тежест е между 0,091 пункта и 0,081 пункта, а индексът на тежест е между 54 и 49 пункта. Коефициентът на тежест и индексът за тежест за общия брой трудови злополуки през 2023 г. (Кт – 0,081; Ит – 49), спрямо 2022 г. (Кт – 0,082; Ит – 49), намаляват съответно с 0,001 пункта и се запазват на нивото от предната година.

Фигура № 13 : Коефициент на тежест Кт (брой загубени календарни дни на 1 нает /осигурен)

Фигура № 14 : Индекс на тежест Ит (брой загубени календарни дни на 1 млн. отработени човекочаса)

5. Трудови злополуки през 2024 г.

По оперативни данни през 2024 г. са регистрирани 3 111 декларации за трудови злополуки. От тях признати за трудови са 2 839, от които 2 390 са станали на работното място. Трудовите злополуки предизвикали смърт са 64, а довели до инвалидност – 7.

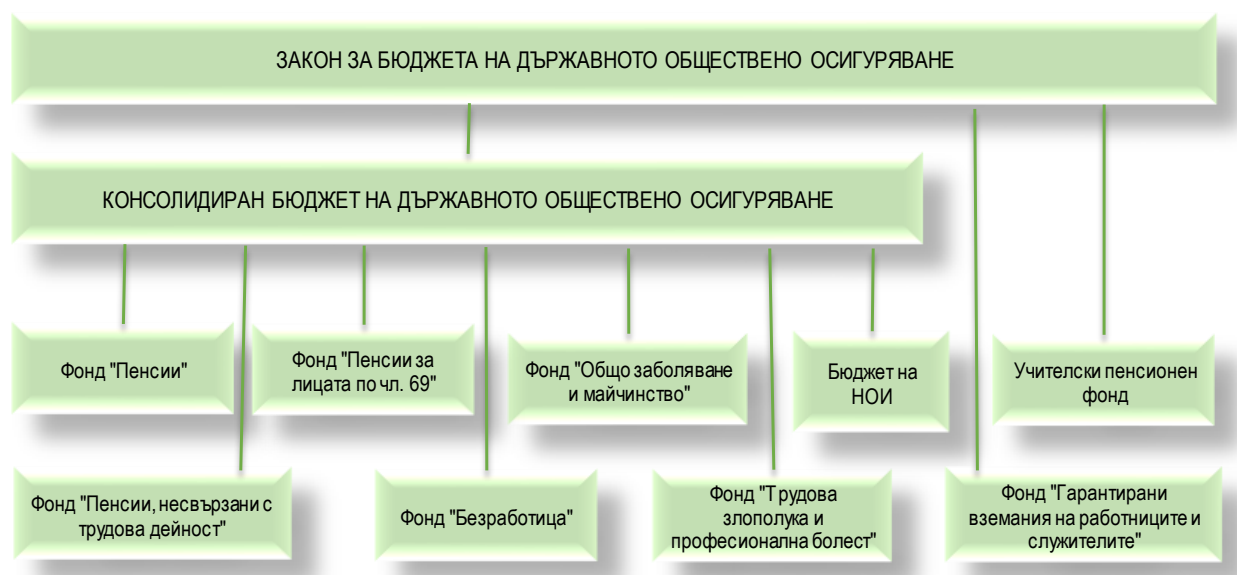
Разпределението на трудовите злополуки по икономически сектори показва, че 25,3% от тях са станали в „Преработваща промишленост“; 17,0% в „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“; 14,6% в „Транспорт, складиране и пощи“; 8,4% в „Строителство“; 5,3% в „Държавно управление“; 3,9% в „Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване“.

Най-много смъртни трудови злополуки, станали на работното място са регистрирани в секторите: „Строителство“ – 20; „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ – 11; „Преработваща промишленост“ – 9 и „Транспорт, складиране и пощи“ – 9.

КОНСОЛИДИРАН БЮДЖЕТ НА ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ ЗА 2024 г.

Бюджетът на държавното обществено осигуряване е основната финансова рамка на социалноосигурителната система. Структурата на бюджета следва модела на фондовата организация на общественото осигуряване съобразно спецификата на осигурителните рискове, съвкупността на осигурените лица, изискванията на единната бюджетна класификация и разпоредбите на чл. 89, ал. 2 от Закона за публичните финанси по отношение на съставните елементи на ЗБДОО.

Законът за бюджета на ДОО за 2024 г. съдържа консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване, бюджетите на фондовете: „Пенсии“, „Пенсии за лицата по чл. 69“, „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, „Трудова злополука и професионална болест“, „Общо заболяване и майчинство“, „Безработица“ и бюджета на Националния осигурителен институт. С него се приемат като приложения и годишните бюджети на „Учителския пенсионен фонд“ и на фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“, които не се включват в консолидирания бюджет на ДОО.

Фигура № 15 : Бюджетна структура на ДОО

Основните макроикономически показатели, заложили в средносрочната бюджетна прогноза за периода 2024 – 2026 г., действащата нормативна уредба и реализираните политики през годината, определят рамката на консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване и обуславят неговото изпълнение.

Анализът на изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО и на бюджетите по фондове показва реализирането на една от основните функции на НОИ – да управлява ефективно и прозрачно средствата на ДОО в съответствие с фондовия принцип за финансиране и изразходване на средствата според структурата на осигурените социални рискове. Последващият контрол върху изпълнението на бюджета в неговите съставни части по осигурителни фондове и социалноосигурителни програми, финансирани от тези фондове, е действен инструмент за проследяване набирането и изразходването на бюджетните средства, реализацията на дългосрочните и годишните приоритети на социалноосигурителната политика и постигнатите резултати.

Основните резултати, с които се характеризира изпълнението на бюджета на ДОО за 2024 г. по отделните части на бюджетната структура, са детайлно представени в следващите части на този документ.

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРИХОДНАТА ЧАСТ НА КОНСОЛИДИРАНИЯ БЮДЖЕТ НА ДОО ЗА 2024 г.

В приходната си част консолидираният бюджет на ДОО за 2024 г. се реализира при следните социалноосигурителни политики и параметри:

- Запази се размерът на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ и фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“, както и размерите и съотношенията на осигурителните вноски за фонд „Общо заболяване и майчинство“ и фонд „Безработица“ на нивата от 2023 г.;
- Размерът на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ през 2024 г. е както следва:
 - За работещите при условията на трета категория труд – 19,8 на сто за родените преди 1 януари 1960 г., при съотношение – 11,02 за сметка на работодателя и 8,78 за сметка на работника и 14,8 на сто за лицата, родени след 31 декември 1959 г., съответно при съотношение 8,22:6,58;
 - За работещите при условията на първа и втора категория труд и за лицата по чл. 69а от КСО осигурителната вноска е 22,8 на сто за лицата, родени преди 1 януари 1960 г. (за осигурител и осигурен съответно е 14,02 и 8,78) и 17,8 на сто за родените след 31 декември 1959 г. (за осигурител и осигурен – 11,22 и 6,58).
- Размерът на осигурителната вноска за лицата, осигурени във фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ е 60,8 на сто за лицата, родени преди 1 януари 1960 г. и 55,8 на сто за лицата, родени след 31 декември 1959 г.;
- Осигурителната вноска за фонд „Общо заболяване и майчинство“ е 3,5%, а за фонд „Безработица“ – 1,0%, разпределена между осигурител и осигурено лице при съотношение 60:40;
- Запазиха се размерите на диференцираните осигурителни вноски за фонд „Трудова злополука и професионална болест“ – между 0,4 и 1,1 на сто според степента на риска за икономическата дейност и са изцяло за сметка на осигурителя, съгласно приложение № 2 към чл. 14 от ЗБДОО за 2024 г.;
- През 2024 г. минималният месечен размер на осигурителния доход за самоосигуряващите се лица от 1 януари се увеличи от 780 лв. на 933 лв.;
- Максималният месечен размер на осигурителния доход за всички осигурени лица се увеличи от 3 400 лв. на 3 750 лв.;
- За 2024 г. се определи приход в бюджета на НОИ в размер на 90 000 лв. от приходите на фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ за дейностите по чл. 13 от Закона за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя;
- За 2024 г. не се внасят вноски за Фонд ГВРС и се определи максимален размер на гарантираните вземания в размер на 2 332,50 лв.;
- Провежданата политика по доходите на увеличение на разходите за персонал в бюджетния сектор и увеличаване възнагражденията на педагогическите специалисти.

Приходите по осигурителните фондове на ДОО се набират основно от осигурителните вноски, плащани от работодатели, работници и служители, и от самоосигуряващи се лица. Сумата на приходите от осигурителни вноски за всеки един от осигурителните фондове се определя въз основа на осигурителния доход, включващ всички доходи и възнаграждения от трудова дейност на осигурените лица. Броят на осигурените лица, осигурителните им доходи, размерът на осигурителните вноски и процентът на събираемост са основни параметри,

определящи приходите на общественото осигуряване. Те от своя страна, са пряко свързани с демографските и икономически условия в страната.

Общият брой на осигурените лица, за които са постъпили приходи от осигурителни вноски през 2024 г., е 2 831 696, при планирани 2 815 130 или с 16 566 души повече (таблица № 18).

Работещите по трудов договор общо от I-ва, II-ра и III-та категория труд са 2 420 370 и представляват 85,5% от осигурените в ДОО лица. Техният брой е с 24 212 души повече от планирания, което се дължи основно на увеличени брой осигурени лица в трета категория труд.

Държавните служители, съдиите, прокурорите, следователите и съдебните служители по Закона за съдебната власт са общо 63 622 души, което е с 4 384 повече от планирания им брой. В структурата на осигурените лица, делът им е 2,2%.

Работещите без трудови правоотношения, осигурени само за пенсия са 38 808 души (с 14 751 души по-малко от предвиденото в плана) и заемат дял от 1,4% в структурата на осигурените лица.

Членове на кооперации, работещи без трудови правоотношения в кооперацията са 617 лица, а лицата, включени в *програми за подкрепа на майчинството и насърчаване на заетостта* и осигурени на това основание са 170 души.

Броят на *лицата, осигурени за собствена сметка*, за които са постъпили вноски, е 245 015 (8,7% от всички осигурени лица), при планирани 238 642 или с 6 373 повече. От тях 70,4% или 172 473 (при план 160 278) са избрали да се осигуряват за всички социални рискове, без трудова злополука и професионална болест и безработица и 29,6% или 72 542 (при план 78 364) са се осигурявали само за пенсия.

Таблица № 17 : Структура на осигурените лица

Показатели	2024 г.	2023 г.
Работещи по трудов договор от I, II и III категория труд	85,5%	85,1%
- I категория труд	0,3%	0,2%
- II категория труд	4,6%	4,5%
- III категория труд	95,1%	95,3%
Държавни служители, съдии, прокурори, следователи и съдебни служители по Закона за съдебната власт	2,2%	2,0%
Работещи без трудови правоотношения	1,4%	1,8%
Членове на кооперации, работещи без трудови правоотношения	0,02%	0,03%
Лица, включени в програми за подкрепа на майчинството и насърчаване на заетостта	0,006%	0,011%
Самоосигуряващи се лица	8,7%	8,8%
- осигурени за всички социални рискове (без ТЗПБ и безработица)	70,4%	70,3%
- осигурени само за пенсия	29,6%	29,7%

Основните фактори, които оказват влияние върху изпълнението на бюджета на ДОО за 2024 г. и сравнителен анализ на отделните категории осигурени лица спрямо предходната година са представени по долу:

- През 2024 г. растежът на реалния БВП на България възлезе на 2,8% (при 1,8% през 2023 г.), като основен положителен принос имаше частното потребление;
- Развитието на пазара на труда благоприятства икономическата активност по отношение както на нарастване на заетостта, така и в резултат на повишаването на доходите от труд в реално изражение, които подкрепяха растежа на разходите за потребление на домакинствата;
- Запази се тенденцията номиналните възнаграждения от труд да нарастват с темп, по-висок от този на потребителските цени. Основните фактори, които оказваха влияние за растежа на заплатите, бяха засиленото търсене на труд в условията на нарастваща

икономическата активност и запазващ се съществен недостиг на работна сила, както и увеличението на заплатите в бюджетната сфера и на минималната работна заплата от месец януари;

- Условията на пазара на труда останаха затегнати през 2024 г., като броят на заетите лица се повиши с 1,1%, за трета поредна година в условията на свиваща се работна сила. Основен принос за нарастването на заетостта имаше секторът на услугите, най-вече подсектор „търговия, транспорт, хотелиерство и ресторантьорство“, следван от „държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа“. Заетите лица в строителството също се повишиха, докато в промишлеността и селското стопанство беше отчетено понижение;
- Коефициентът на икономическа активност се повиши слабо до 74,0% през 2024 г. (спрямо 73,9% през 2023 г.) в резултат на неблагоприятните демографски процеси в страната, които се отразиха в по-силно намаление на населението в трудоспособна възраст спрямо понижението на работната сила;
- Темповете на развитие на икономиката, икономическата активност и състоянието на пазара на труда имат определящо значение за динамиката на броя на осигурените лица и нарастването на средния осигурителен доход, респективно – за динамиката на приходите от осигурителни вноски в ДОО;
- През 2024 г. осигурените лица (2 831 696 бр.) надминават нивата от 2019 г. (2 794 029 бр.). За пета поредна година се отчита нарастване на броя на осигурените лица, което успява да компенсира регистрираното през 2020 г. голямо понижение;
- Общият брой на осигурените лица през 2024 г. се увеличи с 24 258 лица или с 0,9% спрямо предходната година;
- Броят на осигурените лица, работещи по трудов договор (общо в трите категории труд) се увеличи с 31 967 души или с 1,3%. Най-голямо е увеличението в броя на осигурените лица, работещи при условията на най-масовата трета категория труд – с 27 642 души спрямо 2023 г. или с 1,2%. Увеличение в броя на осигурените лица се отчита и при работещите в първа категория труд с 878 души (15,6%), както и при работещите в условията на втора категория труд с 3 448 души (3,2%);
- Известно увеличение на броя на осигурените лица се отчита при броя на държавните служители, съдии, прокурори, следователи и съдебни служители по Закона за съдебната власт с 6 199 души или с 10,8% спрямо предходната година;
- При работещите без трудови правоотношения, осигурени от възложител се наблюдава намаление с 11 766 души или с 23,3% в сравнение с 2023 г.;
- Намаление от 809 души или с 0,3% се отчете в броя на самоосигуряващите се лица, като се наблюдава спад в групата на самоосигуряващите лица само за пенсия (с 579 души или с 0,8%), както и при самоосигуряващите лица за всички осигурителни случаи се отчита намаление с 230 души.

Таблица № 18 : Осигурени в ДОО лица и средномесечен осигурителен доход на база приходи от осигурителни вноски

Показатели	2024 г.				2023 г.	
	План		Отчет		Отчет	
	брой	СОД – лв.	брой	СОД – лв.	брой	СОД – лв.
ОСИГУРЕНИ ЛИЦА – ОБЩО*	2 815 130	1 595,70	2 831 696	1 697,67	2 807 438	1 477,41
Общо осигурени от I, II и III категория труд	2 396 158	1682,98	2 420 370	1726,49	2 388 403	1 511,68
- осигурени от I категория труд	5 822	2 759,45	6 517	2 447,94	5 639	2 497,14
- осигурени от II категория труд	111 737	1 918,17	111 249	1 837,15	107 802	1 696,96
- осигурени от III категория труд	2 278 599	1 668,70	2 302 604	1 719,10	2 274 962	1 500,46

Държавни служители, съдии, прокурори, следователи и съдебни служители по Закона за съдебната власт	59 238	2 617,70	63 622	2 607,75	57 423	2 387,08
Членове на кооперации, работещи без трудови правоотношения	966	386,10	617	424,96	872	400,82
Лица, включени в програми за подкрепа на майчинството и насърчаване на заетостта	531	1 074,89	170	902,32	307	782,59
Осигурени от възложител лица (само за пенсия), работещи без трудови правоотношения	53 559	616,58	38 808	588,41	50 574	497,87
Самоосигуряващи се лица	238 642	1 132,48	245 015	101,41	245 824	816,06
- самоосигуряващи се лица за всички социални рискове (без ТЗПБ и безработица)	143 490	1 170,46	159 213	1 028,88	158 720	831,41
- самоосигуряващи се лица само за пенсия	63 032	1 147,65	63 309	991,69	63 228	808,54
- самоосигуряващи се земеделски стопани и тютюнопроизводители, осигурени за всички социални рискове (без ТЗПБ и безработица)	16 788	933,00	13 260	936,62	13 983	734,53
- самоосигуряващи се земеделски стопани и тютюнопроизводители, осигурени само за пенсия	15 332	933,00	9 233	926,18	9 894	733,20

*Забележка: * В общия брой на осигурените лица са включени и наетите по специални закони. СОД по отчет е изчислен на база постъпилите приходи от осигурителни вноски.*

Осигурителен доход е доходът, върху който се дължат осигурителни вноски и включва всички възнаграждения, включително начислените и неизплатени или неначислените, и други доходи от трудова дейност. Регламентира се ежегодно със Закона за бюджета на ДОО в диапазон между минимален месечен размер, определен по икономически дейности и квалификационни групи професии, за някои групи осигурени лица, и максимален размер, еднакъв за всички осигурени лица.

Осигурителният доход на *осигурените от работодател лица* представлява полученото, включително начисленото и неизплатено или неначисленото брутно трудово възнаграждение, но върху не по-малко от минималния месечен осигурителен доход за съответната професия по основна икономическа дейност на осигурителя. Включва всички доходи и възнаграждения, включително изплатеното от осигурителя възнаграждение за първите два работни дни от временната неработоспособност и други доходи от трудова дейност с ограничение до максималния му месечен размер. Минималният месечен осигурителен доход за съответната професия по основна икономическа дейност на осигурителя се определя пропорционално на дните с възнаграждения/доходи, които са елемент на осигурителния доход.

Осигурителните вноски за *държавните служители* се дължат върху получените или начислени и неизплатени брутни месечни възнаграждения по служебни правоотношения, но върху не повече от максималния месечен размер на осигурителния доход и са за сметка на държавния бюджет. За държавните служители не се определят минимални осигурителни доходи, както при работниците и служителите наети по трудови правоотношения.

Самоосигуряващите се лица текущо през годината внасят авансово осигурителни вноски върху избран месечен осигурителен доход, който е в диапазона между минималния и максималния месечен размер на осигурителния доход, определен със ЗБДОО за съответната година. Окончателният размер на месечния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица (без земеделските стопани и тютюнопроизводители, упражняващи само земеделска дейност) се определя за периода, през който е упражнявана трудова дейност през предходната година, въз основа на данните, декларирани в справка към годишната данъчна декларация по Закона за данъците върху доходите на физическите лица (ЗДДФЛ). Годишният осигурителен доход на

самоосигуряващите се лица се формира като разлика между декларирания или определения с ревизионен акт по Данъчно-осигурителния процесуален кодекс облагаем доход от упражняване на съответната трудова дейност и сбора от доходите, върху които са внасяни авансово осигурителни вноски. Върху годишния осигурителен доход се дължи окончателна осигурителна вноска в размера, определен за фонд „Пенсии“, фонд „Общо заболяване и майчинство“ за самоосигуряващите се лица, които са избрали да се осигуряват в този фонд и за ДЗПО в УПФ за родените след 31.12.1959 г.

Морските лица се осигуряват върху избран месечен осигурителен доход, който не може да бъде по-малък от минималния месечен размер на осигурителния доход за самоосигуряващите се лица, определен със ЗБДОО за съответната година. Морските лица не са самоосигуряващи се по смисъла на КСО, но осигурителният им доход е обвързан с минималния месечен размер на осигурителния доход за самоосигуряващите се лица.

Средният осигурителен доход на база постъпилите приходи от осигурителни вноски през 2024 г. е 1 697,67 лв. (при план 1 595,70 лв.) и е с 14,9 на сто по-висок от отчетения през 2023 г. (1 477,41 лв.).

ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ - ВСИЧКО

Общо постъпилите приходи и трансфери в консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване за 2024 г. са 24 601 472,2 хил. лв., като в сравнение с предходната година са с 2 960 040,4 хил. лв. или с 13,7 на сто повече.

Планираните приходи (без трансфери) за ДОО са 12 885 826,4 хил. лв., а са постъпили 13 099 314,7 хил. лв., или изпълнението на уточнения план по приходите е с 213 488,2 хил. лв. повече (1,7 на сто). Спрямо предходната година приходите (без трансферите) са се увеличили с 1 709 482,7 хил. лв., или с 15,0 на сто.

Планираните приходи от осигурителни вноски са 12 732 462,0 хил. лв., а са постъпили 12 883 334,5 хил. лв., като преизпълнението е със 150 872,4 хил. лв. (1,2 на сто) и се дължи на отчетения по-висок брой на осигурените лица (с 16,6 хил., или 0,6 на сто повече от плана) и по-високия среден осигурителен доход (с 6,4 на сто спрямо планирания). Постъпилите приходи от осигурителни вноски по чл. 4б, чл. 4в, чл. 157, ал. 7 от КСО и §51 и §154 от ПЗР към ЗИД на КСО са с 20 912,0 хил. лв. (или 21,3 на сто) повече от планираните.

В бюджета на ДОО са планирани 154 741,4 хил. лв. неданъчни приходи, а са постъпили 217 400,0 хил. лв., или с 62 658,6 хил. лв. повече. Те включват приходи и доходи от собственост – 8 736,1 хил. лв., глоби, санкции и наказателни лихви – 13 689,9 хил. лв., други приходи – 194 971,9 хил. лв. и постъпления от продажба на нефинансови активи – 2,1 хил. лв. Преизпълнението на плана на неданъчните приходи се дължи основно на постъпилите със 78 265,7 хил. лв. повече приходи от прехвърлени/акумулирани средства от осигурителни вноски, постъпили по чл. 4б, чл. 4в и чл. 69б от КСО (прехвърлените във фонд „Пенсии“, фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ средства, натрупани по индивидуалните партии на осигурените в универсалните и професионалните пенсионни фондове лица).

Приходите от осигурителни вноски през 2024 г. представляват 52,4% от всички постъпили приходи и трансфери в консолидирания бюджет на ДОО (при 51,8% за предходната година и 54,6% за 2022 г.).

Таблица № 19 : Постъпили приходи и трансфери в консолидирания бюджет на ДОО

Показатели	2024 г.				2023 г.		% изпълнение през 2024 г. спрямо	
	План **		Отчет		Отчет		План 2024 г.	Отчет 2023 г.
	(хил. лв.)	структура	(хил. лв.)	структура	(хил. лв.)	структура		
ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ - ВСИЧКО	24 387 815,5	100,0%	24 601 472,2	100,0%	21 641 431,9	100,0%	101,1	113,7
Осигурителни приходи	12 732 462,0	52,2%	12 883 334,5	52,4%	11 204 812,4	52,0%	101,2	115,0
Осигурителни вноски	12 732 462,0	100,0%	12 883 334,5	100,0%	11 204 812,4	100,0%	101,2	115,0
- работодатели / възложители	7 743 352,8	60,8%	7 835 079,5	60,8%	6 838 387,1	61,0%	101,2	114,6
- лични вноски от работници и служители	4 296 354,7	33,7%	4 374 276,5	34,0%	3 805 297,4	34,0%	101,8	115,0
- самоосигуряващи се	592 708,9	4,7%	552 453,9	4,3%	455 066,5	4,1%	93,2	121,4
- главница по ревизионни актове за начет от НАП	1 727,9	0,01%	2 294,9	0,02%	1 373,5	0,01%	132,8	167,1
- по чл.46, чл. 4в и чл.157, ал.7 от КСО и §51 и §154 от ПЗР към ЗИД на КСО	98 317,7	0,8%	119 229,7	0,9%	104 687,9	0,9%	121,3	113,9
Неданъчни приходи	154 741,4	0,6%	217 400,0	0,9%	186 205,6	0,9%	140,5	116,8
Приходи и доходи от собственост	7 982,0	5,2%	8 736,1	4,0%	7 386,8	4,0%	109,4	118,3
Глоби, санкции и наказателни лихви	30 529,4	19,7%	13 689,9	6,3%	26 075,5	14,0%	44,8	52,5
Други приходи	116 230,0	75,1%	194 971,9	89,7%	152 743,3	82,0%	167,7	127,6
Постъпления от продажба на нефинансови активи	-	-	2,1	-	-	-	-	-
Внесени ДДС и други данъци върху продажбите	-1 377,0	-	-1 419,8	-	-1 186,0	-	103,1	119,7
Получени трансфери от Централния бюджет за ДОО	423 401,0	1,7%	555 436,5	2,3%	461 325,3	2,1%	131,2	120,4
Допълнителен трансфер от ЦБ/ ДБ за покриване на недостига от средства	11 078 588,1	45,4%	10 946 552,6	44,5%	9 783 059,2	45,2%	99,2	111,9
Трансфери от фонд "Условия на труд"	-	-	27,0	-	-	-	-	-
Трансфери от МТСП по програми за осигуряване на заетост	-	-	141,4	-	194,4	0,001%	-	72,8
Трансфер за поети осигурителни вноски и данъци	-	-	-	-	7 021,0	-	-	-

Забележка: **Уточненият план за годината по показателите на приходите, разходите и трансферите отразява извършените промени по бюджета на ДОО за 2024 г., в съответствие с одобрените от Министерския съвет постановления за предоставяне на допълнителни трансфери по бюджета на ДОО за 2024 г. (на основание чл. 114, ал. 3 от ЗПФ), както и извършените компенсирани промени между отделните разходни показатели по бюджета на ДОО за 2024 г., утвърдени от Надзорния съвет на НОИ (на основание чл. 114, ал. 2 от ЗПФ).

ОСИГУРИТЕЛНИ ПРИХОДИ

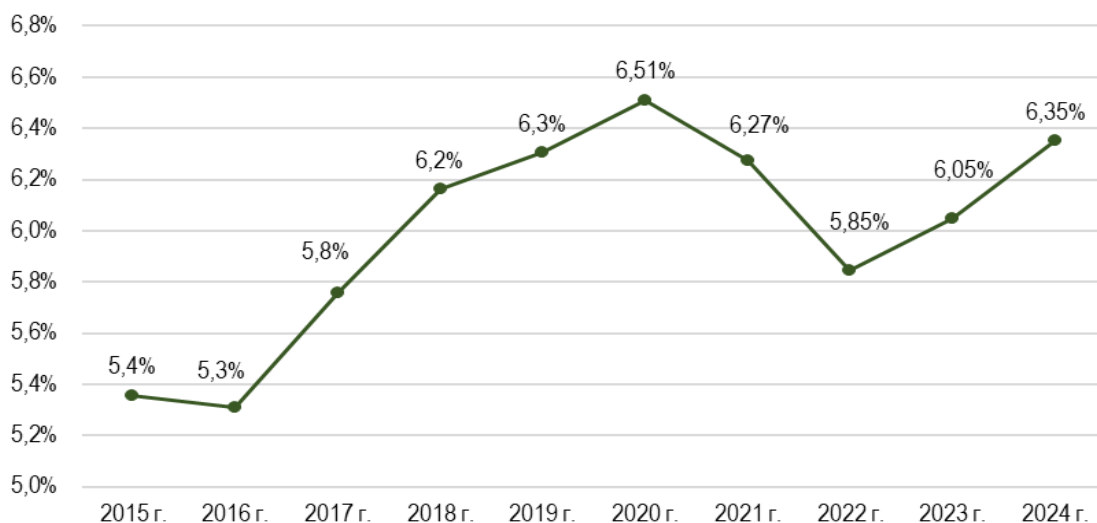
В бюджета на ДОО осигурителните приходи се формират изцяло от приходи от осигурителни вноски, които се състоят главно от вноски на работодатели/възложители, осигурени лица (лични вноски) и от самоосигуряващи се лица.

През 2024 г. са постъпили 12 883 334,5 хил. лв. (при планирани 12 732 462,0 хил. лв.) приходи от осигурителни вноски. Преизпълнението на плана се дължи основно на получените повече приходи от осигурителни вноски от работодатели и осигурени лица – 169 648,4 хил. лв.

През годината приходите от осигурителни вноски са с 1 678 522,1 хил. лв. или с 15,0 на сто повече от същите през 2023 г. (11 204 812,4 хил. лв.). Основните фактори за по-високите приходи от осигурителни вноски, в сравнение с предходната година, са както следва:

- Повишението на минималната работна заплата от 1 януари 2024 г. с 19,6 на сто, което доведе до нарастване на минималните осигурителни доходи по икономически дейности и квалификационни групи професии;
- Увеличението на минималния месечен осигурителен доход на самоосигуряващите се лица от 1 януари 2024 г. от 780 лв. на 933 лв. (19,6 на сто);
- Увеличението на минималния месечен осигурителен доход за земеделските стопани и тютюнопроизводители от 1 януари 2024 г. от 780 лв. на 933 лв. (19,6 на сто);
- Увеличение на максималния месечен размер на осигурителния доход от 1 януари 2024 г. от 3 400 лв. на 3 750 лв. (с 10,3 на сто);
- Провежданата политика по доходите на увеличаване възнагражденията на служителите в бюджетния сектор и педагогическия персонал.

Основен измерител на общото осигурително участие е съотношението на приходите от осигурителни вноски към brutния вътрешен продукт. Показателят се увеличава с 0,3 процентни пункта спрямо предходната година от 6,05% на 6,35%.

Фигура № 16 : Приходи от осигурителни вноски към БВП (%)

Елементи на приходите от осигурителни вноски

1. Вноските от работодатели/възложители за наетите от тях лица заемат най-голям дял (60,8%) в структурата на общите приходи от осигурителни вноски в отчета за 2024 г., като в тази група са включени преведените суми за работещите по трудов договор от първа, втора и трета категория труд, за държавните служители и наетите в специални дейности и във Висшия съдебен съвет, за работещите без трудово правоотношение и др. Те възлизат на 7 835 079,5 хил. лв., при планирани 7 743 352,8 хил. лв., или 101,2 на сто изпълнение. В сравнение с 2023 г. постъпилите приходи са с 996 692,4 хил. лв. или с 14,6 на сто повече.

- В структурата на приходите от осигурителни вноски от работодатели/възложители, най-съществен дял (72,0%) имат постъпленията за работещите по трудов договор от I-ва, II-ра и III-та категория труд. През 2024 г. тези приходи са в размер на 5 639 421,9 хил. лв. (изпълнението е 102,2 на сто), като са постъпили 122 109,0 хил. лв. повече приходи от планираното. От тях 5 268 968,7 хил. лв. са вноските за работещите при условията на трета категория труд (102,8 на сто изпълнение на плана) и 370 453,3 хил. лв. за лицата, работещи при условията на първа и втора категория труд (94,6 на сто изпълнение на плана). Отчетеният средномесечен осигурителен доход за осигурените от най-масовата трета категория труд е 1 719,10 лв., при план 1 668,70 лв. Спрямо плана е по-висок с 3,0 на сто, а спрямо 2023 г. – с 14,6 на сто. За осигурените лица, работещи при условията на първа категория труд, отчетеният средномесечен осигурителен доход е 2 447,94 лв. (при план 2 759,45 лв.) и намалява с 2,0 на сто спрямо 2023 г., а за работещите при втора категория – 1 837,15 лв. (при план 1 918,17 лв.) като се повишава с 8,3 на сто спрямо 2023 г.

- Приходите от осигурителни вноски за държавните служители, съдиите, прокурорите, следователите и лицата, заети в сектор „Сигурност“, са в размер на 1 782 005,5 хил. лв. или 97,4 на сто изпълнение на плана (1 829 531,7 хил. лв.). Делът им в структурата на вноските от работодатели/възложители е 22,7%. В сравнение с 2023 г. за тази категория осигурени, за които осигурителните вноски са изцяло за сметка на работодателя (т. е. за сметка на ДБ), постъпленията са със 197 903,4 хил. лв. (12,5 на сто) повече.

- Постъпленията от осигурителни вноски за работещите без трудови правоотношения са в размер 22 946,9 хил. лв., при планирани 34 389,2 хил. лв. Отчетените приходи от осигурителни вноски са с 2 417, хил. лв. по-малко от същите през 2023 г.
- Приходите от осигурителни вноски за членовете на кооперации, работещи без трудови правоотношения в кооперацията са в размер на 373,9 хил. лв. и са с 169,0 хил. лв. по-малко от планираните и със 128,8 хил. лв. по-малко от отчетените през 2023 г.
- Във фонд „Пенсии“ и фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“, постъпват осигурителни вноски, дължими за лица, които не са работили поради предвидени в КСО обективни причини, а именно: незаконно недопускане или отстраняване от работа или оставане без работа поради уволнение, което е признато за незаконно от компетентните органи, непредоставена от осигурителя подходяща работа на трудоустроени лица и др. За тези лица осигурителната вноска е изцяло за сметка на работодателя и е в размера като за фонд „Пенсии“ и съответно фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“. През 2024 г. тези приходи възлизат на 148,7 хил. лв., като спрямо предходната година са с 14,8 хил. лв. повече.
- Постъпленията от осигурителни вноски за лицата, включени в програми за подкрепа на майчинството и насърчаване на заетостта, са в размер на 191,3 хил. лв., което е със 111,1 хил. лв. по-малко от отчетеното през 2023 г.
- От осигурителни вноски за фонд „Трудова злополука и професионална болест“ за лицата, осигурени за инвалидност, старост, смърт, временна неработоспособност и временно намалена работоспособност поради трудова злополука и професионална болест, са постъпили 388 042,2 хил. лв., което е с 9,4% на сто повече от планираните (354 768,8 хил. лв.) и с 45 003,3 хил. лв. повече спрямо предходната година.

Таблица № 20 : Приходи от осигурителни вноски

Показатели	2024 г.				2023 г.		Изпълнение през 2024 г. спрямо	
	План		Отчет		Отчет		План 2024 г.	Отчет 2023 г.
	(хил. лв.)	структура	(хил. лв.)	структура	(хил. лв.)	структура	%	%
Осигурителни вноски от работодатели / възложители	7 743 352,8	60,8%	7 835 079,5	60,8%	6 838 387,1	61,0%	101,2	114,6
1. Общо за осигурените от I, II и III категория труд	5 517 313,0	71,3%	5 639 421,9	72,0%	4 883 104,9	71,4%	102,2	115,5
- III-та категория труд	5 125 740,6	92,9%	5 268 968,7	93,4%	4 551 542,2	93,2%	102,8	115,8
- I-ва и II-ра категория труд	391 572,4	7,1%	370 453,3	6,6%	331 562,7	6,8%	94,6	111,7
2. Държавни служители, съдии, прокурори, следователи и лица, заети в сектор "Сигурност"	1 829 531,7	23,6%	1 782 005,5	22,7%	1 584 102,1	23,2%	97,4	112,5
3. Осигурителни вноски за работещите без трудови правоотношения	34 389,2	0,4%	22 946,9	0,3%	25 363,9	0,4%	66,7	90,5
4. Осигурителни вноски за членове на кооперации, работещи без трудови правоотношения в кооперацията	543,0	0,01%	373,9	0,00%	502,7	0,01%	68,9	74,4
5. Осигурителни вноски за Ф "ТЗПБ" за лицата, осигурени за трудова злополука и проф. болест от работодатели - от 0,4 до 1,1%	354 768,8	4,6%	388 042,2	5,0%	343 038,9	5,0%	109,4	113,1
6. Осигурителни вноски върху обезщетенията за оставане без работа - по КТ, Закона за висшето образование и ЗДСл.	2 752,3	0,04%	1 949,1	0,02%	1 838,4	0,03%	70,8	106,0
7. Осигурителни вноски за ф "Пенсии" и ф "Пенсии за лицата по чл. 69", поради незаконно недопускане или отстраняване от работа	3 212,5	0,04%	148,7	0,002%	133,9	0,002%	4,6	111,0
8. Осигурителни вноски за включените в програми за подкрепа на майчинството и насърчаване на заетостта	842,3	0,01%	191,3	0,002%	302,3	0,00%	22,7	63,3
Лични осигурителни вноски	4 296 354,7	33,7%	4 374 276,5	34,0%	3 805 297,4	34,0%	101,8	115,0

Осигурителни вноски от самоосигуряващи се лица	592 708,9	4,7%	552 453,9	4,3%	455 066,5	4,1%	93,2	121,4
1. Осигурени само за пенсия	130 213,7	22,0%	112 459,5	20,4%	91 805,1	20,2%	86,4	122,5
2. Осигурени само за пенсия земеделски стопани и тютюнопроизводители	26 960,0	4,5%	15 348,4	2,8%	13 065,4	2,9%	56,9	117,5
3. Осигурени за всички соц. рискове (без ТЗПБ и безработица)	372 057,6	62,8%	360 939,1	65,3%	291 159,3	64,0%	97,0	124,0
4. Осигурени за всички соц. рискове (без ТЗПБ и безработица) земеделски стопани и тютюнопроизводители	36 607,4	6,2%	27 383,5	5,0%	22 689,4	5,0%	74,8	120,7
5. Осигурителни вноски от самоосигуряващи се лица при год. изравняване / облагане на доходите за предходната година	6 284,4	1,1%	4 372,2	0,8%	3 547,0	0,8%	69,6	123,3
6. Осигурителни вноски за закупен осигурителен стаж по чл. 9а, ал. 1 и 2 от КСО	20 585,8	3,5%	31 951,1	5,8%	32 800,2	7,2%	155,2	97,4
Главница по ревизионни актове за начет от НАП	1 727,9	0,01%	2 294,9	0,02%	1 373,5	0,01%	132,8	167,1
Осигурителни вноски по чл. 4б, чл. 157, ал. 7 от КСО и §51 и §154 от ПЗР към ЗИД на КСО	98 317,7	0,8%	119 229,7	0,9%	104 687,9	0,9%	121,3	113,9
ОБЩО ПРИХОДИ ОТ ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ	12 732 462,0	100,0%	12 883 334,5	100,0%	11 204 812,4	100,0%	101,2	115,0

2. Личните вноски от наетите по трудови и без трудови правоотношения заемат второ място в структурата на приходите от осигурителни вноски (34,0%). През 2024 г. са постъпили 4 374 276,5 хил. лв. вноски от работници и служители, като изпълнението спрямо плана е 101,8 на сто. В сравнение с 2023 г. постъпленията от личните вноски на работници и служители са нараснали с 568 979,1 хил. лв. или с 15,0 на сто.

3. Приходите от осигурителни вноски общо от самоосигуряващите се лица са в размер 552 453,9 хил. лв., при планирани 592 708,9 хил. лв. В тях са включени и постъпилите осигурителни вноски през годината за заплатен осигурителен стаж по чл. 9а, ал. 1 и 2 от КСО (за времето на обучение на лицата, завършили висше или полувисше образование и за недостигащия осигурителен стаж за придобиване право на пенсия за ОСВ по чл. 68, ал. 1 и 2 от КСО) и осигурителните вноски при годишното изравняване на доходите на самоосигуряващите се лица. В сравнение с 2023 г. при приходите от осигурителни вноски от лицата, осигурени за собствена сметка е отчетен ръст от 21,4 на сто или с 97 387,4 хил. лв. повече. Те заемат дял от 4,3% в общите приходи от осигурителни вноски през 2024 г. Нарастването на приходите от вноски за самоосигуряващите се лица е вследствие на ръста на средния осигурителен доход, който през 2024 г. е 1 010,41 лв. и е с 23,8% по-висок от отчетения през 2023 г. (816,06 лв.), което е в резултат на определения по-висок норматив на минималния осигурителен доход за всички самоосигуряващи се лица.

- В приходите от осигурителни вноски на самоосигуряващите се лица най-висок относителен дял (65,3%) заемат приходите за лицата, осигуряващи се за всички осигурени социални рискове, без ТЗПБ и безработица. Постъпили са 360 939,1 хил. лв., което е с 69 779,8 хил. лв. или с 24,0% повече от същите през предходната година. Броят на лицата, избрали да се осигуряват за всички осигурени социални рискове за своя сметка през 2024 г. е 159 213 души и е с 493 осигурени повече в сравнение с предходната година. Средният осигурителен доход за тези лица е 1 028,88 лв. и е с 23,8 на сто по-висок спрямо 2023 г. (831,41 лв.);

- Приходите от осигурителни вноски на регистрираните земеделски стопани и тютюнопроизводители, избрали да се осигуряват за всички осигурени социални рискове, без ТЗПБ и безработица, са 27 383,5 хил. лв. (с 4 694,1 хил. лв. или с 20,7% повече от същите за 2023 г.). Регистрираните земеделски стопани и тютюнопроизводители, които са се осигурявали във фондовете „Пенсии“ и „Общо заболяване и майчинство“, са 13 260 души и са със 723 души по-малко от броя им през предходната година. Те са внасяли осигуровки върху среден месечен доход в размер на 936,62 лв., като се запазва тенденцията средният осигурителен доход за тези

лица да е близък до нормативно определения минимален размер, който през 2024 г. се повиши от 1 януари от 780 лв. на 933 лв.;

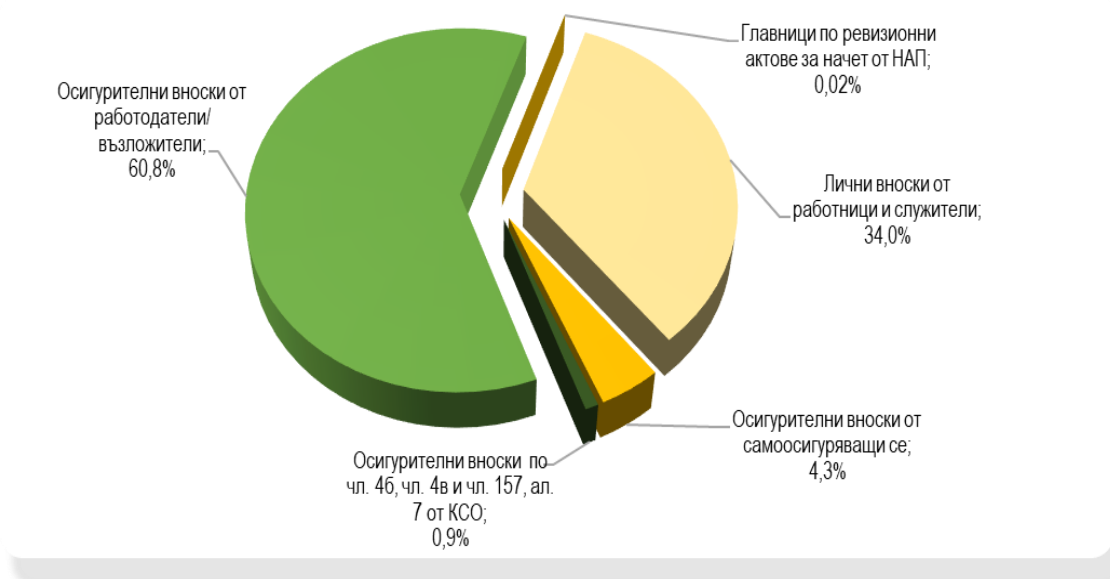
- Постъпленията от осигурителни вноски за самоосигуряващите се лица, осигурени само за пенсия възлизат на 112 459,5 хил. лв. и са с 20 654,4 хил. лв. повече от отчетените приходи за тази категория лица през предходната година. През 2024 г. 63 309 самоосигуряващи се са внасяли вноски само за пенсия, като броят им слабо се увеличава (с 81 души) спрямо 2023 г. Средният осигурителен доход на избралите да се осигуряват само за пенсия е 991,69 лв. и е с 22,7% по-висок от предходната година;

- Осигурителните приходи от земеделските стопани и тютюнопроизводители, избрали да се осигуряват само във фонд „Пенсии“ са 15 348,4 хил. лв., което е с 2 283,0 хил. лв. (със 17,5%) повече от 2023 г. Броят на осигурените само за пенсия земеделски стопани и тютюнопроизводители е 9 233 (с 661 души по-малко от 2023 г.), с осигурителен доход в размер на 926,18 лв. (при 733,20 лв. през 2023 г.);

- След годишното изравняване на осигурителния доход за предходни години от самоосигуряващите се лица са постъпили 4 372,2 хил. лв. В сравнение с 2023 г. приходите от осигурителни вноски във фондовете „Пенсии“ и „Общо заболяване и майчинство“ от лицата, които са внасяли авансово осигуровки върху по-ниски доходи и след това са довели дължимите вноски при годишното изравняване с декларирането на по-високи доходи, са с 825,2 хил. лв. повече;

- Приходите във фонд „Пенсии“ от лицата, завършили висше или полувисше образование, внесли осигурителни вноски за заплащане на осигурителен стаж за времето на обучение и за лицата, на които не им достига до 5 години осигурителен стаж за придобиване право на пенсия за ОСВ по чл. 68, ал. 1 и 2 от КСО (на основание чл. 9а, ал. 1 и 2 от КСО) през 2024 г. са 31 951,1 хил. лв., а изпълнението на плана е 155,2 на сто. Спрямо отчета за 2023 г. са постъпили с 849,1 хил. лв. по-малко. Осигурителните вноски се изчисляват с процента, определен за фонд „Пенсии“ за родените преди 01.01.1960 г. (за 2024 г. – 19,8%) върху минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица, определен със ЗБДОО към датата на внасянето на вноските (от 1 януари – 933 лв.). Сумата на осигурителните вноски за един месец заплатен осигурителен стаж от 1 януари е 184,73 лв. Възможността да заплатят осигурителни вноски за период до 5 години, може да се ползва от лицата, навършили изискуемата по чл. 68, ал. 1 от КСО възраст за пенсиониране.

4. Приходите от осигурителни вноски за лица, избрали да се осигуряват само във фонд „Пенсии“/съответно фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ (чл. 4б от КСО), лица, избрали да не се осигуряват в професионален пенсионен фонд, а само в ДОО (чл. 4в от КСО), осигурителните вноски за допълнително задължително пенсионно осигуряване в професионален пенсионен фонд за лицата, които получават пенсия за осигурителен стаж и възраст (чл. 157, ал. 7 от КСО) са 119 229,7 хил. лв. Делът им в структурата на приходите от осигурителни вноски е 0,9% и в сравнение с плана са постъпили с 20 912,0 хил. лв. повече. Спрямо постъпленията през 2023 г., когато приходите на това основание са 104 687,9 хил. лв., са с 14 541,8 хил. лв. повече.

Фигура № 17 : Структура на приходите от осигурителни вноски през 2024 г.

НЕДАНЪЧНИ ПРИХОДИ

В бюджета на ДОО за 2024 г. са планирани 154 741,4 хил. лв. от неданъчни приходи, а са постъпили 217 400,0 хил. лв., или с 62 658,6 хил. лв. повече. Те включват приходи и доходи от собственост, глоби, санкции и наказателни лихви (събрани от НАП и НОИ), други приходи и постъпления от продажба на нефинансови активи. Постъпленията от неданъчни приходи са с 31 194,4 хил. лв. повече в сравнение с отчетените за предходната година.

- Приходите и доходите от собственост (от наем на имущество, от продажба на стоки и услуги, приходи от лихви и др.) са в размер на 8 736,1 хил. лв. (преизпълнение с 9,4 на сто). Спрямо предходната година са постъпили с 1 349,3 хил. лв. повече;

- Събраните суми от глоби, санкции и наказателни лихви възлизат на 13 689,9 хил. лв., при план 30 529,4 хил. лв. (или с 16 839,5 хил. лв. по-малко), като спрямо предходната година са с 12 385,6 хил. лв. по-малко;

- Преизпълнението на плана на неданъчните приходи в бюджета на ДОО за 2024 г. се дължи основно на постъпилите със 78 265,7 хил. лв. повече акумулирани приходи от прехвърлените средства по индивидуални партии на осигурени лица от универсалните и професионалните пенсионни фондове към фонд „Пенсии“, фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ или в Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система средства. Постъпили са 194 971,9 хил. лв. други приходи, като са планирани 116 230,0 хил. лв.

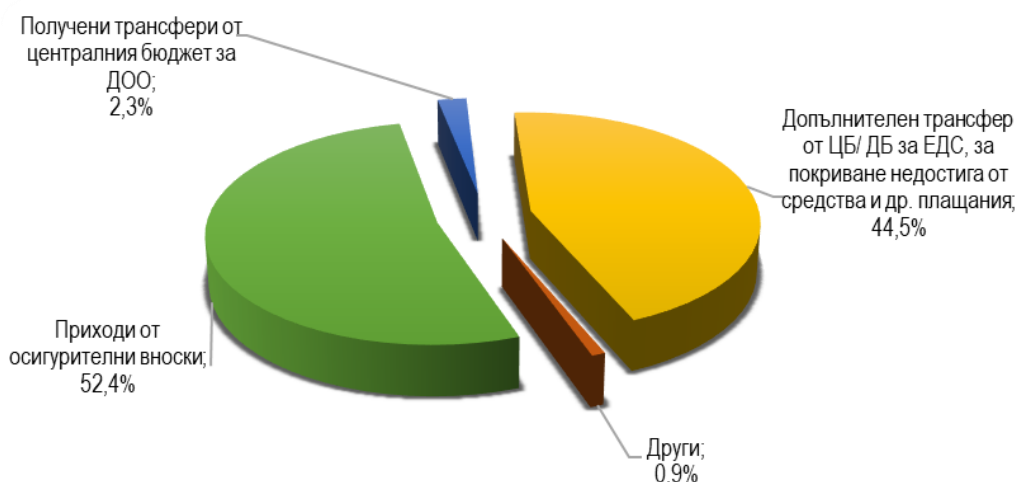
ПОЛУЧЕНИ ТРАНСФЕРИ ОТ ЦЕНТРАЛНИЯ/ ДЪРЖАВНИЯ БЮДЖЕТ В БЮДЖЕТА НА ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ

Участието на държавата във финансирането на част от осигурителните разходи, които са за сметка на държавния бюджет се осъществява чрез трансфер по план в размер на 11 459 581,8 хил. лв. За 2024 г. отчетените получени трансфери от централния бюджет са в общ размер на 11 501 989,1 хил. лв.

- Получените трансфери от централния/държавния бюджет към бюджета на ДОО са в размер на 555 436,5 хил. лв., които са за:

- Пенсии за военна инвалидност, пенсии за гражданска инвалидност, социални пенсии за старост и инвалидност, пенсии за особени заслуги, персонални пенсии, пенсии по отменените Закон за пенсиите и Закон за общественото осигуряване, за които не се дължат осигурителни вноски, както и добавките към тях, в т. ч. и вдовишките добавки по чл. 84 от КСО, определени от пенсии, за които не се дължат осигурителни вноски – 407 159,1 хил. лв.;

- Добавки към пенсиите на ветераните от войните и ветераните-инвалиди от Отечествената война, както и на наследниците, получаващи наследствена пенсия от загиналите в Отечествената война – 309,97 хил. лв.;
- Добавки към пенсиите на репресирани лица по чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица – 14 860,8 хил. лв.;
- Добавки по чл. 4 от Закона за уреждане на някои трудови и осигурителни права на български граждани – 21,0 хил. лв.;
- Осигурителни вноски за фонд „Пенсии“ за осигурителен стаж по чл. 9, ал. 3, т. 3 и ал. 6 и 7 от КСО, зачетен при пенсиониране, които се поемат от държавния бюджет – трансферът е в размер на 650,1 хил. лв.;
- Обезщетения по чл. 230 и чл. 231, ал. 1 от Закона за отбраната и въоръжените сили на РБ, съгласно чл. 26а, т. 3 от КСО – 400,0 хил. лв.;
- Полученият трансфер от Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система чрез централния бюджет за фонд „Пенсии“ е в размер на 115 532,6 хил. лв.;
- Полученият трансфер от Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система чрез централния бюджет за фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ е в размер на 16 502,9 хил. лв.;
- Постъпил е трансфер от централния/държавния бюджет за покриване на недостига от средства в размер на 10 922 548,9 хил. лв.;
- През годината с Постановления на Министерския съвет са одобрени допълнителни трансфери от централния бюджет в общ размер на 44 323,5 хил. лв., от които:
 - за обезпечаване на извършените разходи по предоставените дейности и услуги на правоимащите лица по чл. 16 от Закона за военноинвалидите и военнопострадалите в размер на 49,2 хил. лв.;
 - за изплащане на еднократна допълнителна сума към пенсиите за месец декември 2024 г. в размер на 33 100,0 хил. лв.;
 - за преодоляване на диспропорции във възнагражденията на служителите в НОИ, включително увеличаване на възнагражденията им от 1 януари в размер на 11 174,3 хил. лв.;
 - В групата на трансферите през 2024 г. се включват и получените трансфери от други бюджети в общ размер на 168,4 хил. лв., в т.ч. от фонд „Условия на труд“ – 27,0 хил. лв. и от МТСП – 141,4 хил. лв. по програми за осигуряване на заетост.

Фигура № 18 : Структура на приходите и получените трансфери в консолидирания бюджет на ДОО през 2024 г.

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РАЗХОДНАТА ЧАСТ НА КОНСОЛИДИРАНИЯ БЮДЖЕТ НА ДОО ЗА 2024 г.

В консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване (КБДОО) разходите се разпределят за изплащане на пенсии, краткосрочни обезщетения и помощи, и за издръжка на службите по социално осигуряване в администрацията на Националния осигурителен институт.

Разходите на държавното обществено осигуряване отразяват резултатите от провежданата социалноосигурителна политика и мястото ѝ в социалната защита на населението. Разходната част на КБДОО за 2024 г. се реализира при следните социалноосигурителни параметри и политики:

1. В областта на пенсиите:

1.1. През 2024 г. продължи повишаването на изискуемия осигурителен стаж за отпускане на пенсия по чл. 68, ал. 1-2 от КСО и на изискуемата възраст на всички видове пенсии за ОСВ:

- Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 68, ал. 1-2 се повиши с един месец за мъжете – 64 години и 7 месеца и с два месеца за жените – 62 години и 2 месеца;
- Необходимият осигурителен стаж за придобиване право на пенсия по чл. 68, ал. 1-2 се увеличи с два месеца – 39 години и 6 месеца за мъжете и 36 години и 6 месеца за жените;
- Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 68, ал. 3 се запази на 67 години за двата пола;
- Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 69 от КСО се повиши с два месеца – 54 години и 2 месеца за пенсия по чл. 69, ал. 1, 2, 3, 5, 5а и 6 и 44 години и 2 месеца за пенсия по чл. 69, ал. 4 и 7;
- Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 69а от КСО се повиши с два месеца – 44 години и 2 месеца;

- Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 69б от КСО се повиши с два месеца (с изключение на изискуемата възраст по чл. 69б, ал. 1 и 2 за жените, която се повиши с четири месеца (Виж таблица № 5 и 6 в Приложението към годишника).

1.2. От 1 юли 2024 г.:

- размерът на пенсиите, свързани с трудова дейност, отпуснати с начална дата до 31 декември 2023 г., бе увеличен с 11 на сто;
- минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-2 от КСО бе увеличен от 523,04 лв. на 580,57 лв. (с 11,0 на сто), както и размерите на всички обвързани с него пенсии, свързани с трудова дейност;
- размерът на социалната пенсия за старост бе увеличен от 276,64 лв. на 307,07 лв. (с 11,0 на сто), както и размерите на всички обвързани с него пенсии, несвързани с трудова дейност и добавки.

1.3. Максималният размер на получаваните една или повече пенсии, без добавките към тях, се запази на 3 400 лв.;

1.4. От 1 юли 2024 г. се увеличи процентът, с който се изчислява размерът на вдовишката добавка по чл. 84 от КСО на преживелия съпруг/съпруга (от 26,5 на 30 на сто от размера на пенсията на починалия съпруг/съпруга);

1.5. Съгласно § 7а от ПЗР на ЗБДОО за 2024 г. за месец април 2024 г. се изплаща еднократна сума в размер на 100 лв. на пенсионерите, на които пенсията или сборът от пенсиите, заедно с добавките и компенсациите към тях за месец април 2024 г., е в размер до 526 лв. включително. Необходимите средства от 54,0 млн. лв. са за сметка на бюджета на държавното обществено осигуряване за 2024 г.;

1.6. С постановление на Министерския съвет № 435 от 11 декември 2024 г. се одобри допълнителен трансфер в размер на 33,1 млн. лв. по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2024 г. за еднократно изплащане на допълнителна сума към пенсиите за месец декември 2024 г. Допълнителната сума е в размер 100 лв. и се изплаща на пенсионерите, на които пенсията или сборът от пенсиите заедно с добавките и компенсациите към тях за месец декември 2024 г. е в размер до 526,00 лв. включително. Средствата се осигуряват за сметка на реструктуриране на разходите и/или трансферите по централния бюджет за 2024 г.

2. В областта на паричните обезщетения и помощи:

2.1. От 1 януари 2024 г. се промени режимът на изплащане на паричните обезщетения за временна неработоспособност съгласно чл. 40, ал. 5 от КСО – първите два работни дни от временната неработоспособност се изплащат от осигурителя, а от третия работен ден след настъпване на неработоспособността – от ДОО;

2.2. Минималният дневен размер на паричното обезщетение за безработица се запази на нивото от 2023 г. – 18,00 лв. Максималният дневен размер на обезщетението за безработица се увеличи от 1 януари 2024 г. от 85,71 лв. на 107,14 лв.;

2.3. Запази се периодът на изплащане на паричното обезщетение за бременност и раждане – 410 дни;

2.4. Размерът на обезщетението за отглеждане на дете до 2-годишна възраст се запази на 780 лв.;

2.5. Запази се периодът от два месеца на изплащане на паричното обезщетение за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя), както и размерът на обезщетението – 780 лв.;

2.6. Запази се размерът на еднократната помощ при смърт на осигурено лице – 540 лв.;

2.7. И през 2024 г. е отчетена възможността за майките (осиновителките), които имат право да ползват отпуска при бременност и раждане до навършване на едногодишна възраст

на детето, но не го използват, да се върнат на работа и да получават обезщетение от ДОО в размер 50 на сто от полагащото им се обезщетение при бременност и раждане;

2.8. Запази се периодът, който се взема предвид при изчисляване размерите на краткосрочните обезщетения при временна неработоспособност – 18 календарни месеца, бременност и раждане и безработица – 24 месеца.

През 2024 г. планираните разходи на консолидирания бюджет на ДОО (без предоставените трансфери) са 24 380 415,5 хил. лв., а по отчет възлизат на 24 615 017,5 хил. лв. и се разпределят както следва:

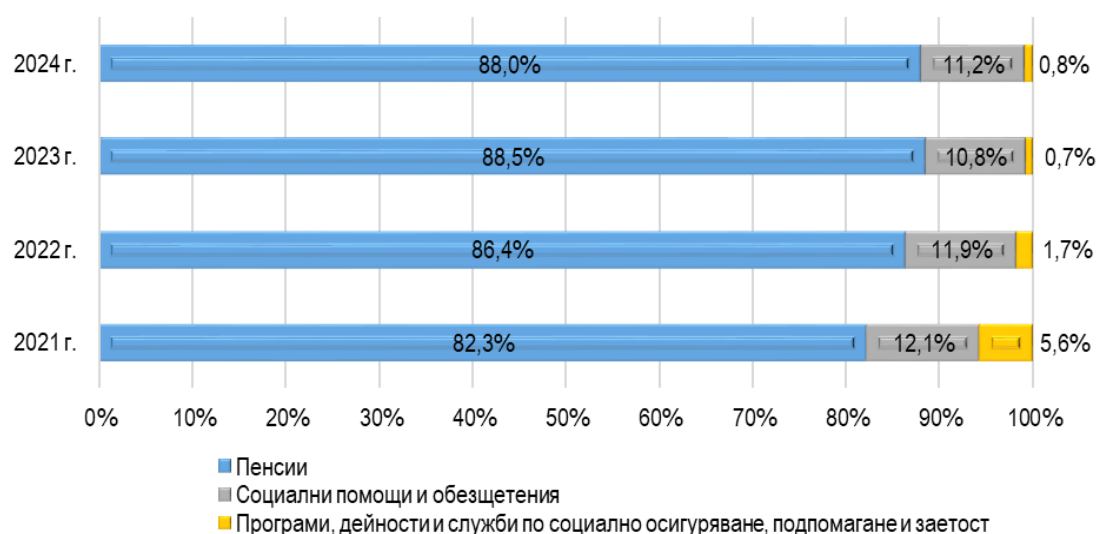
- *Разходи за пенсии – 21 667 800,5 хил. лв. (включително 88 141,8 хил. лв. за изплащане на еднократни допълнителни суми към пенсиите) или 88,0% от общите разходи;*
- *Разходи за социални помощи и обезщетения – 2 755 176,0 хил. лв. или 11,2% от общите разходи;*
- *Разходи за програми, дейности и служби по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта – 191 853,0 хил. лв. или 0,8% от общите разходи;*
- *За отбрана и сигурност са изразходвани средства в размер на 188,0 хил. лв.*

Таблица № 21 : Разпределение на разходите в Консолидирания бюджет на ДОО

ПОКАЗАТЕЛИ	2024 г.		2023 г.	% изпълнение през 2024 г. спрямо:	
	План (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	План 2024 г.	Отчет 2023 г.
ПЕНСИИ:	21 640 097,7	21 667 800,5	19 123 241,0	100,1	113,3
Пенсии за сметка на ДОО	21 214 746,8	21 273 589,2	18 787 945,9	100,3	113,2
Капиталов трансфер за прехвърляне на пенсионни права към пенсионните схеми на ЕС, ЕЦБ и ЕИБ	3 000,0	1 101,7	2 125,8	36,7	0,0
Пенсии за сметка на Държавния бюджет	422 350,9	393 109,6	333 169,3	93,1	118,0
СОЦИАЛНИ ПОМОЩИ И ОБЕЗЩЕТЕНИЯ	2 545 951,3	2 755 176,0	2 324 545,3	108,2	118,5
ПРОГРАМИ, ДЕЙНОСТИ И СЛУЖБИ ПО СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ, ПОДПОМАГАНЕ И ЗАЕТОСТТА	194 143,9	191 853,0	161 555,4	98,8	118,8
ОТБРАНА И СИГУРНОСТ	222,6	188,0	170,6	84,4	110,2
ОБЩО:	24 380 415,5	24 615 017,5	21 609 512,3	101,0	113,9

Изпълнението на плана по разходите е 101,0%, което е преразход от 234 602,0 хил. лв. В сравнение с 2023 г., когато отчетените разходи са в размер на 21 609 512,3 хил. лв., нарастването е с 3 005 505,2 хил. лв. или с 13,9%. При разходите за пенсии повишението спрямо предходната година е с 2 544 559,5 хил. лв., а при сумите, изплатени за парични обезщетения и помощи – с 430 630,7 хил. лв. При разходите за програми, дейности и служби по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта е отчетен ръст в размер на 30 297,6 хил. лв.

Структурата на основните разходи по отчета на консолидирания бюджет на ДОО за периода 2021 – 2024 г. е представена на фигура № 19.

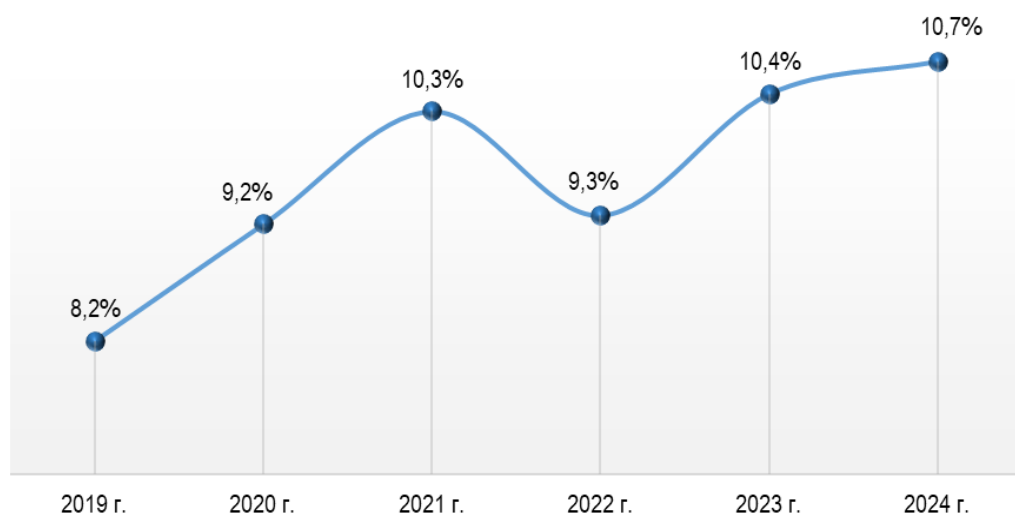

Фигура № 19 : Структура на основните разходи в консолидирания бюджет на ДОО за периода 2021 – 2024 г.

РАЗХОДИ ЗА ПЕНСИИ

В структурата на общите разходи най-голям дял заемат разходите за пенсии. Отчетените за 2024 г. *общии разходи за пенсии* (вкл. за еднократни допълнителни суми към пенсиите) възлизат на 21 667 800,5 хил. лв., при планирани 21 640 097,7 хил. лв. Отчетени са с 27 702,8 хил. лв. по-високи разходи от тези в плана. В тази сума са включени разходите за пенсии, финансирани от ДОО и от държавния бюджет, капиталовият трансфер за прехвърляне на пенсионни права към пенсионните схеми на ЕС, ЕЦБ и ЕИБ, както и еднократно изплатените допълнителни суми към пенсиите. В сравнение с 2023 г., когато са били 19 123 241,0 хил. лв., разходите за пенсии са с 2 544 559,5 лв. или с 13,3% повече.

През периода от 2019 до 2021 г. *делът на разхода за пенсии от brutния вътрешен продукт* бележи ръст (с 2,1 процентни пункта). Отчетеният ръст се дължи на по-високите темпове, с които нарастват разходите за пенсии през 2020 и 2021 г. (с 12,9% през 2020 г. и с 27,9% през 2021 г.). През 2022 г. делът на разхода за пенсии от brutния вътрешен продукт спада с 1,0 процентен пункт спрямо предходната година. Причината е в изпреварващото нарастване на БВП (с 20,6%) в сравнение с нарастването на разхода за пенсии (с 9,7%). През следващите две години е налице обратната тенденция – разходът за пенсии нараства с по-бързи темпове от БВП, вследствие на което показателят нараства с 1,4 процентни пункта (фигура № 20).

Фигура № 20 : Дял на разходите за пенсии от БВП за периода 2019 – 2024 г. (%)

Основните фактори, влияещи върху разхода за пенсии, са броят на пенсионерите, броят на пенсиите и средният им месечен размер.

Таблица № 22 : Средни показатели по пенсиите за 2023 и 2024 г.

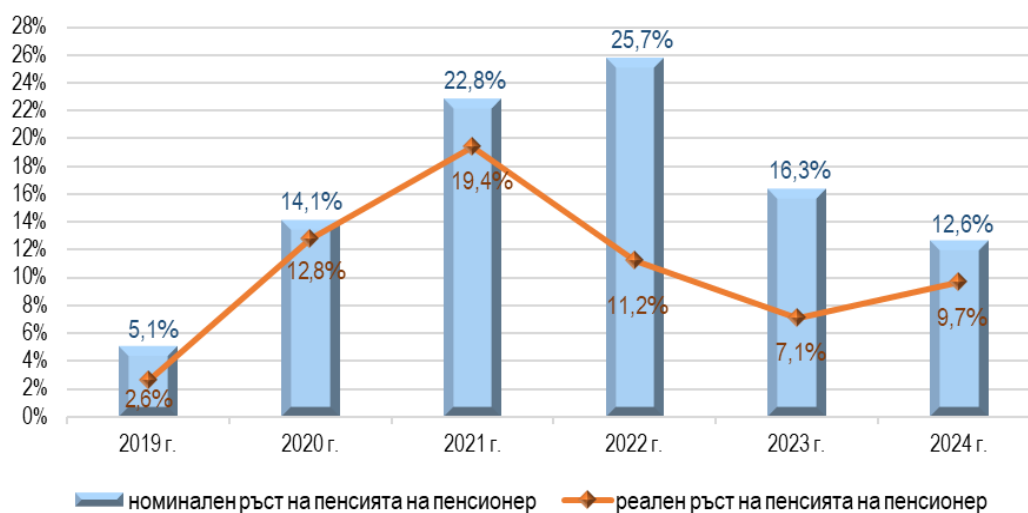
ВИД НА ПЕНСИЯТА	Среден брой пенсионери		Среден брой пенсии		Ср. мес. р-р пенсия на пенсионер (лв.)	
	2023 г.	2024 г.	2023 г.	2024 г.	2023 г.	2024 г.
I. ФОНД „ПЕНСИИ“	1 882 317	1 895 010	1 885 426	1 898 045	769,03	866,17
1. Пенсии за осигурителен стаж и възраст	1 441 906	1 436 811	1 443 610	1 438 484	829,82	937,15
2. Пенсии за инвалидност поради общо заболяване	440 411	458 199	441 816	459 561	570,03	643,61
II. ФОНД „ПЕНСИИ ЗА ЛИЦАТА ПО ЧЛ. 69“	83 388	82 087	83 402	82 102	1 400,06	1 581,29
1. Пенсии за осигурителен стаж и възраст по чл. 69 от КСО	83 350	82 050	83 364	82 065	1 400,37	1 581,63
2. Пенсии за инвалидност поради общо заболяване за лицата по чл. 69 от КСО	38	37	38	37	718,74	815,69
III. ФОНД „ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ“	5 587	5 361	12 568	11 805	690,02	781,64
1. Пенсии за трудова дейност	5 581	5 356	12 556	11 794	690,03	781,64
2. Пенсии за лицата по чл. 69 от КСО	6	5	12	11	677,30	778,05
IV. ФОНД „ПЕНСИИ, НЕСВЪРЗАНИ С ТРУДОВА ДЕЙНОСТ“	59 899	62 299	61 721	64 055	421,74	484,14
1. Пенсии за военна инвалидност	1 809	1 717	3 551	3 392	398,81	460,37
2. Пенсии за гражданска инвалидност	99	89	179	170	381,75	433,48
3. Социални пенсии за инвалидност	51 011	53 247	51 011	53 247	442,81	507,76
4. Персонални пенсии	1 649	1 400	1 649	1 400	249,31	287,34
5. Социални пенсии за старост	5 285	5 808	5 285	5 808	279,01	321,36
6. Други пенсии	46	38	46	38	624,78	710,77
ОБЩО:	2 031 191	2 044 757	2 043 117	2 056 007	784,48	883,02

Средномесечният брой на пенсионерите през 2024 г. е 2 044 757 души, при 2 031 191 души през 2023 г. или броят им се е увеличил с 13 566 пенсионери спрямо предходната година, което се дължи основно на ръста със 17 788 лица при пенсионерите с пенсии за инвалидност поради общо заболяване от фонд „Пенсии“ и на ръста с 2 236 лица при пенсионерите със социални пенсии за инвалидност, въпреки спада с 5 095 лица с пенсии за ОСВ от фонд „Пенсии“. *С новоотпуснати през 2024 г. пенсии са 109 613 пенсионери, което е с 9 400 (с 9,4%) повече спрямо тези през 2023 г. (100 213 бр.).*

Средномесечно са изплащани 2 056 007 пенсии, като броят им през 2024 г. нараства в сравнение с предходната година с 12 890 бр., което (както и при броя на пенсионерите) се дължи основно на ръста със 17 745 бр. при пенсиите за инвалидност поради общо заболяване от фонд „Пенсии“ и с 2 236 бр. при социалните пенсии за инвалидност. Спад от 5 126 души се наблюдава при пенсиите за ОСВ от фонд „Пенсии“. През 2024 г. общо *новоотпуснатите пенсии са 109 832*, като в този брой са включени пенсиите, отпуснати за първи път на правоимащото лице, както и пенсиите, отпуснати на вече съществуващи пенсионери. Броят им бележи ръст спрямо предходната година с 9 381 или с 9,3% (100 451 бр. за 2023 г.), което се дължи на броя на личните пенсии, който се увеличава с 9 750 бр. спрямо 2023 г., въпреки спада с 369 бр. на наследствените пенсии.

Средният месечен размер на пенсията на един пенсионер за 2024 г. е 883,02 лв. (784,48 лв. за 2023 г.), като номиналното нарастване спрямо предходната година е 12,6%, а реалното – 9,7%, при средногодишен хармонизиран индекс на потребителските цени от 2,6%. Причините за това нарастване са увеличението на размерите на пенсиите от 1-ви юли, преизчислението на пенсиите с допълнителен осигурителен стаж/осигурителен стаж и доход след пенсиониране, изплащането на „великденски“ и „коледни“ добавки на част от пенсионерите и т. н.

Динамиката на ръста на *средния месечен размер на пенсията на един пенсионер* за периода от 2019 г. до 2024 г. е показана на фигура № 21.

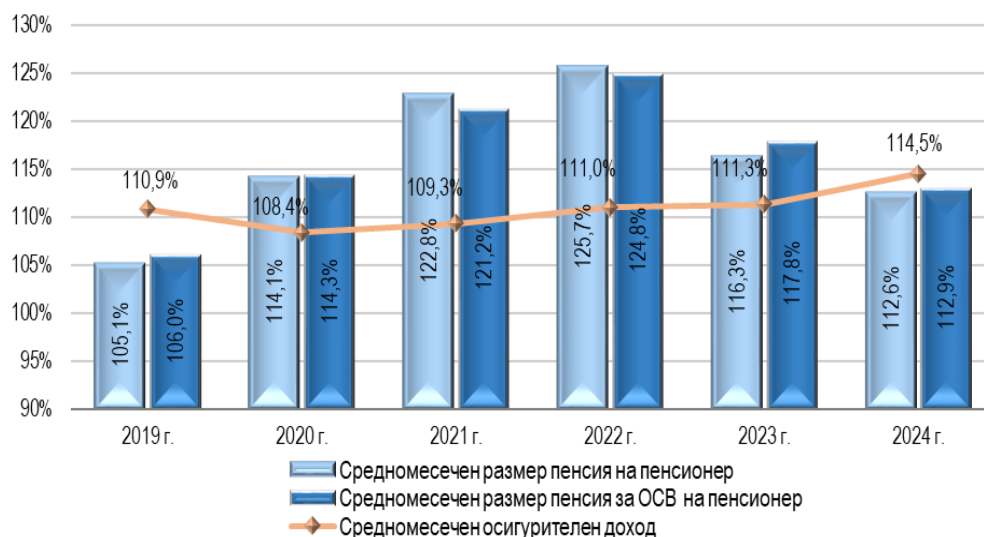

Фигура № 21 : Динамика на номиналния и реалния ръст на средния размер пенсия на пенсионер за периода 2019 – 2024 г. (%)

Върху нарастването на средния месечен размер пенсия на пенсионер влияние оказват и по-високите основни размери на новоотпуснатите пенсии, в сравнение с размерите на прекратените през годината.

Средният основен размер на прекратените пенсии през 2024 г. е 715,98 лв., а на новоотпуснатите – 778,71 лв. В сравнение с 2023 г. средният основен размер на прекратените пенсии (632,77 лв.), отбелязва повишение с 83,21 лв. или с 13,2%, а средният основен размер на новоотпуснатите пенсии – с 64,18 лв. или с 9,0%.

Друг фактор за нарастването на средния размер пенсия на пенсионер е ежегодното преизчисляване на размерите на голяма част от пенсиите с осигурителен стаж и осигурителен доход, придобити след пенсиониране. Изменените пенсии през 2024 г. са 544 218 бр. (501 689 бр. за 2023 г.), от които 538 025 лични и 6 193 наследствени. Новият им среден размер е 888,91 лв., при стар размер – 846,13 лв.

Фигура № 22 : Верижен индекс, отразяващ промените в средномесечните размери на осигурителния доход и на пенсиите на база предходна година, за периода 2019 – 2024 г.

Пенсионерите, които получават пенсия в минимален размер и получават само нея към 31 декември 2024 г. са 936 150 души и представляват 45,6% от общия брой пенсионери. В сравнение с броя им към 31 декември 2023 г., когато са били 930 536, те са с 5 614 пенсионери повече.

Таблица № 23 : Разходи за пенсии

ПОКАЗАТЕЛИ	2024 г.		2023 г.	% изпълнение през 2024 г. спрямо:	
	План (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	План 2024 г.	Отчет 2023 г.
ПЕНСИИ	21 637 097,7	21 666 698,8	19 121 115,2	100,1	113,3
Пенсии за сметка на държавното обществено осигуряване, в т.ч.:	21 214 746,8	21 273 589,2	18 787 945,9	100,3	113,2
Пенсии за трудова дейност и добавките към тях	19 558 763,8	19 567 251,9	17 261 154,6	100,0	113,4
Пенсии за лицата по чл. 69 от КСО и добавките към тях	1 622 883,0	1 618 195,5	1 446 892,4	99,7	111,8
Еднократни допълнителни суми към пенсиите – общо за периода 2019 – 2024 г.	33 100,0	88 141,8	79 898,9	-	110,3
Пенсии за сметка на държавния бюджет, в т. ч.:	422 350,9	393 109,6	333 169,3	93,1	118,0
Пенсии за военна и гражданска инвалидност, социални пенсии за старост и инвалидност и др.	407 159,1	379 442,6	321 350,7	93,2	118,1

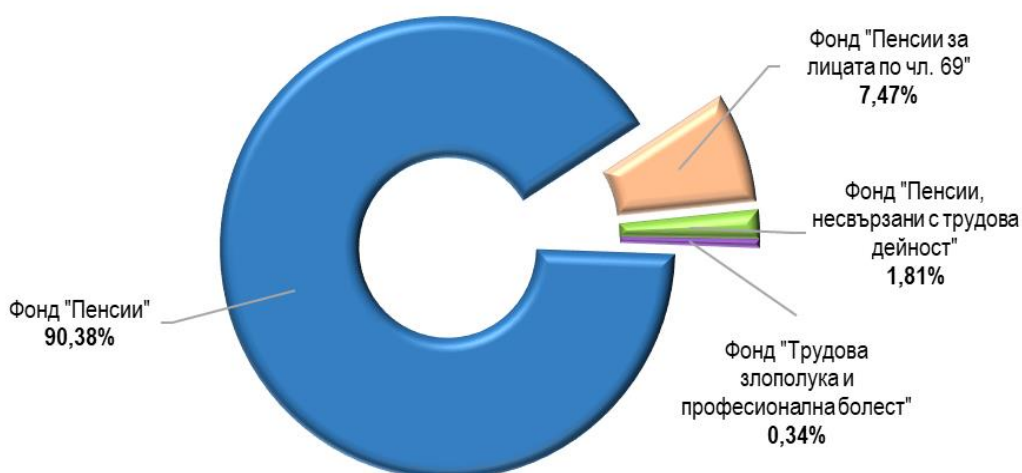
Добавки към пенсиите на ветераните от войните и на ветераните-инвалиди от Отечествената война, както и на наследниците, получаващи наследствена пенсия за загиналите в Отечествената война	310,0	218,6	380,3	70,5	57,5
Добавки към пенсиите на репресираните лица по чл. 9 от ЗПГРРЛ	14 860,8	13 430,8	11 419,9	90,4	117,6
Добавки по чл. 4 от Закона за уреждане на някои трудови и осигурителни права на български граждани	21,0	17,5	18,4	83,3	95,3
Капиталов трансфер за прехвърляне на пенсионни права към пенсионните схеми на ЕС, ЕЦБ и ЕИБ	3 000,0	1 101,7	2 125,8	36,7	0,0
ОБЩО РАЗХОДИ ЗА ПЕНСИИ:	21 640 097,7	21 667 800,5	19 123 241,0	100,1	113,3

Разходите за пенсии спрямо предходната година нарастват, като основно влияние върху това имат следните фактори: осъвременяването на пенсиите, увеличението на минималните размери на пенсиите за трудова дейност и на размерите на пенсиите, несвързани с трудова дейност, изплатените еднократни допълнителни суми през годината, по-високите размери на новоотпуснатите пенсии от тези на прекратените и високият брой на преизчислените пенсии с допълнителен осигурителен стаж/осигурителен стаж и доход след пенсиониране.

- Разходите за изплащане на пенсии и добавки към тях за сметка на ДОО са 21 273 589,2 хил. лв. и представляват 98,2% от всички разходи за пенсии през годината. Спрямо плана (21 214 746,8 хил. лв.) са изразходвани с 58 842,4 хил. лв. повече, а в сравнение с 2023 г. – с 2 485 643,3 хил. лв. (с 13,2%) повече. При пенсиите за трудова дейност и добавките към тях, които възлизат на 19 567 251,9 хил. лв., изпълнението на плана е с 8 488,1 хил. лв. повече, а спрямо предходната година нарастването е с 13,4% или с 2 306 097,3 хил. лв. При средствата за пенсиите на лицата по чл. 69 от КСО и добавките към тях, изпълнението на плана е 99,7% или с 4 687,5 хил. лв. по-малко, а спрямо предходната година увеличението е с 11,8% или със 171 303,1 хил. лв.;

- За изплащане на пенсии и добавки за сметка на държавния бюджет са изразходвани 393 109,6 хил. лв. с дял от 1,8% от разходите за пенсии. Те са с 29 241,3 хил. лв. по-малко от предвидените и с 59 940,3 хил. лв. повече спрямо 2023 г.

- За изплащане на пенсии за военна и гражданска инвалидност, социални пенсии за старост и инвалидност, персонални пенсии, пенсии по отменени закони, които вече не се отпускат, но продължават да се изплащат на правоимащите лица и др., са извършени разходи в размер на 379 442,6 хил. лв. Изпълнението на плана е 93,2%, а в сравнение с предходната година са изразходвани с 18,1% повече средства;
- Изплатената сума за добавки към пенсиите на ветераните от войните и на ветераните-инвалиди от Отечествената война, както и на техни наследници е 218,6 хил. лв. Спадът е с 91,4 хил. лв. спрямо плана, а спрямо 2023 г. – със 161,7 хил. лв. Към 31 декември 2024 г. са изплатени 55 бр. (102 бр. в края на 2023 г.) добавки от този вид;
- Средствата, изплатени за добавки по чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица са в размер на 13 430,8 хил. лв., което е с 1 430,0 хил. лв. по-малко от планираните и с 2 010,9 хил. лв. повече от отчетените средства за 2023 г. Средният брой на добавките за репресирани лица през 2024 г. е 6 072 (6 419 бр. за 2023 г.), а средният им месечен размер е 184,33 лв. (148,26 лв. за 2023 г.).

Фигура № 23 : Структура на разходите за пенсии по фондове в консолидирания бюджет на ДОО през 2024 г.

РАЗХОДИ ЗА ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ПОМОЩИ ПО КСО

Втората по значимост и големина група разходи в консолидирания бюджет на ДОО след разходите за пенсии са тези за изплащане на *социалноосигурителни обезщетения и помощи*. Техният дял е 11,2% от общите разходи през 2024 г.

Разходите за социални помощи и обезщетения по план за 2024 г. са 2 545 951,3 хил. лв. Отчетени са 2 755 176,0 хил. лв. или изразходваните средства са с 209 224,7 хил. лв. (с 8,2%) повече спрямо плана. Средствата за социални помощи и обезщетения през 2024 г. са с 430 630,7 хил. лв. (с 18,5%) повече от тези през 2023 г., когато са били 2 324 545,3 хил. лв.

Разходите за парични обезщетения и помощи, изплащани от ДОО, зависят от броя на изплатените обезщетения, размера на среднодневното парично обезщетение на едно осигурено лице и броя на изплатените работни дни.

Таблица № 24 : Разходи за парични обезщетения и помощи, изплащани от ДОО

ПОКАЗАТЕЛИ	2024 г.				2023 г.		% изпълнение през 2024 г. спрямо	
	План		Отчет		Отчет		План 2024 г.	Отчет 2023 г.
	хил. лв.	структура (%)	хил. лв.	структура (%)	хил. лв.	структура (%)		
Парични обезщетения общо, в т.ч.:	2 509 697,2	98,6	2 728 556,2	99,0	2 300 540,5	99,0	108,7	118,6
- временна неработоспособност и трудоустрояване	958 965,3	38,2	1 152 618,6	42,2	878 790,7	38,2	120,2	131,2
- временна неработоспособност поради ТЗПБ	17 878,2	0,7	13 627,8	0,5	11 665,6	0,5	76,2	116,8
- бременност, раждане, отглеждане и осиновяване на дете	1 029 476,5	41,0	990 162,4	36,3	931 034,0	40,5	96,2	106,4
- безработица	503 377,2	20,1	572 147,4	21,0	479 050,2	20,8	113,7	119,4
Помощи общо, в т.ч.:	36 254,1	1,4	26 619,8	1,0	24 004,8	1,0	73,4	110,9
- за профилактика и рехабилитация	32 529,3	89,7	24 203,0	90,9	21 661,6	90,2	74,4	111,7
- еднократни помощи при смърт	3 720,8	10,3	2 413,0	9,1	2 337,8	9,7	64,9	103,2
- за инвалидност поради общо заболяване	4,0	0,0	3,8	0,0	5,4	0,0	95,5	0,0
Парични обезщетения и помощи общо:	2 545 951,3	100,0	2 755 176,0	100,0	2 324 545,3	100,0	108,2	118,5

Разходите за парични обезщетения по КСО включват:

1. *Паричните обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване, нетрудова злополука, гледане на болен член от семейството и карантина и трудоустрояване при временно намалена работоспособност са с най-висок относителен дял в структурата на паричните обезщетения за 2024 г. – 42,2%. Изплатени са 1 152 618,6 хил. лв., като е налице преразход спрямо плана със 193 653,4 хил. лв. (с 20,2%). Спрямо 2023 г. е отчетено нарастване с 31,2% или с 273 827,9 хил. лв.*

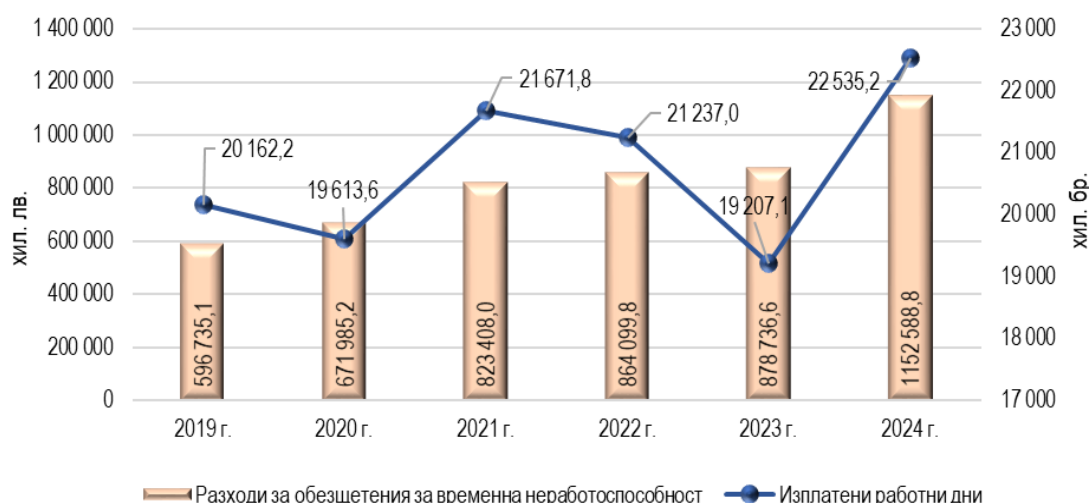
- *За обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване, които са най-значимият разход в тази група, са изразходвани 960 157,1 хил. лв. или със 158 459,2 хил. лв. (с 19,8%) повече от плана. По-висок е разходът за този вид обезщетения не само спрямо плана, но и спрямо предходната година (с 229 887,0 хил. лв. или с 31,5%);*

- *Преразход спрямо плана отбелязват и разходите за обезщетения за временна неработоспособност поради нетрудова злополука, които за 2024 г. са 140 097,9 хил. лв. Преразходът е в размер на 17,3% (с 20 670,0 хил. лв. повече изразходвани средства). Спрямо предходната година се отчита повишение на разходите с 22,5% (с 25 751,5 хил. лв.);*

- *Повече средства от планираните са изразходвани за обезщетения за временна неработоспособност поради гледане на болен член от семейството и карантина – 52 333,8 хил. лв. (37 791,8 хил. лв. по план). Спрямо изразходваната сума за предходната година също се отчита ръст – с 18 213,7 хил. лв. (34 120,1 хил. лв. за 2023 г.);*

- *За обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност изплатената сума е 29,9 хил. лв., която е с 37,3% или със 17,8 хил. лв. под планираната. Спад се отчита в сравнение с предходната година – с 44,7% (с 24,2 хил. лв.).*

През периода 2019 – 2024 г. се отчита тенденция на увеличение на разходите за обезщетения за временна неработоспособност и по-конкретно за общо заболяване, за гледане на болен член на семейството и карантина и за нетрудова злополука, което се дължи на ръста на среднодневния размер на обезщетението, докато броят на изплатените работни дни за периода варира (фигура № 24). Нарастването на разходите за парични обезщетения от посочената група през 2024 г. е свързано и с промяната в чл. 40, ал. 5 от КСО, според която изплащането на третия работен ден от временната неработоспособност от 1 януари 2024 г. се поема от ДОО.

Фигура № 24 : Динамика на разходите и на броя на изплатените работни дни за временна неработоспособност за периода 2019 – 2024 г.

2. Изплатените средства за парични обезщетения за *временна неработоспособност поради трудова злополука или професионална болест* са 13 627,8 хил. лв. Изпълнението на плана е 76,2% или с 4 250,4 хил. лв. под планираното. Увеличение на разходите за този вид обезщетения се отчита спрямо 2024 г. (с 1 962,2 хил. лв. или с 16,8%).

3. Общо разходите за парични обезщетения за *бременност и раждане, отглеждане на дете до 2-годишна възраст, отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя) и осиновяване на дете до 5-годишна възраст* през 2024 г. са в размер на 990 162,4 хил. лв., като са по-ниски в сравнение с плана с 39 314,1 хил. лв. (с 3,8%) и с 59 128,4 хил. лв. (с 6,4%) повече от отчетените през 2023 г.

- За парични обезщетения за *бременност и раждане* са изразходвани 669 377,8 хил. лв. и е налице преразход спрямо плана в размер на 40 435,7 хил. лв. (с 6,4%). През 2024 г. броят на родените деца е 53 727, при 57 478 бр. през 2023 г. Броят на изплатените работни дни в отпуск за бременност и раждане намалява с 16,6% спрямо предходната година. Въпреки по-малкия брой на родените деца и на изплатените работни дни, през 2024 г. се отчита нарастване на разходите за този вид обезщетения спрямо 2023 г. (с 12,1% или със 72 243,2 хил. лв.), като основната причина е ръстът на среднодневния размер на обезщетението с 34,4%;

- За обезщетения за *отглеждане на дете до 2-годишна възраст* са изплатени 313 869,4 хил. лв., което е със 72 483,0 хил. лв. (с 18,8%) под планираната сума. Спрямо предходната година при тези разходи също е отчетен спад с 3,7%;

- През 2024 г. разходите за парични обезщетения за *осиновяване на дете до 5-годишна възраст* възлизат на 3 869,1 хил. лв. (при план от 4 182,0 хил. лв.). За предходната година са изплатени 3 481,7 хил. лв. за този вид обезщетения;

- За обезщетения за *отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя)* са изплатени 3 046,1 хил. лв. (при план от 10 000,0 хил. лв. и при изразходвани 4 343,7 хил. лв. за 2023 г.)

4. За *обезщетения и помощи за безработни* са изразходвани 572 147,4 хил. лв., които заемат дял от 21,0% от разходите за обезщетения. Спрямо плана се отчита повишение от 68 770,2 хил. лв. (с 13,7%). От общите разходи за този вид обезщетения – 570 359,4 хил. лв. са за *обезщетения за безработица по КСО*, 20,8 хил. лв. са за *обезщетения по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България* и 1 767,2 хил. лв. за *еднократни парични суми на безработни лица*, които желаят да започнат стопанска дейност на основание чл. 47 от Закона за насърчаване на заетостта. В сравнение с предходната година разходите за изплащане на обезщетения за безработица са с 93 097,2 хил. лв. (с 19,4%) повече, което се дължи на увеличението на средното обезщетение на лице, въпреки спада на броя на регистрираните безработни лица с право на парично обезщетение за безработица. Изплатени са обезщетения средно за годината на 64 837 безработни лица (66 123 за 2023 г.) при средно обезщетение на лице от 735,37 лв. (603,74 лв. за 2023 г.).

Разходите за парични помощи по КСО са:

1. За *дейността по профилактика и рехабилитация* на осигурените лица са изразходвани 24 203,0 хил. лв. (без предоставения от НОИ на Военномедицинска академия (ВМА) трансфер от 2 423,4 хил. лв. за сметка на ДОО за лица, ползвали програмата за профилактика и рехабилитация в базите на ВМА), при план от 32 529,3 хил. лв. Отчетените средства са с 8 326,3 хил. лв. (с 25,6%) по-малко от плана и с 2 541,4 хил. лв. (с 11,7%) повече от изплатените през предходната година;

2. За *еднократни помощи при смърт* са изразходвани 2 413,0 хил. лв. и е реализирана икономия спрямо плана в размер на 1 307,8 хил. лв. Спрямо предходната година е налице ръст на разходите със 75,2 хил. лв. (с 3,2%);

3. За 2024 г. са предвидени 4,0 хил. лв. за *парични помощи за инвалидност, когато няма основания за отпускане на пенсия*, а са изразходвани 3,8 хил. лв.

Фигура № 25 : Структура на изплатените парични обезщетения и помощи от ДОО през 2024 г.

РАЗХОДИ ЗА ПРОГРАМИ, ДЕЙНОСТИ И СЛУЖБИ ПО СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ, ПОДПОМАГАНЕ И ЗАЕТОСТТА

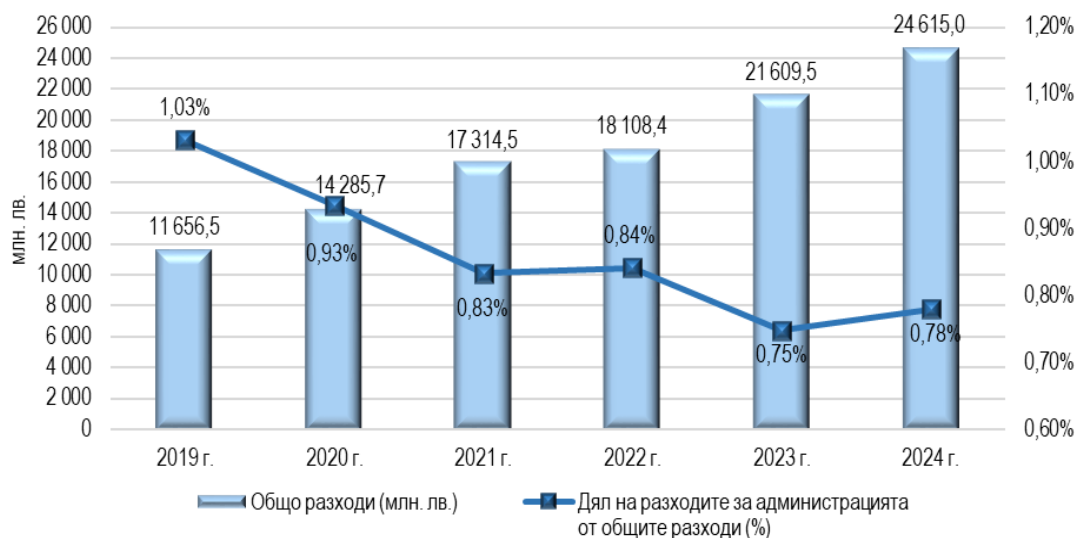
Разходите за *програми, дейности и служби по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта* за 2024 г. са в размер на 191 853,0 хил. лв. и представляват 0,8% от общите разходи на консолидирания бюджет на ДОО. Изпълнението на плана е 98,8% и е отчетена икономия от 2 290,9 хил. лв.

За *службите по социалното осигуряване* са изразходвани 191 885,0 хил. лв., като спрямо плана е налице икономия от 2 209,7 хил. лв. (с 1,1%), по-конкретно в:

- Заплати и други възнаграждения и плащания на персонала и осигурителни вноски върху тях – икономия от 440,4 хил. лв. (с 0,3%) спрямо предвидените в Закона за бюджета на ДОО за 2024 г.;
- Издръжка – икономия от 1 310,8 хил. лв. (с 2,6%) спрямо плана. По-значителна икономия на разходите спрямо плана се наблюдава при разходите за външни услуги с 523,4 хил. лв. и за вода, горива и енергия с 272,3 хил. лв.;
- Капиталови разходи – икономия от 388,4 хил. лв. (с 4,3% по-малко) спрямо плана:
 - По „Основен ремонт на дълготрайни материални активи“ отчетените средства са с 0,3 хил. лв. по-малко (с 34,7%) спрямо плана;
 - По „Придобиване на дълготрайни материални активи“ отчетените средства са с 254,0 хил. лв. по-малко (с 2,8%) спрямо плана;
 - По „Придобиване на дълготрайни нематериални активи“ са отразени възстановени разходи за софтуер за внедряване на система WAF и DBF в размер на 125,5 хил. лв., при планирана сума от 8,5 хил. лв.
- При изразходваните суми за платени данъци, такси и административни санкции и разходи за членски внос и участие в нетърговски организации и дейности икономията е в общ размер на 70,1 хил. лв.

За програми за временна заетост през 2024 г. са изплатени 141,4 хил. лв., за други служби и дейности по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта изплатените средства са 49,2 хил. лв., а за дейности за предотвратяване на ТЗ и ПБ – 27,0 хил. лв. Отчетените средства за Други програми и дейности за осигуряване на заетост са в размер на 249,6 хил. лв., като сумата представлява възстановен разход по бюджета на ДОО във връзка с изплатени компенсации/средства на работодатели за запазване на заетостта на наетите от тях работници и служители.

Разходите за администрацията на НОИ като дял от общите разходи в консолидирания бюджет на ДОО за периода 2019 – 2024 г. са представени на фигура № 26, като от нея се вижда, че показателят намалява от 2019 г. до 2024 г. с 0,25 процентни пункта.

Фигура № 26 : Динамика на дела на разходите за администрацията на НОИ от общите разходи в консолидирания бюджет на ДОО за периода 2019 – 2024 г.

Предоставени трансфери от ДОО

За уреждане на законово установени обществени отношения с други институции и фондове през 2024 г. от бюджета на ДОО са предоставени *трансфери* на обща стойност 9 220,5 хил. лв., в т.ч.:

- На *Министерство на здравеопазването* за помощно-технически средства, свързани с увреждания на осигурени лица – 3 150,0 хил. лв.;
- На фонд „Условия на труд“ към министъра на труда и социалната политика за мероприятия, свързани с превенция на трудови злополуки и професионални болести и за диагностика на професионалните заболявания – 3 629,2 хил. лв.;
- На *Министерство на транспорта и съобщенията* – 17,9 хил. лв.;
- На *ВМА* за профилактика и рехабилитация на правоимащи лица – 2 423,4 хил. лв.

ДЕФИЦИТ / ИЗЛИШЪК

В изпълнението на бюджетите на отделните фондове през 2024 г. се отчете следното¹⁰:

¹⁰ По-пълна информация за осигурителните фондове се съдържа в частта „Бюджет на фондовете на ДОО“.

- Фонд „Пенсии“ – при планиран дефицит от 10 913 657,8 хил. лв. е отчетен 10 757 321,8 хил. лв., или по-малък със 156 336,0 хил. лв.;
- Фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ – при планиран дефицит от 263 756,7 хил. лв. е отчетен 298 198,2 хил. лв., или по-висок с 34 441,5 хил. лв.;
- Фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, който по план е с дефицит от 25,7 хил. лв., завършва с излишък от 29 219,9 хил. лв.;
- Фонд „Трудова злополука и професионална болест“ – при планиран излишък от 257 379,8 хил. лв. е отчетен излишък от 296 876,7 хил. лв., или по-голям с 39 496,9 хил. лв.;
- Фонд „Общо заболяване и майчинство“ – при планиран недостиг от 104 904,4 хил. лв. е отчетен недостиг от 179 470,1 хил. лв. или със 74 565,7 хил. лв. по-висок от планирания;
- Фонд „Безработица“ – при планиран излишък от 23 628,8 хил. лв., е отчетен дефицит от 23 202,4 хил. лв.;
- По бюджета на НОИ (като общ административен фонд) – при планиран излишък в края на периода от 11 001 336,0 хил. лв. е отчетен излишък от 10 912 593,6 хил. лв., или с 88 742,4 хил. лв. под планирания. Дефицитите по фондовете на ДОО в рамките на консолидирания бюджет се финансират с излишъка по бюджета на НОИ.

Общият финансов резултат е равен на наличността в края на периода по отчета на консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване (1 598,5 хил. лв. – остатък в левова равностойност по валутните сметки на НОИ и преводи в процес на сетълмент).

Таблица № 25 : Изпълнение на консолидирания бюджет на ДОО

ПОКАЗАТЕЛИ	2024 г.		2023 г.	% изпълнение през 2024 г. спрямо:	
	План (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	План 2024 г.	Отчет 2023 г.
ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	24 387 815,5	24 601 472,2	21 641 431,9	100,9	113,7
1. Осигурителни вноски	12 732 462,0	12 883 334,5	11 204 812,5	101,2	115,0
Вноски за работници и служители от работодатели	7 743 352,8	7 835 079,5	6 838 387,1	101,2	114,6
Вноски от работници и служители (лична вноска)	4 296 354,7	4 374 276,5	3 805 297,4	101,8	115,0
Вноски от самоосигуряващи се лица	592 708,9	552 453,9	455 066,5	93,2	121,4
Осигурителни вноски по чл. 4б и чл. 4в от КСО, §51 и §154 от ПЗР към ЗИД на КСО и чл. 157, ал. 7 от КСО	98 317,7	119 229,7	104 687,9	121,3	113,9
Главница по ревизионни актове за начет в приход на ДОО от НАП	1 727,9	2 294,9	1 373,5	132,8	167,1
2. Недаъчни приходи	154 741,4	217 400,0	186 205,6	140,5	116,8
Приходи и доходи от собственост	7 982,0	8 736,1	7 386,8	109,4	118,3
Глоби, санкции и наказателни лихви	30 529,4	13 689,9	26 075,5	44,8	52,5
Други приходи	116 230,0	194 971,9	152 741,5	167,7	127,6
Постъпления от продажба на нефинансови активи	-	2,1	1,8	-	117,1
3. Внесени ДДС и други данъци върху продажбите	-1 377,0	-1 419,8	-1 186,0	103,1	119,7
4. Получени трансфери от централния бюджет за ДОО	423 401,0	555 436,5	461 325,3	131,2	120,4
5. Получен допълнителен трансфер от централния/държавния бюджет за покриване на недостига от средства	11 078 588,1	10 946 552,6	9 783 059,2	98,8	111,9
6. Получени трансфери от МТСП по програми за осигуряване на заетост	-	141,4	194,4	-	72,8
7. Получени трансфери от фонд „Условия на труд“	-	27,0	-	-	-
8. Получени трансфери за поети осигурителни вноски и данъци	-	-	7 021,0	-	-
РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	24 387 815,5	24 620 974,5	21 625 459,2	101,0	113,9
1. Разходи	24 380 415,5	24 615 017,5	21 609 512,3	101,0	113,9
1.1. Пенсии	21 640 097,7	21 667 800,5	19 123 241,0	100,1	113,3
Пенсии за сметка на държавното обществено осигуряване, в т. ч.:	21 214 746,8	21 273 589,2	18 787 945,8	100,3	113,2
- Пенсии за трудова дейност, наследствени пенсии и добавките към тях	19 558 763,8	19 567 251,9	17 261 154,6	100,0	113,4
- Пенсии на лицата по чл. 69 от КСО, наследствени пенсии и добавките към тях	1 622 883,0	1 618 195,5	1 446 892,4	99,7	111,8
- Еднократни допълнителни суми към пенсиите – общо за периода 2019-2024 г.	33 100,0	88 141,8	79 898,9	266,3	110,3
Пенсии за сметка на държавния бюджет, в т. ч.:	422 350,9	393 109,6	333 169,3	93,1	118,0
- Пенсии за военна и гражданска инвалидност, социални пенсии за старост и инвалидност и др.	407 159,1	379 442,6	321 350,7	93,2	118,1
- Добавки към пенсиите на ветераните от войните и на ветераните-инвалиди от Отечественната война, както и на наследниците, получаващи наследствена пенсия за загиналите в Отечественната война	310,0	218,6	380,3	70,5	57,5
- Добавки към пенсиите на репресираните лица по чл. 9 от ЗПГРРЛ	14 860,8	13 430,8	11 419,9	90,4	117,6

- Добавки по чл. 4 от Закона за уреждане на някои трудови и осигурителни права на български граждани	21,0	17,5	18,4	83,3	95,3
Капиталов трансфер за прехвърляне на пенсионни права към пенс. схеми на ЕС, ЕЦБ и ЕИБ	3 000,0	1 101,7	2 125,8	36,7	51,8
1.2. Социални помощи и обезщетения	2 545 951,3	2 755 176,0	2 324 545,3	108,2	118,5
Обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване, нетрудова злополука, гледане на болен член от семейството и карантина	958 917,6	1 152 588,8	878 736,6	120,2	131,2
Обезщетения за временна неработоспособност поради ТЗПБ	17 878,2	13 627,8	11 665,6	76,2	116,8
Обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност	47,7	29,9	54,1	62,6	55,2
Обезщетения за бременност, раждане, отглеждане и осигуряване на дете	1 029 476,5	990 162,4	931 034,0	96,2	106,4
Обезщетения и помощи за безработни	503 377,2	572 147,4	479 050,2	113,7	119,4
Еднократна помощ при смърт	3 720,8	2 413,0	2 337,8	64,9	103,2
Парични помощи за профилактика и рехабилитация	32 529,3	24 203,0	21 661,6	74,4	111,7
Парични помощи за инвалидност поради общо заболяване, когато няма основание за отпускане на пенсия на осигуреното лице по чл. 11, ал. 3 от КСО	4,0	3,8	5,4	-	-
1.3. Програми, дейности и служби по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта	194 143,9	191 853,0	161 555,4	98,8	118,8
Разходи за персонал	133 924,4	133 484,0	110 867,2	99,7	120,4
Издръжка	50 370,4	49 059,6	48 459,5	97,4	101,2
Членски внос и участие в нетърговски организации и дейности	172,8	131,0	126,9	75,8	103,2
Капиталови разходи	9 007,1	8 618,7	1 558,8	95,7	552,9
Програми за временна заетост	-	141,4	195,4	-	72,4
Други програми и дейности за осигуряване на заетост	-	-249,6	-253,3	-	98,5
Дейности за предотвратяване на ТЗ и ПБ	-	27,0	-	-	-
Други служби и дейности по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта	49,2	49,2	36,9	100,0	133,4
Платени данъци, такси и административни санкции	620,0	591,7	564,0	95,4	104,9
1.4. Отбрана и сигурност	222,6	188,0	170,6	84,4	110,2
2. Предоставени трансфери	7 400	5 957	15 946,9	80,5	37,4
ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	0,0	-19 502,3	15 972,7	-	-122,1
ФИНАНСИРАНЕ	-	19 502,3	-15 972,7	-	-122,1
Суми по разчети за поети осигурителни вноски и данъци	-	20 287,8	-91,3	-	-22 222,2
Друго вътрешно финансиране	-	812,0	-16 139,3	-	-5,0
Наличност в началото на периода	-	1,0	272,6	-	0,4
Наличност в края на периода	-	-1 598,5	15,3	-	-10 428,7
Депозити и сметки, консолидирани в „Единната сметка“ от предходен период	-	0,0	-0,6	-	0,0

БЮДЖЕТ НА ФОНДОВЕТЕ НА ДОО

Бюджетът на държавното обществено осигуряване е разпределен съобразно спецификата на осигурителните рискове, съвкупността на осигурените лица и изискванията на бюджетната класификация в шест осигурителни фонда: 1) „Пенсии“, 2) „Пенсии за лицата по чл. 69“, 3) „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, 4) „Трудова злополука и професионална болест“, 5) „Общо заболяване и майчинство“, 6) „Безработица“, както и бюджетът на НОИ като финансов план за администриране на системата.

ФОНД „ПЕНСИИ“

Бюджетът на фонд „Пенсии“ се формира от приходи, разходи и трансфери от държавния бюджет.

Таблица № 26 : Бюджет на фонд „Пенсии“ за 2024 г.

Показатели	План (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение спрямо план (%)
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	8 607 083,5	8 826 399,9	102,5
1. Осигурителни приходи	8 570 433,4	8 648 990,2	100,9
1.1. Осигурителни вноски	8 570 433,4	8 648 990,2	100,9
2. Други приходи	36 000,0	61 227,0	170,1
3. Получени трансфери от централния бюджет за ДОО	650,1	116 182,7	17 871,5
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	19 520 741,3	19 583 721,7	100,3
1. Разходи	19 520 741,3	19 583 680,7	100,3

1.1. Пенсии	19 519 957,0	19 583 122,4	100,3
- Пенсии за сметка на ДОО	19 516 957,0	19 582 020,7	100,3
- Капиталов трансфер за прехвърляне на пенсионни права към пенсионните схеми на ЕС, ЕЦБ и ЕИБ	3 000,0	1 101,7	36,7
1.2. Социални помощи и обезщетения	784,3	558,3	71,2
2. Предоставен трансфер на бюджетни организации за профилактика и рехабилитация на правоимащи лица	-	41,0	-
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	-10 913 657,8	-10 757 321,8	98,6

1. Приходите в бюджета на фонд „Пенсии“ се набират от:

- Осигурителни вноски от осигурители, осигурени и самоосигуряващи се лица;
- Осигурителни вноски и приходи, предвидени в други закони, за осигуряване за инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт;
- Суми от държавния бюджет за провеждане на осигуряването на:
 - държавните служители по Закона за държавния служител;
 - родител (осиновител), съпруг (съпруга) или един от родителите на майката или на бащата на лице с увреждане с определена чужда помощ, за периодите през които са полагали грижи за него, не са били осигурени и не са получавали лична пенсия.
- Суми от бюджета на съдебната власт за провеждане на осигуряването на съдиите, прокурорите, следователите, държавните съдебни изпълнители, съдиите по вписванията и съдебните служители, както и членовете на ВСС и инспекторите в инспектората към ВСС;
- Суми от държавния бюджет за време, зачетено за осигурителен стаж при пенсиониране в следните случаи:
 - неработеща майка, която е гледала дете до 3-годишна възраст;
 - периоди на наборна или мирновременна алтернативна служба;
 - уволненият поради задържане от органите на властта е останал без работа, което впоследствие е установено като неоснователно.
- Трансфери от държавния бюджет, предвидени в Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година;
- Такси, лихви и дивиденди, дарения и завещания и други източници.

През 2024 г. всички постъпили приходи и трансфери в бюджета на фонд „Пенсии“ са 8 826 399,9 хил. лв., при планирани в уточнения план за годината 8 607 083,5 хил. лв. Изпълнението на приходите възлиза на 102,5% или с 219 316,4 хил. лв. повече от предвидените в уточнения план. Най-значителната част са постъпленията от осигурителни вноски от работодатели, осигурени лица и самоосигуряващи се, които представляват 98,0 на сто от общите приходи. Останалата част (2,0%) са неданъчни приходи и трансфер от държавния бюджет за ДОО.

В бюджета на фонд „Пенсии“ през 2024 г. са постъпили 8 648 990,2 хил. лв. от осигурителни вноски, като изпълнението спрямо уточнения план е 100,9% или със 78 556,8 хил. лв. повече. Задължително осигурени във фонд „Пенсии“ на ДОО са всички лица, получаващи доходи от трудова дейност (без лицата по чл. 69 от КСО). Осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ се разпределя между осигурителя и осигуреното лице, а за държавните служители – осигурителните вноски са изцяло за сметка на държавния бюджет. Размерът на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ за 2024 г. се запази на нивото от 2023 г. – 19,8 на сто за родените преди 1 януари 1960 г., при запазено съотношение – 11,02 на сто за сметка на работодателя и 8,78 на сто за сметка на работника и 14,8 на сто за лицата родени след 31 декември 1959 г., съответно при съотношение 8,22/6,58 на сто. За работещите при условията на I или II категория труд и за лицата по чл. 69а, родени преди 1 януари 1960 г., размерът на осигурителната вноска е 22,8 на сто, а за родените след 31 декември 1959 г. – 17,8 на сто.

Неданъчните приходи включват приходите от универсални и професионални пенсионни фондове на основание по чл. 46, чл. 4в и чл. 69б от КСО. Това са натрупаните средства в индивидуалните партии на осигурените лица, решили да ги прехвърлят от съответния универсален/професионален пенсионен фонд във фонд „Пенсии“ на ДОО. За 2024 г. постъпилите акумулирани приходи от осигурителни вноски са в размер на 61 227,0 хил. лв. Изпълнението спрямо уточнения план е със 170,1% или с 25 227,0 хил. лв. повече са постъпленията от универсалните и професионалните пенсионни фондове.

За зачитане на осигурителен стаж, на основание чл. 9, ал. 3, т. 3 и ал. 6 и 7 от КСО, са предвидени 650,1 хил. лв. *трансфер* от централния бюджет. Той се отнася за зачитане на стаж за времето, през което родител (осиновител), съпруг (съпруга) или един от родителите на майката или на бащата на лице с увреждане с определена чужда помощ са полагали грижи за него, не са били осигурени и не са получавали лична пенсия; неработеща майка е гледала дете до 3-годишна възраст; времето през което лицата са останали без работа поради задържане от органите на властта, установено впоследствие като неоснователно, както и за периода през който лицето е изпълнявало наборна или мирновременна алтернативна служба.

В получените трансфери от централния бюджет се включват и 115 532,6 хил. лв., *от Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система (ДФГУДПС)* или т. нар. „Сребърен фонд“ *за фонд „Пенсии“ на ДОО*. Това са прехвърлените средства от осигурителни вноски в ДФГУДПС на лицата с отпусната пенсия от фонд „Пенсии“ на ДОО.

2. Средствата по фонд „Пенсии“ се разходват и трансферират за:

- Изплащане на пенсии за сметка на ДОО и добавките към тях (пенсии за осигурителен стаж и възраст, пенсии за инвалидност поради общо заболяване и наследствени пенсии);
- Осъвременяване, индексирание и компенсиране на пенсиите и добавките към тях;
- Други разходи, свързани с пенсионното осигуряване;
- Парични помощи за профилактика и рехабилитация.

Разходите и трансферите по бюджета на фонд „Пенсии“ през 2024 г., са в размер на 19 583 721,7 хил. лв. Изпълнението спрямо уточнения план е 100,3% или има преразход от 62 980,4 хил. лв.

Общо разходите за пенсии са 19 583 122,4 хил. лв. или с 63 165,4 хил. лв. повече от уточнения план. Този разход представлява почти 100,0 на сто от всички разходи на фонда. Тук се включват разходите за пенсии и капиталов трансфер за прехвърляне на пенсионни права към пенсионните схеми на Европейския съюз, Европейската централна банка и Европейската инвестиционна банка. При планиран капиталов трансфер, в размер на 3 000,0 хил. лв. през 2024 г. е извършен такъв в размер на 1 101,7 хил. лв., или изпълнението спрямо уточнения план е 36,7%.

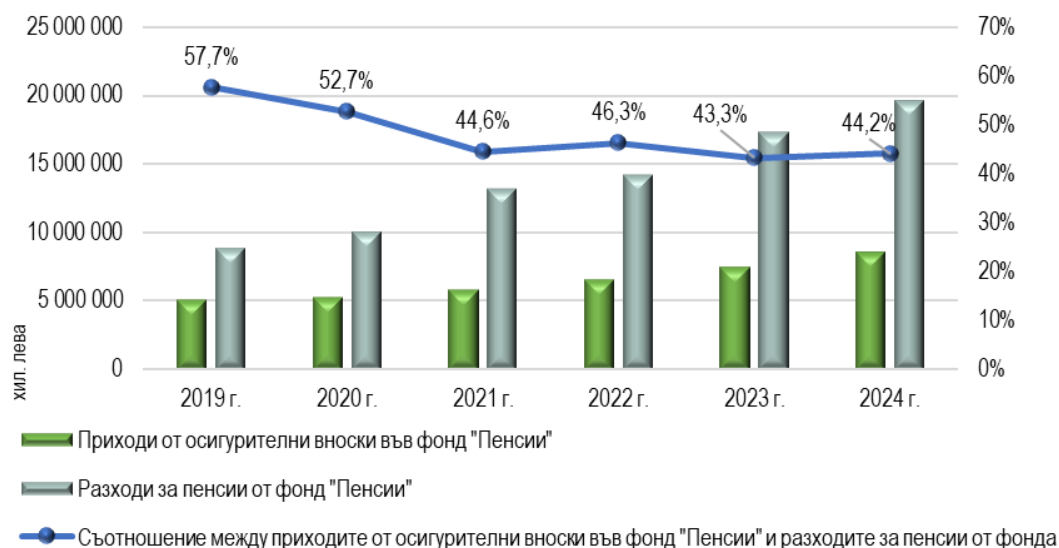
Разходите за изплащане само на пенсии (19 582 020,7 хил. лв.) са с 65 063,7 хил. лв. повече спрямо средствата по уточнен план. Това са изплатените суми за пенсии за осигурителен стаж и възраст, пенсии за инвалидност поради общо заболяване, добавките към тях и разходът за еднократни допълнителни суми, вкл. и за минали години.

Разходите за пенсии, без добавките към тях и без изплатените еднократни допълнителни суми, през 2024 г. са 19 493 878,9 хил. лв. и имат следното разпределение по видове пенсии:

- *За пенсии за осигурителен стаж и възраст*, включително за пенсии по международни спогодби и пенсии по отменени закони и добавките към тях са изразходвани 15 494 151,3 хил. лв., което представлява 79,5% от разходите за пенсии на фонда;
- *За пенсии за инвалидност поради общо заболяване*, включително за пенсии по международни спогодби и по отменени закони – 3 999 727,7 хил. лв., или 20,5% от общите разходи.

За сметка на фонд „Пенсии“ са изразходвани 558,3 хил. лв. *за профилактика и рехабилитация на осигурени лица* и е предоставен *трансфер* в размер на 41,0 хил. лв. *за профилактика и рехабилитация на правоимащи лица към бюджетни организации*.

През 2024 г. приходите от осигурителни вноски във фонд „Пенсии“ покриват 44,2% от разходите за изплащане на пенсиите и добавки към тях от фонда. На следващата фигура е представено съотношението на постъпилите приходи от осигурителни вноски и извършените разходи за пенсии от фонда за периода 2019 – 2024 г.

Фигура № 27 : Приходи от осигурителни вноски, покриващи разходите за пенсии от фонд „Пенсии“ на ДОО за периода 2019 – 2024 г.

3. Отчетеният дефицит на фонд „Пенсии“ е 10 757 321,8 хил. лв., или по-малък със 156 336,0 хил. лв. спрямо уточнения план за 2024 г. (10 913 657,8 хил. лв.). По-малкият дефицит се дължи основно от постъпилите с 219 316,4 хил. лв. повече приходи и трансфери. Полученият допълнителен трансфер за изплащане на еднократна допълнителна сума към пенсиите за месец декември 2024 г. се отчита по бюджета на НОИ.

ФОНД „ПЕНСИИ ЗА ЛИЦАТА ПО ЧЛ. 69“

Бюджетът на фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ се формира от приходи, разходи и трансфери, предвидени в Закона за бюджета на ДОО за съответната година.

Таблица № 27 : Бюджет на фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ за 2024 г.

Показатели	План (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение спрямо план (%)
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	1 358 961,6	1 319 831,5	97,1
1. Осигурителни приходи	1 358 961,6	1 303 328,6	95,9
1.1. Осигурителни вноски	1 358 961,6	1 303 328,6	95,9
2. Получени трансфери от централния бюджет за ДОО	-	16 502,9	-
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	1 622 718,3	1 618 029,7	99,7
1. Разходи	1 622 718,3	1 618 029,7	99,7
1.1. Пенсии за сметка на ДОО	1 622 715,9	1 618 029,7	99,7
1.2. Социални помощи и обезщетения	2,4	-	-
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	-263 756,7	-298 198,2	113,1

1. *Приходите* в бюджета на фонда се набират от:

- Осигурителни вноски за лицата по чл. 69 от КСО, а именно:
 - военнослужещите по ЗОВСРБ и резервисти на активна служба по ЗРВСРБ;
 - държавните служители по Закона за МВР, по Закона за специалните разузнавателни средства и по Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража;
 - държавните служители по чл. 11 от Закона за пощенските услуги;
 - държавните служители по чл. 15, ал. 3, т. 1 от Закона за противодействие на корупцията;
 - държавните служители, осъществяващи дейността по охрана на съдебната власт по чл. 391 от Закона за съдебната власт;
 - държавните служители от Държавна агенция „Национална сигурност“;
 - лицата по всички предходни точки, служили на длъжности от летателния състав, парашутистите, екипажите на подводните съдове и водолазния състав;
 - държавните служители от Държавна агенция „Разузнаване“;
 - офицерите и сержантите от Националната служба за охрана;
 - служителите в Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“, изпълняващи някои от дейностите по чл. 17, ал. 2, т. 6 от Закона за МВР;
 - служителите на длъжност „водолаз“ в ГД ПБЗН на МВР.
- Трансфери, предвидени в ЗБДОО за съответната година;
- Лихви и дивиденди.

Задължително осигурени във фонда са лицата, работещи в специалните ведомства, които се пенсионира по чл. 69 от КСО. Размерът на осигурителната вноска за тях се запази на нивото от 2023 г. – 60,8 на сто за родените преди 1 януари 1960 г. и 55,8 на сто за лицата родени след 31 декември 1959 г. Осигурителните вноски за фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ са изцяло за сметка на държавния бюджет.

През 2024 г. *постъпилите във фонда приходи и трансфери* възлизат на 1 319 831,5 хил. лв., при планирани 1 358 961,6 хил. лв. Изпълнението е 97,1% или с 39 130,1 хил. лв. по-малко от предвидените. От тях 98,7% са приходи от осигурителни вноски за лицата по чл. 69 от КСО и 1,3% е полученият трансфер от ЦБ от „Държавен фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система“ (ДФГУДПС).

Постъпленията от *осигурителни вноски* през 2024 г. са в размер на 1 303 328,6 хил. лв., което е с 55 633,0 хил. лв. по-малко спрямо плана за годината.

В получените трансфери от централния бюджет е *трансферът от ДФГУДПС* в размер на 16 502,9 хил. лв., който е от осигурителните вноски на лицата избрали да получават пенсията си само от фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ на ДОО.

2. Средствата по фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ се разходват за:

- Изплащане на пенсии за осигурителен стаж и възраст, пенсии за инвалидност поради общо заболяване и добавките към тях на лицата от специалните ведомства, пенсионирали се при условията на чл. 69 от КСО;

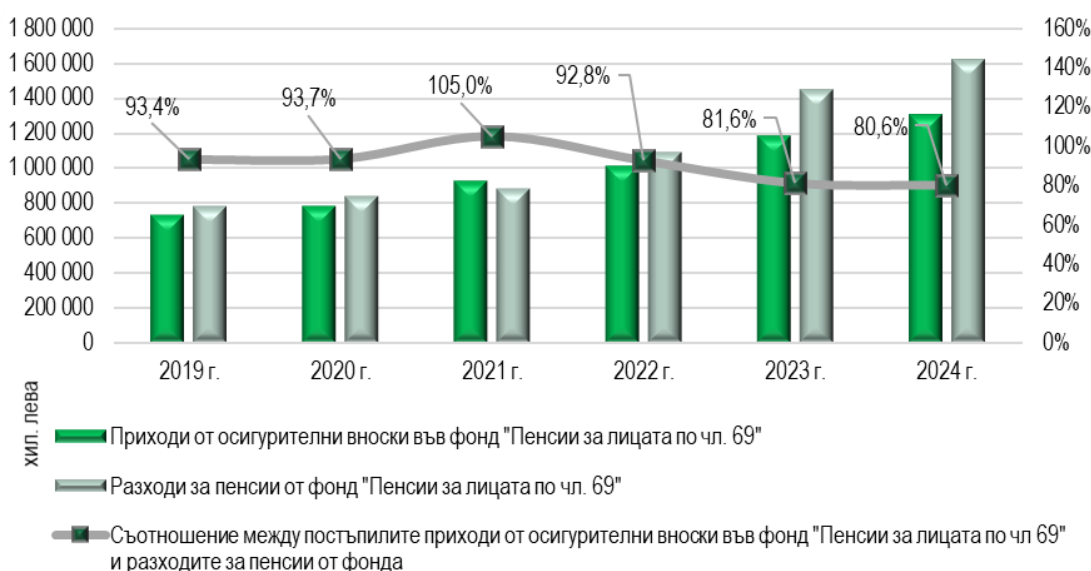
- Осъвременяване на пенсиите на пенсионираните се при условията на чл. 69 от КСО;
- Помощи за профилактика и рехабилитация за тези лица.

Разходите за пенсии по бюджета на фонда са в размер на 1 618 029,7 хил. лв. Изпълнението на плана е 99,7%, като е налице икономия спрямо плана в размер на 4 688,6 хил. лв. Разходите за пенсии са с 4 686,2 хил. лв. повече от планираните (1 622 715,9 хил. лв.) и са разпределени, както следва:

- *Пенсии за осигурителен стаж и възраст по чл. 69 от КСО* в размер на 1 617 630,7 хил. лв., (99,98% от разходите за пенсии);
- *Пенсии за инвалидност поради общо заболяване* в размер на 399,0 хил. лв. (0,02% от разхода за пенсии).

За финансиране на дейността за *профилактика и рехабилитация* от фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ през 2024 г. не са изразходвани средства за парични помощи.

През 2024 г. приходите от осигурителни вноски по отчет са обезпечили 80,6% от направените разходи за пенсии и добавки към тях от фонда. На следващата фигура е представено съотношението на постъпилите приходи от осигурителни вноски и извършените разходи за пенсии от фонда за периода 2019 – 2024 г.

Фигура № 28 : Приходи от осигурителни вноски, покриващи разходите за пенсии от фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ на ДОО за периода 2019 – 2024 г.

3. При планиран дефицит от 263 756,7 хил. лв. в плана на бюджета на фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“, е отчетен дефицит от 298 198,2 хил. лв. По-високият дефицит се дължи основно от постъпилите с 39 130,1 хил. лв. по-малко приходи и трансфери. Полученият допълнителен трансфер за изплащане на еднократна допълнителна сума към пенсиите за месец декември 2024 г. се отчита по бюджета на НОИ.

ФОНД „ПЕНСИИ, НЕСВЪРЗАНИ С ТРУДОВА ДЕЙНОСТ“

От фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ (ПНТД) се изплащат пенсиите, несвързани с осигурителен принос, независещи от полагането на труд и зачитането на стаж, които имат социален характер. Фондът се финансира чрез трансфери от централния бюджет и се администрира от осигурителната администрация.

1. *Приходите* в бюджета на фонда през 2024 г. са в размер на 422 350,9 хил. лв., като изпълнението на плана е на 100,0%.

Таблица № 28 : Бюджет на фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ за 2024 г.

Показатели	План (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение спрямо план (%)
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	422 350,9	422 350,9	100,0
1. Получени трансфери от централния бюджет за ДОО	422 350,9	422 350,9	100,0
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	422 376,6	393 131,0	93,1

1. Разходи	422 376,6	393 130,4	93,1
1.1. Пенсии (пенсии и добавки за сметка на държавния бюджет)	422 350,9	393 109,6	93,1
- за пенсии за военна инвалидност, за гражданска инвалидност, социални пенсии за старост и за инвалидност, персонални пенсии, пенсии за особени заслуги, пенсии по отм. ЗП и Закон за общественото осигуряване, за които не се дължат осигурителни вноски, както и добавките към тях, в т. ч. и добавките по чл. 84 от КСО	407 159,1	379 442,6	93,2
- за добавки към пенсиите на ветераните от войните и ветераните-инвалиди от Отечественната война, както и на наследниците, получаващи наследствена пенсия от загиналите в Отечественната война	310,0	218,6	70,5
- добавки към пенсиите на репресираните лица по чл. 9 от ЗПГРРЛ	14 860,8	13 430,8	90,4
- добавки по чл. 4 от Закона за уреждане на някои трудови и осигурителни права на български граждани	21,0	17,5	83,3
1.2. Социални помощи и обезщетения	25,7	20,8	80,9
2. Предоставен трансфер на бюджетни организации за профилактика и рехабилитация на правоимащи лица	-	0,6	-
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	-25,7	29 219,9	-113 696,1

2. *Разходите и трансферите* на фонда възлизат на 393 131,0 хил. лв. при планирани 422 376,6 хил. лв. или изпълнението е 93,1 на сто. Изплатените суми за *пенсии, несвързани с трудова дейност и добавките към тях* са 393 109,6 хил. лв. и са с 29 241,3 хил. лв. по-малко от планираните. През 2024 г. изразходваните средства за пенсии и добавки от фонда са разпределени, както следва:

- За *пенсии за военна и гражданска инвалидност, социални пенсии за старост, социални пенсии за инвалидност, персонални пенсии, пенсии за особени заслуги и пенсии, отпуснати по отменени закони* са изразходвани 379 442,6 хил. лв., което е икономия от 27 716,5 хил. лв. или с 6,8 на сто по-малко от планираните;

- За *добавки към пенсиите на ветераните от войните и ветераните-инвалиди от Отечественната война, както и на наследниците, получаващи наследствена пенсия от загиналите в Отечественната война*, са изразходвани 218,6 хил. лв., което е с 91,4 хил. лв. или 29,5 на сто по-малко в сравнение с планираните за годината средства;

- За *добавки към пенсиите на репресираните лица по чл. 9 от ЗПГРРЛ* са извършени разходи в размер на 13 430,8 хил. лв., което е с 9,6 на сто по-малко от плана;

- За *добавки по чл. 4 от Закона за уреждане на някои трудови и осигурителни права на български граждани* изразходваните средства са в размер на 17,5 хил. лв. или с 3,5 хил. лв. по-малко от планираните за годината;

За сметка на фонд ПНТД са изразходвани 20,8 хил. лв. за *профилактика и рехабилитация на осигурени лица* и е предоставен трансфер в размер на 0,6 хил. лв. за *профилактика и рехабилитация на правоимащи лица към бюджетни организации*.

Видно от фигура № 29 най-голям дял (96,5%) в структурата на разходите заемат разходите за пенсии от фонда.

Фигура № 29 : Разпределение на разходите от фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ за 2024 г.

3. По бюджета на фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, който по план е с дефицит от 25,7 хил. лв., в края на 2024 г. завършва с *излишък от 29 219,9 хил. лв.* Отчетеният излишък се дължи основно на отчетените по-малко разходи за пенсии – 29 241,3 хил. лв. Полученият допълнителен трансфер за изплащане на еднократна допълнителна сума към пенсиите за месец декември 2024 г. се отчита по бюджета на НОИ.

ФОНД „ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ“

Осигуряването за трудова злополука и професионална болест се осъществява чрез задължителното държавно обществено осигуряване като средствата са обособени във фонд „Трудова злополука и професионална болест“ (ФТЗПБ). Приходите на фонда се набират от задължителни осигурителни вноски от работодателите за наетите от тях лица, като размерът им е диференциран в диапазона от 0,4% до 1,1% в зависимост от честотата и тежестта на трудовите злополуки според икономическата дейност на осигурителя (Приложение № 2 към чл. 14 от ЗБДОО за 2024 г.). В обхвата на осигурените за трудова злополука и професионална болест са и работещите по трудов договор за краткотрайна сезонна селскостопанска работа, сключили трудов договор по чл. 114а, ал. 1 от КТ, както и морските лица, които задължително се осигуряват за своя сметка.

Средствата на фонда се разходват за: изплащане на пенсии, парични обезщетения и помощи, както и за осъвременяване и индексирание на тези плащания; мероприятия за предотвратяване на трудови злополуки и професионални болести; диагностика на професионалните болести; помощно-технически средства, свързани с увреждането и други разходи, произтичащи от осигуряването за този социален риск.

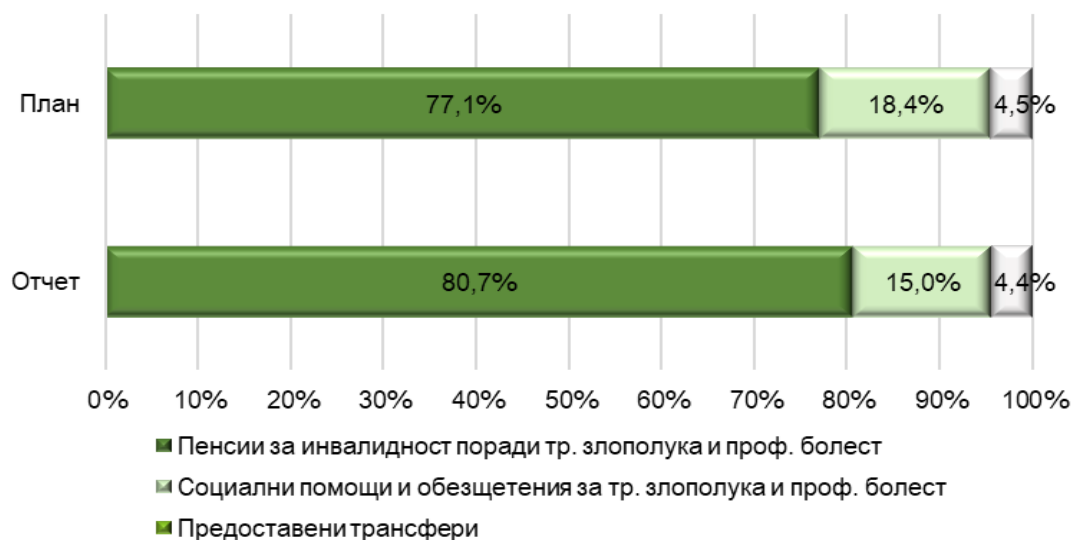
Таблица № 29 : Бюджет на фонд „Трудова злополука и професионална болест“ за 2024 г.

Показатели	План (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение спрямо план (%)
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	354 768,8	388 042,2	109,4
1. Осигурителни приходи	354 768,8	388 042,2	109,4
1.1. Осигурителни вноски	354 768,8	388 042,2	109,4
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	97 389,0	91 165,5	93,6
1. Разходи	93 039,0	87 186,3	93,7
1.1. Пенсии	75 073,9	73 538,8	98,0
- Пенсии за сметка на ДОО	75 073,9	73 538,8	98,0
1.2. Социални помощи и обезщетения	17 965,1	13 647,5	76,0
- Парични обезщетения за временна неработоспособност поради трудова злополука и професионална болест	17 878,2	13 627,8	76,2
- Парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност поради трудова злополука и професионална болест	4,8	-	-
- Еднократна помощ при смърт поради трудова злополука и професионална болест	74,4	17,8	23,9
Парични помощи за профилактика и рехабилитация	7,7	2,0	25,6
2. Предоставени трансфери	4 350,0	3 979,2	91,5
2.1. На Министерство на здравеопазването, съгл. чл. 24, т. 5 от КСО	350,0	350,0	100,0
2.2. На МТСП за фонд "Условия на труд"	4 000,0	3 629,2	90,7
- Мероприятия за предотвратяване на трудовите злополуки и професионалните болести, съгласно чл. 24, т. 3 от КСО	3 000,0	2 697,1	89,9
- За диагностика на професионалните болести, съгласно чл. 24, т. 4 от КСО	1 000,0	932,1	93,2
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	257 379,8	296 876,7	115,3

1. *Приходите* от осигурителни вноски, постъпили във фонд „Трудова злополука и професионална болест“, през 2024 г. са 388 042,2 хил. лв. и надвишават планираната сума с 33 273,4 хил. лв. или с 9,4 на сто.

2. *Общо разходите и трансферите* на фонда, са в размер на 91 165,5 хил. лв. *Разходите за пенсии и обезщетения* (без трансферите) възлизат на 87 186,3 хил. лв., което представлява 93,7% изпълнение на плана.

Видно от фигура № 30 с най-голям дял от общите разходи на фонда за 2024 г. са тези за изплащане на *пенсии* – 80,7% (73 538,8 хил. лв.). Спрямо планираните суми за пенсии е реализирана икономия в размер на 1 535,1 хил. лв.

Фигура № 30 : Структура на разходите и трансферите във фонд „Трудова злополука и професионална болест“ за 2024 г.

Следващата група разходи е за изплащане на *социални помощи и обезщетения за трудова злополука и професионална болест*. През 2024 г. за тях са изразходвани 13 647,5 хил. лв. (15,0% от всички разходи на фонда), като е реализирана икономия спрямо плана в размер на 4 317,6 хил. лв. или 24,0 на сто. Изразходваните средства за социални помощи и обезщетения от фонда са разпределени, както следва:

- За *парични обезщетения за временна неработоспособност поради трудова злополука или професионална болест* – 13 627,8 хил. лв. Изразходвани са с 4 250,4 хил. лв. (с 23,8 на сто) по-малко спрямо планираните;
- За *парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност поради трудова злополука и професионална болест* през 2024 г. не са изразходвани средства;
- На наследниците на починалите, вследствие настъпила трудова злополука или професионална болест осигурени лица във фонда се изплаща *еднократна парична помощ при смърт*. През 2024 г. изразходваните средства за тази помощ са в размер на 17,8 хил. лв., което е с 56,6 хил. лв. (76,1 на сто) по-малко спрямо планираните;
- Извършените разходи за *профилактика и рехабилитация* от фонда са 2,0 хил. лв. Изразходвани са с 5,7 хил. лв. (със 74,4 на сто) по-малко спрямо планираните.

От средствата на фонд „Трудова злополука и професионална болест“ са *предоставени трансфери* на обща стойност 3 979,2 хил. лв., като от тях:

- На *Министерство на здравеопазването (МЗ)* за бюджета на Националната здравно-осигурителна каса за покриване на разходи за помощно технически средства, свързани с увреждане, причинено от трудова злополука и/или професионална болест – 350,0 хил. лв., като изпълнението на плана е на 100,0%;
- На *Министерство на труда и социалната политика (МТСП)* за фонд „Условия на труд“ е предоставен трансфер в размер на 3 629,2 хил. лв. (90,7 на сто от планираните). От тях за *мероприятия за предотвратяване на трудови злополуки и професионални болести* съгласно чл. 24, т. 3 от КСО са преведени 2 697,1 хил. лв., при планирани 3 000,0 хил. лв., а за *диагностика на професионалните болести* съгласно чл. 24, т. 4 от КСО – 932,1 хил. лв., при планирани 1 000,0 хил. лв.

3. По бюджета на фонд „Трудова злополука и професионална болест“ през 2024 г. е отчетен *излишък* в размер на 296 876,7 хил. лв., при планиран 257 379,8 хил. лв., или по-голям

с 39 496,9 хил. лв. По-високият излишък се дължи на постъпилите с 33 273,4 хил. лв. повече приходи и отчетената икономия от 5 852,7 хил. лв. в разходите. Полученият допълнителен трансфер за изплащане на еднократна допълнителна сума към пенсиите за месец декември 2024 г. се отчита по бюджета на НОИ.

ФОНД „ОБЩО ЗАБОЛЯВАНЕ И МАЙЧИНСТВО“

В бюджета на фонд „Общо заболяване и майчинство“ се включват приходите от осигурителни вноски за осигурените лица за общо заболяване и майчинство и разходите за парични помощи и обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване, бременност и раждане, трудоустрояване поради бременност или кърмене или напреднал етап на лечение ин-витро, отглеждане на дете до 2-годишна възраст, отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя), осиновяване на дете до 5-годишна възраст и трансфери за профилактика и рехабилитация и за разходи за помощно-технически средства, свързани с увреждания на осигурени лица за този социален риск.

Лицата, които упражняват трудова дейност задължително се осигуряват за рисковете „общо заболяване“ и „майчинство“ във фонд „Общо заболяване и майчинство“. Размерът на осигурителната вноска е 3,5 на сто, разпределена в съотношение 60:40 между осигурител и осигурен. Морските лица имат задължението да се осигуряват във фонда, като внасят пълния размер на вноската за своя сметка. Самоосигуряващите се лица могат да се осигуряват за тези рискове по свое желание като осигурителната вноска е изцяло за тяхна сметка върху изчисления от тях месечен осигурителен доход, който не може да бъде по-малък от минималния месечен размер на дохода, определен със ЗБДОО за съответната година.

1. *Постъпленията* във фонда през 2024 г. са изцяло от *осигурителни вноски* в размер на 1 994 513,7 хил. лв. Спрямо предвидените в ЗБДОО за годината приходи има преизпълнение със 72 821,5 хил. лв. (3,8 на сто).

Таблица № 30 : Бюджет на фонд „Общо заболяване и майчинство“ за 2024 г.

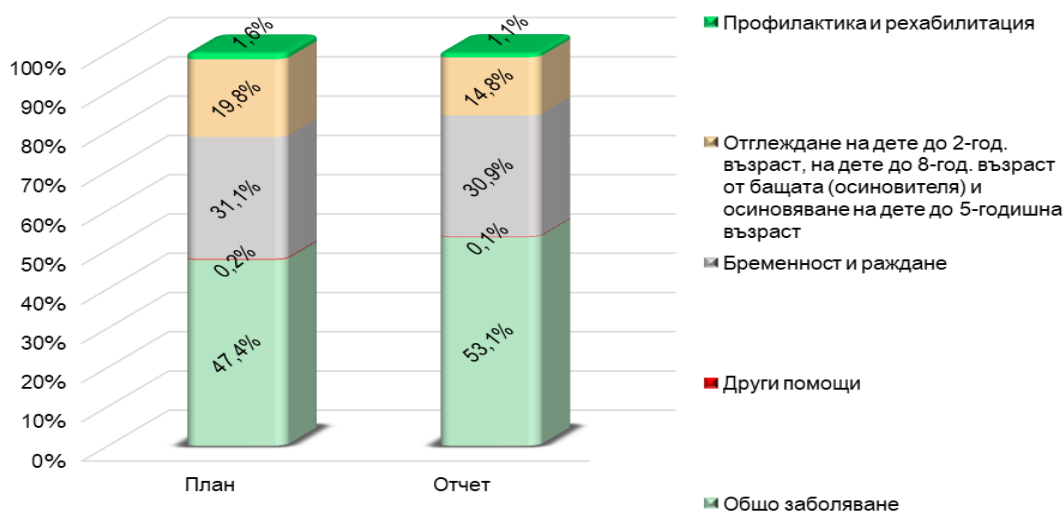
Показатели	План (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение спрямо план %
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	1 921 692,2	1 994 513,7	103,8
1. Осигурителни приходи	1 921 692,2	1 994 513,7	103,8
1.1. Осигурителни вноски	1 921 692,2	1 994 513,7	103,8
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	2 026 596,6	2 173 983,8	107,3
1. Разходи	2 023 796,6	2 168 802,0	107,2
1.1. Социални помощи и обезщетения	2 023 796,6	2 168 802,0	107,2
- обезщетения поради общо заболяване	801 697,9	960 157,1	119,8
- обезщетения за гледане на болен и карантина	37 791,8	52 333,8	138,5
- обезщетения поради нетрудови злополуки	119 427,9	140 097,9	117,3
- парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност	42,9	29,9	69,6
- обезщетения при бременност и раждане	628 942,1	669 377,8	106,4
- парични обезщетения за трудоустрояване поради бременност и кърмене и напреднал етап на лечение ин-витро	-	-	-
- обезщетения за отглеждане на дете до 2-годишна възраст	386 352,4	313 869,4	81,2
- обезщетения при осиновяване на дете до 5-годишна възраст	4 182,0	3 869,1	92,5
- обезщетения за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя)	10 000,0	3 046,1	30,5

- еднократна помощ при смърт	3 646,4	2 395,2	65,7
- парични помощи за профилактика и рехабилитация	31 709,2	23 621,9	74,5
- парични помощи за инвалидност поради общо заболяване, когато няма основание за отпускане на пенсия на осигуреното лице по чл. 11, ал. 3 от КСО	4,0	3,8	95,5
2. Предоставени трансфери	2 800,0	5 181,8	185,1
- на Министерство на здравеопазването, съгл. чл. 26, т. 4 от КСО	2 800,0	2 800,0	100,0
- трансфер за профилактика и рехабилитация на правоимащи лица към бюджетни организации	-	2 381,8	-
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	-104 904,4	-179 470,1	171,1

2. Извършените *разходи и трансфери* от фонда са 2 173 983,8 *хил. лв.*, при планирани 2 026 596,6 *хил. лв.* или със 147 387,2 *хил. лв.* (7,3 на сто) повече от планираните.

Разходите за *социални помощи и обезщетения по КСО* през 2024 г. възлизат на 2 168 802,0 *хил. лв.* и са със 7,2 на сто повече от планираните. Те представляват 99,8% от всички разходи и трансфери.

Според отчетните данни (фигура № 31) с най-голям дял са разходите за изплащане на парични обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване (53,1%), следвани от паричните обезщетения при бременност и раждане (30,9%) и обезщетенията за отглеждане на дете до 2-годишна възраст, отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя) и осиновяване на дете до 5-годишна възраст (14,8%).

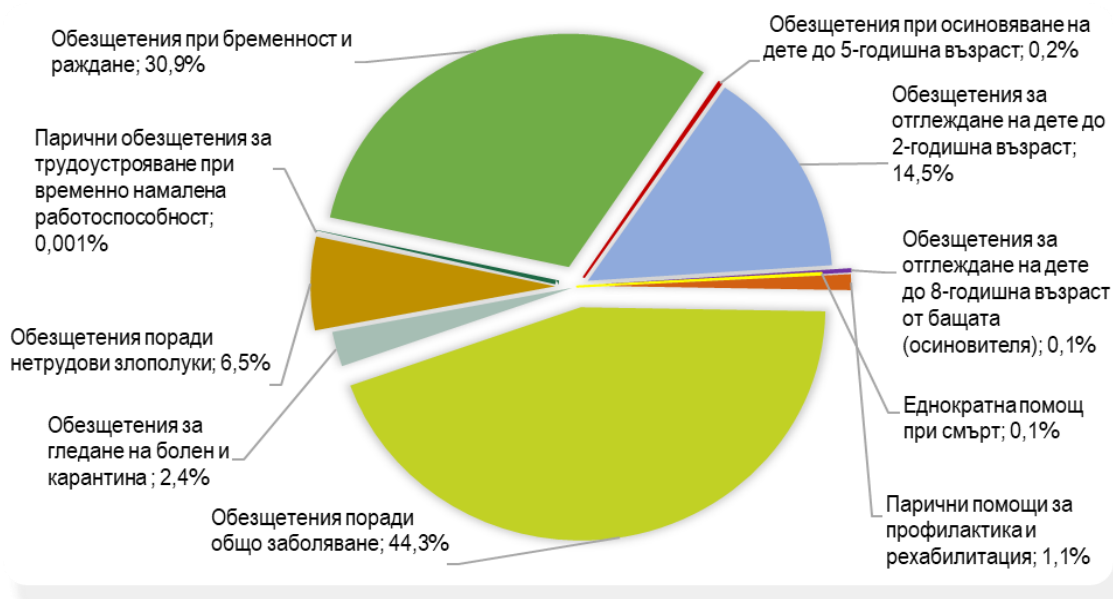

Фигура № 31 : Структура на средствата за обезщетения и помощи от фонд „Общо заболяване и майчинство“ за 2024 г.

- Изплатените през 2024 г. общо средства за *паричните обезщетения за временна неработоспособност* (обезщетенията за общо заболяване, за гледане на болен член от семейството и карантина и обезщетенията поради нетрудови злоупотреки) са в размер на 1 152 588,8 *хил. лв.*, при планирани 958 917,6 *хил. лв.* Преразходът за тези обезщетения е 193 671,2 *хил. лв.*, или с 20,2 на сто повече. Изплатени са общо 22 535,2 *хил. работни дни* (с 6,3 на сто повече от планираните) при среднодневен размер на обезщетението от 51,15 *лв.*, което е с 13,0 на сто по-високо от планираното. Нарастването на тези разходи за парични обезщетения през 2024 г. е свързано с промяната в чл. 40, ал. 5 от КСО, според която

изплащането на третия работен ден от временната неработоспособност от 1 януари 2024 г. се поема от ДОО;

- Основният разход е за *парични обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване*. За тях през 2024 г. са изплатени 960 157,1 хил. лв., като е налице преразход спрямо плана в размер на 158 459,2 хил. лв.;
 - При *обезщетенията поради нетрудови злополуки* са изплатени 140 097,9 хил. лв., или със 17,3 на сто повече от планираните;
 - За *обезщетения за гледане на болен член от семейството и карантина* през 2024 г. са изплатени 52 333,8 хил. лв. Отчита се преразход спрямо плана в размер на 14 542,0 хил. лв., или с 38,5 на сто повече от планираните (37 791,8 хил. лв.).
 - За *обезщетенията за трудоустрояване при временно намалена работоспособност* са изразходвани 29,9 хил. лв. и се отчита икономия с 30,4 на сто спрямо планираните за годината;
 - За *обезщетения поради бременност и раждане* са извършени разходи, възлизащи на 669 377,8 хил. лв., което е с 40 435,7 хил. лв. (6,4 на сто) над плана. Изплатените работни дни (11 615,2 хил. работни дни), са със 17,1 на сто по-малко от планираните, при среднодневен размер на обезщетението от 57,63 лв., което е с 28,4 на сто по-високо от планираното. Отчетеният по-висок разход спрямо планирания се дължи на по-високия среднодневен размер на паричното обезщетение, предвид нарастването на доходите на осигурените лица, както и на факта, че през месец декември 2024 г. се изплатиха паричните обезщетения за бременност и раждане, които са дължими за същия месец и би следвало да се изплатят през месец януари следващата година. В резултат на това разходите за обезщетенията за бременност и раждане през месец декември 2024 г. са с 36 274,5 хил. лв. повече спрямо месец ноември 2024 г.;
 - Разходите за *обезщетения за отглеждане на дете до 2-годишна възраст* са 313 869,4 хил. лв. и се отчита икономия спрямо плана от 72 483,0 хил. лв. (18,8 на сто). Изплатени са 9 229,2 хил. работни дни (с 11,3 на сто по-малко от планираните) при среднодневен размер на обезщетението от 34,01 лв., което е с 8,4 на сто по-ниско от планираното;
 - За *обезщетения при осиновяване на дете до 5-годишна възраст* извършените разходи са 3 869,1 хил. лв., което е с 312,9 хил. лв. (със 7,5 на сто) по-малко от планираната сума;
 - За *обезщетения за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя)* през 2024 г. извършеният разход е в размер на 3 046,1 хил. лв. (при план 10 000,0 хил. лв.). Изпълнението спрямо плана е 30,5% или има икономия от 6 953,9 хил. лв.;
 - От фонда са изплатени 23 621,9 хил. лв. за *парични помощи за профилактика и рехабилитация*, като изпълнението на плана е 74,5% или е реализирана икономия от 8 087,2 хил. лв.;
 - За *еднократна помощ при смърт* от фонда е извършен разход в размер на 2 395,2 хил. лв., като изпълнението спрямо плана е 65,7% и има икономия от 1 251,2 хил. лв. През 2024 г. за сметка на фонд „Общо заболяване и майчинство“ и фонд „Трудова злополука и професионална болест“ са изплатени общо 2 413,0 хил. лв., като от двата фонда е изплатена помощ при смърт на 10 976 лица при среден размер на помощта от 219,84 лв.;
 - За *парични помощи при инвалидност*, когато няма основание за отпускане на пенсия, през 2024 г. е извършен разход в размер на 3,8 хил. лв., което е с 0,2 на сто по-малко от планираните.
- 2.2. От бюджета на фонда са предоставени следните трансфери:
- на Министерство на здравеопазването, съгласно чл. 26, т. 4 от КСО, за *осигуряване на помощно-технически средства* – трансфер в размер на 2 800,0 хил. лв.;
 - за *профилактика и рехабилитация на правоимащи лица към бюджетни организации* – трансфер в размер на 2 381,8 хил. лв.

Фигура № 32 : Структура на разходите за социални помощи и обезщетения от фонд „Общо заболяване и майчинство“ през 2024 г.

3. Фонд „Общо заболяване и майчинство“ при планиран дефицит от 104 904,4 хил. лв., е отчетен такъв в размер на 179 470,1 хил. лв. или със 74 565,8 хил. лв. повече от планирания. По-високият дефицит се дължи основно от отчетените със 147 387,2 хил. лв. повече разходи.

ФОНД „БЕЗРАБОТИЦА“

В обхвата на задължителното обществено осигуряване се включва и рискът „безработица“, като средствата от осигурителни вноски постъпват във фонд „Безработица“. Осигурени в този фонд са всички лица, работещи по трудови и служебни правоотношения. Размерът на осигурителната вноска е 1,0 на сто и се разпределя между работодател и осигурен в съотношение 60:40. Морските лица се осигуряват за безработица по свое желание, като внасят осигурителна вноска за своя сметка.

Не се осигуряват за безработица лицата, включени в програми за подкрепа на майчинството и насърчаване на заетостта, когато това не е предвидено в съответната програма, членовете на кооперации, работещи без трудови правоотношения, както и тези, които са избрани в органите на управление на кооперацията и с тях не са сключени трудови правоотношения. Не се осигуряват за безработица лицата, работещи без трудово правоотношение по договор с възложител (граждански договори), както и самоосигуряващите се лица.

Приходите на фонда се набират от осигурителни вноски, трансфери от държавния бюджет и други източници. Изразходват се за изплащане на обезщетения за безработица на лица, останали без работа и отговарящи на условията за получаването им по КСО и на основание чл. 230 и 231 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България (ЗОВСРБ).

1. Общо постъпилите през 2024 г. приходи и трансфери в бюджета на фонд „Безработица“ са 548 859,8 хил. лв., при планирани 527 006,0 хил. лв. Преизпълнението е с 4,1 на сто и се дължи на по-високите с 21 853,8 хил. лв. приходи от осигурителни вноски (548 459,8 хил. лв.), основно поради повишението на минималната работна заплата и на максималния месечен размер на осигурителния доход за всички осигурени лица, както и на увеличението на възнагражденията на служителите в държавната администрация. Полученият

трансфер от централния бюджет за обезщетения по чл. 230 и чл. 231 от ЗОВСРБ е в размер 400,0 хил. лв.

Таблица № 31 : Бюджет на фонд „Безработица“ за 2024 г.

Показатели	План (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение спрямо план (%)
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	527 006,0	548 859,8	104,1
1. Осигурителни приходи	526 606,0	548 459,8	104,1
1.1. Осигурителни вноски	526 606,0	548 459,8	104,1
2. Получени трансфери от централния бюджет за ДОО	400,0	400,0	100,0
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	503 377,2	572 062,2	113,6
1. Разходи	503 377,2	572 062,2	113,6
1.1. Социални помощи и обезщетения	503 377,2	572 147,4	113,7
- Обезщетения за безработица по КСО	502 977,2	570 359,4	113,4
- Обезщетения по чл. 230 и чл. 231, ал. 1 от ЗОВС на РБ	400,0	20,8	5,2
- Еднократно изплатени обезщетения за безработица - чл. 47 от Закона за насърчаване на заетостта	-	1 767,2	-
1.2. Програми, дейности и служби по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта	-	-85,2	-
- Други програми и дейности за осигуряване на заетост	-	-85,2	-
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	23 628,8	-23 202,4	-98,2

2. Отчетените *разходи* на фонда са в размер на 572 062,2 хил. лв., като спрямо плана е налице преразход от 68 685,0 хил. лв. (13,6 на сто). Отчетеният по-висок разход спрямо планирания отчасти се дължи на по-високия максимален дневен размер на обезщетението за безработица, който бе увеличен от 1 януари 2024 г. от 85,71 лв. на 107,14 лв.

През 2024 г. са изплатени *обезщетения за безработица* в размер на 572 147,4 хил. лв., което е повече спрямо плана с 68 770,2 хил. лв. (с 13,7 на сто). Изразходваните средства за обезщетения за безработица са разпределени, както следва:

- *За безработица по КСО* са изразходвани 570 359,4 хил. лв. или с 67 382,2 хил. лв. повече от планираните;
- *За обезщетения по чл. 230 и чл. 231 от ЗОВСРБ* сумата е в размер на 20,8 хил. лв., което е едва 7,1 на сто изпълнение на плана и е реализирана икономия от 379,2 хил. лв.;
- Разходът за *еднократно изплатени обезщетения за безработица* на лица, които искат да започнат самостоятелен бизнес (по условията на чл. 47 от Закона за насърчаване на заетостта) е 1 767,2 хил. лв.

Средно за годината са изплатени обезщетения на 64 837 безработни лица (с 5,8 на сто по-малко от планираните) при средно обезщетение на лице 735,37 лв., което е с 20,6 на сто по-високо от планираното.

3. За фонд „Безработица“ при планиран излишък от 23 628,8 хил. лв., е отчетен дефицит от 23 202,4 хил. лв. Дефицитът се дължи на отчетените с 68 685,0 хил. лв. повече разходи в сравнение с планираните.

БЮДЖЕТ НА НАЦИОНАЛНИЯ ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

Бюджетът на Националния осигурителен институт е част от консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване и обезпечава неговото администриране на централно ниво и на територията на страната. Разработва се по приходните и разходните параграфи на

бюджетната класификация и включва неданъчни приходи, разходи за административната издръжка на института, трансфери между бюджета на НОИ и други бюджети, и външно финансиране.

1. *Общо приходите и трансферите* в бюджета на НОИ са 11 101 474,2 хил. лв., което е с 94 478,3 хил. лв. по-малко от планираните средства в уточнения план за 2024 г.

Таблица № 32 : Бюджет на Националния осигурителен институт за 2024 г.

Показатели	План (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение спрямо план (%)
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ - ВСИЧКО	11 195 952,5	11 101 474,2	99,2
1. Неданъчни приходи	118 741,4	156 173,0	131,5
1.1. Приходи и доходи от собственост	7 982,0	8 736,1	109,4
- Нетни приходи от продажба на услуги, стоки и продукция	7 042,0	7 518,0	106,8
- Приходи от наеми на имущество	40,0	36,9	92,2
- Приходи от други лихви	900,0	1 181,2	131,2
1.2. Глоби, санкции и наказателни лихви	30 529,4	13 689,9	44,8
1.3. Други приходи	80 230,0	133 744,9	166,7
1.4. Постъпления от продажба на нефинансови активи	-	2,1	-
2. Внесени ДДС и др. данъци върху продажбите	-1 377,0	-1 419,8	103,1
3. Получени допълнителни трансфери от централния/държавния бюджет за покриване на недостига от средства	11 078 588,1	10 946 552,6	98,8
4. Получени трансфери от МТСП по програми за осигуряване на заетост	-	141,4	-
5. Получени трансфери от фонд „Условия на труд“	-	27,0	-
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ - ВСИЧКО	194 616,5	188 880,6	97,1
1. Разходи	194 366,5	192 126,2	98,8
1.1. Програми, дейности и служби по социално осигуряване, подпомагане и заетостта	194 143,9	191 938,2	98,9
Разходи за персонал, в т.ч.:	133 924,4	133 484,0	99,7
- Заплати и възнаграждения за персонал	96 693,0	96 538,5	99,8
- Други възнаграждения и плащания за персонала	7 135,0	6 939,3	97,3
- Задължителни осигурителни вноски от работодатели	30 096,4	30 006,2	99,7
Издръжка	50 370,4	49 059,6	97,4
Платени данъци, такси и административни санкции	620,0	591,7	95,4
Разходи за членски внос и участие в нетърговски организации и дейности	172,8	131,0	75,8
Капиталови разходи	9 007,1	8 618,7	95,7
Други програми и дейности за осигуряване на заетост	-	-164,4	-
Програми за временна заетост	-	141,4	-
Други служби и дейности по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта	49,2	49,2	100,0
Дейности за предотвратяване на трудови злополуки и професионални болести	-	27,0	-
1.2. Отбрана и сигурност	222,6	188,0	84,5
2. Предоставени трансфери	250,0	-3 245,6	-1 298,2
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	11 001 336,0	10 912 593,6	99,2
IV. ФИНАНСИРАНЕ	-11 001 336,0	-10 912 593,6	99,2
Суми по разчети за поети осигурителни вноски и данъци	-	20 287,8	-
Друго вътрешно финансиране	-	812,0	-
Наличност в началото на периода	-	1,0	-
Наличност в края на периода	-	-10 933 694,4	-

1.1. В бюджета на НОИ са постъпили 156 173,0 хил. лв. *неданъчни приходи* или с 37 431,6 хил. лв. повече спрямо уточнения план. Тяхното разпределение е, както следва:

- Приходите и доходите от собственост по отчет са 8 736,1 хил. лв. и са със 754,1 хил. лв. повече от планираните. От тях с най-голям дял от 86,1 на сто са нетните приходи от продажба на услуги, стоки и продукция (7 518,0 хил. лв.);

- При планирани 30 529,4 хил. лв. приходи от глоби, санкции и наказателни лихви са събрани 13 689,9 хил. лв., което е с 16 839,5 хил. лв. по-малко от предвидените в уточнения план;

- По уточнен план другите приходи са 80 230,0 хил. лв., а са отчетени 133 744,9 хил. лв. Преизпълнението на плана с 53 514,9 хил. лв. се дължи на постъпилите повече прехвърлени/акумулирани средства от осигурителни вноски по чл. 46, чл. 4в, чл. 69б от КСО;

- Постъпленията от продажба на нефинансови активи през 2024 г. са 2,1 хил. лв.

1.2. Получените *допълнителни трансфери от централния/държавния бюджет за покриване на недостига от средства са в размер на 10 946 552,6 хил. лв.* за изплащане на еднократна допълнителна сума към пенсиите за месец декември 2024 г. и за преодоляване на диспропорциите във възнагажденията на персонала в НОИ. При планирани в уточнения план за 2024 г. трансфери в размер на 11 078 588,1 хил. лв., са преведени със 132 035,5 хил. лв. по-малко. В бюджета на НОИ през годината са постъпили *трансфери от МТСП* по програми за осигуряване на заетост в размер на 141,4 хил. лв. и *трансфери от фонд „Условия на труд* в размер на 27,0 хил. лв.

2. Разходите по бюджета на НОИ се утвърждават от Надзорния съвет по предложение на управителя. През 2024 г. *отчетените разходи и трансфери са 188 880,6 хил. лв.,* при планирани 194 616,5 хил. лв. Налице е икономия от 5 735,9 хил. лв. (2,9 на сто) спрямо уточнения план за годината.

2.1. За *програми, дейности и служби по социално осигуряване, подпомагане и заетост* са изразходвани 191 938,2 хил. лв., което е с 1,1 на сто по-малко спрямо уточнения план за 2024 г.

- *Разходите за издръжка на службите по социално осигуряване през 2024 г. са 191 885,0 хил. лв.* и представляват 0,78 на сто от общите разходи на ДОО. Отчетените разходи са с 2 205,7 хил. лв. (1,1 на сто) по-малко от плана, по-конкретно в следните групи разходи:

- Разходите за *персонал*, които са с най-голям дял (69,5%) от всички разходи за служби по социално осигуряване, са в размер на 133 484,0 хил. лв. или с 440,4 хил. лв. (0,3 на сто) по-малко спрямо уточнения план за 2024 г. С Постановление на Министерски съвет (ДВ, бр. 39/2024 г.) е одобрен допълнителен трансфер по бюджета на ДОО за преодоляване на диспропорции във възнагажденията на персонала в НОИ, включително за увеличаване на възнагажденията за персонала, считано от 1 януари 2024 г., в размер на 11 174,3 хил. лв.

През 2024 г. НОИ е изпълнявал дейността по администриране на социалното осигуряване с планова щатна численост 3 467 служители, от които 590 наети по трудови и 2 877 – по служебни правоотношения. Средносписъчният брой на заетите служители по основен щат в администрацията на НОИ към 31 декември 2024 г. е 3 382 служители, от които 567 служители, наети по трудови правоотношения и 2 815 по служебни правоотношения;

- Отчетените разходи за *издръжка* за 2024 г. са в размер на 49 059,6 хил. лв. или с 1 310,8 хил. лв. (2,6 на сто) по-малко спрямо уточнен план за годината. По-значителна икономия на разходите спрямо плана се наблюдава при разходите за външни услуги с 523,4 хил. лв. и за вода, горива и енергия с 272,3 хил. лв.;

- При *капиталовите разходи*, които са в размер на 8 618,7 хил. лв. през 2024 г. е реализирана икономия от 388,4 хил. лв. (4,3 на сто) по-малко спрямо уточнения план за 2024 г.;

- За *данъци, такси и административни санкции* са платени 591,7 хил. лв. или с 28,3 хил. лв. по-малко от плана;

- Отчетените разходи за *членски внос на НОИ в Международната асоциация за социално осигуряване (МАСО)* и за участие в нетърговски организации и дейности (заплащане на членски внос към Европейската платформа по социално осигуряване) са в размер на 131,0 хил. лв. или с 41,8 хил. лв. по-малко спрямо планираните за 2024 г.

- За програми за временна заетост и други служби и дейности по социално осигуряване, подпомагане и заетостта и за дейности за предотвратяване на трудови злополуки и професионални болести са изразходвани общо 217,6 хил. лв.

2.2. Изразходваната сума за *отбрана и сигурност* е 188,0 хил. лв. и е под планираните 222,6 хил. лв.

3. По бюджета на НОИ (като общ административен фонд), при планиран излишък в края на 2024 г. от 11 001 336,0 хил. лв. е отчетен излишък от 10 912 593,6 хил. лв., или с 88 742,4 хил. лв. под планирания.

Наличните дефицити по фондовете на ДОО се финансират с излишъка по бюджета на НОИ.

Общият финансов резултат е равен на наличността в края на периода по отчета на консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване (1 598,5 хил. лв. – *остатък в левова равностойност по валутните сметки на НОИ и преводи в процес на сетълмент*).

УЧИТЕЛСКИ ПЕНСИОНЕН ФОНД

Учителският пенсионен фонд (УчПФ) е първият у нас професионален пенсионен фонд, създаден през м. март 1996 г. със Закона за фонд „Обществено осигуряване“. Годишният бюджет на УчПФ се приема със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година като приложение към него и не се включва в консолидирания бюджет на ДОО. Администрирането на фонда се извършва от Националния осигурителен институт.

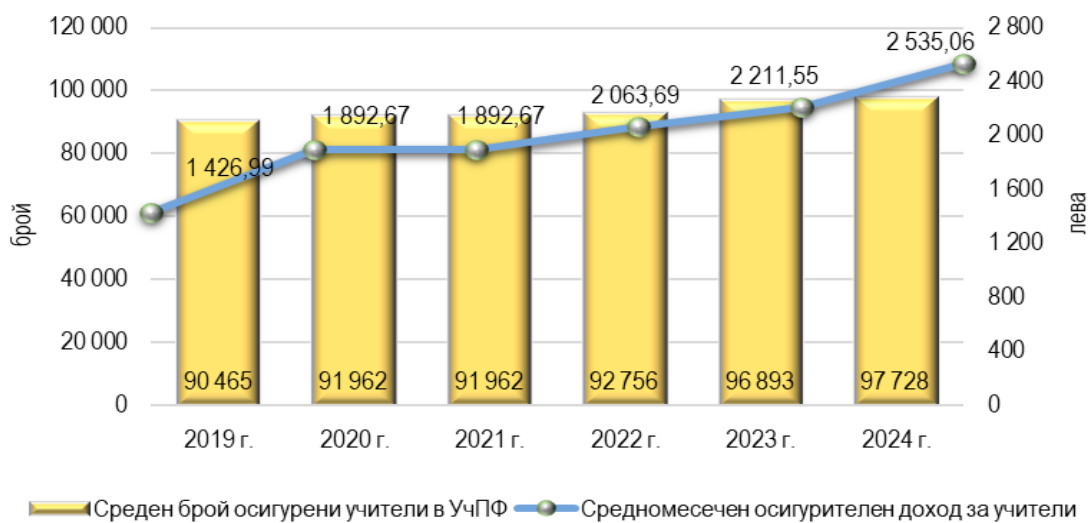
УчПФ на практика е професионална пенсионна схема за ранно пенсиониране на педагогическия персонал зает в системата на образованието (наричани по-нататък учители). Поради специфичния характер на работата учителите имат право да се пенсионират на по-ниска възраст и с по-кратък осигурителен стаж. Разпоредбата на чл. 69в от Кодекса за социално осигуряване предоставя право на осигурените в Учителския пенсионен фонд лица на срочни пенсии в намален размер, пенсии в пълен размер или на добавка за тези, които не са се възползвали от правото на ранно пенсиониране.

Работодателят в лицето на училищата и детските градини (държавни, общински и частни) и обслужващите звена (извънучилищни педагогически учреждения и учреждения със социално предназначение) внася допълнителна осигурителна вноска в УчПФ изцяло за своя сметка за всички учители и възпитатели, заети в системата на образованието. Осигурителната вноска се начислява и се внася върху brutните трудови възнаграждения и за 2024 г. е в размер 4,3 на сто. Постъпилите средства се разходват за изплащане на пенсии и добавки по чл. 69в от КСО.

Осигурени лица и осигурителен доход

Отчетеният средногодишен брой учители, за които са постъпили осигурителни вноски в УчПФ през 2024 г., е 97 728 лица, което е с 835 (0,9 на сто) повече от броя им през 2023 г.

Средният осигурителен доход за учителите за 2024 г. е 2 535,06 лв., който е със 323,51 лв. или 14,6 на сто по-висок от отчетения през 2023 г. и с 53,1 на сто повече спрямо средномесечния осигурителен доход за страната, обявен от НОИ за 2024 г.

Фигура № 33 : Средногодишен брой осигурени учители в УчПФ и средномесечен осигурителен доход за периода 2019 – 2024 г.

Срочни пенсии в намален размер

На учителите, пенсионирали се при условията на чл. 69в, ал. 2 от КСО се изплаща срочна пенсия за ранно пенсиониране от УчПФ. За да възникне право на ранно пенсиониране през 2024 г. са необходими две предпоставки, които трябва да са налице едновременно:

- Навършена възраст 59 години и 2 месеца за жените и 61 години и 7 месеца за мъжете;
- Учителски осигурителен стаж от 25 години и 8 месеца за жените и 30 години и 8 месеца за мъжете;

Към датата на изпълнение на горните условия лицата трябва да са заемали учителска длъжност по чл. 19, ал. 1, 2 и 4 от Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж.

На лице, пенсионирано се при условията на чл. 69в, ал. 2 от КСО се изплаща срочна пенсия за ранно пенсиониране от УчПФ в размер, определен по общия ред за изчисляване на пенсия за осигурителен стаж и възраст, но намален с 0,1 на сто за всеки месец, недостигащ до навършване възрастта на лицето по чл. 68, ал. 1 от КСО. Броят на пенсионерите, с този вид пенсия към 31.12.2024 г. е 1 568, което е с 24 пенсионери повече отколкото към 31.12.2023 г. През 2024 г. броят на пенсионерите с новоотпуснати срочни пенсии в намален размер е 513 или с 5 души повече спрямо 2023 г. (508 души).

Средният основен месечен размер на срочните пенсии за ранно пенсиониране към 31.12.2024 г. е 1 075,10 лв. Запазва се разликата в размера на пенсиите между половете в полза на мъжете. Средният месечен размер на срочните пенсии, изплащани на мъжете е 1 140,53 лв. и е със 76,97 лв. по-висок от този за жените – 1 063,56 лв.

Средният брой месеци, недостигащи до навършване на възрастта за пенсиониране по чл. 68, ал. 1 от КСО, е 38,4 месеца за 2024 г. (38,0 месеца за 2023 г.).

Фигура № 34 : Брой на пенсионерите и среден основен месечен размер на срочната пенсия в намален размер (чл. 69в, ал. 2 от КСО) от УчПФ по години

Срочни пенсии в пълен размер

На учителите, които имат изискуемия учителски осигурителен стаж (25 години и 8 месеца за жените и 30 години и 8 месеца за мъжете) и се пенсионира след навършване на възрастта по чл. 68, ал. 1 от КСО, се изплаща пенсия в пълен размер от УчПФ до навършване на възрастта по чл. 68, ал. 3 от КСО – 67 години за двата пола. След това пенсията започва да се изплаща от фонд „Пенсии“ (чл. 69в, ал. 4 от КСО).

Броят на пенсионерите със срочна пенсия в пълен размер от УчПФ към 31.12.2024 г. е 152, като спрямо края на 2023 г. те са с 6 по-малко. Пенсионерите с пенсии, отпуснати през 2024 г. при условията на чл. 69в, ал. 4 от КСО, са 34, колкото са били и през 2023 г. Средният основен месечен размер към 31.12.2024 г. на пенсията на тези лица е 914,03 лв., който е с 12,8 на сто по-висок от този към края на предходната година. Размерът на пенсията при жените е 899,33 лв. и е много близо до общия среден размер, тъй като този вид пенсия към 31.12.2024 г. се получава само от 7 мъже, със среден основен месечен размер от 1 218,48 лв.

Средният брой месеци, недостигащи до навършване на възрастта по чл. 68, ал. 3 е 51,1 месеца за 2024 г., при 53,9 месеца 2023 г.

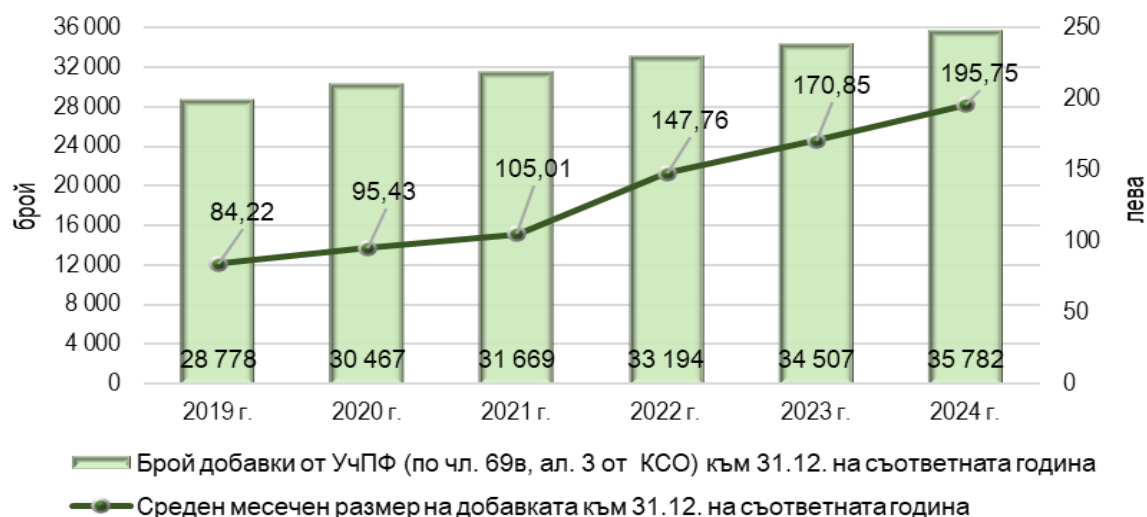
Фигура № 35 : Брой на пенсионерите и среден основен месечен размер на срочната пенсия в пълен размер от УчПФ по години

Добавки от Учителския пенсионен фонд

На учителите, които са придобили право на пенсия при условията на чл. 69в, ал. 1 от КСО и се пенсионира по общите условия за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 и 2 от КСО, се изплаща добавка от Учителския пенсионен фонд в размер 0,33 на сто от пенсията за всеки месец, за който има осигурителна вноска във фонда след придобиване право на пенсия за ранно пенсиониране (чл. 69в, ал. 3 от КСО). Добавката е компенсация за учителите, които са осигурявани във фонд УчПФ и са придобили право на ранно пенсиониране, но не са се възползвали от него.

Броят на пенсионерите, получаващи добавки от УчПФ към 31.12.2024 г. е 35 782, което е с 1 275 повече от края на 2023 г. (ръст от 3,7 на сто). Пенсионерите с новоотпуснати добавки от фонда през 2024 г. са 1 836, като броят им е със 17 повече от отпуснатите през 2023 г. (1 819 бр.). Средният месечен размер на получаваните добавки в края на 2024 г. е 195,75 лв., който е с 24,90 лв. по-висок от този в края на 2023 г. (170,85 лв.). Стойностите по пол показват, че няма голяма разлика в размера на добавката – 196,60 лв. за жените и 187,12 лв. за мъжете.

Средният брой месеци, за които има осигурителна вноска в УчПФ след придобиване право на пенсия по чл. 69в, ал. 1, през 2024 г. е 58,6, а през 2023 г. е бил 58,2 месеца. Добавките на жените са отпуснати при 59,4 месеца среден осигурителен стаж, а на мъжете от 50,1 месеца, което е и една от предпоставките средния размер на добавката на жените да е по-висок от този на мъжете.

Фигура № 36 : Брой на пенсионерите с добавки от УчПФ и среден месечен размер на добавката по години

Финансово състояние на Учителския пенсионен фонд

Приходите на УчПФ се формират от осигурителни вноски от работодателите за осигурените лица и от доходите от инвестиране на активите на фонда. През 2024 г. са планирани постъпления в размер на 118 918,7 хил. лв., а отчетените приходи възлизат на 136 364,5 хил. лв. Изпълнението в приходната част на фонда спрямо плана за 2024 г. възлиза на 114,7 на сто или със 17 445,8 хил. лв. повече от предвиденото. В сравнение с предходната година нарастването на приходите е с 24,8 на сто или с 27 137,3 хил. лв. (109 227,2 хил. лв. за 2023 г.).

- Отчетените приходи от осигурителни вноски през 2024 г. възлизат на 124 873,5 хил. лв. и представляват 91,6 на сто от общите приходи. Те са със 7,9 на сто повече от планираните и с 18,6 на сто (с 19 556,7 хил. лв.) повече спрямо предходната година (105 316,8 хил. лв. за 2023 г.);

- Друг източник на приходи в УчПФ са приходите от лихви и отстъпки от държавни ценни книжа и общински ценни книжа, като са планирани и отчетени 3 174,7 хил. лв.;

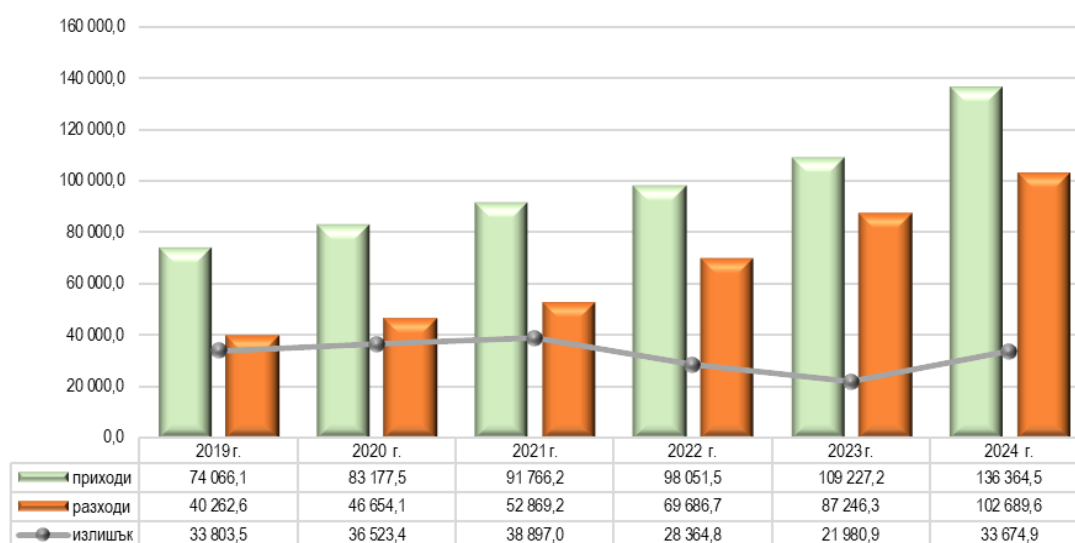
- През 2024 г. са постъпили и 8 315,0 хил. лв. приходи от лихви от срочни депозити, които не са планирани.

Разходите за изплащане на пенсии, добавки и други финансови услуги на УчПФ през 2024 г. възлизат на 102 689,6 хил. лв., което е 97,6 на сто изпълнение на плана за годината. В сравнение с предходната година е налице ръст с 15 443,3 хил. лв. или със 17,7 на сто (87 246,3 хил. лв. за 2023 г.).

- В общите разходи най-голям относителен дял заемат разходите за изплащане на добавки – 77,6 на сто. За изплащане на добавките от УчПФ на учителите, които не са се възползвали от възможността да се пенсионират по-рано, са изразходвани 79 726,9 хил. лв. (с 2 031,3 хил. лв. по-малко от планираните и с 12 874,6 хил. лв. повече от предходната година);

- Разходите за срочни пенсии за ранно пенсиониране и за пенсии в пълен размер на учителите са 22 959,8 хил. лв. и представляват 22,4 на сто от общите разходи. Те са с 466,9 хил. лв. по-малко от планираните и с 2 569,5 хил. лв. повече от 2023 г. Разходите за изплащане на пенсии и добавки, отнесени към приходите от осигурителни вноски са 75,3 на сто през 2024 г., а през 2023 г. са 79,9 на сто;

- През 2024 г. във връзка с настъпил падеж на емисия на държавни ценни книжа, от фонда са платени такси в размер на 2,9 хил. лв.

Фигура № 37 : Финансово състояние на УчПФ за периода 2019 – 2024 г. (в хил. лв.)

Съгласно чл. 28 от КСО, временно свободните средства по фондовете на държавното обществено осигуряване могат да се влагат по депозитни сметки в Българската народна банка (БНБ) или за придобиване на държавни ценни книжа, емитирани от българското правителство. За регламентиране на инвестиционната дейност са утвърдени „Вътрешни правила за инвестиране на временно свободни парични средства на Учителския пенсионен фонд“.

В съответствие с определения ред, НОИ управлява свободния паричен ресурс на УчПФ, чрез откриване и съхраняване на паричните средства по депозитни сметки в БНБ, или чрез инвестирането им в покупка на държавни ценни книжа, емитирани от българското правителство, чрез участия на фонда в провежданите от МФ и БНБ аукциони за продажба на ДЦК на първичния пазар.

Съгласно указания на министъра на финансите от 2024 г., бюджетните организации могат да откриват депозитни сметки по реда на чл. 154, ал. 20 от Закона за публичните финанси в лева и със срок шест месеца, по които ще бъде изплащана лихва, определена от Министерство на финансите. Лихвата се обявява и договаря на годишна база и се начислява служебно от БНБ в края на срока на депозитната сметка.

Считано от 02.05.2024 г. бяха открити депозитни сметки на Учителския пенсионен фонд в БНБ, на обща стойност 490 000,0 хил. лв., със срок шест месеца и лихвен процент 3,32%. Депозитните сметки са автоматично подновени на 04.11.2024 г., като лихвения процент, валиден в деня на подновяването е 2,66%. На 20.12.2024 г. се откриха две нови депозитни сметки, на обща стойност 45 000,0 хил. лв. с лихвен процент 2,45%. Нова депозитна сметка, на стойност 5 000,0 хил. лв. с лихвен процент 2,44% се откри на 23.12.2024 г. Към 31.12.2024 г., общата сума по депозитни сметки на Учителския пенсионен фонд, които се съхраняват в БНБ, възлиза на 540 000,0 хил. лв.

Таблица № 33 : Бюджет на Учителския пенсионен фонд за 2024 и отчет за 2023 г. (в хил. лв.)

ПОКАЗАТЕЛИ	2024 г.		2023 г.	% изпълнение през 2024 г. спрямо:	
	План	Отчет	Отчет	План 2024 г.	Отчет 2023 г.
I. ПРИХОДИ - ВСИЧКО	118 918,7	136 364,5	109 227,2	114,7	124,8
Данъчно-осигурителни приходи	115 744,0	124 873,5	105 316,8	107,9	118,6
Осигурителни вноски за държавно обществено осигуряване	115 744,0	124 873,5	105 316,8	107,9	118,6
Неданъчни приходи	3 174,7	11 491,0	3 910,4	362,0	293,9
Приходи и доходи от собственост	3 174,7	11 489,7	3 910,4	361,9	293,8
Приходи от лихви и отстъпки от ДЦК и общински ценни книжа	3 174,7	3 174,7	3 910,4	100,0	81,2
Лихви по срочни депозити за сметка на централния бюджет	-	8 314,8	-	-	-
Приходи от други лихви	-	0,2	-	-	-
Глоби, санкции и наказателни лихви	-	1,3	-	-	-
II. РАЗХОДИ - ВСИЧКО	105 202,7	102 689,6	87 246,3	97,6	117,7
Текущи разходи	105 202,7	102 689,6	87 246,3	97,6	117,7
Издръжка	17,8	2,9	3,7	16,3	78,4
Други финансови услуги	17,8	2,9	3,7	16,3	78,4
Пенсии и добавки	105 184,9	102 686,7	87 242,6	97,6	117,7
Пенсии от УчПФ	23 426,7	22 959,8	20 390,3	98,0	112,6
Добавки от УчПФ	81 758,2	79 726,9	66 852,3	97,5	119,3
III. ТРАНСФЕРИ	0,0	0,0	0,0		
IV. ДЕФИЦИТ (-) / ИЗЛИШЪК (+)	13 716,0	33 674,9	21 980,9	245,5	153,2
V. ФИНАНСИРАНЕ	-13 716,0	-33 674,9	-21 980,9	245,5	153,2
Събрани средства и извършени плащания от/за социалноосигурителни фондове (+/-)	-	-386,3	-2 117,8	-	18,2
Суми по разчети за поети осигурителни вноски	-	-36,7	-535,1	-	6,9
Покупко-продажба на държавни (общински) ценни книжа от бюджетни организации – нето (+/-)	-15 780,1	14 219,9	18 430,2	-90,1	77,2
Покупка на държавни ценни книжа	-30 000,0	-	-	-	-
Получени погашения по държавни ценни книжа (+)	14 219,9	14 219,9	18 430,2	100,0	77,2
Депозити и средства по сметки – нето (+/-)	2 064,1	-47 471,8	-52 470,6	-2299,9	90,5
Наличност по сметка в началото на периода (+)	30 383,2	10 514,5	22 756,4	34,6	46,2
Наличност по срочни депозити в началото на периода (+)	25 000,0	490 000,0	440 000,0	1960,0	111,4
Остатък в БНБ към края на периода (-)	-23 319,1	-7 986,3	-10 514,6	34,2	76,0
Наличност по срочни депозити в края на периода (-)	-30 000,0	-540 000,0	-490 000,0	1800,0	110,2

Инвестиционният портфейл на УчПФ към 31 декември 2024 г. включва активи на обща стойност 706 122,4 хил. лв., както следва:

- Държавни ценни книжа в размер на 158 136,1 хил. лв. (22,4 на сто);
- Наличност по депозити в БНБ, в размер на 540 000,0 хил. лв. (76,5 на сто);
- Наличност по сметката в БНБ на Учителския пенсионен фонд в размер на 7 986,3 хил. лв.

ГАРАНТИРАНИ ВЗЕМАНИЯ НА РАБОТНИЦИТЕ И СЛУЖИТЕЛИТЕ

Защитата и изплащането на вземанията на работниците и служителите, произтичащи от трудовите им правоотношения, когато спрямо работодателите им е открито производство по несъстоятелност се осъществява чрез специализиран фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ (фонд ГВРС).

Право на гарантирано вземане имат работниците и служителите, които са или са били в трудово правоотношение с работодателя, независимо от срока му и от продължителността на работното време. За да се възползват лицата от правото си на гарантирани вземания е необходимо работодателят им да е осъществявал дейност най-малко 12 месеца преди

началната дата на неплатежоспособността, съответно свръхзадължеността, посочена в решението за откриване на производство по несъстоятелност.

При определяне размера на гарантираното вземане законът разделя правоимащите лица на две основни групи:

- I. Работници и служители, независимо дали са или са били в трудово правоотношение, с начислени, но неизплатени месечни трудови възнаграждения и парични обезщетения за сметка на работодателя. За тази група лица гарантираното вземане е в размер на последните шест начислени, но неизплатени месечни трудови възнаграждения и парични обезщетения през последните 36 календарни месеца, предхождащи месеца, в който е вписано решението за откриване на производство по несъстоятелност. Максималният месечен размер на гарантираните вземания се определя ежегодно със ЗБДОО и не може да бъде по-малък от две и половина минимални работни заплати, установени за страната към датата на вписване на решението в търговския регистър;
- II. Работници и служители, чиито правоотношения са прекратени през последните 36 месеца преди датата на вписване в търговския регистър на съдебното решение и на които вземанията са само за начислени, но неизплатени парични обезщетения за сметка на работодателя, дължими по силата на нормативен акт или колективен трудов договор. Гарантираното вземане е в размер на неизплатените обезщетения, но не повече от четирикратния размер на минималната месечна работна заплата, установена за страната към датата на прекратяване на трудовото правоотношение.

Фондът се управлява от Надзорен съвет и Директор. Надзорният съвет е колегиален орган с три годишен мандат и се състои от осем членове:

- четирима представители на национално представените организации на работодателите;
- двама представители на национално представените организации на работниците и служителите;
- по един представител на МТСП и на Министерство на финансите.

Директорът представлява фонда и осъществява оперативното му ръководство. Назначава се от управителя на НОИ по предложение на Надзорния съвет и има четиригодишен мандат. Директорът на фонда участва в заседанията на надзорния съвет със съвещателен глас.

Административното, техническото, счетоводното, правното и информационното му обслужване се извършва от Националния осигурителен институт.

Годишният бюджет на фонд ГВРС се приема като приложение към Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година.

Приходите във фонда (регламентирани в чл. 14 от ЗГВРСНР) се набират от:

- задължителни месечни вноски за сметка на работодателите;
- приходи от встъпване в правата на удовлетворени от фонда кредитори в рамките на съдебното производство по несъстоятелност;
- възстановени от работодателя суми за изплатените от фонда вземания и за внесените за сметка на работодателя осигурителни вноски;
- доходи от инвестиране на временно свободните парични средства на фонда;
- дарения, временни финансови и безвъзмездни помощи;
- лихви, глоби и други източници.

Средствата по фонда (регламентирани в чл. 15 от ЗГВРСНР) се разходват за:

- изплащане на гарантираните вземания;
- издръжка на дейността на фонда в размер, установен от Надзорния съвет;
- разходи за дейността по административно, техническо, счетоводно, правно и информационно обслужване, извършвано от НОИ, които се определят ежегодно със ЗБДОО за съответната година.

Остатъкът по сметката на фонда преминава като наличност за следващата бюджетна година и се използва по предназначение.

Финансово състояние на фонд ГВРС

Бюджетът на фонд ГВРС за 2024 г. е приет със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2024 г. като Приложение № 3 към чл. 15, ал. 4. Той е разработен при спазване на основните параметри на консолидирания бюджет на ДОО и указанията на министъра на финансите, а нормативното основание е Законът за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя.

Съгласно ЗБДОО за 2024 г. не се внасят вноски за фонд ГВРС. Максималният месечен размер на гарантираните вземания по чл. 22, ал. 2 от ЗГВРСНР, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2024 г. е 2 332,50 лв.

Приходи

Изпълнението на бюджета на фонд ГВРС за 2024 г. показва, че са постъпили приходи в размер на 2 716,4 хил. лв., при планирани 2 500,0 хил. лв. или изпълнението на приходите е 108,7 на сто.

Най-съществен е делът на приходите от лихви от притежаваните от фонда държавни ценни книжа (99,4%), които през 2024 г. са 2 699,5 хил. лв. и са с 8,0 на сто повече спрямо плана.

Постъпленията от глоби, санкции и наказателни лихви са в размер на 12,6 хил. лв.

През 2024 г. са постъпили приходи от вноски от работодатели в размер на 2,1 хил. лв., дължими за предходни години, които не се планират и други приходи в размер на 2,2 хил. лв.

Таблица № 34 : Бюджет на фонд ГВРС за 2024 г.

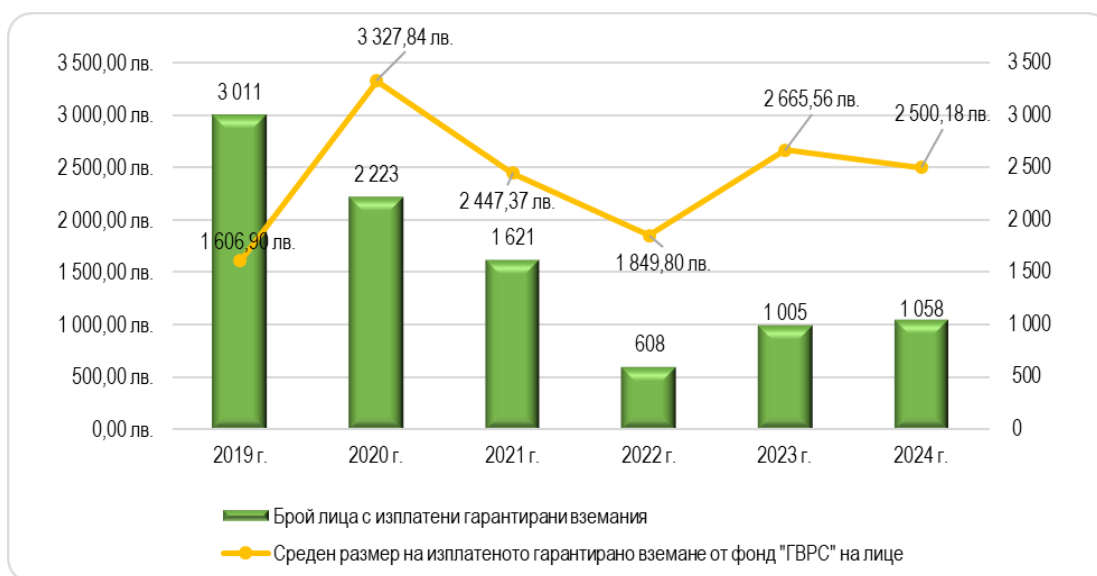
Показатели	План (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение %
I. ПРИХОДИ	2 500,0	2 716,4	108,7
Приходи от вноски	-	2,1	-
Приходи от лихви и отстъпки от държавни и общински ценни книжа	2 500,0	2 699,5	108,0
Глоби, санкции и наказателни лихви	-	12,6	-
Други приходи	-	2,2	-
II. РАЗХОДИ	4 801,7	2 035,4	42,4
Обезщетения и помощи за домакинствата	4 500,0	1 770,2	39,3
Разходи за гарантирани вземания на работници и служители	4 500,0	2 645,2	58,8
Възстановени суми от работодатели за изплатени от фонда вземания на работници и служители (-)	-	-875,0	-
Разходи за дейността	90,0	90,0	100,0
Разходи за дейността, извършени по чл. 13 от ЗГВРСНР	90,0	90,0	100,0
Разходи за заплати и възнаграждения на персонала	66,2	61,4	92,7
Други възнаграждения и плащания на персонала	85,5	79,7	93,2
Задължителни осигурителни вноски от работодатели	24,0	5,2	21,7
Осигурителни вноски от работодатели	24,0	9,5	39,6

Възстановени осигурителни вноски от работодатели за изплатени от фонда вземания на работници и служители(-)	-	-4,3	-
Издръжка	36,0	28,8	80,0
Платени данъци, такси и административни санкции	-	0,07	-
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	-2 301,7	681,0	-29,6
IV. ФИНАНСИРАНЕ	2 301,7	-681,0	-29,6

Разходи

През 2024 г. планираните разходи по бюджета на фонд ГВРС са в размер на 4 801,7 хил. лв., а по отчет са 2 035,4 хил. лв. или изпълнението на плана е 42,4 на сто. Направените разходи са разпределени, както следва:

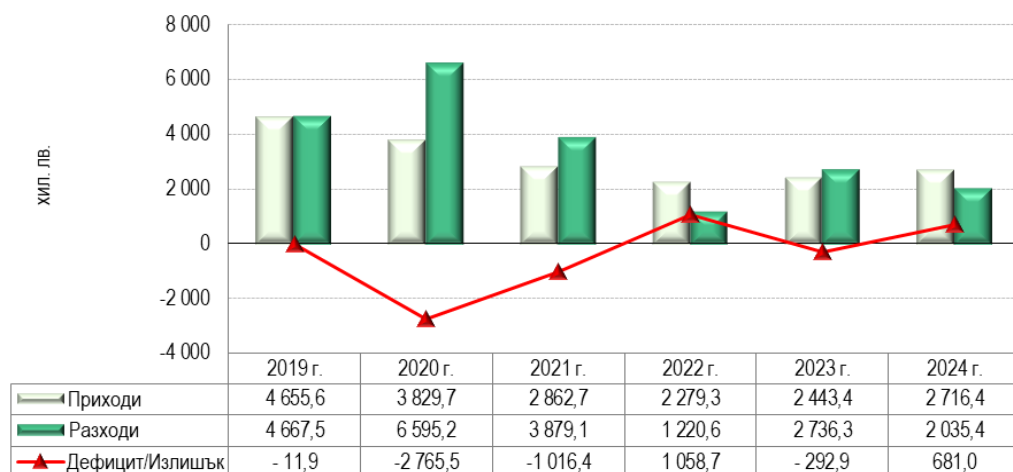
- Изплатени гарантирани вземания на правоимащи лица в размер 1 770,2 хил. лв., от които 2 645,2 хил. лв. плащания от фонд ГВРС за вземания на работници и служители от предприятия в несъстоятелност и 875,0 хил. лв. възстановени суми от работодатели за изплатени от фонд ГВРС гарантирани вземания. Общо сумата е с 2 729,8 хил. лв. по-малко от планираните и със 757,6 хил. лв. по-малко от изплатените през 2023 г.;
- За дейността по административното, техническото, счетоводното, правното и информационното обслужване на фонда, съгласно чл. 13 от ЗГВРСНР са изразходени 90,0 хил. лв. от сметката на фонда;
- За заплати и възнаграждения на персонала, нает по трудови правоотношения – 61,4 хил. лв. и за други възнаграждения и плащания на персонала по извънтрудови правоотношения – 79,7 хил. лв.;
- За осигурителни вноски от работодатели за ДОО, здравноосигурителни вноски, ДЗПО – 5,2 хил. лв.

Фигура № 38 : Брой лица с изплатени гарантирани вземания и среден размер на гарантираното вземане за периода 2019 – 2024 г.

Броят на работодателите през 2024 г., от чиито работници и служители е получено заявление-декларация в териториалните поделения на Националния осигурителен институт за отпускане на гарантирани вземания, е 55 при 49 за 2023 г. Въз основа на получените заявления-декларации през 2024 г. са издадени разпореждания за изплащане на гарантирани вземания на

1 058 правоимащи лица, което е с 53 лица повече спрямо 2023 г., когато броят им е бил 1 005 лица. Изплатеният среден размер на гарантирано вземане на един работник и служител по издадените през 2024 г. разпореждания е 2 500,18 лв. През 2023 г. средният размер на вземането е бил 2 665,56 лв. или със 165,38 лв. по-висок.

Фигура № 39 : Финансово състояние на фонд ГВРС за периода 2019 – 2024 г.

През 2024 г. закупените от фонда държавни ценни книжа са на обща стойност 47 073,3 хил. лв., а получените суми от падежи на държавни ценни книжа са в размер на 8 024,2 хил. лв. Фонд ГВРС приключва 2024 г. с излишък от 681,0 хил. лв.

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

1. Статистически бюлетин „Пенсии“ – тримесечно издание на НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
2. Статистически годишник „Пенсии“ – годишно издание на НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
3. Статистически бюлетин за регистрираните безработни лица с право на парично обезщетение през 2024 г. – НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
4. Показатели, характеризиращи временната неработоспособност на осигурените лица за 2023 г. и 2024 г. – НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
5. Отчет за изпълнение на бюджета на ДОО за 2024 г. – НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
6. Статистически отчет за изпълнение на консолидирания бюджет на ДОО за 2024 г. – НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
7. Отчет за изпълнение на бюджета на Учителския пенсионен фонд за 2024 г. – НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
8. Отчет за изпълнение на бюджета на фонд ГВРС за 2024 г. – НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
9. Държавен вестник.
10. Информация от сайтове на други институции (НСИ, АЗ и др.).

ПРИЛОЖЕНИЕ

Таблица № 1 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-2 от КСО за периода 2024-2037 г. (лица с пълен осигурителен стаж)

Година	Жени			Мъже		
	Възраст	Осиг. стаж	Родени	Възраст	Осиг. стаж	Родени
2024	62 г. 2 м.	36 г. 6 м.	от 01.01.1962 г. до 31.10.1962 г.	64 г. 7 м.	39 г. 6 м.	от 01.07.1959 г. до 31.05.1960 г.
2025	62 г. 4 м.	36 г. 8 м.	от 01.11.1962 г. до 31.08.1963 г.	64 г. 8 м.	39 г. 8 м.	от 01.06.1960 г. до 30.04.1961 г.
2026	62 г. 6 м.	36 г. 10 м.	от 01.09.1963 г. до 30.06.1964 г.	64 г. 9 м.	39 г. 10 м.	от 01.05.1961 г. до 31.03.1962 г.
2027	62 г. 8 м.	37 г.	от 01.07.1964 г. до 30.04.1965 г.	64 г. 10 м.	40 г.	от 01.04.1962 г. до 28.02.1963 г.
2028	62 г. 10 м.	37 г.	от 01.05.1965 г. до 28.02.1966 г.	64 г. 11 м.	40 г.	от 01.03.1963 г. до 31.01.1964 г.
2029	63 г.	37 г.	от 01.03.1966 г. до 31.12.1966 г.	65 г.	40 г.	от 01.02.1964 г. до 31.12.1964 г.
2030	63 г. 3 м.	37 г.	от 01.01.1967 г. до 30.09.1967 г.	65 г.	40 г.	от 01.01.1965 г. до 31.12.1965 г.
2031	63 г. 6 м.	37 г.	от 01.10.1967 г. до 30.06.1968 г.	65 г.	40 г.	от 01.01.1966 г. до 31.12.1966 г.
2032	63 г. 9 м.	37 г.	от 01.07.1968 г. до 31.03.1969 г.	65 г.	40 г.	от 01.01.1967 г. до 31.12.1967 г.
2033	64 г.	37 г.	от 01.04.1969 г. до 31.12.1969 г.	65 г.	40 г.	от 01.01.1968 г. до 31.12.1968 г.
2034	64 г. 3 м.	37 г.	от 01.01.1970 г. до 30.09.1970 г.	65 г.	40 г.	от 01.01.1969 г. до 31.12.1969 г.
2035	64 г. 6 м.	37 г.	от 01.10.1970 г. до 30.06.1971 г.	65 г.	40 г.	от 01.01.1970 г. до 31.12.1970 г.
2036	64 г. 9 м.	37 г.	от 01.07.1971 г. до 31.03.1972 г.	65 г.	40 г.	от 01.01.1971 г. до 31.12.1971 г.
2037	65 г.	37 г.	от 01.04.1972 г. до 31.12.1972 г.	65 г.	40 г.	след 31.12.1971 г.

Таблица № 2 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69, ал. 1, 2, 3, 5, 5а и 6 от КСО за периода 2024-2029 г. (полицаи, военни и др.)

Година	Възраст	Осигурителен стаж	Действителен осигурителен стаж	Родени
2024	54 г. 2 м.	27 г.	18 г.	от 01.01.1970 г. до 31.10.1970 г.
2025	54 г. 4 м.	27 г.	18 г.	от 01.11.1970 г. до 31.08.1971 г.
2026	54 г. 6 м.	27 г.	18 г.	от 01.09.1971 г. до 30.06.1972 г.
2027	54 г. 8 м.	27 г.	18 г.	от 01.07.1972 г. до 30.04.1973 г.
2028	54 г. 10 м.	27 г.	18 г.	от 01.05.1973 г. до 28.02.1974 г.
2029	55 г.	27 г.	18 г.	след 28.02.1974 г.

Таблица № 3 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69, ал. 4 и 7 от КСО за периода 2024-2029 г. (водолази, парашутисти, летци и др., с придобит стаж в определени ведомства и по определени закони)

Година	Възраст	Осигурителен стаж	Родени
2024	44 г. 2 м.	15 г.	от 01.01.1980 г. до 31.10.1980 г.
2025	44 г. 4 м.	15 г.	от 01.11.1980 г. до 31.08.1981 г.
2026	44 г. 6 м.	15 г.	от 01.09.1981 г. до 30.06.1982 г.
2027	44 г. 8 м.	15 г.	от 01.07.1982 г. до 30.04.1983 г.
2028	44 г. 10 м.	15 г.	от 01.05.1983 г. до 28.02.1984 г.
2029	45 г.	15 г.	след 28.02.1984 г.

Таблица № 4 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69а от КСО за периода 2024-2029 г. (балерини, балетисти и танцьори в културни организации)

Година	Възраст	Осигурителен стаж	Родени
2024	44 г. 2 м.	25 г.	от 01.01.1980 г. до 31.10.1980 г.
2025	44 г. 4 м.	25 г.	от 01.11.1980 г. до 31.08.1981 г.
2026	44 г. 6 м.	25 г.	от 01.09.1981 г. до 30.06.1982 г.
2027	44 г. 8 м.	25 г.	от 01.07.1982 г. до 30.04.1983 г.
2028	44 г. 10 м.	25 г.	от 01.05.1983 г. до 28.02.1984 г.
2029	45 г.	25 г.	след 28.02.1984 г.

Таблица № 5 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69б, ал. 1 от КСО за периода 2024-2037 г. (лица с придобит осигурителен стаж в условията на първа категория труд)

Година	Жени		Мъже		Жени и мъже	Сбор от осигурителен стаж и възраст	
	Възраст	Родени	Възраст	Родени	Осиг. стаж	Жени	Мъже
2024	50 г. 8 м.	от 01.09.1973 г. до 30.04.1974 г.	54 г. 2 м.	от 01.01.1970 г. до 31.10.1970 г.	10	94	100
2025	51 г.	от 01.05.1974 г. до 31.12.1974 г.	54 г. 4 м.	от 01.11.1970 г. до 31.08.1971 г.	10	94	100
2026	51 г. 4 м.	от 01.01.1975 г. до 31.08.1975 г.	54 г. 6 м.	от 01.09.1971 г. до 30.06.1972 г.	10	94	100
2027	51 г. 8 м.	от 01.09.1975 г. до 30.04.1976 г.	54 г. 8 м.	от 01.07.1972 г. до 30.04.1973 г.	10	94	100
2028	52 г.	от 01.05.1976 г. до 31.12.1976 г.	54 г. 10 м.	от 01.05.1973 г. до 28.02.1974 г.	10	94	100
2029	52 г. 4 м.	от 01.01.1977 г. до 31.08.1977 г.	55 г.	от 01.03.1974 г. до 31.12.1974 г.	10	94	100
2030	52 г. 8 м.	от 01.09.1977 г. до 30.04.1978 г.	55 г.	от 01.01.1975 г. до 31.12.1975 г.	10	94	100
2031	53 г.	от 01.05.1978 г. до 31.12.1978 г.	55 г.	от 01.01.1976 г. до 31.12.1976 г.	10	94	100
2032	53 г. 4 м.	от 01.01.1979 г. до 31.08.1979 г.	55 г.	от 01.01.1977 г. до 31.12.1977 г.	10	94	100
2033	53 г. 8 м.	от 01.09.1979 г. до 30.04.1980 г.	55 г.	от 01.01.1978 г. до 31.12.1978 г.	10	94	100
2034	54 г.	от 01.05.1980 г. до 31.12.1980 г.	55 г.	от 01.01.1979 г. до 31.12.1979 г.	10	94	100
2035	54 г. 4 м.	от 01.01.1981 г. до 31.08.1981 г.	55 г.	от 01.01.1980 г. до 31.12.1980 г.	10	94	100
2036	54 г. 8 м.	от 01.09.1981 г. до 30.04.1982 г.	55 г.	от 01.01.1981 г. до 31.12.1981 г.	10	94	100
2037	55 г.	от 01.05.1982 г. до 31.12.1982 г.	55 г.	след 31.12.1981 г.	10	94	100

Таблица № 6 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69б, ал. 2 от КСО за периода 2024-2037 г. (лица с придобит осигурителен стаж в условията на втора категория труд)

Година	Жени		Мъже		Жени и мъже	Сбор от осигурителен стаж и възраст	
	Възраст	Родени	Възраст	Родени	Осиг. стаж	Жени	Мъже
2024	55 г. 8 м.	от 01.09.1968 г. до 30.04.1969 г.	59 г. 2 м.	от 01.01.1965 г. до 31.10.1965 г.	15	94	100
2025	56 г.	от 01.05.1969 г. до 31.12.1969 г.	59 г. 4 м.	от 01.11.1965 г. до 31.08.1966 г.	15	94	100
2026	56 г. 4 м.	от 01.01.1970 г. до 31.08.1970 г.	59 г. 6 м.	от 01.09.1966 г. до 30.06.1967 г.	15	94	100
2027	56 г. 8 м.	от 01.09.1970 г. до 30.04.1971 г.	59 г. 8 м.	от 01.07.1967 г. до 30.04.1968 г.	15	94	100
2028	57 г.	от 01.05.1971 г. до 31.12.1971 г.	59 г. 10 м.	от 01.05.1968 г. до 28.02.1969 г.	15	94	100
2029	57 г. 4 м.	от 01.01.1972 г. до 31.08.1972 г.	60 г.	от 01.03.1969 г. до 31.12.1969 г.	15	94	100
2030	57 г. 8 м.	от 01.09.1972 г. до 30.04.1973 г.	60 г.	от 01.01.1970 г. до 31.12.1970 г.	15	94	100
2031	58 г.	от 01.05.1973 г. до 31.12.1973 г.	60 г.	от 01.01.1971 г. до 31.12.1971 г.	15	94	100
2032	58 г. 4 м.	от 01.01.1974 г. до 31.08.1974 г.	60 г.	от 01.01.1972 г. до 31.12.1972 г.	15	94	100
2033	58 г. 8 м.	от 01.09.1974 г. до 30.04.1975 г.	60 г.	от 01.01.1973 г. до 31.12.1973 г.	15	94	100
2034	59 г.	от 01.05.1975 г. до 31.12.1975 г.	60 г.	от 01.01.1974 г. до 31.12.1974 г.	15	94	100
2035	59 г. 4 м.	от 01.01.1976 г. до 31.08.1976 г.	60 г.	от 01.01.1975 г. до 31.12.1975 г.	15	94	100
2036	59 г. 8 м.	от 01.09.1976 г. до 30.04.1977 г.	60 г.	от 01.01.1976 г. до 31.12.1976 г.	15	94	100
2037	60 г.	от 01.05.1977 г. до 31.12.1977 г.	60 г.	след 31.12.1976 г.	15	94	100

Таблица № 7 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69б, ал. 3 от КСО за периода 2024-2033 г. (лица с придобит осигурителен стаж в условията на подземен труд)

Година	Жени		Мъже		Осигурителен стаж по чл. 104, ал. 3 (жени и мъже)	Сбор от осигурителен стаж и възраст (жени и мъже)
	Възраст	Родени	Възраст	Родени		
2024	48 г. 6 м.	от 01.09.1975 г. до 30.06.1976 г.	53 г. 6 м.	от 01.09.1970 г. до 30.06.1971 г.	10	90
2025	48 г. 8 м.	от 01.07.1976 г. до 30.04.1977 г.	53 г. 8 м.	от 01.07.1971 г. до 30.04.1972 г.	10	90
2026	48 г. 10 м.	от 01.05.1977 г. до 28.02.1978 г.	53 г. 10 м.	от 01.05.1972 г. до 28.02.1973 г.	10	90
2027	49 г.	от 01.03.1978 г. до 31.12.1978 г.	54 г.	от 01.03.1973 г. до 31.12.1973 г.	10	90
2028	49 г. 2 м.	от 01.01.1979 г. до 31.10.1979 г.	54 г. 2 м.	от 01.01.1974 г. до 31.10.1974 г.	10	90
2029	49 г. 4 м.	от 01.11.1979 г. до 31.08.1980 г.	54 г. 4 м.	от 01.11.1974 г. до 31.08.1975 г.	10	90
2030	49 г. 6 м.	от 01.09.1980 г. до 30.06.1981 г.	54 г. 6 м.	от 01.09.1975 г. до 30.06.1976 г.	10	90
2031	49 г. 8 м.	от 01.07.1981 г. до 30.04.1982 г.	54 г. 8 м.	от 01.07.1976 г. до 30.04.1977 г.	10	90
2032	49 г. 10 м.	от 01.05.1982 г. до 28.02.1983 г.	54 г. 10 м.	от 01.05.1977 г. до 28.02.1978 г.	10	90
2033	50 г.	от 01.03.1983 г. до 31.12.1983 г.	55 г.	от 01.03.1978 г. до 31.12.1978 г.	10	90
2034	50 г. 2 м.	от 01.01.1984 г. до 31.10.1984 г.	55 г.	от 01.01.1979 г. до 31.12.1979 г.	10	90
2035	50 г. 4 м.	от 01.11.1984 г. до 31.08.1985 г.	55 г.	от 01.01.1980 г. до 31.12.1980 г.	10	90
2036	50 г. 6 м.	от 01.09.1985 г. до 30.06.1986 г.	55 г.	от 01.01.1981 г. до 31.12.1981 г.	10	90
2037	50 г. 8 м.	от 01.07.1986 г. до 30.04.1987 г.	55 г.	след 31.12.1981 г.	10	90

Забележка: След 2033 г. изискуемата възраст за мъжете спира да нараства, а за жените продължава да се увеличава с по два месеца от първия ден на всяка следваща календарна година до достигане на 55-годишна възраст през 2063 г.

Таблица № 8 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69б, ал. 4 от КСО за периода 2024-2045 г. (лица с придобит осигурителен стаж в условията на подземен труд, освободени от длъжност на основание чл. 328, ал. 1, т. 1 и 2 от КТ)

Година	Възраст (жени и мъже)	Родени	Осигурителен стаж по чл. 104, ал. 3 (жени и мъже)	Сбор от осигурителен стаж и възраст (жени и мъже)
2024	46 г. 6 м.	от 01.09.1977 г. до 30.06.1978 г.	10	90
2025	46 г. 8 м.	от 01.07.1978 г. до 30.04.1979 г.	10	90
2026	46 г. 10 м.	от 01.05.1979 г. до 28.02.1980 г.	10	90
2027	47 г.	от 01.03.1980 г. до 31.12.1980 г.	10	90
2028	47 г. 2 м.	от 01.01.1981 г. до 31.10.1981 г.	10	90
2029	47 г. 4 м.	от 01.11.1981 г. до 31.08.1982 г.	10	90
2030	47 г. 6 м.	от 01.09.1982 г. до 30.06.1983 г.	10	90
2031	47 г. 8 м.	от 01.07.1983 г. до 30.04.1984 г.	10	90
2032	47 г. 10 м.	от 01.05.1984 г. до 28.02.1985 г.	10	90
2033	48 г.	от 01.03.1985 г. до 31.12.1985 г.	10	90
2034	48 г. 2 м.	от 01.01.1986 г. до 31.10.1986 г.	10	90
2035	48 г. 4 м.	от 01.11.1986 г. до 31.08.1987 г.	10	90
2036	48 г. 6 м.	от 01.09.1987 г. до 30.06.1988 г.	10	90
2037	48 г. 8 м.	от 01.07.1988 г. до 30.04.1989 г.	10	90
2038	48 г. 10 м.	от 01.05.1989 г. до 28.02.1990 г.	10	90
2039	49 г.	от 01.03.1990 г. до 31.12.1990 г.	10	90
2040	49 г. 2 м.	от 01.01.1991 г. до 31.10.1991 г.	10	90
2041	49 г. 4 м.	от 01.11.1991 г. до 31.08.1992 г.	10	90
2042	49 г. 6 м.	от 01.09.1992 г. до 30.06.1993 г.	10	90
2043	49 г. 8 м.	от 01.07.1993 г. до 30.04.1994 г.	10	90
2044	49 г. 10 м.	От 01.05.1994 г. До 28.02.1995 г.	10	90
2045	50 г.	От 01.03.1995 г. До 31.12.1995 г.	10	90

Таблица № 9 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69в, ал. 1 от КСО за периода 2024-2037 г. (учители)

Година	Жени			Мъже		
	Възраст	Учителски осигурителен стаж	Родени	Възраст	Учителски осигурителен стаж	Родени
2024	59 г. 2 м.	25 г. 8 м.	от 01.01.1965 г. до 31.10.1965 г.	61 г. 7 м.	30 г. 8 м.	от 01.07.1962 г. до 31.05.1963 г.
2025	59 г. 4 м.	25 г. 8 м.	от 01.11.1965 г. до 31.08.1966 г.	61 г. 8 м.	30 г. 8 м.	от 01.06.1963 г. до 30.04.1964 г.
2026	59 г. 6 м.	25 г. 8 м.	от 01.09.1966 г. до 30.06.1967 г.	61 г. 9 м.	30 г. 8 м.	от 01.05.1964 г. до 31.03.1965 г.
2027	59 г. 8 м.	25 г. 8 м.	от 01.07.1967 г. до 30.04.1968 г.	61 г. 10 м.	30 г. 8 м.	от 01.04.1965 г. до 28.02.1966 г.
2028	59 г. 10 м.	25 г. 8 м.	от 01.05.1968 г. до 28.02.1969 г.	61 г. 11 м.	30 г. 8 м.	от 01.03.1966 г. до 31.01.1967 г.
2029	60 г.	25 г. 8 м.	от 01.03.1969 г. до 31.12.1969 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.02.1967 г. до 31.12.1967 г.
2030	60 г. 3 м.	25 г. 8 м.	от 01.01.1970 г. до 30.09.1970 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.01.1968 г. до 31.12.1968 г.
2031	60 г. 6 м.	25 г. 8 м.	от 01.10.1970 г. до 30.06.1971 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.01.1969 г. до 31.12.1969 г.
2032	60 г. 9 м.	25 г. 8 м.	от 01.07.1971 г. до 31.03.1972 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.01.1970 г. до 31.12.1970 г.
2033	61 г.	25 г. 8 м.	от 01.04.1972 г. до 31.12.1972 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.01.1971 г. до 31.12.1971 г.
2034	61 г. 3 м.	25 г. 8 м.	от 01.01.1973 г. до 30.09.1973 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.01.1972 г. до 31.12.1972 г.
2035	61 г. 6 м.	25 г. 8 м.	от 01.10.1973 г. до 30.06.1974 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.01.1973 г. до 31.12.1973 г.
2036	61 г. 9 м.	25 г. 8 м.	от 01.07.1974 г. до 31.03.1975 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.01.1974 г. до 31.12.1974 г.
2037	62 г.	25 г. 8 м.	след 31.03.1975 г.	62 г.	30 г. 8 м.	след 31.12.1974 г.

* * *

Национален осигурителен институт

София – 1303

бул. „Ал. Стамболийски“ № 62-64

Година на издаване 2025 г.